المملكة العربية السعودية
673
وزارة الشؤون الإسلامية والدعوة والإرشاد

İSLÂM ESASLARI İLE İLGİLİ SORULARA ÖNEMLİ CEVAPLAR

Yazan:

Abdulaziz b. Abdullah b. Baz

وكالة المطبوعات والبحث العلمي
uspr@moia.gov.sa

İSLÂM ESASLARI İLE İLGİLİ SORULARA ÖNEMLİ CEVAPLAR

Yazan:

Abdulaziz b. Abdullah b. Baz

Çeviren:

Muhammed Şahin

ⓒ وزارة الشؤون الإسلامية والدعوة والإرشاد ، ١٤٣٦هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

بن باز، عبد العزيز بن عبد الله

تحفة الإخوان بأجوبة مهمة تتعلق بأركان الإسلام .باللغة التركية ./

عبدالعزيز بن عبدالله بن باز : الرياض، ١٤٣٦هـ

٣٠٤ ص ، ١٤ X ٢٠ سم

ردمك : ٣ - ٧٥٤ - ٢٩ - ٩٩٦٠

١ ـ العبادات (فقة الإسلامي) ٢ ـ الفقة الحنبلي اسئلة وأجوبة

٣ ـ الفتاوى الشرعية - اسئلة وأجوبة أ ـ العنوان

ديوي ٢٥٢ **٦٠٥٥ / ١٤٣٦**

رقم الإيداع : ٦٠٥٥ / ١٤٣٦

ردمك : ٣ - ٧٥٤ - ٢٩ - ٩٩٦٠

الطبعة الثالثة عشر

١٤٣٩هـ

İSLÂM ESASLARI İLE İLGİLİ SORULARA ÖNEMLİ CEVAPLAR

ÖNSÖZ

Cinleri ve insanları kendisine ibâdet etmeleri için yaratan, bu gâye için elçiler gönderen, yaratılış gâyeleri olan bu ibâdetin şeklini azîz kitabı Kur'an-ı Kerîm ve elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetinde açıklayan, kullarına samimî olarak cennetini ümit etmek ve azabından da korkmak sûretiyle farz kıldığı bu ibâdeti edâ edip haram kıldıklarını terk etmelerini farz kılan, buna karşılık kendilerine büyük ecir ve cennette kalıcı nimetler va'deden Allah Teâlâ'ya hamdolsun.

Allah Teâlâ'dan başka hak ilâhın olmadığına, O'nun bir olduğuna ve ortağının bulunmadığına, Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Allah Teâlâ'nın kulu, elçisi ve dostu olduğuna şehâdet ederim. Allah Teâlâ'nın salât ve selâmı, O'nun, âile halkının, ashâbının ve kıyâmete kadar onlara en güzel bir şekilde tâbi olanların üzerine olsun.

Bu fetvalar, akâid, namaz, zekât, oruç ve hac hakkındaki önemli soruların cevaplarıdır. Her müslümanın bu fetvalardan kolay bir şekilde yararlanabilmesi için bir kitapta toplanmasını uygun gördüm ve kitaba, **"İslâm Esasları ile İlgili Sorulara Önemli Cevaplar"** adını verdim.

Allah Teâlâ'dan bu kitabı müslümanlara faydalı kılmasını, bu fetvâların yayımlanmasına ve onlardan faydalanmak isteyene ulaşmasına gayret edenlere kat kat ecirler vermesini dilerim.

Allah Teâlâ cömert ve ikram sahibidir. Nebimiz Muhammed'e, âile halkına ve ashâbına salât ve selâm olsun.

Abdülaziz b. Abdullah b. Baz

AKİDE İLE İLGİLİ MESELELER

Soru 1

Bazı İslâmî toplumlarda, dînimize aykırı şeyler yaygınlaştı. Bunların kimisi kabirlerin yanında kabirde yatan adına yemîn etmek ve ona adak adamakla ilgili şeylerde vukû bulmaktadır. Dînimize aykırı olan bu davranışların hükmü kişiyi dînden çıkaran şirk veya şirkten daha aşağı olacak şekilde değişmektedir.

Kıymetli hocam! Bu durumdaki kişilerin hükmünü detaylı bir şekilde açıklamasını yaparsanız çok güzel olur. Genel olarak bu durumu hafife alan müslümanlara bir nasihatte bulunur musunuz?

Cevap 1

Hamd, yalnızca Allah'adır. Salât ve selâm da Rasûlullah'a, âilesine ve ashâbına ve O'nun yolunda gidenlerin üzerine olsun.

Kabirler konusunda insanların pek çoğu şirk ve bid'at olan şeylerle meşrû olan şeyleri birbirine karıştırmaktadırlar. Aynı şekilde insanların çoğu bu konuda bilgisizlik ve körü körüne taklitçilik sebebiyle büyük şirke düşmektedir. Bu sebeple, nerede olursa olsun âlimlerin insanlara dînlerini anlatmaları ve onlara tevhîd ile şirkin hakikatini açıklamaları gerekir. Yine âlimlerin, şirke götüren yolları ve toplumda vukû bulan bid'atlerden sakınmaları için bunları insanlara anlatmaları gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ وَإِذْ أَخَذَ ٱللَّهُ مِيثَـٰقَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَـٰبَ لَتُبَيِّنُنَّـهُۥ لِلنَّـاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُۥ فَنَبَذُوهُ وَرَآءَ ظُهُورِهِمْ وَٱشْتَرَوْا۟ بِهِۦ ثَمَنًا قَلِيلًا ۖ فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ ﴿١٨٧﴾ ﴾ [سورة آل عمران الآية :١٨٧]

"(Ey Nebi! Hatırlar mısın) **Allah, kendilerine kitap verilenlerden** (yahûdi ve hıristiyanlardan) **'onu mutlaka insanlara açıklayacaksınız, onu gizlemeyeceksiniz' diyerek söz almıştı. Onlar ise bu sözü yerine getirmeyip onu kulak ardı ettiler ve** (hakkı gizleme ve kitabı tahrip etme karşılığında) **onu az bir ücret karşılığında sattılar.** (Verdikleri sözü yerine getirmemeleri ve kitabı tahrif etmeleri konusunda) **yaptıkları bu alış-veriş ne kötüdür.**"[1]

Başka bir âyette şöyle buyurmuştur:

﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكۡتُمُونَ مَآ أَنزَلۡنَا مِنَ ٱلۡبَيِّنَٰتِ وَٱلۡهُدَىٰ مِنۢ بَعۡدِ مَا بَيَّنَّٰهُ لِلنَّاسِ فِي ٱلۡكِتَٰبِ أُوْلَٰٓئِكَ يَلۡعَنُهُمُ ٱللَّهُ وَيَلۡعَنُهُمُ ٱللَّٰعِنُونَ ١٥٩ إِلَّا ٱلَّذِينَ تَابُواْ وَأَصۡلَحُواْ وَبَيَّنُواْ فَأُوْلَٰٓئِكَ أَتُوبُ عَلَيۡهِمۡ وَأَنَا ٱلتَّوَّابُ ٱلرَّحِيمُ ١٦٠ ﴾ [سورة البقرة الآيتان :١٥٩-١٦٠]

"**İndirdiğimiz açık delilleri ve kitapta insanlara apaçık gösterdiğimiz hidâyet yolunu gizleyenlere hem Allah, hem de bütün lânet ediciler lânet eder. Ancak tevbe edip durumlarını düzeltenler ve gerçeği açıkça ortaya koyanlar başkadır. Zira ben onların tevbelerini kabul ederim. Ben, tevbeyi çokça kabul eden ve çokça esirgeyenim.**"[2]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- de bu konuda şöyle buyurmuştur:

((مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فاَعِلِهِ.)) [رواه مسلم]

---

[1] Âl-i İmrân Sûresi: 187

[2] Bakara Sûresi: 159-160

"Kim bir iyiliğe ön ayak olursa, onu yapan gibi ecir alır."[1]

((مَنْ دَعاَ إِلَى هُدىً كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجورِ مَنْ تَبِعَـهُ، لاَ يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجورِهِمْ شَيْئاً، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَـلاَلَةٍ كَانَ عَلَيْـهِ مِـنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهَ لاَ يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئاً.))[رواه مسلم]

"Başkalarını doğru yola çağıran kimseye kendisine uyanların ecri gibi ecir verilir. Bununla birlikte onların ecirlerinden de hiçbir şey eksilmez. Dalâlete çağıran kimseye ona uyanların günahları gibi günah verilir. Bununla birlikte ona uyanların günahlarından hiçbir şey eksilmez."[2]

Muaviye'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Nebi-sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ.)) [رواه البخاري ومسلم]

"Allah, bir kimse hakkında hayır dilerse, onu dînde bilgili kılar."[3]

İlim yaymak, insanları ilim öğrenmeye teşvik etmeye dâvet etmek ile ilim öğrenmekten yüz çevirmek ve ilmi gizlemekten sakındırmak hakkında daha pekçok âyet ve hadis vardır.

Birçok ülkede görülen kabir ve türbelerde vukû bulan şirk ve bid'at çeşitleri bilinmektedir. Bu konuya gereken önemi verip bunun tehlikesini insanlara açıklamak ve onları bu gibi şeylerden sakındırmak gerekir. Kabirlerde yatan ölülere yalvarıp yakarmak, onlardan yardım istemek, hastalarına şifâ vermelerini ve

---

[1] Müslim

[2] Müslim

[3] Buhârî ve Müslim

düşmanlarına karşı galip gelmeyi istemek gibi şeylerin hepsi, İslâm'dan önceki cahiliyet toplumunun içerisinde bulunduğu büyük şirktendir.

Nitekim Allah Teâlâ, yalnızca kendisine ibâdet edilmesini emrederek şöyle buyurmuştur:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعْبُدُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ وَٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ ﴾ [سورة البقرة الآية :٢١]

"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibâdet edin. Umulur ki muttakîlerden olursunuz."[1]

﴿وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾[سورة الذاريات الآية :٥٦]

"Ben, cinleri ve insanları (başka bir gâye için değil) **ancak bana ibâdet etsinler diye yarattım."**[2]

﴿ ۞وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوٓاْ إِلَّآ إِيَّاهُ وَبِٱلْوَٰلِدَيْنِ إِحْسَٰنًاۚ... ﴾

[سورة الإسراء من الآية :٢٣]

"Rabbin yalnızca kendisine ibâdet etmenizi ve ana-babanıza iyilikte bulunmanızı kesin bir şekilde emretti."[3]

﴿ وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعْبُدُواْ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤْتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلْقَيِّمَةِ ﴿٥﴾ ﴾ [سورة البينة الآية :٥]

---

[1] Bakara Sûresi:21

[2] Zâriyât Sûresi:56

[3] İsrâ Sûresi: 23

"Hâlbuki onlara ancak, dini yalnızca O'na has kılıp hanifler olarak Allah'a ibâdet etmeleri, namazı (dosdoğru) **kılmaları zekâtı vermeleri emrolunmuştu. İşte dosdoğru dîn, budur."**[1]

Bu anlamda pek çok âyet vardır. Cinlerle insanların yaratılış sebebi olan ve yerine getirmekle emrolundukları ibâdet, Allah Teâlâ'yı birlemek, namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, hac yapmak, kurban kesmek ve adak adamak gibi bütün ibâdetleri yalnızca Allah Teâlâ'ya has kılmaktır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٦٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُۥ ۖ وَبِذَٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا۠ أَوَّلُ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٣﴾ ﴾ [سورة الأنعام :١٦٢-١٦٣]

"(Ey Nebi!) **De ki: Şüphesiz benim namazım, ibâdetim, hayatım ve ölümüm, hepsi âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Ben bununla emrolundum ve ben müslümanların ilkiyim."**[2]

Âyette geçen "**nusuk**" kelimesi, ibâdet anlamındadır. Kurban kesmek de bir ibâdettir.

Nitekim Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

﴿ إِنَّآ أَعْطَيْنَٰكَ ٱلْكَوْثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَٱنْحَرْ ﴿٢﴾ ﴾

[سورة الكوثر:١-٢]

---

[1] Beyyine Sûresi: 5

[2] En'am Sûresi: 162-163

"(Ey Nebi!) **Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik. O halde Rabbin için namaz kıl ve kurban kes.**"[1]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- de şöyle buyurmuştur:

((لَعَنَ اللهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللهِ.)) [رواه مسلم]

"**Allah'tan başkasına kurban kesene, Allah lânet etsin.**"[2]

Allah Teâlâ aşağıdaki âyetlerde şöyle buyurmuştur:

﴿ وَأَنَّ ٱلْمَسَٰجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا۟ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدًا ﴿١٨﴾ ﴾

[سورة الجن الآية :١٨]

"**Şüphesiz mescidler Allah'ındır. O halde,** (mescidlerde) **Allah ile birlikte hiç kimseye yalvarmayın** (ibâdet etmeyin)."[3]

﴿ وَمَن يَدْعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ لَا بُرْهَٰنَ لَهُۥ بِهِۦ فَإِنَّمَا حِسَابُهُۥ عِندَ رَبِّهِۦٓ ۚ إِنَّهُۥ لَا يُفْلِحُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿١١٧﴾ ﴾ [سورة المؤمنون الآية :١١٧]

"**Kim, Allah ile birlikte başka bir ilâha yalvarırsa -ki o ilâha yalvarmasının hiçbir gerekçesi de yoktur-, onun** (bu çirkin ameline karşılık âhiretteki) **hesabı ancak Rabbinin nezdindedir. Şüphesiz kâfirler,** (kıyâmet günü) **iflah olamazlar.**"[4]

---

[1] Kevser Sûresi: 1-2

[2] Müslim, mü'minlerin emîri Ali b. Ebî Tâlib'ten-Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

[3] Cin Sûresi: 18

[4] Mü'minûn Sûresi: 117

﴿... ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ ٱلْمُلْكُ ۚ وَٱلَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ
مَا يَمْلِكُونَ مِن قِطْمِيرٍ ﴿١٣﴾ إِن تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا۟ دُعَآءَكُمْ وَلَوْ
سَمِعُوا۟ مَا ٱسْتَجَابُوا۟ لَكُمْ ۖ وَيَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ ۚ وَلَا
يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ ﴿١٤﴾﴾ [سورة فاطر :١٣-١٤]

"İşte Rabbiniz Allah'tır. Mülk O'nundur. O'nu bırakıp da kendilerine ibâdet ettikleriniz, bir çekirdek zarına bile sahip değildirler.[1] Şayet onlara (putlara) **yalvarsanız, sizin yalvarmanızı işitmezler. İşittiklerini varsaysak bile, size cevap veremezler. Kıyâmet günü de sizin ortak koşmanızı inkâr ederler.** (Ey Nebi!) **Her şeyden haberdâr olan** (Allah) **gibi, hiç kimse sana haber veremez."[2]**

Allah Teâla bu âyetlerde O'ndan başkasına namaz kılmak, kurban kesmek, ölülere ve putlara yalvarmak, ağaç ve taşlardan medet ummak gibi, şeylerin hepsinin O'na ortak koşmak ve O'nu inkâr etmek olduğunu, O'nun dışında ibâdet edilen varlıkların ister nebiler olsun, ister melekler olsun, ister evliyâ olsun, ister cinler olsun, ister putlar olsun veyahut da bunlardan başka ne olursa olsun, bu varlıkların kendilerine yalvaranlara bir fayda veya zarar veremediklerini ve Allah Teâlâ'dan başkasına yalvarmalarının da şirk ve küfür olduğunu açıklamaktadır.

---

[1] Âyette geçen **"Kıtmîr"** kelimesi,hurma çekirdeğinin üzerindeki ince ve beyaz olan zar tabakasına denir. (Çeviren)

[2] Fâtır Sûresi: 13-14

Yine bu varlıkların kendilerine yalvaranların yalvarmalarını işitmediklerini, işittiklerini varsaysak bile yalvaranlara cevap veremeyeceklerini açıklamaktadır.

Cinler ve insanların hepsinin bu durumdan sakınmaları, başkalarını da sakındırmaları, bunun bâtıl olduğunu ve gelmiş geçmiş bütün elçilerin şeriatlarına aykırı olduğunu ve Allah Teâlâ'yı birlemeye dâvet edip yalnızca O'na ibâdet edilmesi gerektiğini açıklamaları gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ وَٱجْتَنِبُوا۟ ٱلطَّٰغُوتَ ... ﴾ [سورة النحل من الآية :٣٦]

"**Andolsun ki biz,** (geçmişte) **her ümmete bir elçi gönderdik** (ve ona şöyle söylemesini emrettik:) **'Yalnızca Allah'a ibâdet edin ve tâğûta ibâdet etmekten sakının.**"[1]

Başka bir âyette şöyle buyurmuştur:

﴿ وَمَآ أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِىٓ إِلَيْهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾ ﴾ [سورة الأنبياء الآية :٢٥]

"(Ey Nebi!) **Senden önce hiçbir elçi göndermedik ki ona; 'Benden başka hak ilâh yoktur. O halde ancak bana ibâdet edin' diye vahyetmiş olmayalım.**"[2]

[1] Nahl Sûresi:36

[2] Enbiyâ Sûresi: 25

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Mekke'de on üç sene insanları Allah'ın dînine dâvet edip şirke karşı onları uyarmış ve lâ ilâhe illallah'ın ne demek olduğunu onlara açıklamıştır. Az sayıda insan onun dâvetine uymuş, çoğu ise ona itaat edip dâvetine icâbet etmekten kibirlenerek yüz çevirmiştir. Sonra Medine'ye hicret ederek orada Ensâr ve Muhâcirler arasında dâvetini yaymış ve Allah Teâlâ yolunda savaşmıştır. Allah Teâlâ'dan kendisine gelenleri, krallara ve devlet başkanlarına mektuplar yazarak dâvetini onlara açıklamıştır. Allah Teâlâ'nın dîni üstün gelinceye kadar bu yolda başına gelenlere karşı sabretmiş, ashâbına da sabırlı olmalarını tavsiye etmiştir. Bunun sonucunda da insanlar gruplar halinde İslâm'a girmiş, O'nun ve O'ndan sonra ashâbının çabalarıyla tevhid inancı, Mekke ve Medine'den başlayarak Arap yarımadasının her tarafında yayılmıştır.

Daha sonra sahâbe, yeryüzünün doğusundan batısına kadar insanları İslâm dînine dâvet etmiş, Allah Teâlâ onları zafere erdirip yeryüzünde iktidar sahibi kılıncaya ve İslâm, diğer bütün dînlere üstün gelinceye kadar Allah yolunda savaşmışlardır.

Nitekim Allah Teâlâ yüce kitabı Kur'an-ı Kerîm'de mü'min kullarına şunu va'detmiştir:

﴿ هُوَ ٱلَّذِىٓ أَرْسَلَ رَسُولَهُۥ بِٱلْهُدَىٰ وَدِينِ ٱلْحَقِّ لِيُظْهِرَهُۥ عَلَى ٱلدِّينِ كُلِّهِۦ وَلَوْ كَرِهَ ٱلْمُشْرِكُونَ ٣٣ ﴾ [سورة التوبة الآية :٣٣]

"Müşrikler hoşlanmasalar da dînini bütün dînlere üstün kılmak için elçisini hidâyet ve hak dîn ile gönderen O'dur."[1]

---

[1] Tevbe Sûresi: 33

Yine, kabirlerin yanında namaz kılmak, Kur'an okumak, üzerine cami ve kubbe inşa etmek gibi şeylerin hepsi, bid'at ve çirkin şeyler olup büyük şirke götüren yollardandır. Bu sebeple Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((لَعَنَ اللهُ الْيَهُودَ وَالنَّصارَى اتَّخَذُوا قُبورَ أَنْبِيائِهِمْ مَساجِدَ.))

[متفق عليه]

"Nebilerinin kabirlerini mescidler edinen Yahûdi ve Hıristiyanlara, Allah lânet etsin."[1]

Başka bir hadiste ise şöyle buyurmuştur:

((أَلاَ وَإِنَّ مَنْ كانَ قَبْلَكُمْ كانُوا يَتَّخِذُونَ قُبورَ أَنْبِيائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَساجِدَ، أَلاَ فَلاَ تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَساجِدَ، فَإِنِّي أَنْهاكُمْ عَنْ ذَلِكَ.)) [رواه مسلم]

"Dikkat edin, sizden öncekiler (ehl-i kitap) **kendi nebilerinin ve salih kimselerinin kabirlerini mescitler ediniyorlardı.**[2] **Sakın ha, siz de** (onlar gibi) **kabirleri mescidler edinmeyin. Zirâ ben, sizi bundan yasaklıyorum."**[3]

---

[1] Buhârî ve Müslim, Âişe'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

[2] Elçilerinin kabirlerini ilk defa mescidler edinenler, Yahûdilerdir. Onları daha sonra hıristiyanlar taklit etmişlerdir.Çünkü hristiyanlara yalnızca İsâ -aleyhisselâm- gelmiştir. İsâ -aleyhisselâm- da ölmemiştir. Zirâ ehli sünnet inancına göre İsâ -aleyhisselâm- sağdır ve kıyâmetten önce yeryüzüne inecek ve Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şeriatıyla hükmedecek, Mehdî -aleyhisselâm- ile birlikte Deccâl'e karşı savaşarak Deccâli öldürecektir. Yahûdilere ise birden fazla elçi gelmiştir.Burada Hıristiyanların elçilerinden kastedilen; -doğrusunu Allah bilir- Havârîler ve Meryem -aleyhesselâm-'dır.Bilindiği üzere Yahûdilerin tâzim gösterdikleri kabirlere, hristiyanlar da tâzim gösterirler. (Çeviren)

[3] Müslim, Cündüb b. Abdullah'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

Bu iki hadis ve bu anlamdaki diğer hadislerde Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Yahûdi ve Hıristiyanların, nebilerinin kabirlerini mescitler edindiklerini açıklayarak ümmetinin kabirleri mescitler edinmek, kabirlerin yanında namaz kılmak ve kabirlere bel bağlamak sûretiyle onlara benzemekten şiddetle uyarmıştır. Çünkü bütün bu davranışlar, şirke götüren yollardandır.

Yine, kabirlerin üzerine kubbe yapmak ve üzerine örtü örtmek de bu davranışlardandır. Bütün bunlar insanı şirke götüren yollardan olup kabirlerde yatan ölüler hakkında aşırıya gitmektir.

Nitekim Yahûdi ve Hıristiyanlarla birlikte bu ümmetin bazı câhilleri kabirlerde yatanlara kurban kesmek, onlardan yardım dilemek, onlara adak adamak,onlardan hastalarına şifâ vermelerini ve düşmanlarına karşı gâlip gelmeyi istemek sûretiyle kabirlerde yatanlara ibâdet eder hale gelmişlerdir.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in torunu Hüseyin -Allah ondan râzı olsun-, Ahmed Bedevi, Şeyh Abdulkadir Geylani, İbn-i Arabî ve başkalarının kabirlerinin yanında insanların yaptıklarını görenler, buralarda yapılanların insanı dînden çıkaran büyük şirk olduğunu gayet iyi bilirler. Bu durumdan Allah'a sığınırız.

Yine Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahîh olarak rivâyet edilen hadislerde kabirleri sıvayıp boyamayı, kabirlerin üzerine oturmayı,kabirlerin üzerine binâ yapmayı ve mezar taşlarına yazı yazmayı yasaklamıştır.Kabirlerin üzerine binâ yapmak, onları boyayıp sıvamak, büyük şirke götüren yollardan başka bir şey değildir.

Devlet ve halk olarak bütün müslümanların, insanları bu tür şirk ve bid'atlardan sakındırmaları, bilerek ve emrine itaat ederek

Allah'a ibâdet etmeleri için müslümanların dînleri konusunda kendilerine karmaşık gelen meseleleri doğru inanç üzere olan ve ilk müslümanların gittiği yolda giden âlimlere sormaları gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿... فَسۡـَٔلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلذِّكۡرِ إِن كُنتُمۡ لَا تَعۡلَمُونَ ٧﴾

[سورة الأنبياء من الآية :٧]

"Eğer bilmiyorsanız, ilim ehline (âlimlere) **sorun."**[1]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- de bu konuda şöyle buyurmuştur:

((مَنْ سَلَكَ طَرِيقاً يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْماً، سَهَّلَ اللهُ لَهُ بِهِ طَرِيقاً إِلَى الْجَنَّةِ.)) [رواه أبو داود والترمذي]

"Kim, (dînî) **ilim öğrenmek amacıyla bir yola koyulursa, Allah Teâlâ o ilim sebebiyle cennete giden yolu ona kolay kılar."**[2]

Başka bir hadiste ise şöyle buyurmuştur:

((مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ.)) [رواه البخاري ومسلم]

"Allah, bir kimse hakkında hayır dilerse, onu dinde bilgili kılar."[3]

---

[1] Enbiyâ Sûresi: 7

[2] Ebû Dâvûd ve Tirmizî

[3] Buhârî ve Müslim

Bilindiği gibi cinler ve insanlar, boş yere yaratılmamışlardır. Aksine büyük bir hikmet ve şerefli bir gâye için yaratılmışlardır. O büyük hikmet ve şerefli gâye de, yalnızca Allah'a ibâdet etmek ve O'nun dışındaki varlıklara ibâdet etmemektir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾﴾ [سورة الذّاريات الآية :٥٦]

"**Ben, cinleri ve insanları** (başka bir gâye için değil) **ancak bana ibâdet etsinler diye yarattım.**"[1]

Bu ibâdeti bilmek için, Allah'ın yüce kitabı Kur'an-ı Kerim ve Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in temiz sünnetini iyice düşünmekten, Allah Teâlâ ile elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in emrettikleri ibâdetleri öğrenmekten ve karmaşık gelen meseleleri âlimlere sormaktan başka bir çıkar yol yoktur. Böylelikle Allah Teâlâ'nın kullarını yaratmasının gâyesi olan ibâdet, ancak bu şekilde bilinir ve O'nun meşrû kıldığı şekilde edâ edilir.

Allah Teâlâ'nın rızasına ulaşmanın ve cennetini kazanmanın, gazabı ve azabından kurtulmanın tek yolu budur. Allah Teâlâ, rızâsına uygun olan her işte müslümanları muvaffak eylesin. Onları dînlerinde bilgili kılsın. İçlerinden en hayırlı olanını onlara yönetici kılsın. Devlet başkanlarını ıslah etsin. Müslüman âlimleri, İslâm'a dâvet etmede, insanları eğitme ve onlara nasihat edip doğruya yönlendirmede muvaffak kılsın. Şüphesiz Allah Teâlâ, karşılıksız verendir, cömerttir.

---

[1] Zâriyât Sûresi:56

Nebi adına, falancanın başına, filancanın hayatına, emânet ve şerefine yemîn etmek gibi, Allah Teâlâ'dan başkası adına yemîn etmek de şirk çeşitlerindendir.

Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahîh olarak rivâyet olunan hadîslerde o şöyle buyurmuştur:

((مَنْ كَانَ حَالِفاً فَلْيَحْلِفْ بِاللّٰهِ أَوْ لِيَصْمُتْ.)) [متفق عليه]

"Kim, yemîn edecekse, ya Allah adına yemîn etsin, ya da sussun."[1]

((مَنْ حَلَفَ بِشَيْءٍ دُونَ اللّٰهِ فَقَدْ أَشْرَكَ.)) [رواه أحمد]

"Kim, Allah'tan başkası adına yemîn ederse, Allah'a ortak koşmuş olur."[2]

((مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللّٰهِ فَقَدْ كَفَرَ أَوْ أَشْرَكَ.))

[رواه أبو داود والترمذي بإسناد صحيح]

"Kim, Allah'tan başkası adına yemîn ederse, kâfir veya Allah'a ortak koşmuş olur."[3]

((مَنْ حَلَفَ بِالْأَمَانَةِ فَلَيْسَ مِنَّا.)) [رواه أبو داود بإسناد صحيح]

"Kim, emânet üzerine yemîn ederse, bizden değildir." [4]

---

[1] Buhari ve Müslim

[2] İmam Ahmed sahîh bir senedle Ömer b. Hattab'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

[3] Ebû Dâvûd ve Tirmizî sahîh bir senedle Abdullah b. Ömer'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

[4] Ebû Dâvûd sahîh bir senedle Bureyde'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

((لاَ تَحْلِفوُا بِآبَائِكُمْ، وَلاَ أُمَّهاَتِكُمْ، وَلاَ بِالْأَنْدَادِ،وَلاَ تَحْلِفوُا بِاللهِ إِلاَّ وَأَنْتُمْ صاَدِقوُنَ.)) [رواه أبو داود بإسناد صحيح]

"Babalarınızın üzerine yemîn etmeyin. Analarınızın üzerine yemîn etmeyin. Putların üzerine de yemîn etmeyin. Doğru sözlüler olmadıkça Allah'ın adına yemîn etmeyin." [1]

Bu anlamda pek çok hadis vardır. Allah'tan başkası adına yemîn etmek, küçük şirktir. Eğer Allah Teâlâ'ya tâzim gösterdiği gibi yemîn edilen şeye tâzim gösterir, O'nun fayda ve zarar vereceğine inanır, yalvardığı veya yardım istediği zaman işlerinin düzelteceğine inanırsa, bu küçük şirk onu büyük şirke götürebilir.

Yine,

"Allah ve falanca dilemeseydi, bu iş olmazdı"

"Allah ve filanca olmasaydı, bu iş olmazdı."

"Bu (nimet) Allah'tan ve falancadandır" gibi sözler de bu kabildendir.

Bunların hepsi Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu emri gereği küçük şirktir:

((لاَ تَقوُلُوا ماَ شَاءَ اللهُ وَشَاءَ فُلاَنٌ، وَلَكِنْ قُولُوا ماَ شَاءَ اللهُ ثُمَّ شَاءَ فُلاَنٌ.)) [رواه أبو داود وأحمد]

"Allah ve falanca diledi de bu iş oldu, demeyin. Fakat önce Allah, sonra da falanca diledi de bu iş oldu, deyin."[2]

---

[1] Ebû Dâvûd sahîh bir senedle Ebû Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

[2] Ebû Dâvûd, Ahmed ve başkaları rivâyet etmişlerdir.

Böylelikle şayet bu konuda sebep olmuş ise şu şekilde söylemekte bir günah olmadığı anlaşılmış olur:

"Önce Allah, sonda da filanca olmasaydı, bu iş olmazdı"

Veya:

"Bu (nimet), önce Allah'tan, sonra da filancadandır."

Nebi-sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet olunduğuna göre adamın biri, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek:

"Allah ve sen diledin de bu iş oldu" deyince, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ona:

"Beni Allah'a eş mi tuttun! Sadece Allah diledi de bu iş oldu, de" buyurmuştur.

Bu hadis, bu konuda "Sadece Allah diledi de bu iş oldu" şeklinde söylemenin, en mükemmeli olduğuna delâlet eder.

Bu konuda rivâyet olunan hadislerle bütün delilleri birleştirdiğimizde "Önce Allah, sonra da filanca diledi de bu iş oldu" şeklinde söylemekte bir günah yoktur.

Soru 2

Bazı insanlar, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e îmân etmek, O'nu sevmek ve O'na itaat etmekle tevessülde bulunmayı, O'nun zâtı ve makamıyla tevessülde bulunmakla karıştırırlar. Aynı şekilde Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- hayatta iken kendisinden duâ etmesini isteyip tevessülde bulunmayı, vefâtından sonra duâ etmesini isteyip tevessülde bulunmakla karıştırırlar. Bu sebeple, câiz olan tevessül ile câiz olmayan tevessül birbirinden ayırt edilememektedir. Bu karmaşık durumu ortadan kaldırıp bu konuda müslümanlara yanlışı doğru gösteren

hevâ sahiplerine cevap olabilecek geniş bir açıklama yapar mısınız?

Cevap 2

Şüphesiz birçok kişi, bilgisizlikten dolayı bu konuda onları uyaracak ve onlara hakkı gösterecek kimseler az olduğu için câiz olan ve olmayan tevessülü birbirinden ayırt edememektedir. Bilindiği gibi, câiz olan ve olmayan tevessül arasında büyük fark vardır. Câiz olan tevessül, Allah Teâlâ'nın nebiler göndermesi, kitaplar indirmesi, cinleri ve insanları yaratmasının nedeni olan yalnızca Allah Teâlâ'ya ibâdet etmek, O'nu ve elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'i ve daha önce gönderilen bütün elçileri ve mü'minleri sevmek, ölümden sonra yeniden dirilip hesaba çekilme, cennet ve cehennem gibi, Allah Teâlâ ve elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in haber verdiği her şeye îmân etmektir.Bütün bunlar, cehennem azabından kurtulup cennete girmenin, dünya ve âhirette saâdete erişmenin meşrû yollarından birisidir.

Güzel isimlerini, yüce sıfatlarını ve sevgisini vesîle kılarak Allah Teâlâ'ya yalvarmak, O'na îmân etmek ve O'nun rızâsını elde etmek, cennetini kazanmak, dünya ve âhirette sıkıntılardan kurtulup işlerinin kolaylaşmasını sağlaması için, Allah Teâlâ'nın kullarına emrettiği her iyi davranışta bulunmak da, câiz olan tevessüldendir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿... وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ يَجۡعَل لَّهُۥ مَخۡرَجٗا ۝٢ وَيَرۡزُقۡهُ مِنۡ حَيۡثُ لَا يَحۡتَسِبُۚ ...﴾ [سورة الطلاق من الآيتين :٢-٣]

"**Kim,**(emirlerini yerine getirmek ve yasaklarından sakınmak sûretiyle) **Allah'tan korkarsa, Allah ona** (her sıkıntıdan) **bir çıkış yolu yaratır. Ve ummadığı yerden ona rızık verir.**"[1]

﴿ ... وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ يَجۡعَل لَّهُۥ مِنۡ أَمۡرِهِۦ يُسۡرٗا ۝٤ ﴾

[سورة الطلاق من الآية :٤]

"**Kim, Allah'tan korkarsa, Allah da** (dünya ve âhirette her) **işinde ona bir kolaylık verir.**"[2]

﴿ ... وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ يُكَفِّرۡ عَنۡهُ سَيِّـَٔاتِهِۦ وَيُعۡظِمۡ لَهُۥٓ أَجۡرًا ۝٥ ﴾

[سورة الطلاق من الآية :٥]

"**Kim, Allah'tan korkarsa, Allah onun kötülüklerini örter ve** (âhirette) **onun mükâfatını artırır.**"[3]

﴿ إِنَّ ٱلۡمُتَّقِينَ فِي جَنَّٰتٖ وَعُيُونٍ ۝٤٥ ﴾ [سورة الحجر الآية :٤٥]

"**Şüphesiz muttakîler** (takvâ sahipleri)**, cennetlerde ve pınar başlarında olacaklardır.**"[4]

﴿ إِنَّ لِلۡمُتَّقِينَ عِندَ رَبِّهِمۡ جَنَّٰتِ ٱلنَّعِيمِ ۝٣٤ ﴾ [سورة القلم الآية :٣٤]

"**Şüphesiz** (emirlerini yerine getirmek ve yasaklarından sakınmak sûretiyle Allah'tan korkan) **takvâ sahipleri için** (âhirette) **Rableri katında** (kalıcı) **nimetler olan cennetler vardır.**"[5]

---

[1] Talâk Sûresi: 2-3

[2] Talâk Sûresi: 4

[3] Talâk Sûresi: 5

[4] Hicr Sûresi: 45

[5] Kalem Sûresi: 34

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن تَتَّقُواْ ٱللَّهَ يَجۡعَل لَّكُمۡ فُرۡقَانٗا وَيُكَفِّرۡ عَنكُمۡ سَيِّـَٔاتِكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡۗ وَٱللَّهُ ذُو ٱلۡفَضۡلِ ٱلۡعَظِيمِ ٢٩ ﴾

[سورة الأنفال الآية: ٢٩]

"Ey îmân edenler! Eğer (emirlerini yerine getirmek ve yasaklarından sakınmak sûretiyle) **Allah'tan korkarsanız, O da size** (dünyada) **bir çıkış yolu ve kurtuluş yaratır,** (geçmiş) **günahlarınızı örter ve sizi bağışlar. Allah büyük lütuf sahibidir."**[1]

Âyette geçen Furkân kelimesi, ilim, hidâyet ve hakkı bâtıldan ayırt eden huccet demektir. Bu anlamda birçok âyet vardır.

Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'i sevmek, O'nun Allah Teâlâ'nın elçisi olduğuna îmân etmek ve O'nun şeriatına uymak da câiz olan tevessüldendir. Çünkü bütün bunlar, salih amellerden ve insanı Allah'a yaklaştıran en büyük vesîlelerdendir.

Fakat Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in makamı, zâtı veya hakkıyla veyahut da diğer elçilerin ve salih kişilerin zâtları veya haklarıyla tevessülde bulunmaya gelince bu, dînde aslı olmayan bid'atlardandır. Hatta bu, insanı şirke götüren yollardandır. Zirâ insanlar içerisinde Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in hakkını en iyi bilen sahâbe olmasına rağmen, onlar böyle bir şey yapmamışlardır. Şayet bu davranış hayırlı bir davranış olsaydı, onlar bu hususta bizden önce davranırlardı.

Nitekim Ömer -Allah ondan râzı olsun- zamanında yağmur yağmayıp kuraklık meydana gelince, sahâbe Nebi -sallallahu

---

[1] Enfâl Sûresi: 29

aleyhi ve sellem-'in kabrine gidip O'nunla tevessülde bulunmamış ve kabrinin yanında duâ etmemişlerdi. Aksine Ömer -Allah ondan râzı olsun- Allah'ın yağmur yağdırması için, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in amcası Abbas b. Abdulmuttalib'den -Allah ondan râzı olsun- duâ etmesini istemiş ve minberdeyken şöyle demiştir:

"Allahım! Şüphesiz biz, kuraklık zamanında nebin (Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-) **ile sana tevessülde bulunurduk, sen de bize yağmur yağdırırdın. Şimdi biz, senin nebinin amcası** (Abbas) **ile sana tevessülde bulunuyoruz. Bize yağmur yağdır, dedi, insanlar da Allah'tan yağmur yağdırması için duâ ettiler."**[1]

Sonra Abbas'a -Allah ondan râzı olsun- duâ etmesini emretti, Abbas da duâ etti, müslümanlar da onun duâsına âmin dediler. Bunun üzerine Allah Teâlâ onlara yağmur yağdırdı.

Yine, Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde bulunan meşhur "Mağara Arkadaşları Kıssası" da buna örnektir. Kıssanın özeti şöyledir:

Bizden önceki topluluklardan birisinde üç arkadaş yolda giderlerken sağanak bir yağmura yakalanırlar. Yağmurdan korunmak için mağaraya sığınırlar. Mağaraya girer girmez dağdan yuvarlanan kaya mağaranın kapısını üzerlerine kapatır. Kayayı kaldırmaya güçleri yetmez. Bunun üzerine aralarında şöyle derler:

"Salih amellerimizi vesîle kılarak Allah'a yalvarmaktan başka hiçbir şey bizi bu durumdan kurtaramaz."

---

[1] Buhârî ve Müslim

Ardından Allah Teâlâ'ya yalvarıp O'ndan yardım istemeye başlarlar. Onlardan birincisi, anne ve babasına iyilikte bulunmasını, ikincisi imkânı olduğu halde zinâdan vazgeçmesini, üçüncüsü ise emâneti sahibine iâde etmesini vesîle kılarak Allah'a tevessülde bulunur. Bunun akabinde Allah Teâlâ kayayı ortadan kaldırıp mağaranın ağzını açar, onlar da hep birlikte dışarı çıkıp giderler.

Bu kıssa salih amellerin, keder ve üzüntüyü gidermenin, zor ve sıkıntılı durumlardan kurtulmanın, dünya ve âhirette her türlü zorluklardan kurtuluşa ermenin nedeni olduğuna dâir en büyük delildir. Fakat falancanın makamı veya hakkı veyahut da zâtıyla tevessülde bulunmak, çirkin bid'atlardan ve şirke götüren yollardandır. Bu davranış, şirke götüren ve hiç de hoş görülmeyen bid'atlardandır. Ölülere yalvarıp onlardan yardım istemek de, büyük şirktir.

Sahâbe -Allah onlardan râzı olsun-, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- hayatta iken ondan kendileri için duâ etmesini, yağmur yağmadığı ve kuraklık olduğu zamanda da Allah Teâlâ'nın yağmur yağdırması için ondan duâ etmesini isterlerdi.

Yine Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- kendileriyle birlikte iken onlara fayda verecek her şey için onun şefaatçi olmasını isterlerdi. Fakat Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- vefât ettikten sonra ondan hiçbir istekte bulunmamış, kabrine de gidip kendilerine şefaatçi olmasını veya bunun gibi hiçbir istekte bulunmamışlardır. Çünkü sahâbe, vefâtından sonra bu işin câiz olmadığını,bunun o hayatta iken câiz olduğunu çok iyi biliyorlardı.

Mü'minler, cennete girmek için kıyamet günü kendilerine şefaatçi olmaları için sırasıyla önce Âdem'e, sonra Nûh'a, sonra

İbrahim'e, sonra da Musa'ya geleceklerdir. -Allah'ın salât ve selâmı, hepsinin üzerine olsun-.

Ancak hepsi de özür beyan ederek:

"Ben, ancak kendimden sorumluyum. Benden başkasına gidin" diyecek ve şefaatçi olamayacağını söyleyecektir.

Sonra İsa'ya geleceklerdir. Fakat o özür beyan ederek Nebimiz Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gitmelerini isteyecektir. Bunun üzerine mü'minler Nebimize geleceklerdir. O da onlara:

"Şefaat etme hakkı benimdir, şefaat etme hakkı benimdir" diyecektir. Çünkü Allah Teâlâ, şefaat etme yetkisini kendisine vereceğini va'detmiştir.

Ardından Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- Allah Teâlâ'nın huzuruna gelip secdeye kapanacak, O'na en güzel övgülerde bulunacak ve kendisine şöyle deninceye kadar secdede kalacaktır:

"Ey Muhammed! Başını kaldır. Söyle, söylediğin dinlenecektir. İste, istediğin verilecektir. Şefaat et, şefaatin kabul edilecektir" denilecektir.

Bu hadis, Buhari ve Müslim'in sahîhlerinde sâbit olup meşhûr "Şefaat Hadisi" olarak bilinmektedir.

Allah Teâla'nın İsrâ sûresinde:

﴿...عَسَىٰٓ أَن يَبۡعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحۡمُودًا ٧٩﴾ [سورة الإسراء الآية: ٧٩]

"(Ey Nebi! Kıyâmet günü insanlara şefaatçi olman için) **Rabbinin, seni övülen makama göndereceğini umabilirsin.**"[1]

---

[1] İsrâ Sûresi: 79

diye buyurduğu "Makam-ı Mahmûd", işte budur.

Allah Teâlâ, Muhammed'e, âlisine, ashâbına ve onlara en güzel bir şekilde tâbi olanlara salât ve selâm eylesin ve bizi de onun şefaatine nâil kılsın. Çünkü O, (duâları) işiten ve (kendisine duâ edenlere) yakın olandır.

Soru 3

İslâm ümmetine mensup birçok kimsenin Lâ ilâhe illallah'ın anlamını bilmedikleri görülmektedir. Bunun sonucunda da bu söze aykırı olan veya bu sözün ifâde ettiği anlamı azaltan sözler söylenip ameller işlenmektedir. O halde Lâ ilâhe illallah ne demektedir? Lâ ilâhe illallah sözü neyi gerektirmektedir? Şartları nelerdir?

Cevap 3

Şüphesiz Lâ ilâhe illallah sözü, İslâm'ın temelidir. Lâ ilâhe illallah sözü, Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Allah Teâlâ'nın elçisi olduğuna şehâdet etmekle birlikte İslâm dîninin birinci rüknüdür.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet olunan sahih hadiste, o şöyle buyurmuştur:

((بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللهِ، وَإِقَامِ الصَّلاَةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ، وَحَجِّ الْبَيْتِ.)) [متفق عليه]

"İslâm beş esas üzerine bina olunmuştur. Allah'tan başka hak ilâhın olmadığına ve Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-**'in Allah'ın elçisi olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, Ramazan orucunu tutmak ve Beytullah'ı haccetmektir."**[1]

---

[1] Buhârî ve Müslim

İbn-i Abbas'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunan bir hadiste, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Muâz b. Cebel'i -Allah ondan râzı olsun- Yemen'e gönderirken ona şöyle buyurmuştur:

((إِنَّكَ تَأْتِي قَوْماً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ، فَإِنْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ، وَإِنْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدُّ فِي فُقَرَائِهِمْ.))

[رواه البخاري ومسلم]

"Şüphesiz sen, ehl-i kitaptan insanların yanına gidiyorsun. Onları (ilk önce) **Allah'tan başka hak ilâhın olmadığına ve benim Allah'ın elçisi olduğuma dâvet et. Sana bu konuda itaat ederlerse, Allah'ın, onlara günde beş vakit namazı farz kıldığını bildir. Sana bu konuda itaat ederlerse, Allah'ın, zenginlerinden alınıp fakirlerine verilmek üzere zekâtı farz kıldığını onlara bildir."**[1]

Bu konuda daha pek çok hadis vardır.

Kelime-i şehâdetin ilk kısmı olan lâ ilâhe illallah'ın anlamı: Allah Teâlâ'dan başka hak ilâh yok demektir.Lâ ilâhe illallah, Allah Teâlâ'dan başkasına yapılan ibâdeti reddeder ve ibâdetin yalnızca O'na âit olduğunu kabul eder.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

---

[1] Buhârî ve Müslim, Abdullah b. Abbas'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet etmiştir.

﴿ ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ هُوَ ٱلۡبَٰطِلُ وَأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡكَبِيرُ ﴿٦٢﴾ ﴾ [سورة الحج الآية : ٦٢]

"Böyledir. Çünkü Allah, hakkın tâ kendisidir.(Müşriklerin) **O'nun dışında ibâdet ettikleri şey ise** (hiçbir fayda veya zarar veremeyen) **bâtılın tâ kendisidir. Şüphesiz Allah** (kullarından) **yücedir,** (O, her şeyden) **büyüktür."**[1]

Mü'minûn sûresinde ise şöyle buyurmuştur:

﴿ وَمَن يَدۡعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ لَا بُرۡهَٰنَ لَهُۥ بِهِۦ فَإِنَّمَا حِسَابُهُۥ عِندَ رَبِّهِۦٓۚ إِنَّهُۥ لَا يُفۡلِحُ ٱلۡكَٰفِرُونَ ﴿١١٧﴾ ﴾ [سورة المؤمنون الآية :١١٧]

"Kim, Allah ile birlikte başka bir ilâha yalvarırsa -ki o ilâha yalvarmasının hiçbir gerekçesi de yoktur-, onun (bu çirkin ameline karşılık âhiretteki) **hesabı ancak Rabbinin nezdindedir. Şüphesiz kâfirler,** (kıyâmet günü) **iflah olamazlar."**[2]

﴿ وَإِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞۖ لَّآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلرَّحۡمَٰنُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٦٣﴾ ﴾

[سورة البقرة الآية:١٦٣]

"(Ey insanlar!) **İlâhınız bir tek ilâh** (Allah)'**tır. O'ndan başka hak ilâh yoktur.O,Rahmân'dır, Rahîm'dir** (dünyada bütün kullarına, âhirette ise sadece mü'minlere merhametlidir.)"[3]

---

[1] Hac Sûresi: 62

[2] Mü'minûn Sûresi: 117

[3] Bakara Sûresi: 163

﴿ وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ ٥ ﴾ [سورة البينة الآية :٥]

"Hâlbuki onlara ancak, dini yalnızca O'na has kılıp hanifler olarak Allah'a ibâdet etmeleri, namazı (dosdoğru) **kılmaları zekâtı vermeleri emrolunmuştu. İşte dosdoğru dîn, budur."**[1]

Bu anlamda daha pek çok âyet vardır.

Anlamını bilip ona göre hareket etmediği ve onu tasdik etmediği sürece bu büyük söz, ne sahibini şirk dairesinden çıkarır, ne de ona fayda verir. Zirâ dilleriyle bu sözü söyledikleri, fakat îmân etmedikleri ve ona göre hareket etmedikleri için münâfıklar cehennemin en alt tabakasında azaba uğratılacaklardır.

Yine bu sözü söylemelerine rağmen, ona îmân etmedikleri için insanlar arasında en azılı kâfirler, Yahudiler olmuşlardır.

Bu ümmette sözleri, fiilleri ve inançlarıyla bu söze aykırı hareket ederek kabirlerde yatan ölülere ve evliyâya yalvarıp onlardan yardım istedikleri için kâfir olan nice insanlar da bu sözü söylemektedirler. Ancak bu söz onlara hiçbir fayda vermez, bu sözü söylemekle de müslüman sayılmazlar. Çünkü onlar, söyledikleri sözlerle, yaptıkları ve inandıkları şeylerle bunu inkâr etmişlerdir.

Bazı âlimler Lâ ilâhe illallah'ın 8 şartı olduğunu belirtmiş ve bu şartları şu dörtlükte toplamışlardır:

İlim, yakîn, ihlas, sıdk ile ... Muhabbet, inkiyâd ve kabul ile

---

[1] Beyyine Sûresi: 5

Buna sekizincisi ilâve edilerek... Allah'tan başka her ilâhı inkar etmek ile.

Bu dörtlük, Lâ ilâhe illallah'ın bütün şartlarını içermiştir. Bu şartlar şunlardır:

Birincisi: İLİM

Cehâletle bağdaşmayan ve ona aykırı olan ilim demektir. Daha önce de belirtildiği gibi, Lâ ilâhe illallah'ın anlamı; Allah Teâlâ'dan başka hak ilâh yok demektir. İnsanların Allah'tan başka ibâdet ettikleri bütün ilâhlar ise, bâtıl ilâhlardır.

İkincisi: YAKÎN

Şüphe ile bağdaşmayan ve ona zıt olan yakîn demektir. Lâ ilâhe illallah diyen kimsenin, Allah'tan başka hak ilâhın olmadığına kesin olarak inanması gerekir.

Üçüncüsü: İHLAS (Samimiyet)

Kulun bütün ibâdetlerini Rabbi olan Allah Teâlâ için ihlasla yapmasıdır. Eğer kul, bir ibâdeti bir nebiye, meleğe, puta, cine veya Allah'tan başkasına yaparsa, Allah'a ortak koşmuş olur ki Lâ ilâhe illallah'ın bu şartını yani ihlas şartını da ihlâl etmiş olur.

Dördüncüsü: SIDK (Doğruluk)

Lâ ilâhe illallah sözünü söylerken kalbi diline, dili kalbine uyacak şekilde doğru olması demektir. Bu sözü diliyle söyler de kalbiyle söylediği şeyin anlamına inanmazsa, bu söz kendisine hiçbir fayda vermez. Bu durumda diğer münâfıklar gibi kâfir olur.

Beşincisi: MUHABBET (Sevgi)

Allah Teâlâ'yı sevmek demektir ki, Allah'ı sevmeden bu kelimeyi söyleyen, İslâm dînine girmiş sayılmaz ve münâfıklar gibi kâfir olur.

Muhabbetin delilleri, Allah Teâlâ'nın şu sözleridir:

﴿ قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ فَٱتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ ٱللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣١﴾ ﴾ [سورة آل عمران الآية :٣١]

"(Ey Nebi!) **De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız, bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah, çok bağışlayan ve esirgeyendir.**"[1]

﴿ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ ٱللَّهِ ۖ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ ۗ وَلَوْ يَرَى ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓا۟ إِذْ يَرَوْنَ ٱلْعَذَابَ أَنَّ ٱلْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعَذَابِ ﴿١٦٥﴾ ﴾ [سورة البقرة الآية : ١٦٥]

"**İnsanlardan bazıları Allah'ı bırakıp birtakım putları Allah'a denk tutar ve Allah'ı sevdikleri gibi onları severler. Ama îmân edenlerin Allah sevgisi,** (onlardan) **daha kuvvetlidir.** (Allah'a ortak koşarak nefislerine) **zulmedenler, şayet** (âhirette) **azabı gördüklerinde, güç ve kuvvetin hepsinin Allah'a âit olduğunu ve Allah'ın azabının çok çetin olduğunu önceden bilmiş olsalardı,** (Allah'ı bırakıp da putlara tapmazlardı.)"[2]

Bu anlamda daha pek çok âyet vardır.

---

[1] Âl-i İmrân Sûresi: 31

[2] Bakara Sûresi: 165

Altıncısı: İNKIYÂD (Boyun eğmek)

Allah'a ibâdet etmek, O'nun şeriatine boyun eğmek, ona îmân etmek ve onun hak olduğuna inanmak sûretiyle Lâ ilâhe illallah sözünün delâlet ettiği şeylere boyun eğmek demektir. Bu sözü söylediği halde Allah'a ibâdet etmez, O'nun şeriatına boyun eğmez ve kibirlenerek bunu kabul etmezse, şeytan ve benzerleri gibi müslüman sayılmaz.

Yedincisi: KABUL

Allah'a ibâdet etmeyi kabul etmek ve O'ndan başkasına ibâdet etmemek, buna bağlı kalıp ona rızâ göstermek sûretiyle Lâ ilâhe illallah sözünün delâlet ettiği şeyleri kabul etmektir.

Sekizincisi: İNKÂR

Allah'tan başkasına ibâdet etmeyi reddedip bu hareketten uzak durmak ve bunun bâtıl olduğuna inanmak demektir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ لَآ إِكۡرَاهَ فِي ٱلدِّينِۖ قَد تَّبَيَّنَ ٱلرُّشۡدُ مِنَ ٱلۡغَيِّۚ فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ لَا ٱنفِصَامَ لَهَاۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ٢٥٦ ﴾ [سورة البقرة الآية:٢٥٦]

"**Dînde zorlama yoktur** (dîne girmesi için kimse zorlanmaz). **Îmân ile küfür, kesin olarak birbirinden ayrılmıştır. Artık kim tâğûtu** (Allah'ın dışında ibâdet edilen ilâhları) **inkâr eder ve Allah'a îmân ederse, muhakkak ki sağlam kulpa tutunmuş demektir. Allah, hakkıyla işitendir, bilendir.**"[1]

---

[1] Bakara Sûresi: 256

Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- de sahih bir hadiste şöyle buyurmuştur:

((وَمَنْ قَالَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وَكَفَرَ بِماَ يُعْبَدُ مِـنْ دُونِ اللهِ حَـرُمَ مَالُهُ وَدَمُهُ وَحِسَابُهُ عَلَى اللهِ.)) [رواه مسلم]

"Kim, lâ ilâhe illallah der ve Allah'ın dışında ibâdet edilen ilâhları inkâr ederse, malı ve canı(na dokunmak) **haram olur. Onun hesabı Allah'a kalmıştır."**[1]

Bir başka rivâyette ise şöyle buyurmuştur:

((...وَمَنْ قَالَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وَكَفَرَ بِماَ يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللهِ حَرُمَ مَالُهُ وَدَمُهُ.)) [رواه مسلم]

"Kim, lâ ilâhe illallah der ve Allah'ın dışında ibâdet edilen ilâhları inkâr ederse, malı ve canı(na dokunmak) **haram olur."**[2]

Bütün müslümanların bu şartları gözünde bulundurup Lâ ilâhe illallah'ı gerçekleştirmeleri gerekir. Bir müslüman bu sözün anlamını bilir de bu hal üzere yaşarsa, Lâ ilâhe illallah'ın şartlarını detaylı olarak bilmese bile, o müslümandır ve onun kanını akıtmak ve malını almak haram olur. Çünkü bunun amacı; bir mü'minin istenen şartları detaylı olarak bilmese bile, hakikati bilip onunla amel etmesidir. Tâğût ise Allah Teâlâ'nın dışında ibâdet edilen her şeydir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

---

[1] Müslim

[2] Müslim

﴿ لَآ إِكۡرَاهَ فِي ٱلدِّينِۖ قَد تَّبَيَّنَ ٱلرُّشۡدُ مِنَ ٱلۡغَيِّۚ فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ لَا ٱنفِصَامَ لَهَاۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٦﴾ ﴾ [سورة البقرة الآية:٢٥٦]

"**Dînde zorlama yoktur** (dîne girmesi için kimse zorlanmaz). **Îmân ile küfür, kesin olarak birbirinden ayrılmıştır. Artık kim tâğûtu** (Allah'ın dışında ibâdet edilen ilâhları) **inkâr eder ve Allah'a îmân ederse, muhakkak ki sağlam kulpa tutunmuş demektir. Allah, hakkıyla işitendir, bilendir.**"[1]

﴿ وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَۖ ... ﴾ [سورة النحل من الآية :٣٦]

"**Andolsun ki biz,** (geçmişte) **her ümmete bir elçi gönderdik** (ve ona şöyle söylemesini emrettik:) **'Yalnızca Allah'a ibâdet edin ve tâğûta ibâdet etmekten sakının.**"[2]

Allah Teâlâ'nın dışında ibâdet edilen nebiler, salih kimseler ve melekler tâğût hükmünde değillerdir. Çünkü onlar kendilerine ibâdet edilmesine râzı olmazlar.

Tâğût; insanları bu kimselere ibâdete çağıran ve bunu işi onlara güzel gösteren şeytanın kendisidir. Allah Teâlâ'dan bizi ve diğer müslümanları her türlü kötülüklerden korumasını dileriz.

---

[1] Bakara Sûresi: 256

[2] Nahl Sûresi:36

Lâ ilâhe illallah sözüne tamamen aykırı olan amellerle, bu sözün kemâline aykırı olan amellere gelince, bunlar:

Ölülere, meleklere, putlara, ağaçlara, taşlara, yıldızlara ve buna benzer şeylere yalvarıp yakarmak, onlara kurban kesmek, adak adamak ve secde etmek gibi, sahibini büyük şirke düşüren ve bu söze tamamen aykırı olan her türlü amel, söz ve inançtır.

Bütün bu sayılanlar, tevhîde tamamen aykırıdır ve Lâ ilâhe illallah'ı ortadan kaldırır.

Zinâ etmek, sarhoşluk verici şeyler içmek, anne ve babaya itaatsizlik etmek, fâiz yemek ve buna benzer dînimizce delilleriyle bilinen Allah Teâlâ'nın haram kıldığı şeyleri helâl saymak, tevhîde tamamen aykırı olan ve bu sözü ortadan kaldıran şeylerdendir.

Aynı şekilde beş vakit namaz, zekât, Ramazan orucu, anne ve babaya itaatte bulunmak, kelime-i şehâdeti telaffuz etmek gibi dînimizce delilleri ve icmâ ile bilinen Allah Teâlâ'nın farz kıldığı söz ve fiilleri inkâr etmek de tevhîde tamamen aykırı olan ve bu sözü ortadan kaldıran şeylerdendir.

Tevhîd ve îmânı zayıflatan, bu sözün kemâlini yani ibâdetin yalnızca Allah Teâlâ'ya hâlis kılınmasını ortadan kaldıran söz, amel ve inançlara gelince, bunlar pek çok olup bazıları şunlardır:

Riyâ, Allah'tan başkası adına yemîn etmek, Allah ve falanca diledi de bu iş oldu demek veya bu (nimet),Allah ve filancadandır demek gibi küçük şirk olan şeylerdir.

Aynı şekilde her türlü günahlar, tevhîd ve îmânı zayıflatır, bu sözün kemâlini ortadan kaldırır.

Müslümanın, tevhîdi ve îmânı ortadan kaldıran veya tevhîd ve îmânı noksanlaştıran her türlü davranışlardan sakınması gerekir. Bilindiği gibi ehl-i sünnet vel-cemaate göre îmân, söz ve amelden ibâret olup Allah'a itaatle artar, O'na karşı gelmekle de azalır. Nitekim İslâm âlimleri akâid, tefsîr ve hadis kitaplarında bunun delillerini açıklamışlardır. İsteyen, Allah'a hamdolsun bu delilleri kolayca bulabilir.

İşte bu delillerden birisi Allah Teâlâ'nın şu sözüdür:

﴿ وَإِذَا مَآ أُنزِلَتۡ سُورَةٞ فَمِنۡهُم مَّن يَقُولُ أَيُّكُمۡ زَادَتۡهُ هَٰذِهِۦٓ إِيمَٰنٗاۚ فَأَمَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ فَزَادَتۡهُمۡ إِيمَٰنٗا وَهُمۡ يَسۡتَبۡشِرُونَ ١٢٤ ﴾

[سورة التوبة الآية:١٢٤]

"(Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'e Kur'an'dan) **herhangi bir sûre indirildiğinde, onların** (münâfıkların) **kimisi** (alaylı bir tavırla)**: 'Bu** (inen sûre) **hanginizin îmânını artırdı? der. Îmân edenlere gelince,** (bu sûrenin inmesi) **onların îmânını artırır ve onlar** (Allah'ın kendilerine verdiği îmâna) **sevinirler."**[1]

Başka bir âyette Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿ إِنَّمَا ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَجِلَتۡ قُلُوبُهُمۡ وَإِذَا تُلِيَتۡ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتُهُۥ زَادَتۡهُمۡ إِيمَٰنٗا وَعَلَىٰ رَبِّهِمۡ يَتَوَكَّلُونَ ٢ ﴾ [سورة الأنفال الآية :٢]

"Mü'minler ancak o kimselerdir ki Allah'ın adı anıldığında kalpleri titreyen, onlara O'nun (Allah'ın) **âyetleri okunduğunda îmânlarını arttıran ve Rablerine tevekkül edenlerdir."**[2]

---

[1] Tevbe Sûresi: 124

[2] Enfâl Sûresi: 2

Yine başka bir âyette şöyle buyurmuştur:

﴿ وَيَزِيدُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ٱهۡتَدَوۡاْ هُدًى ... ﴾ [سورة مريم من الآية :٧٦]

"Allah, hidâyete erenlerin hidâyetini artırır."[1]

Bu anlamda daha pek çok âyet vardır.

Soru 4

Çağımızda Allah Teâlâ'nın varlığını ve O'nun rubûbiyyetini ispat etmek için birçok araştırmalar yapılmakta, kitaplar yazılmakta ve konferanslar düzenlenmektedir. Fakat bu araştırmalar, kitaplar ve konferanslar, rubûbiyet tevhîdinin ayrılmaz bir parçası ve onun gereği durumunda olan ulûhiyet tevhîdini delil olarak göstermemektedirler. Bunun sonucu olarak ulûhiyet tevhîdi bilinmemekte ve hafife alınmaktadır. Bundan dolayı dünya ve âhirette kurtuluşa ermenin temeli, gelmiş-geçmiş bütün elçilerin dâvetlerinin anahtarı ve bu meselenin temelini oluşturan ulûhiyyet tevhidinin önemini açıklar mısınız?

Cevap 4

Allah Teâlâ, kulları üzerindeki hakkını açıklamaları, kullarını yalnızca kendisine ibâdet edip başkasına ibâdet etmemeye ve her türlü ibâdeti yalnızca kendisine yapmaya dâvet etmeleri için elçiler gönderip kitaplar indirmiştir. Her ibâdetini ihlaslı olarak kendisine yapmalarını kullarına emretmiştir. Çünkü insanların çoğu, Allah Teâlâ'nın onların Rabbi, yaratıcısı ve rızık vereni olduğunu biliyorlardı. Fakat onlar, Nûh -aleyhisselâm-'ın kavmi ile onlardan sonraki kavimlerde olduğu gibi, bilmediklerinden dolayı insanlar

---

[1] Meryem Sûresi: 76

atalarını ve kendilerinden öncekileri taklit edip Allah Teâlâ'ya ortak koşmuşlardır.

Nitekim İslâm'ın ilk yıllarında Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- de kavmini Allah'ı birlemeye yani tevhide dâvet ettiği zaman kavmi bunu çirkin görüp kabul etmemiş ve kibirlenmişti. Nitekim Allah Teâlâ, bu konuda onların şöyle dediklerini haber vermektedir:

﴿ أَجَعَلَ ٱلْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَىْءٌ عُجَابٌ ۝٥ ﴾

[سورة ص الآية :٥]

"**O** (Muhammed), (o kadar çok) **ilâhları nasıl oldu da tek bir ilâh yaptı? Doğrusu,** (haber verdiği ve insanları ona dâvet ettiği) **bu, ne tuhaf bir şeydir.**"[1]

Allah Teâlâ yine onlar hakkında şöyle buyurmuştur:

﴿ إِنَّهُمْ كَانُوٓا۟ إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ۝٣٥ وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوٓا۟ ءَالِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍۭ ۝٣٦ ﴾ [سورة الصافات :٣٥- ٣٦]

"**Onlara, 'Lâ ilâhe illallah' denildiği** (bu söze dâvet edildikleri ve ona aykırı olan şeyleri terk etmeleri istendiği) **zaman,** (mü'minlerin söyledikleri gibi söylemeyip) **bu sözü söylemekten kibirlenirlerdi. Onlar: 'Deli bir şâirin demesiyle mi ilâhlarımıza tapmayı bırakacağız? derlerdi.**"[2]

---

[1] Sâd Sûresi: 5

[2] Sâffât Sûresi: 35-36

Yine başka bir âyette şöyle buyurmuştur:

﴿ ...إِنَّا وَجَدْنَآ ءَابَآءَنَا عَلَىٰٓ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰٓ ءَاثَٰرِهِم مُّقْتَدُونَ ﴿٢٣﴾ ﴾

[سورة الزخرف من الآية : ٢٣]

"(Nimetlerin kendilerini şımarttığı ileri gelenler): **'Atalarımızı bir dîn üzere bulduk ve biz de onların yoluna uyarız'** (derlerdi)."[1]

Bu anlamda daha pek çok âyet vardır.

Bundan dolayı müslüman âlimlerle hidâyet dâvetçilerinin ulûhiyet tevhîdinin hakikatini insanlara açıklamaları gerekir. Aynı şekilde ulûhiyyet tevhîdi ile birlikte rubûbiyyet tevhidi, isim ve sıfatlar tevhidi arasındaki farkları insanlara açıklamaları gerekir. Zirâ birçok müslüman bu farkları bilmemektedir ki kâfirler nasıl bilsinler. Kureyş müşrikleriyle diğer Araplar ve önceki kavimlerin geneli, Allah'ın kendilerini yaratan ve kendilerine rızık veren olduğunu çok iyi biliyorlardı. Nitekim Allah Teâlâ onlara huccet ikâme etmiştir. Çünkü Allah Teâlâ onların yaratıcısı, onlara rızık veren ve onların her şeyine gücü yeten olduğundan dolayı ibâdet edilmeye lâyık yegâne ilâhtır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ ۖ فَأَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٨٧﴾ ﴾

[سورة الزخر الآية :٨٧]

"(Ey Nebi!) **Eğer onlara, onları kimin yarattığını sorarsan, muhakkak ki** (bizi) **Allah** (yarattı) **diyeceklerdir.**"[2]

---

[1] Zuhruf Sûresi: 23

[2] Zuhruf Sûresi: 87

Yine onlar hakkında bir âyette şöyle buyurmuştur:

﴿ وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَسَخَّرَ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ ۖ فَأَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٦١﴾ ﴾ [سورة العنكبوت من الآية : ٦١]

"(Ey Nebi!) **Eğer onlara; gökleri ve yeri kim yarattı, güneşi ve ayı hizmetinize kim verdi? diye soracak olsan, mutlaka "Allah" diyeceklerdir. O hâlde nasıl** (haktan) **döndürülüyorlar?"**[1]

Allah Teâlâ başka bir âyette elçisine onlara rızık verenin kim olduğunu sormasını emrederek şöyle buyurmuştur:

﴿ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَىِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ ﴾ [سورة يونس الآية : ٣١]

"(Ey Nebi! Onlara) **de ki: Gökten** (yağmur yağdırarak) **ve yerden** (bitkiler yeşerterek) **size kim rızık veriyor? Ya da kulaklara ve gözlere kim sahip oluyor? Ölüden diriyi, diriden de ölüyü kim çıkarıyor?** (Kâinattaki) **işleri kim idâre ediyor?** (Bütün bunları yapan) **Allah'tır, diyeceklerdir. O halde onlara de ki:** (Başkasına ibâdet ederseniz) **Allah'**(ın azabına mâruz kalmak)**tan korkmaz mısınız."**[2]

---

[1] Ankebut Sûresi: 61

[2] Yûnus Sûresi: 31

Allah Teâlâ, yukarıdaki âyetlerde müşriklere, onların Rabbi, yaratıcısı, rızık vereni, göklerin ve yerin yaratıcısı ve bütün işleri çekip çevirenin kendisi olduğunu kabul etmelerine rağmen, ulûhiyyet tevhidini inkâr etmelerini, putlara ve kendisinden başka şeylere tapmalarını delil getirmiştir.

Aynı şekilde Allah Teâlâ kullarına, isim ve sıfatlarına îmân etmelerini ve kendisini kullarına benzetmekten tenzih etmelerini emrederek şöyle buyurmuştur:

﴿ وَلِلَّهِ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ فَٱدْعُوهُ بِهَا ۖ وَذَرُوا۟ ٱلَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِىٓ أَسْمَٰٓئِهِۦ ۚ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿١٨٠﴾ ﴾ [سورة الأعراف الآية : ١٨٠]

"En güzel isimler, Allah'ındır. O halde o güzel isimlerle O'na duâ edin (O'ndan isteyin)**. O'nun isimleri hakkında eğri yola gidenleri** (isimlerini değiştirenleri) **bırakın. Onlar yapmakta olduklarının cezâsını** (âhirette) **göreceklerdir."**[1]

Allah Teâlâ Haşr sûresinde ise şöyle buyurmuştur:

﴿ هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ ۖ هُوَ ٱلرَّحْمَٰنُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾ هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْمَلِكُ ٱلْقُدُّوسُ ٱلسَّلَٰمُ ٱلْمُؤْمِنُ ٱلْمُهَيْمِنُ ٱلْعَزِيزُ ٱلْجَبَّارُ ٱلْمُتَكَبِّرُ ۚ سُبْحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾ هُوَ ٱللَّهُ ٱلْخَٰلِقُ ٱلْبَارِئُ ٱلْمُصَوِّرُ ۖ لَهُ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ ۚ يُسَبِّحُ لَهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾ ﴾ [سورة الحشر الآيات :٢٢- ٢٤]

[1] A'râf Sûresi: 180

"**Allah, kendisinden başka hak ilâh olmayan, gizli ve açık olanı bilen, Rahman** (rahmetiyle her şeyi kuşatan) **ve Rahîm** (mü'minlere merhametli) **olandır. Allah, kendisinden başka hak ilâh olmayan, mülkün sahibi, her türlü noksanlıktan münezzeh** (her türlü kusurdan uzak) **olan, selâmet veren,** (açık âyetlerle gönderdiği elçilerini) **tasdik eden,** (kullarının yaptıklarını) **gözetleyen, Azîz** (mağlûp edilemeyen)**, Cebbâr** (gücüyle bütün yarattıklarını kendisine boyun eğdiren) **ve Mütekebbir** (azamet sahibidir)**. Allah,** (ibâdette kendisine ortak koşulan şeylerden) **münezzehtir. Allah, yaratandır,** (hikmeti gereği) **var eden ve** (yarattıklarına dilediği gibi) **şekil verendir. Güzel isimler** (ve yüce sıfatlar) **O'na âittir. Göklerde ve yerde ne varsa, hepsi O'nu tesbîh eder. O,** (düşmanlarından intikam alacak kadar) **güçlüdür ve** (yarattıklarının işlerini idâre edecek kadar) **hikmet sahibidir.**"[1]

İhlâs sûresinde şöyle buyurmuştur:

﴿ قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾ وَلَمْ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدٌۢ ﴿٤﴾ ﴾ [سورة الإخلاص]

"(Ey Nebi!) **De ki: O Allah birdir. Allah sameddir. O, doğurmamış ve doğmamıştır. O'nun hiçbir dengi yoktur.**"[2]

Başka bir âyette şöyle buyurmuştur:

﴿ ... فَلَا تَجْعَلُوا۟ لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾ ﴾

[سورة البقرة من الآية : ٢٢]

---

[1] Haşr Sûresi:22-24

[2] İhlâs Sûresi

"**...O halde,** (Allah'ın yaratan, rızık veren ve yegâne ibâdet edilmeye lâyık olduğunu) **bildiğiniz halde, O'na hiç kimseyi denk tutmayın."**[1]

Yine başka bir âyette şöyle buyurmuştur:

﴿ ... لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَىْءٌ ۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ١١ ﴾

[سورة الشورى من الآية :١١]

"O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, hakkıyla işitendir, görendir."[2]

Bu anlamda daha pek çok âyet vardır.

İslâm âlimleri -Allah onlara rahmet etsin-, rubûbiyet tevhidine îmân etmenin, ibâdette Allah Teâlâ'yı birlemek demek olan ulûhiyet tevhidine îmân etmeyi gerekli ve kaçınılmaz kıldığını açıklamışlardır. Bu nedenle Allah Teâlâ onlara bunu delil olarak göstermiştir.

İsim ve sıfatlar tevhidi de her türlü ibâdeti Allah Teâlâ'ya has kılmayı ve ibâdette O'nu birlemeyi gerektirir. Çünkü Allah Teâlâ zâtı, isim ve sıfatlarında kâmildir. Hiçbir karşılık olmaksızın kullarına nimetler veren,ibâdet edilmeye,emirlerine itaat edilmeye ve yasaklarından sakınılmaya lâyık olan sadece O'dur.

Ulûhiyyet tevhidine gelince, bu tevhid diğer iki tevhidi (isim ve sıfatlar tevhidi ile rubûbiyet tevhidini) de içerir. Ulûhiyet tevhidini gerçekleştirip ilim ve amel olarak bu hal üzere olan kimse, aynı zamanda isim ve sıfatlar tevhidi ile rubûbiyet tevhidini

---

[1] Bakara Sûresi:22

[2] Şûrâ Sûresi: 11

de gerçekleştirmiş olur. İslâm âlimleri bunun anlamını akîde ve tefsir kitaplarında açıklamışlardır. Nitekim İbn-i Cerir, İbn-i Kesir ve Beğavî gibi âlimlerin tefsir kitapları ile Abdullah b. Ahmed b. Hanbel'in **"Sünne"**, İbn-i Huzeyme'nin **"Tevhid"** adlı kitabı ile Osman b. ed-Dârimî'nin Bişr Mureysî'ye reddiyesi gibi eserlerde selef âlimleri bunları detaylı olarak açıklamışlardır. -Allah onlara rahmet etsin-.

Bu meseleleri kitaplarında en iyi şekilde açıklayanlardan birisi de Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye ile öğrencisi İbn-i Kayyim'dir.

Muhammed b. Süleyman Temimî, evlatları, öğrencileri ve ehl-i sünnetten kendilerine uyanlar gibi, hicri 12. yüzyıldan günümüze kadar olan İslâmî dâvet âlimleri bu meseleleri en iyi şekilde açıklamışlardır.

Bu konudaki en güzel eserlerden birisi, Abdurrahman b. Hasan'ın yazdığı **"Fethul-Mecîd"** ile Süleyman b. Abdullah b. Âl-i Şeyh'in yazdığı ve bu kitabın aslı olan **"Teysîrul-Azîz"** adlı kitaptır.

Büyük âlim Abdurrahman b. Kasım'ın yazdığı ve içerisinde Süleyman b. Abdullah b. Âl-i Şeyh gibi, hicri 12. yüzyıldaki dâvet âlimlerinin akâid ve ahkâm konularındaki fetvalarını içeren **"ed-Durer'us-Seniyye"** kitabının ilk ciltleri bu konuda en iyi derlenen eserlerdendir. Büyük faydalar içerdiğinden dolayı, bu ve buna benzer ehl-i sünnet âlimlerinin yazdıkları kitapların okunmasını ve gözden geçirilmesini tavsiye ederim.

Süleyman b. Abdullah b. Âl-i Şeyh gibi dâvet âlimlerinin yazdıkları **"Mecmûatu'r-Resâil"** adlı kitap ile Abdurrahman b. Hasan, Abdullatif b. Abdurrahman, Abdullah Ebâ Babtîn ve Süleyman b. Sehman gibi hidâyet imamları ve tevhidin

yayılmasına yardım eden âlimlerin, büyük faydalar içeren ve şüpheleri giderip onlara reddiyeler veren fetvâlarının okunmasını da tavsiye ederim. Allah Teâlâ onların hepsine rahmet etsin ve onları geniş cennetlerine koysun, bizi de en güzel şekilde onlara uyanlardan eylesin. (Âmîn)

Yine bu faydalı eserlerden birisi de, akîde ile ilgili olarak benim fetvâlarımla makâlelerimi içeren ve günümüzde basılan ve ilim talebeleri arasında **"Mecmû'ul-Fetâvâ"** olarak bilinen eserimin ilk ciltlerinin okunmasını tavsiye ederim. Allah Teâlâ bu kitapları okuyanlara faydalı kılsın.

Soru 5

Bazı insanlar, âlimlerle salih kimselerden ve onların bıraktığı eserlerden bereket ummayı câiz görmektedirler. Bu konuda da sahâbenin Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bereket umduklarını delil olarak göstermektedirler. Sizce bunun hükmü nedir? Böyle yapmak, başkasını Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e benzetmek değil midir? Ölümünden sonra Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bereket ummak mümkün müdür? Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bereketiyle Allah'a tevessülde bulunmanın hükmü nedir?

Cevap 5

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den başka herhangi birisinin abdest suyu, saçı, teri veya bedeninden geriye kalan bir şeyden bereket ummak câiz değildir. Aksine Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bedeni ve bedeninin dokunduğu her şeye hayır ve bereketler vermesinden dolayı Allah Teâla bunları sadece Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e has kılmıştır.

Bu nedenle sahâbe -Allah ondan râzı olsun-, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- hayatta iken olsun, öldükten sonra olsun, ne kendilerinden birisiyle, ne Hulafâ-i Râşidin ile ne de başka birisinden bereket ummuşlardır.

Bu ise sahâbenin, bereket ummanın yalnızca Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e has olduğunu bildiklerini gösterir. Zirâ Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den başkasından bereket ummak, insanı şirke ve Allah Teâlâ'dan başkasına ibâdet etmeye götürür.

Yine Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şânı, zâtı, sıfatı veya bereketiyle Allah Teâlâ'ya tevessülde bulunmak, bu konuda herhangi bir delil bulunmadığı için câiz değildir. Çünkü bu, insanı şirke ve Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- hakkında aşırı gitmeye götürür. Ayrıca sahâbe böyle bir şey yapmamışlardır. Şayet bu işte hayır olsaydı, onlar bizden önce bunu yaparlardı. Yine bu davranış, Edille-i Şer'iyye'ye de aykırıdır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ وَلِلَّهِ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ فَٱدْعُوهُ بِهَا ۖ وَذَرُوا۟ ٱلَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِىٓ أَسْمَـٰٓئِهِۦ ۚ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ١٨٠ ﴾ [سورة الأعراف الآية : ١٨٠]

"En güzel isimler, Allah'ındır. O halde o güzel isimlerle O'na duâ edin (O'ndan isteyin)**. O'nun isimleri hakkında eğri yola gidenleri** (isimlerini değiştirenleri) **bırakın. Onlar yapmakta olduklarının cezâsını** (âhirette) **göreceklerdir."**[1]

---

[1] A'râf Sûresi: 180

Allah Teâlâ bu âyette filancanın şânı, hakkı veya bereketi ile duâ etmeyi emretmemiştir.

Yine, güzel isimleri ve izzet, rahmet veya kelâm gibi yüce sıfatlarıyla Allah Teâlâ'ya duâ etmek câizdir.

Sahih hadislerde haber verildiği üzere, noksansız sözleri, izzet ve kudretiyle Allah Teâlâ'ya sığınmak câizdir.

Yine, Allah Teâlâ ve elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'i sevmek, Allah Teâlâ'ya ve elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'e îmân ile ve salih amellerle tevessülde bulunmak câizdir.

Nitekim **"Mağara Arkadaşları Kıssası"** buna örnektir. Kıssanın özeti şöyledir: Bizden önceki topluluklardan birisinde üç arkadaş yolda giderlerken sağanak bir yağmura yakalanırlar. Sağanak yağmurdan korunmak için bir mağaraya sığınırlar. Mağaraya girer girmez dağdan yuvarlanan kaya mağaranın girişini onların üzerine kapatır. Kayayı kaldırmaya güçleri yetmez. Bunun üzerine bu durumdan kurtulmak için kendi aralarında müzâkere ederler ve sonunda yaptıkları salih amellerle Allah Teâlâ'ya yalvarmaktan başka hiçbir şeyin kendilerini kurtaramayacağına karar verirler. Ardından Allah Teâlâ'ya yalvarıp O'ndan yardım istemeye başlarlar. Üç arkadaştan birincisi, anne ve babasına iyilikte bulunmasını vesile kılarak yalvarmaya başlar. Bunun üzerine kaya biraz aralanır ancak dışarı çıkacak imkânı bulamazlar. İkincisi, imkânı olduğu halde zinâdan vazgeçmesini vesile kılarak yalvarmaya başlar. Bunun üzerine kaya biraz daha aralanır, ancak yine dışarı çıkacak imkânı bulamazlar. Üçüncüsü ise emâneti sahibine iâde etmesini vesîle kılarak yalvarmaya başlar. Bunun

üzerine kaya mağaranın girişinden yuvarlanıp aşağıya düşer ve hep beraber dışarı çıkıp giderler.

Bizden önceki kavimlerin birinde meydana gelen bu ibretli kıssayı haber veren bu hadis, Buhârî ve Müslim'in sahihlerindedir.

Benim bu cevapta anlattıklarımı, başta Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye ve öğrencisi İbn-i Kayyim ile Abdurrahman b. Hasan **"Feth-ul Mecid"** adlı kitabında açıklamışlardır.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- hayatta iken onunla tevessülde bulunan âmâ sahâbînin hadisine gelince, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Allah Teâla'ya duâ etmesiyle birlikte gözleri görmeyen bu sahâbînin gözleri görür hâle gelmişti. Bu olay, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in duâsı ve şefaati ile olan bir tevessüldür. O'nun şânı ve hakkıyla olmamıştır. Nitekim rivâyet edilen hadiste bu olay açıktır.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- kıyâmet günü insanlar arasında hüküm verilmesi ve kıyâmet günü cennet ehlinin cennete girmesi için şefaatçi olacaktır. Bunlar, dünya ve âhirette Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ile tevessülde bulunmanın şekillerindendir. Bu tevessül, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in duâsı ve şefaati ile yapılan tevessüldür. İslâm âlimlerinin de belirttikleri gibi bu tevessül, O'nun zâtı veya hakkı ile yapılan tevessül değildir. Bu âlimler, daha önce de zikrettiğimiz gibi, Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye ve öğrencisi İbn-i Kayyim ile Abdurrahman b. Hasan'dır.

Soru 6

Halktan birçok kimse, tevhide zarar verecek hareketlerde bulunmaktadırlar. Bu kimselerin hükmü nedir? Onların cehâleti

özür sayılır mı? Onlarla evlenmek veya onları evlendirmek câiz midir? Bunların kestikleri hayvanların etlerini yemek câiz midir? Bunların Mekke-i Mükerreme'ye girmeleri caiz midir?

Cevap 6

Ölülere yalvarmak, onlardan yardım istemek ve onlara adak adamak gibi ibâdetleri yapmakla tanınan kimse müşrik ve kâfirdir. Onunla evlenmek câiz değildir. Onun Mescid-i Haram'a girmesi de câiz değildir. Bilmediğini iddiâ etse bile, yaptıklarından dolayı Allah Teâlâ'ya tevbe etmediği sürece ona müslüman muamelesi yapılamaz.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ وَلَا تَنكِحُوا۟ ٱلْمُشْرِكَٰتِ حَتَّىٰ يُؤْمِنَّ ۚ وَلَأَمَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّن مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ ۗ وَلَا تُنكِحُوا۟ ٱلْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا۟ ۚ وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّن مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ ۗ أُو۟لَٰٓئِكَ يَدْعُونَ إِلَى ٱلنَّارِ ۖ وَٱللَّهُ يَدْعُوٓا۟ إِلَى ٱلْجَنَّةِ وَٱلْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِۦ ۖ وَيُبَيِّنُ ءَايَٰتِهِۦ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٢١﴾ ﴾ [سورة البقرة الآية :٢٢١]

"(Ey müslümanlar!) **Îmân etmedikçe** (İslâm'a girmedikçe) **müşrik kadınlarla evlenmeyin. Îmânlı bir câriye, hoşunuza gitse bile müşrik bir kadından daha hayırlıdır. Îmân etmedikçe müşrik erkekleri de** (kızlarınızla) **evlendirmeyin. Îmânlı bir köle, hoşunuza gitse bile müşrik bir erkekten daha hayırlıdır. Onlar** (müşrikler) **cehenneme çağırırlar, Allah ise** (kullarını) **izniyle cennete ve** (günahlarını) **bağışlamaya çağırır. Allah, düşünüp anlasınlar diye âyetlerini insanlara açıklar."**[1]

---

[1] Bakara Sûresi: 221

﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا جَآءَكُمُ ٱلْمُؤْمِنَـٰتُ مُهَـٰجِرَٰتٍ
فَٱمْتَحِنُوهُنَّ ۖ ٱللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَـٰنِهِنَّ ۖ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَـٰتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ
إِلَى ٱلْكُفَّارِ ۖ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ ۖ وَءَاتُوهُم مَّآ أَنفَقُواْ ۚ وَلَا
جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَن تَنكِحُوهُنَّ إِذَآ ءَاتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ ۚ وَلَا تُمْسِكُواْ بِعِصَمِ
ٱلْكَوَافِرِ وَسْـَٔلُواْ مَآ أَنفَقْتُمْ وَلْيَسْـَٔلُواْ مَآ أَنفَقُواْ ۚ ذَٰلِكُمْ حُكْمُ ٱللَّهِ يَحْكُمُ
بَيْنَكُمْ ۖ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ ﴾ [سورة الممتحنة الآية : ١٠]

"**Ey îmân edenler! Mü'min kadınlar** (küfür diyârından İslâm diyârına) **hicret edip size geldiklerinde,** (îmânlarında samimî olup-olmadıklarını bilmeniz için) **onları imtihan edin. Allah onların îmânlarını daha iyi bilir. Eğer onların îmân etmiş kadınlar olduklarını öğrenirseniz, onları kâfirlere** (kocalarına) **geri göndermeyin. Ne bunlar** (mü'min kadınlar)**, onlara** (kâfir kocalara) **helâl olur, ne de onlar** (kâfir kocalar) **bunlara helâl olur.** (Mü'min kadınların) **kocalarına, verdikleri** (mehirleri) **geri verin. Onlara** (mü'min kadınlara) **mehirlerini vermek şartıyla onlarla evlenmenizde size bir günah yoktur. Kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın ve verdiğiniz mehirleri onlardan geri isteyin. Onlar da verdikleri mehirleri sizden istesinler. Bu, Allah'ın aranızda verdiği hükümdür** (Bu hükme aykırı hareket etmeyin)**. Allah, her şeyi en iyi bilendir, hikmet sahibidir.**"[1]

---

[1] Mümtehine Sûresi: 10

﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّمَا ٱلۡمُشۡرِكُونَ نَجَسٞ فَلَا يَقۡرَبُواْ ٱلۡمَسۡجِدَ ٱلۡحَرَامَ بَعۡدَ عَامِهِمۡ هَٰذَاۚ وَإِنۡ خِفۡتُمۡ عَيۡلَةٗ فَسَوۡفَ يُغۡنِيكُمُ ٱللَّهُ مِن فَضۡلِهِۦٓ إِن شَآءَۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ٢٨ ﴾ [سورة التوبة الآية : ٢٨]

"Ey îmân edenler! Müşrikler ancak pisliktir. Onun için bu yıllarından sonra Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Eğer (onlarla olan ticaretinizin kesilmesinden dolayı) **fakirlikten korkarsanız, Allah dilerse sizi kendi lütfundan zengin edecektir. Allah** (her halinizi) **en iyi bilendir,** (işlerinizi idâre etmede) **hikmet sahibidir."**[1]

Bundan dolayı onların câhil olmalarına bakılmaz. Aksine bu konuda Allah Teâlâ'ya tevbe edinceye kadar kâfirlere karşı nasıl davranmak gerekiyorsa, onlara da o şekilde davranmak gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bunlar hakkında şöyle buyurmuştur:

﴿ وَإِذَا فَعَلُواْ فَٰحِشَةٗ قَالُواْ وَجَدۡنَا عَلَيۡهَآ ءَابَآءَنَا وَٱللَّهُ أَمَرَنَا بِهَاۗ قُلۡ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَأۡمُرُ بِٱلۡفَحۡشَآءِۖ أَتَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ مَا لَا تَعۡلَمُونَ ٢٨ قُلۡ أَمَرَ رَبِّي بِٱلۡقِسۡطِۖ وَأَقِيمُواْ وُجُوهَكُمۡ عِندَ كُلِّ مَسۡجِدٖ وَٱدۡعُوهُ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَۚ كَمَا بَدَأَكُمۡ تَعُودُونَ ٢٩ فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيۡهِمُ ٱلضَّلَٰلَةُۚ إِنَّهُمُ ٱتَّخَذُواْ ٱلشَّيَٰطِينَ أَوۡلِيَآءَ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَيَحۡسَبُونَ أَنَّهُم مُّهۡتَدُونَ ٣٠ ﴾ [سورة الأعراف الآيات : ٢٨- ٣٠]

"Onlar (kâfirler) **çirkin bir iş yaptıklarında 'Biz, babalarımızı bu yol üzere bulduk** (bu iş, bize babalarımızdan miras kaldı)**, Allah**

---

[1] Tevbe Sûresi: 28

da bize bunu emretti' derler.(Ey Nebi! Onlara) **de ki: Şüphesiz Allah, çirkin şeyleri emretmez.** (Ey müşrikler!) **Siz, Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?** (Onlara) **De ki: Rabbim bana adâletli davranmayı, size de her secde ettiğinizde yüzünüzü O'na çevirmenizi, dîni yalnızca O'na hâlis kılarak yalvarmanızı ve sizi ilk yarattığı gibi tekrar O'na döneceğinizi** (ölümden sonraki dirilişe îmân etmenizi) **emretti. O,** (kullarını iki gruba ayırdı). **Birini dosdoğru yola iletti. Diğerine ise** (doğru yoldan) **sapmak gerekli oldu. Çünkü onlar, Allah'ı bırakıp da kendilerine şeytanları dostlar edindiler. Böylece** (bilmeyerek ve) **doğru yolda olduklarını zannederek onlara uydular.**"[1]

Allah Teâlâ hıristiyanlar ve onlar gibileri hakkında da şöyle buyurmuştur:

﴿ قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِٱلْأَخْسَرِينَ أَعْمَٰلًا ١٠٣ ٱلَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ١٠٤ ﴾

[سورة الكهف الآيتان :١٠٣- ١٠٤]

"(Ey Nebi! İnsanlara) **de ki: Size yaptıkları işler bakımından en çok hüsrana uğrayacak olanları haber vereyim mi?** (Bunlar) **iyi işler yaptıklarını sandıkları halde, dünya hayatında yaptıkları boşa giden kimselerdir.**"[2]

Bu konuda daha pek çok âyet vardır.

---

[1] A'râf Sûresi: 28-30

[2] Kehf Sûresi: 103-104

Soru 7

Birçok İslâmî toplumlarda, dinin açık alâmetlerinden olan sakal bırakmak ve elbisenin paçasını kısaltmak gibi şeylerle alay etmek ortaya çıkmıştır. İslâm dîniyle alay etmek, insanı dînden çıkarır mı? Böyle davranışlarda bulunanlara ne tavsiye edersiniz?

Cevap 7

Şüphesiz Allah Teâlâ, elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-, Kur'an-ı Kerim, Allah Teâlâ'nın şeriatı ve onun hükümleri ile alay etmek, küfür çeşitlerindendir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّهِ وَءَايَٰتِهِۦ وَرَسُولِهِۦ كُنتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا۟ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ ۚ إِن نَّعْفُ عَن طَآئِفَةٍ مِّنكُمْ نُعَذِّبْ طَآئِفَةًۢ بِأَنَّهُمْ كَانُوا۟ مُجْرِمِينَ ﴿٦٦﴾ ﴾ [سورة التوبة الآيتان: ٦٥-٦٦]

"(Ey Nebi!) **Eğer onlara** (sen ve ashâbınla) **niçin alay ettiklerini sorarsan, 'Biz sadece lafa dalmış, şakalaşıyorduk' derler. De ki: Siz, Allah ile O'nun âyetleri ile ve O'nun elçisi ile mi alay ediyordunuz?** (Boşuna) **özür dilemeyin. Çünkü siz, îmân ettikten sonra** (tekrar) **kâfir oldunuz. Sizden** (tevbe eden) **bir grubu bağışlasak bile, başka bir gruba da suçlu olduklarından dolayı azap edeceğiz.**"[1]

---

[1] Tevbe Sûresi: 65-66

Aynı şekilde tevhid, namaz, zekât, oruç, hac ve bunun gibi üzerinde ittifak edilmiş dînin hükümlerinden herhangi birisiyle alay etmek de bu konuya girer. Sakalını uzatan veya elbisesinin paçasını kısaltan, elbisenin paçasını uzatmaktan uyaran veya bu gibi şeyler yapan kimse ile alaya gelince, bu konuyu detaylı açıklamak gerekir. Fakat bu davranışlardan şiddetle sakınmak, Allah Teâlâ'ya tevbe edinceye kadar bu davranışlarda bulunan kimseye nasihat etmek gerekir.

Yine bu kimsenin, Allah Teâlâ ve elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'e itaat edip İslâm dînine sıkı sıkıya bağlanması, bu konuda Allah Teâlâ'nın dînine sıkı sıkıya bağlanan kimse ile alay etmekten, Allah Teâlâ'nın gazabına ve O'nun azabına maruz kalmaktan ve farkında olmadan İslâm dîninden çıkmaktan şiddetle sakınması gerekir.

Allah Teâla'dan bizi ve diğer bütün müslümanları her türlü kötülüklerden korumasını dileriz. Şüphesiz O, kendisinden istenenlerin en hayırlısıdır.

Soru 8

Muhterem Hocam! Akâid konusunda hangi kitapların okunmasını tavsiye edersiniz?

Cevap 8

Akâid, ahkâm ve ahlâkla ilgili şeyleri öğrenmede okunması gereken en güzel, en büyük ve en doğru kitap, önünden ve arkasından hiçbir bâtılın boşa çıkaramadığı, hakîm ve hamîd olan Allah Teâlâ tarafından indirilen Kur'an-ı Kerim'dir.

Nitekim Allah Teâlâ Kur'an hakkında şöyle buyurmuştur:

﴿ إِنَّ هَٰذَا ٱلْقُرْءَانَ يَهْدِى لِلَّتِى هِىَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱلَّذِينَ يَعْمَلُونَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿٩﴾ ﴾ [سورة الإسراء الآية : ٩]

"**Şüphesiz** (Muhammed'e indirdiğimiz) **bu Kur'an, en doğru yola** (İslâm'a) **iletir ve iyi davranışlarda bulunan mü'minler için büyük bir sevap olduğunu onlara müjdeler.**"[1]

﴿...قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ هُدًى وَشِفَآءٌ...﴾ [سورة فصلت من الآية :٤٤]

"(Ey Nebi!) **De ki: O,** (Kur'an) **îmân edenler için doğru yolu gösteren bir rehber ve** (gönüllerdeki her türlü hastalıklar için) **bir şifadır.**"[2]

﴿ كِتَٰبٌ أَنزَلْنَٰهُ إِلَيْكَ مُبَٰرَكٌ لِّيَدَّبَّرُوٓا۟ ءَايَٰتِهِۦ وَلِيَتَذَكَّرَ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٢٩﴾ ﴾ [سورة ص الآية : ٢٩]

" (Ey Nebi!) **Âyetlerini iyice düşünsünler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye sana bu mübârek kitabı** (Kur'an'ı) **biz indirdik.**"[3]

﴿ وَهَٰذَا كِتَٰبٌ أَنزَلْنَٰهُ مُبَارَكٌ فَٱتَّبِعُوهُ وَٱتَّقُوا۟ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٥٥﴾ ﴾

[سورة الأنعام الآية : ١٥٥]

"(Muhammed'e) **indirdiğimiz bu** (Kur'an)**, öyle bir kitaptır ki onun hayır ve bereketi pek çoktur. O halde on**(un (emir ve yasakların)**a uyun.** (Allah'ın emirlerine karşı gelmekten) **korkun. Umulur ki merhamet olunursunuz.**"[4]

---

[1] İsrâ Sûresi: 9

[2] Fussilet Sûresi: 44

[3] Sâd Sûresi: 29

[4] En'âm Sûresi: 155

﴿ ... وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ تِبْيَٰنًا لِّكُلِّ شَىْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٩﴾ ﴾ [سورة النحل من الآية :٨٩]

"(Ey Nebi!) **Her şeyi açıklaması,** (dalâletten) **hidâyete iletmesi,** (onu tasdik edene) **rahmet olması ve mü'minlere de** (güzel sonlarını) **müjdelemesi için sana Kitab'ı indirdik."**[1]

Bu anlamda daha pek çok âyet vardır.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- de sahih bir hadiste, Vedâ haccı hutbesinde Kur'an hakkında şöyle buyurmuştur:

((إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ مَا لَنْ تَضِلُّوا إِنِ اعْتَصَمْتُمْ بِهِ: كِتَابَ اللهِ.))

[رواه مسلم]

"Size, ona sımsıkı sarıldığınız sürece asla sapıtmayacağınız bir şey bırakıyorum.(O şey), **Allah'ın kitâbı** (Kur'an)**'dır."**[2]

Vedâ haccından sonra Medine'ye dönerken Ğadîr Hum denilen yerde verdiği hutbede şöyle buyurmuştur:

((إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ ثِقْلَيْنِ أَوَّلُهُمَا كِتَابُ اللهِ، فِيهِ الْهُدَى وَالنُّورُ، فَخُذُوا بِكِتَابِ اللهِ وَتَمَسَّكُوا بِهِ.)) [رواه مسلم]

"Size, önemi büyük iki şey bırakıyorum. Birincisi: İçerisinde hidâyet ve nûr bulunan Allah'ın kitabı (Kur'an)**'dır. Onu alın** (ona göre yaşayın) **ve ona sımsıkı sarılın."**[3]

---

[1] Nahl Sûresi: 89

[2] Müslim

[3] Müslim, Zeyd b. Erkam'dan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-, Allah Teâlâ'nın kitabına sarılmayı teşvik ettikten sonra şöyle buyurmuştur:

((وَأَهْلِ بَيْتِي،أُذَكِّرُكُمُ اللهَ فِي أَهْلِ بَيْـتِي، أُذَكِّـرُكُـمُ اللهَ فِي أَهْلِ بَيْتِي.)) [رواه مسلم]

"...ve ehl-i beytim. Ehl-i beytime saygılı olmanız konusunda Allah'tan korkmanızı size hatırlatırım. Ehl-i beytime saygılı olmanız konusunda Allah'tan korkmanızı size hatırlatırım."[1]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

((خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ.)) [رواه مسلم]

"Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir."[2]

Başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

((مَنْ سَلَكَ طَرِيقاً يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْماً سَلَكَ اللهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ، وَماَ اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللهَ وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلاَّ نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلاَئِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ، وَمَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ.)) [رواه مسلم]

"Kim, (dînî) **ilim öğrenmek amacıyla bir yola girerse, Allah bu ilim sebebiyle cennete giden bir yolu ona kolaylaştırır. Allah'ın evlerinden bir ev** (cami)**de toplanan bir topluluk, Allah'ın kitabını**

---

[1] Müslim

[2] Müslim, Ebû Hureyre'den riyâvet etmiştir.

okur ve kendi aralarında müzâkere ederlerse, onların üzerine huzur iner, rahmet onları örter, melekler onları kuşatır ve Allah Teâlâ yanındaki (melek)**lerin huzurunda onları metheder. Kim, bu işte amelini geciktirir** (ameli noksan olursa)**, soyu onu bu sevaba ulaştıramaz.**(Bu nedenle soyuna güvenmemesi ve amelini yerine getirmekte kusurlu davranmaması gerekir.)"[1]

Bu anlamda daha pek çok hadis vardır.

Kur'an'dan sonra okunması gereken en güzel kitaplar, hadis kitaplarıdır.Bunlar,Buhari ve Müslim'in sahihleri başta olmak üzere dört sünen kitapları ile diğer muteber hadis kitaplarıdır.

Kur'an'ı okumak,öğretmek ve insanları dinlerinde bilgilendirmek sûretiyle ilim meclislerinin ihyâ edilmesi gerekir.Aynı şekilde hadis kitapları okumak ve bu kitaplara gereken önemi vermek ve insanları bu konuda bilgilendirmek için bu konuda ilim, idrâk, nasihat etme ve dürüstlük bakımından güvenilir âlimlerin görevlendirilmesi gerekir.

Yine bu konuda okunması uygun olan kitaplardan bazıları şunlardır:

"Riyâzu's-Sâlihîn","et-Terğîb ve't-Terhîb","el-Vâbilu's-Sayyib", "Umdetu'l-Hadîs", "Bulûğu'l-Merâm", "Münteka'l-Ahbâr" adlı kitaplar ile diğer faydalı hadis kitaplarıdır.

Akîde konusunda yazılmış en güzel kitaplara gelince, Muhammed b. Süleyman Temimî'nin **"Tevhîd Kitabı"** ve onun açıklaması olan Muhammed b. Süleyman et-Temimî'nin torunu Süleyman b. Abdullah b. Muhammed'in yazdığı **"Teysîr'ul-Azîz'il-**

[1] Müslim, Ebû Hureyre'den riyâvet etmiştir.

Hamîd" adlı kitabı ile Abdurrahman b. Hasan b. Muhammed'in yazdığı **"Fethul-Mecîd"** adlı kitabıdır.

Yine bu kitaplardan bazıları şunlardır:

"Mecmûatu't-Tevhîd": Muhammed b. Süleyman Temimî

"Îmân Kitabı": Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye.

"el-Kâidetul-Celîle fit-Tevessül vel-Vesîle": Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye.

"Vâsitiyye Akîdesi": Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye.

"Tedmuriyye Risâlesi": Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye.

Hameviyye Risâlesi": Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye.

"Zâdul-Meâd fî Hedyi Hayril-İbâd": İbn-i Kayyim.

"es-Sevâiku'l-Mursele ale'l-Cehmiyye ve'l-Muattile": İbn-i Kayyim

"İctimâu'l-Cuyûşi'l-İslâmiyye": İbn-i Kayyim.

"Nûniyye Kasîdesi": İbn-i Kayyim.

"İğâsetu'l-Lehfân min Mekâidi'ş-Şeytân": İbn-i Kayyim.

"Tahâviye Akîdesi Şerhi": İbn-i Ebil-İzz.

"Minhâcu's-Sünneh": Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye.

"İktidâu's-Sırâti'l-Mustakîm": Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye.

"Tevhîd Kitabı": İbn-i Huzeyme.

"Sünnet" İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah.

"el-İ'tisâm": İmam Şâtıbî.

Bu kitaplar gibi ehli sünnet âlimlerinin ehli sünnet inancının açıklanması konusunda yazınlan daha pek çok kitap vardır.

"Mecmûu'l-Fetâvâ": Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye.

"ed-Durer'us-Seniyye fil-Fetâva'n-Necdiyye": Abdurrahman b. Kâsım. -Allah hepsine rahmet etsin-.

Soru 9

Bazı İslâmî toplumlarda insanlar birbirleriyle, küfür veya fısk içeren sözlerle şakalaşmaktadırlar. Muhterem Hocam! Bu konuyu aydınlatır mısınız? İlim talebesi ve İslâm dâvetçisinin bu durum karşısındaki tutumu nasıl olmalıdır?

Cevap 9

Şüphesiz yalan ve küfür içeren sözlerle şakalaşmak, çirkinliklerin en büyüğü ve meclislerde vukû bulan şeylerin en tehlikelisidir. Bu davranışlardan şiddetle sakınmak gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bundan şiddetle sakındırarak şöyle buyurmuştur:

﴿ وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِٱللَّهِ وَءَايَٰتِهِۦ وَرَسُولِهِۦ كُنتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا۟ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ ۚ إِن نَّعْفُ عَن طَآئِفَةٍ مِّنكُمْ نُعَذِّبْ طَآئِفَةًۢ بِأَنَّهُمْ كَانُوا۟ مُجْرِمِينَ ﴿٦٦﴾ ﴾

[سورة التوبة الآيتان: ٦٥-٦٦]

"(Ey Nebi!) **Eğer onlara** (sen ve ashâbınla) **niçin alay ettiklerini sorarsan, 'Biz sadece lafa dalmış, şakalaşıyorduk' derler. De ki: Siz, Allah ile O'nun âyetleri ile ve O'nun elçisi ile mi alay ediyordunuz?** (Boşuna) **özür dilemeyin. Çünkü siz, îmân ettikten sonra** (tekrar) **kâfir oldunuz. Sizden** (tevbe eden) **bir grubu bağışlasak bile, başka bir gruba da suçlu olduklarından dolayı azap edeceğiz.**"[1]

---

[1] Tevbe Sûresi: 65-66

Seleften birçok kimse, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte yolculuk yapan bir topluluğun kendi aralarında (Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbıyla alay ederek); **"Şu bizim Kurra'mızdan daha iri gövdeli** (obur), **daha yalancı ve düşman karşısında da daha korkak kimseler görmedik"** deyince, Allah Teâlâ'nın bu âyeti indirdiğini belirtmişlerdir:

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak bildirilen bir hadiste o şöyle buyurmuştur:

((وَيْلٌ لِلَّذِي يُحَدِّثُ فَيَكْذِبُ لِيُضْحِكَ بِـهِ الْقَوْمَ،وَيْـلٌ لَهُ، ثُـمَّ وَيْلٌ لَهُ.)) [أخرجه أبو داود والترمذي والنسائي بإسناد حسن]

"Bir topluluğu güldürmek için yalan konuşana yazıklar olsun. Ona yazıklar olsun. Sonra ona yazıklar olsun."[1]

Bu konuda âlimlere ve kadın-erkek, her mü'mine düşen görev; tehlikesinin büyük olması, büyük bir fesada neden olması ve vahim sonuçlar doğurması sebebiyle bu durumdan sakınmak, başkasını da sakındırmak gerekir.

Allah Teâla, bizi ve diğer müslümanları bundan korusun. Bizi ve diğer müslümanları dosdoğru yoluna iletsin.

Şüphesiz O, duâları işiten ve kabul edendir.

Soru 10

Bazen insanın aklına özellikle de tevhîd ve îmân konusunda vesvese ve kötü düşünceler gelmektedir. Müslüman bu vesvese ve kötü düşüncelerden acaba sorumlu tutulur mu?

---

[1] Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Nesâî sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

Cevap 10

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sâbit olduğuna göre o şöyle buyurmuştur:

((إِنَّ اللهَ تَجَاوَزَ عَنْ أُمَّتِي ماَ حَدَّثَتْ بِهِ أَنْفُسُهاَ ماَ لَمْ تَعْمَلْ أَوْ تَتَكَلَّمْ.)) [متفق عليه]

"Şüphesiz Allah, içlerinden geçirdikleri kötülükleri yapmadıkça veya söylemedikçe ümmetimi sorumlu tutmaz."[1]

Nitekim Sahâbe bu soru gibi, içlerinden geçen vesveseleri Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e sormuş, o da onlara şöyle cevap vermiştir:

"İşte o, hâlis (katıksız) **îmândır."**[2]

Yine bir hadiste şöyle buyurmuştur:

((لاَ يَزاَلُ النَّاسُ يَتَسَاءَلُونَ حَتىَّ يُقَالَ: هَذَا خَلَقَ اللهُ الْخَلْقَ، فَمَنْ خَلَقَ اللهَ؟ فَمَنْ وَجَدَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئاً فَلْيَقُلْ: آمَنْتُ بِاللهِ وَرُسُلِهِ.)) [رواه مسلم]

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Nitekim Ebû Hureyre'nin-Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste o şöyle demiştir:

((جَاءَ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَسَأَلُوهُ: إِنَّا نَجِدُ فِي أَنْفُسِنَا مَا يَتَعَاظَمُ أَحَدُنَا أَنْ يَتَكَلَّمَ بِهِ. قَالَ: وَقَدْ وَجَدْتُمُوهُ؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: ذَاكَ صَرِيحُ الْإِيمَانِ.)) [رواه مسلم]

"Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbından bazıları ona gelerek:

-Ey Allah'ın elçisi! Bizden birisi, o çirkin şeyi konuşmayı, büyük günah olarak görmektedir.' diye sordular. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

'Böyle bir şey oldu da onu nefislerinizde buldunuz mu? diye sordu.

Onlar: 'Evet' diye cevap verdiler. Bunun üzerine buyurdu ki:

'İşte o, katıksız (gerçek) **îmândır"** Müslim (Çeviren)

"İnsanlar birbirlerine birtakım sorular sormaya devam edecekler, hatta şunu da söyleyeceklerdir: 'Mahlûkâtı Allah yarattı, peki Allah'ı kim yarattı?' Kim, nefsinde böyle bir şey bulursa, 'Ben, Allah'a ve elçilerine îmân ettim' desin."[1]

Başka bir rivâyette ise:

"**Allah'a sığınsın ve onu terk etsin**" buyurmuştur.

Soru 11

Bazı ilim talebeleri, İslâm'da bilinen bir konuda aykırı davranarak içtihad yapmaya kalkışmaktadırlar. İslâm'da bilinen bir konuda içtihad yapılabilir mi? Muhterem hocam! Bu konuya gereken önemin verilmesi için sizden bir açıklama yapmanızı istirham ediyoruz.

Cevap 11

Kur'an ve sünnette veya ilk müslümanlarının icmâ ettiği İslâm'ın açıkça bilinen şer'i delillerinde içtihada yer yoktur. Aksine bu delillere îmân etmek, bunlara göre yaşamak, müslümanların oybirliğiyle bunlara aykırı olan şeyleri terk etmek gerekir. İslâm dîninin bu büyük esası konusunda âlimler arasında hiçbir görüş ayrılığı yoktur. Kur'an ve sünnette delilleri tam olarak açık-seçik görülmeyen ihtilaflı meselelerde içtihad yapılabilir. İçtihad etme yetkisine sahip olan birisi, bütün gücünü harcayarak ihlaslı bir şekilde doğruyu bulmak için uğraşır da içtihadında doğruyu bulursa, iki ecir alır, hata ederse, bir ecir alır.

---

[1] Müslim

Nitekim Amr b. Âs'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet edilen hadiste,Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((إِذاَ حَكَمَ الْحاَكِمُ فَاجْتَهَدَ فَأَصاَبَ فَلَهُ أَجْرَانِ، وَإِذاَ حَكَمَ فَاجْتَهَدَ فَأَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ.)) [متفق عليه]

"Bir hâkim, hüküm vereceği zaman doğru hükmü bulmak için içtihad eder ve hükmünde doğruyu bulursa, kendisine iki ecir verilir. Eğer doğru hükmü bulmak için içtihad ederek hüküm verir de hükmünde hata ederse, kendisine bir ecir verilir."[1]

Soru 12

Allah Teâlâ'ya veya elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'e küfreden veyahut da onları ayıplayan ve şânını düşüren kimsenin hükmü nedir? Allah Teâlâ'nın farz kıldığı bir şeyi inkâr eden veya haram kıldığını helâl sayan kişinin hükmü nedir? Birçok kimsenin böyle şerli durumlara düşmesinden dolayı bu konuyu bize detaylı olarak açıklar mısınız?

Cevap 12

Her ne şekilde olursa olsun, kim Allah Teâlâ'ya veya elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'e veya diğer elçilere veyahut da İslâm dînine küfreder veya onu küçük düşürür veyahut da Allah Teâlâ ve elçisi ile alay ederse, müslüman olduğunu iddia etse bile, bu kimse müslümanların oybirliğiyle kâfir olur ve İslâm dîninden çıkar.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

---

[1] Buhârî ve Müslim

﴿ وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۚ إِن نَّعْفُ عَن طَائِفَةٍ مِّنكُمْ نُعَذِّبْ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٦٦﴾ ﴾ [سورة التوبة الآيتان: ٦٥-٦٦]

"(Ey Nebi!) **Eğer onlara** (sen ve ashâbınla) **niçin alay ettiklerini sorarsan, 'Biz sadece lafa dalmış, şakalaşıyorduk' derler. De ki: Siz, Allah ile O'nun âyetleri ile ve O'nun elçisi ile mi alay ediyordunuz?** (Boşuna) **özür dilemeyin. Çünkü siz, îmân ettikten sonra** (tekrar) **kâfir oldunuz. Sizden** (tevbe eden) **bir grubu bağışlasak bile, başka bir gruba da suçlu olduklarından dolayı azap edeceğiz.**"[1]

Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye, **"es-Sârimu'l-Meslûl alâ Şâtimi'r-Rasûl"** adlı kitabında bu meseleyi delilleriyle birlikte detaylı olarak açıklamıştır. Bu konudaki delilleri öğrenmek isteyen kimse, büyük faydalar içermesi, yazarının kıymetli ve şer'î deliller konusunda derin bir bilgiye sahip olması sebebiyle bu kitaba başvurabilir.

Aynı şekilde, İslâm'da delilleriyle bilinen Allah Teâlâ'nın farz kıldığı bir şeyi inkâr eden veya Allah Teâlâ'nın haram kıldığı bir şeyi helâl sayan kimse hakkındaki hüküm de böyledir. Örneğin namazın, zekâtın, orucun veya yoluna gücü yettiği halde haccın farz olduğunu inkâr eden kimsenin hükmü böyledir.

---

[1] Tevbe Sûresi: 65-66

Yine içki içmeyi, ana-babaya itaatsizlik etmeyi, haksız yere insanların mallarını almayı ve kanlarını dökmeyi, fâiz yemeyi veya İslâm'da haram olduğu delilleri ve ilk müslümanların oybirliğiyle bilinen bir şeyi helâl sayan kimse, müslüman olduğunu iddia etse bile, âlimlerin oybirliğiyle kâfir olur ve İslâm dîninden çıkar.

İslâm âlimleri, müslümanı İslâm'dan çıkaran bu meseleleri **"Mürtedin** (Dînden Dönenin) **Hükmü"** başlığı altında kitaplarında delilleri ile birlikte açıklamışlardır. Bu konuda Allah Teâlâ'nın izniyle kendisini tatmin edecek ve kendisine yetecek bilgiyi bulması için, daha detaylı bilgi sahibi olmak isteyen kimse, dört mezhep imamı ile diğer âlimlerin yazdıkları kitaplara başvurabilir.

Bir kimseyi, cehâletini özür gösterip bu konuda onu mâzur görmek câiz değildir. Çünkü bunlar, müslümanlar arasında bilinen ve hükümleri Allah'ın kitabı ve elçisi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetinde açık olan meselelerdendir.

Soru 13

Günümüzde büyü yapmak ve büyücülere gitmek çoğalmıştır. Böyle yapmanın hükmü nedir? Kendisine büyü yapılan kimsenin büyüyü çözmesi için yapması gereken meşrû yol nedir?

Cevap 13

Büyü yapmak, insanı helâk eden büyük günahlardandır. Hatta insanı İslâm dîninden çıkaran hususlardandır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ وَٱتَّبَعُوا۟ مَا تَتْلُوا۟ ٱلشَّيَٰطِينُ عَلَىٰ مُلْكِ سُلَيْمَٰنَ ۖ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَٰنُ
وَلَٰكِنَّ ٱلشَّيَٰطِينَ كَفَرُوا۟ يُعَلِّمُونَ ٱلنَّاسَ ٱلسِّحْرَ وَمَآ أُنزِلَ عَلَى ٱلْمَلَكَيْنِ
بِبَابِلَ هَٰرُوتَ وَمَٰرُوتَ ۚ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَآ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا
تَكْفُرْ ۖ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِۦ بَيْنَ ٱلْمَرْءِ وَزَوْجِهِۦ ۚ وَمَا هُم
بِضَآرِّينَ بِهِۦ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۚ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ ۚ
وَلَقَدْ عَلِمُوا۟ لَمَنِ ٱشْتَرَىٰهُ مَا لَهُۥ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنْ خَلَٰقٍ ۚ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا۟ بِهِۦٓ
أَنفُسَهُمْ ۚ لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا۟ وَٱتَّقَوْا۟ لَمَثُوبَةٌ مِّنْ عِندِ ٱللَّهِ
خَيْرٌ ۖ لَّوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾ ﴾ [سورة البقرة الآيتان :١٠٢- ١٠٣]

"(Yahûdiler) **Süleyman'ın hükümrânlığı zamanında şeytanların söylediklerine uydular. Oysa Süleyman** (büyüyü öğrenerek) **kâfir olmadı. Fakat şeytanlar, insanlara** (dînlerini ifsâd ederek) **büyüyü öğreterek kâfir oldular.** (Yine Yahûdiler, insanları imtihan etmek için Allah tarafından) **Bâbil'de Hârût ve Mârût adlı iki meleğe indirilene uydular. O iki melek; 'Biz ancak imtihan için gönderildik sakın** (yanlış inanıp da) **kâfir olmayasın diyerek** (öğüt verip uyarmadıkça) **hiç kimseye büyü ilmini öğretmezlerdi. İnsanlar, iki melekten karı ile kocanın arasını açacak şeyleri öğrenirlerdi. Oysa büyücüler, Allah'ın izni olmadan hiç kimseye zarar veremezler. Büyücüler kendilerine fayda değil de zarar vereni öğrenirler. Büyüyü satın alanlar** (büyüyü tercih edip hakkı bırakan yahûdiler) **âhirette** (iyilikten yana) **nasiplerinin olmadığını iyi bilmektedirler.** (Allah'a ve elçisine îmâna karşılık) **kendilerini sattıkları şey** (büyü), **ne kötüdür. Keşke bunu anlasalardı. Eğer**

onlar (yahûdiler) **îmân edip** (Allah'tan) **korksalardı, Allah tarafından verilecek sevabın** (büyüden kazandıklarından) **daha hayırlı olurdu. Keşke** (onlar, Allah'ın sevabını) **bilselerdi."**[1]

Allah Teâla, bu iki âyette, insanlara büyüyü öğrettiklerinden dolayı şeytanların kâfir olduklarını, (Bâbil'de insanları imtihan etmek için gönderilen Hârût ve Mârût adlı) iki meleğin öğrettikleri şeyin küfür olduğunu ve imtihan etmek için gönderildiklerini, insanlara haber vermedikçe de hiç kimseye büyüyü öğretmediklerini haber vermektedir.

Allah Teâlâ, büyüyü öğrenenlerin kendilerine fayda değil de zarar veren şeyleri öğrendiklerini, bunu yapanların ise âhirette Allah katında iyilikten yana hiçbir nasiplerinin olmadığını haber vermektedir.

Yine Allah Teâlâ, büyücülerin, karı ile kocanın arasını büyü ile açtıklarını, fakat kendi izni olmadan onların kimseye zarar veremeyeceklerini açıklamaktadır.

Allah Teâlâ'nın büyünün yaratılmasına izin vermesi; **"Allah büyüyü yaratır, fakat büyünün yapılmasına râzı olmaz"** demektir. Çünkü kâinatta meydana gelen her şey, Allah Teâlâ'nın takdiri ve izniyle olur. Allah Teâlâ'nın istemediği ve râzı olmadığı hiçbir şey, O'nun mülkünde meydana gelemez.

Yine Allah Teâlâ bu iki âyette büyünün îmân ve takvânın zıddı olduğunu açıklamaktadır. Bütün bu açıklamalardan, büyü yapmanın küfür ve sapıklık olduğu, müslüman olduğunu iddia etse bile büyü yapan kimsenin dinden çıktığı anlaşılmaktadır.

---

[1] Bakara Sûresi:102-103

Nitekim Ebû Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet edilen bir hadiste Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((اِجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ. قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ! وَمَا هُنَّ؟ قَـالَ: الشِّرْكُ بِاللهِ، وَالسِّحْرُ،وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ إِلاَّ بِـالْحَقِّ، وَأَكْـلُ الرِّبَا، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِـيمِ، وَالتَّـوَلِّي يَـوْمَ الزَّحْفِ،وَقَـذْفُ الْمُحْصَـنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلاَتِ.)) [متفق عليه]

"(İnsanı) **helâk eden yedi şeyden uzak durun.**

(Sahâbe)**:**

-O yedi şey nedir, ey Allah'ın elçisi?' dediler.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- **buyurdu ki:**

-Allah'a ortak koşmak, büyü yapmak, Allah'ın haksız yere öldürmeyi haram kıldığı cana kıymak, fâiz yemek, yetim malı yemek, (kâfirlere karşı) **savaşırken cepheden kaçmak ve iffetli, gâfil mü'min kadınlara zinâ isnât etmek.**"[1]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu sahih hadiste Allah Teâlâ'ya ortak koşmanın ve büyü yapmanın, insanı helâk eden şeylerden olduğunu açıklamaktadır. Bunların en büyüğü Allah'a ortak koşmaktır. Çünkü Allah Teâlâ'ya ortak koşmak, günahların en büyüğüdür. Büyü yapmak da bu günahlardandır. Bu nedenle Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- büyü yapmayı Allah'a ortak koşmakla birlikte zikretmiştir. Çünkü büyücüler, şeytanlara ibâdet etmedikçe ve onlara yalvarıp yakarmak, kurban kesmek,

[1] Buhârî ve Müslim

adak adamak ve onlardan medet ummak gibi şeytanların hoşuna giden şeyleri yapmadıkça büyü yapmaya muvaffak olamazlar.

Nitekim Ebû Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunan başka bir hadiste Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((مَنْ عَقَدَ عُقْدَةً ثُمَّ نَفَثَ فِيهَا فَقَدْ سَحَرَ، وَمَنْ سَحَرَ فَقَدْ أَشْرَكَ، وَمَنْ تَعَلَّقَ شَيْئاً وُكِلَ إِلَيْهِ.)) [رواه النسائي]

"Kim, bir düğüm yapar da sonra o düğüme üflerse, büyü yapmış olur. Kim de büyü yaparsa, Allah'a ortak koşmuş olur. Kim, bir şeye bel bağlarsa, (kıyâmet günü) **o bel bağladığı şeyle baş başa bırakılır."**[1]

Bu hadis, Allah Teâlâ'nın Felak sûresindeki şu âyetini tefsir etmektedir:

﴿ وَمِن شَرِّ ٱلنَّفَّٰثَٰتِ فِي ٱلْعُقَدِ ۝٤ ﴾ [سورة الفلق الآية: ٤]

. "Düğümlere üfürüp büyü yapan üfürükçülerin şerrinden."[2]

Tefsir âlimleri, âyette geçen ﴿ ٱلنَّفَّٰثَٰتِ ﴾ kelimesinden kastın; insanlara eziyet ve zulûm etmekte şeytanların isteklerini yerine getirip onlara yaklaşabilmek için düğümler yapan ve şirkî sözlerle bu düğümlere üfleyen büyücü kadınlar olduğunu belirtmişlerdir.

Büyücünün hükmü hakkında âlimler ihtilaf etmişlerdir.

---

[1] Nesâî

[2] Felâk Sûresi: 4

1. Görüş: Büyücünün tevbe etmesi dilenir. Tevbe ederse, tevbesi kabul edilir.

2. Görüş: Büyü yaptığı sâbit olursa, tevbe etmesi dilenmez ve her hâlukarda öldürülmesi gerekir.

Doğrusu ikinci görüştür. Çünkü büyücünün sağ bırakılması, İslâm toplumu için zararlıdır.Büyücü,genellikle tevbesinde samimi değildir. Bu sebeple büyücünün hayatta kalması, müslümanlar için büyük bir tehlikedir.

2. Görüşü savunan âlimler şu delilleri sunmaktadırlar:

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in onların izlediği yola uymayı emrettiği Râşid halîfelerin ikincisi Ömer b. Hattâb -Allah ondan râzı olsun-, büyücülerin tevbe etmesi dilenmeden öldürülmelerini emretmiştir.

Yine, Tirmizî'nin Cündüb b. Abdullah el-Becelî'den -Allah ondan râzı olsun- veya Cündüb el-Hayr el-Ezdî'den -Allah ondan râzı olsun- merfû ve mevkûf olarak şöyle rivâyet etmiştir:

((حَدُّ السَّاحِرِ ضَرْبُهُ بِالسَّيْفِ.)) [رواه الترمذي]

"Büyücünün cezâsı, kılıçla (boynunun) **vurulmasıdır."**[1]

Bazı rivâyetler ise şu şekildedir:

((حَدُّ السَّاحِرِ ضَرْبَةٌ بِالسَّيْفِ.)) [رواه الترمذي]

"Büyücünün cezâsı, kılıçla (boynunun) **vurulmasıdır."**[2]

Âlimlerin doğru olan görüşüne göre bu hadis, merfû değil, aksine Cündüb'e mevkûftur.

---

[1] Tirmizî

[2] Tirmizî

Mü'minlerin annesi Hafsa -Allah ondan ve babasından râzı olsun- kendisine büyü yapan câriyesini tevbe etmesini dilemeden öldürülmesini emretmiş, bunun üzerine câriyesi öldürülmüştür.

İmam Ahmed -Allah ona rahmet etsin- de şöyle der:

"**Nebi** -sallallahu aleyhi ve sellem-**'in ashâbından üç kişiden** (Ömer, Cündüb, Hafsa) **büyücünün tevbe etmesi dilenmeden öldürüldüğü sâbittir.**"

Bu belirttiklerimizden de anlaşılacağı gibi büyücülere gitmek, onlara bir konuda soru sormak, söylediklerini tasdik etmek, câiz değildir. Yine, falcı ve kâhinlere gitmek câiz de değildir. Büyücünün, büyü yaptığını itiraf etmesiyle veya bu işi yapmaya niyet ettiği tesbit edilirse, tevbe etmesi dilenmeden öldürülür.

Büyüyü tedâvi etmeye gelince, bu şer'î rukye[1] ve mübâh olan faydalı ilaçlar kullanmakla olur. Kendisine büyü yapılan kimse için en faydalı tedâvi yolu; hastanın üzerine Fatihâ sûresi ile birlikte Âyetel-Kürsî okunup üflenmesidir.

Ayrıca A'râf sûresindeki şu âyetler de okunmalıdır:

﴿ ۞وَأَوْحَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ ۖ فَإِذَا هِىَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١١٧﴾ فَوَقَعَ ٱلْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿١١٨﴾ فَغُلِبُوا۟ هُنَالِكَ وَٱنقَلَبُوا۟ صَٰغِرِينَ ﴿١١٩﴾ ﴾ [سورة الأعراف الآيات :١١٧-١١٩]

"**Biz, Musa'ya** (elindeki) **asanı** (yere) **at! diye vahyettik. Asasını** (yere) **atınca, bir de baktılar ki onların** (doğru gösterdikleri aslında bâtıl olan) **uydurdukları şeyi, asa yakalayıp yutuyor.**

---

[1] **Rukye:** Kur'an âyetleri ve Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in hadislerinden olan duâları hastanın üzerine okuyup üflemekle yapılan bir tedâvi şeklidir.

Böylelikle (Mûsâ'nın Allah'ın elçisi olduğu) **gerçeği ortaya çıktı ve onların yapmakta oldukları şey boşa gitmiş oldu. Büyücüler orada** (toplandıkları yerde) **mağlup oldular. Firavun ve kavmi oradan mağlup ve zelîl olarak geri döndüler."**[1]

Yunus sûresindeki büyü ile ilgili şu âyetler okunmalıdır:

﴿ وَقَالَ فِرۡعَوۡنُ ٱئۡتُونِي بِكُلِّ سَٰحِرٍ عَلِيمٖ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا جَآءَ
ٱلسَّحَرَةُ قَالَ لَهُم مُّوسَىٰٓ أَلۡقُواْ مَآ أَنتُم مُّلۡقُونَ ﴿٨٠﴾ فَلَمَّآ أَلۡقَوۡاْ قَالَ مُوسَىٰ
مَا جِئۡتُم بِهِ ٱلسِّحۡرُۖ إِنَّ ٱللَّهَ سَيُبۡطِلُهُۥٓ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُصۡلِحُ عَمَلَ
ٱلۡمُفۡسِدِينَ ﴿٨١﴾ وَيُحِقُّ ٱللَّهُ ٱلۡحَقَّ بِكَلِمَٰتِهِۦ وَلَوۡ كَرِهَ ٱلۡمُجۡرِمُونَ ﴿٨٢﴾ ﴾

[سورة يونس الآيـات :٧٩- ٨٢]

"Firavun: 'Bütün bilgili büyücüleri bana getirin', dedi. Büyücüler gelince, Musa onlara: Atacağınızı (iplerinizle sopalarınızı yere) **atın, dedi. Onlar** (ipleriyle sopalarını yere) **atınca, Musa** (onlara)**: 'Sizin getirdiğiniz şey, büyüdür. Allah onu mutlaka boşa çıkaracaktır. Çünkü Allah,** (yeryüzünde) **bozgunculuk yapanların işini asla düzeltmez', dedi. Allah, günahkârların hoşuna gitmese de sözleriyle gerçeği ortaya çıkaracaktır."**[2]

Taha sûresindeki büyü ile ilgili şu âyetler okunmalıdır:

---

[1] A'raf Sûresi:117-119

[2] Yûnus Sûresi:79-82

﴿ قَالُواْ يَٰمُوسَىٰٓ إِمَّآ أَن تُلۡقِيَ وَإِمَّآ أَن نَّكُونَ أَوَّلَ مَنۡ أَلۡقَىٰ ٦٥
قَالَ بَلۡ أَلۡقُواْۖ فَإِذَا حِبَالُهُمۡ وَعِصِيُّهُمۡ يُخَيَّلُ إِلَيۡهِ مِن سِحۡرِهِمۡ أَنَّهَا تَسۡعَىٰ
٦٦ فَأَوۡجَسَ فِي نَفۡسِهِۦ خِيفَةٗ مُّوسَىٰ ٦٧ قُلۡنَا لَا تَخَفۡ إِنَّكَ أَنتَ ٱلۡأَعۡلَىٰ
٦٨ وَأَلۡقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلۡقَفۡ مَا صَنَعُوٓاْۖ إِنَّمَا صَنَعُواْ كَيۡدُ سَٰحِرٖۖ وَلَا
يُفۡلِحُ ٱلسَّاحِرُ حَيۡثُ أَتَىٰ ٦٩ ﴾ [سورة طه الآيات :٦٥- ٦٩]

"(Büyücüler) **dediler ki: Ey Musa! Ya sen önce** (asanı) **at, ya da biz** (yanımızdakileri) **önce atanlar olalım.** (Musâ onlara)**: Aksine siz önce atın, dedi.** (Büyücüler) **ipleriyle sopalarını** (yere) **atınca büyülerinin kuvveti sebebiyle, bir de baktı ki ipleriyle sopaları kendisine koşan** (yılanlar) **gibi görünüyor. Musa birden içinde bir korku hissetti.** (Musâ'ya)**: 'Korkma, muhakkak ki** (büyücülere, Firavun'a ve onun askerlerine) **üstün gelecek olan sensin', dedik. Sağ elindekini at da onların ipleriyle sopalarını yutsun.** (Senin önünde) **yaptıkları sadece büyücü hilesidir. Büyücü nereye varsa, iflâh olmaz.**"[1]

Kâfirun, İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini okur. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in hastaların üzerine okuduğu şu meşhur duâ ile birlikte bu üç sûreyi üçer kere okunmalıdır:

((اَللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ أَذْهِبِ الْبَأْسَ، وَاشْفِ أَنْتَ الشَّافِي لاَ شِفَاءَ إِلاَّ شِفَاؤُكَ، شِفَاءً لاَ يُغَادِرُ سَقَماً.)) [رواه أبو داود والترمذي]

"İnsanların Rabbi olan Allahım! Hastalığı giderip şifâ ver. Şifâ veren sensin. Senin şifândan başka şifâ yoktur. Öyle bir şifâ

---

[1] Tâ Hâ Sûresi:65-69

ver ki, hiçbir hastalık kalmasın."[1]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- hastalandığı zaman Cebrâil -aleyhisselâm-'ın kendisinin üzerine okuduğu şu duayı da okur:

((بِسْمِ اللهِ أُرْقِيكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنٍ حاَسِدٍ، اَللهُ يَشْفِيكَ، بِسْمِ اللهِ أُرْقِيكَ.)) [روا مسلم]

"Allah'ın adıyla. Sana eziyet veren her şeyden, her (kötü) **nefisten ve haset eden gözden senin üzerine okurum. Allah sana şifâ versin. Allah'ın adıyla senin üzerine okurum."**[2]

Bu duâyı üç defa tekrar eder. Allah Teâlâ'nın izniyle bu rukye, en faydalı ilaçtır.

Yine, ilaç olarak içinde büyü yapıldığı zannedilen yün veya düğümlenmiş ip gibi büyü yapılmasına neden olan şeyleri yok etmek de büyüyü tedâvi etmenin yollarındandır. Bununla birlikte şeytanın şerrinden Allah'a sığınılan şer'î duâları kendisine büyü yapılan kimsenin üzerine okumaya özen göstermek gerekir.

Bunlardan birisi de sabah-akşam şu duâyı okuyup Allah Teâlâ'ya sığınmaktır.

((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ.)) [رواه مسلم]

"Yarattığı şeylerin şerrinden, Allah'ın noksansız sözlerine sığınırım."[3]

---

[1] Ebû Dâvûd ve Tirmizî

[2] Müslim

[3] Müslim

Yine, sabah ve akşam namazının farzından sonra üç defa İhlâs, Felak ve Nâs sûreleri okunmalıdır. Ayrıca sabah ve akşam namazından sonra ve uykudan önce Âyet el-Kürsî okunmalıdır.

Yine, sabah-akşam üç defa şöyle duâ etmek müstehaptır:

((بِسْمِ اللهِ الَّذِي لاَ يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَاءِ، وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.)) [رواه الترمذي وأحمد]

"Yerde ve gökte, adıyla hiçbir şeyin zarar veremediği Allah'ın adıyla. O, (her şeyi) **hakkıyla işiten ve bilendir."**[1]

Bu duâların hepsi, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak haber verilmiştir. Bununla birlikte Allah'a hüsn-i zan beslemek, sebepleri yaratanın, dilerse hastaya şifâyı verenin O olduğuna, bu duâ ve ilaçların vesile olduğuna inanmalıdır. Zirâ şifâ veren, yalnızca Allah Teâlâ'dır. Dolayısıyla sebeplere değil de O'na dayanmak gerekir. Ancak her şeydeki yüce hikmeti gereği, Allah Teâlâ'nın dilerse bu sebeplerin fayda vereceğine ve dilerse bu sebepleri çekip alacağına inanmak gerekir. Çünkü Allah Teâlâ'nın her şeye gücü yeter ve O her şeyi bilir. O'nun verdiğine hiç kimse engel olamaz, engel olduğuna da hiç kimse veremez. O'nun verdiği hükmü hiç kimse geri döndüremez. Mülk O'nundur. Hamd da O'nadır. O'nun her şeye gücü yeter.

Başarı yalnızca O'ndandır.

---

[1] Tirmizî ve İmam Ahmed

Soru 14

Günümüzde nifak büyüdü ve münâfıklar giderek çoğaldılar. Münâfıkların İslâm ve müslümanlarla mücâdele yolları çok çeşitli oldu. Nifakın tehlikesini, çeşitlerini, münâfıkların alâmetlerini ve münâfıklara karşı müslümanları uyarmakla ilgili olarak bir açıklama yapar mısınız?

Cevap 14

Nifakın tehlikesi büyük, münâfıkların kötülükleri ise pek çoktur. Allah Teâlâ onların özelliklerini Kur'an-ı Kerîm'de Bakara Sûresi ile diğer sûrelerde açıklamıştır.

Nitekim Allah Teâlâ, Bakara sûresinde onların özellikleri hakkında şöyle buyurmuştur:

﴿ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَبِٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ وَمَا هُم بِمُؤۡمِنِينَ
٨ يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَمَا يَخۡدَعُونَ إِلَّآ أَنفُسَهُمۡ وَمَا يَشۡعُرُونَ ٩
فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٞ فَزَادَهُمُ ٱللَّهُ مَرَضٗاۖ وَلَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمُۢ بِمَا كَانُواْ يَكۡذِبُونَ
١٠ وَإِذَا قِيلَ لَهُمۡ لَا تُفۡسِدُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ قَالُوٓاْ إِنَّمَا نَحۡنُ مُصۡلِحُونَ ١١ أَلَآ
إِنَّهُمۡ هُمُ ٱلۡمُفۡسِدُونَ وَلَٰكِن لَّا يَشۡعُرُونَ ١٢ وَإِذَا قِيلَ لَهُمۡ ءَامِنُواْ كَمَآ ءَامَنَ
ٱلنَّاسُ قَالُوٓاْ أَنُؤۡمِنُ كَمَآ ءَامَنَ ٱلسُّفَهَآءُۗ أَلَآ إِنَّهُمۡ هُمُ ٱلسُّفَهَآءُ وَلَٰكِن لَّا
يَعۡلَمُونَ ١٣ وَإِذَا لَقُواْ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ قَالُوٓاْ ءَامَنَّا وَإِذَا خَلَوۡاْ إِلَىٰ شَيَٰطِينِهِمۡ قَالُوٓاْ
إِنَّا مَعَكُمۡ إِنَّمَا نَحۡنُ مُسۡتَهۡزِءُونَ ١٤ ٱللَّهُ يَسۡتَهۡزِئُ بِهِمۡ وَيَمُدُّهُمۡ فِي طُغۡيَٰنِهِمۡ
يَعۡمَهُونَ ١٥ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ ٱشۡتَرَوُاْ ٱلضَّلَٰلَةَ بِٱلۡهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَٰرَتُهُمۡ وَمَا
كَانُواْ مُهۡتَدِينَ ١٦ ﴾ [سورة البقرة الآيـات :٨- ١٦]

"İnsanlardan bazıları da vardır ki, îmân etmedikleri halde 'Allah'a ve âhiret gününe îmân ettik' derler. Onlar (akıllarınca) Allah'ı ve mü'minleri aldatırlar. Hâlbuki onlar kendilerini aldatırlar ve fakat onlar bunun farkında değillerdir. Onların kalplerinde bir hastalık vardır. Allah da onların hastalığını çoğaltmıştır. Söyledikleri yalanlar sebebiyle de onlar için acıklı bir azap vardır. Onlara (münâfıklara): 'Yeryüzünde bozgunculuk yapmayın' denildiğinde 'biz ancak ıslah edicileriz' derler. Biliniz ki onlar bozguncuların tâ kendileridir, fakat onlar (cehâletleri ve inatları sebebiyle bunu) hissetmezler. Onlara: 'İnsanların (sahâbenin) îmân ettiği gibi, îmân edin' denildiğinde, 'biz, hiç akılsızların îmân ettikleri gibi îmân eder miyiz? derler. Biliniz ki akılsızlar onların tâ kendileridir. Fakat (onlar dalâlet ve hüsranda olmaları sebebiyle bunu) bilmezler. (Bu münâfıklar) mü'minlerle karşılaştıklarında 'biz de (sizin gibi) îmân ettik' derler. Şeytanları ile baş başa kaldıklarında ise 'biz sizinle beraberiz, biz onlarla sadece alay ediyoruz' derler. Hakikatte Allah onlarla alay eder ve azgınlıklarında onlara mühlet verir. Bu yüzden onlar, bir süre başıboş dolaşırlar. O münâfıklar, hidâyete (îmâna) karşılık dalâleti (küfrü) satın alanlardır. Ancak onların ticâreti kazançlı olmamış, kendileri de doğru yolu bulamamışlardır."[1]

Nisâ sûresinde ise şöyle buyurmuştur:

[1] Bakara Sûresi: 8-16

﴿ إِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَهُوَ خَٰدِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوٓاْ إِلَى
ٱلصَّلَوٰةِ قَامُواْ كُسَالَىٰ يُرَآءُونَ ٱلنَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ ٱللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ١٤٢
مُّذَبْذَبِينَ بَيْنَ ذَٰلِكَ لَآ إِلَىٰ هَٰٓؤُلَآءِ وَلَآ إِلَىٰ هَٰٓؤُلَآءِ ۚ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ
فَلَن تَجِدَ لَهُۥ سَبِيلًا ١٤٣ ﴾ [سورة النساء الآيتان: ١٤٢- ١٤٣]

"**Münâfıklar** (zanlarınca) **Allah'ı kandırmaya çalışırlar. Hâlbuki Allah, onların hilelerine hile ile karşılık verir. Onlar namaza kalktıklarında, üşenerek kalkarlar. Namazlarıyla insanlara gösteriş yaparlar. Allah'ı da pek az anarlar. Küfürle îmân arasında şaşkın bir halde bocalarlar. Ne mü'minlere, ne de kâfirlere bağlıdırlar. Allah, kimi**(n kalbini îmândan) **saptırırsa** (hidâyetten alıkoyarsa), **artık ona bir kurtuluş yolu bulamazsın.**"[1]

Ayrıca Allah Teâlâ, münâfıkların diğer özelliklerini Tevbe Sûresi ile diğer sûrelerde zikretmiştir.

Sözün özü: Münâfıklar, Allah Teâlâ'nın yukarıdaki âyetlerde açıkladığı gibi, müslüman olduklarını söyleyen, ancak İslâma aykırı davranışlarda bulunan ve müslümanlara zarar veren kimselerdir.

Nifak (münâfıklık)**, itikâdî ve amelî olmak üzere iki türlüdür:**

Allah Teâla'nın Bakara Sûresi ile Nisâ Sûresinde zikrettiği münâfıkların özellikleri **itikâdî nifâktır**. Onlar büyük tehlikeleri ve pek çok insandan gizlemelerinden dolayı bu nifâklarıyla Yahudi, Hıristiyan ve putperestlerden daha kâfirdiler. Nitekim Allah Teâlâ onların kıyâmet günü cehennemin en alt tabakasında azap olunacaklarını haber vermiştir.

---

[1] Nisâ Sûresi:142-143

Amelî nifâk ise, Allah Teâlâ'ya, elçisine ve âhiret gününe îmân etmekle birlikte, münâfıkların bazı ahlâkıyla ahlâklanmaktır. Örneğin yalan söylemek, emânete ihânet etmek ve cemaatle namaz kılmakta tembellik göstermek gibi.

Sahih bir hadiste, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- onların bazı özellikleri hakkında şöyle buyurmuştur:

((آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلاَثٌ:إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ،وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ.)) [متفق عليه]

"Münâfığın alameti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiği zaman sözünde durmaz, kendisine bir şey emânet edildiği zaman emânete ihânet eder."[1]

Bir başka hadiste ise şöyle buyurmuştur:

((أَثْقَلُ الصَّلاَةِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ صَلاَةُ الْعِشَاءِ وَصَلاَةُ الْفَجْرِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ ماَ فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا.)) [متفق عليه]

"Münâfıklara en ağır gelen namaz, yatsı namazı ile sabah namazıdır. Şayet onlar yatsı ve sabah namazındaki ecir ve fazîleti bilselerdi, emekleyerek de olsa bu iki namaza gelirlerdi."[2]

Bu anlamda daha birçok âyet ve hadis vardır.

Erkek ve kadın her mü'minin, münâfıkların bu hasletlerinden sakınması gerekir.Onların hasletlerinden sakınmakta yardımcı olan şeylerden birisi de, Allah Teâlâ'nın bu konuda zikrettiği âyetleri ve Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak bildirilen hadisleri iyice düşünmektir.

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Buhârî ve Müslim

Allah Teâlâ'dan, bizi ve bütün müslümanları dînini anlamada muvaffak kılmasını, bu dîn üzere sâbit kılmasını, O'nun dînine aykırı olan ahlâk ve işlerde, O'nun düşmanlarına benzemekten bizi sakındırmasını dileriz.

Şüphesiz Allah, kendisinden istekte bulunulanların en hayırlısıdır.

NAMAZ İLE İLGİLİ MESELELER

NAMAZIN ŞARTLARI İLE İLGİLİ MESELELER:

Soru 1

Dünyanın bazı bölgelerinde gece veya gündüz süresi uzun sürmektedir. Öyle ki gece veya gündüz süresi, beş vakit namaza yetmeyecek kadar kısa olmaktadır. Bu bölgelerde yaşayanların namazlarını nasıl edâ etmeleri gerekir?

Cevap 1

Gece veya gündüz süresinin uzun olduğu bu bölgelerde yaşayanlar, eğer 24 saatlik süre içerisinde güneşin zevâli ve batışı yoksa beş vakit namazı takdir ettikleri vakitlerde kılarlar.

Nitekim Nevvâs b. Sem'ân'ın -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-, Deccâl ortaya çıktığında bir günün bir seneye denk olacağını haber verince, sahâbe -Allah onlardan râzı olsun-, bu konuda Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e sormuş, o da onlara şöyle buyurmuştur:

"Hayır. O günün vakitlerini siz takdir edin."[1]

Aynı şekilde, Deccâl ortaya çıktığında bir günü bir aya denk olan ikinci gün ile bir günü bir haftaya denk olan günde de hüküm aynıdır.

24 saatlik zaman içinde gecesi kısa ve gündüzü uzun veya gecesi uzun ve gündüzü kısa olan bölgelerde oturanlara gelince, bunların hükmü de açıktır. Gece veya gündüz süresi çok kısa olsa

---

[1] Müslim

bile, delillerin genel olması sebebiyle namazlarını diğer günler gibi kılarlar.

Başarı Allah'tandır.

Soru 2

Bazı insanlar, farz namazı özellikle hac günlerinde ihramlı iken omuzlarını örtmeden kılmaktadırlar. Bunun hükmü nedir?

Cevap 2

Allah Teâlâ'nın:

﴿ فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ ... ﴾ [سورة التغابن من الآية :١٦]

"(Ey mü'minler!) **O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun** (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın)."[1]

Emri ve Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Câbir b. Abdullah'a -Allah ondan râzı olsun-:

((إِنْ كَانَ الثَّوْبُ وَاسِعاً فَالْتَحِفْ بِـهِ وَإِنْ كَانَ ضَيِّقًا فَأْتَزِرْ بِـهِ.))

[متفق عليه]

"(Giydiğin) **elbise geniş ise onu üzerine dolayıp** (namaz kılarsın). **Dar ise izar gibi giyersin** (peştemal gibi belden aşağı bağlayıp namazı kılarsın)."[2]

Hadisi gereğince, bir kimse omuzlarını örtemiyorsa, namazı böyle kılmasında bir sakınca yoktur. Fakat her iki omuzunu veya birisini örtebiliyorsa, İslâm âlimlerinin iki görüşünden en doğru

---

[1] Teğâbun Sûresi: 16

[2] Buhârî ve Müslim

olanına göre her iki omuzunu veya birisini örtmesi gerekir. Omuzunu örtmezse, namazı geçerli olmaz.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((لاَ يُصَلِّ أَحَدُكُمْ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ لَيْسَ عَلَى عَاتِقَيْهِ مِنْهُ شَيْءٌ.)) [متفق عليه]

"Sizden biriniz, üzerinde bir tek elbise varken, o elbisenin bir kısmını iki omuzunun üzerine atmadan namaz kılmasın."[1]

Başarı Allah'tandır.

Soru 3

Bazı insanlar, sabah namazını ortalık aydınlanıncaya kadar geciktirmekte ve bu konuda; "**Sabah namazını ortalık ağarınca kılın.Zirâ bunun ecri daha büyüktür**" hadisini gerekçe göstermektedirler. Bu hadis sahih midir? Bu hadis ile "**Amellerin en fazîletlisi, vaktinde kılınan namazdır**" hadisinin arası nasıl bulabiliriz?

Cevap 3

Yukarıda bahsi geçen hadis sahihtir. Hadisi İmam Ahmed ve sünen sahipleri, sahih bir senedle Râfi' b. Hadîc'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmişlerdir.

Bu hadis,Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sabah namazını karanlıkta kıldığı konusunda rivâyet edilen sahih hadislere aykırı değildir. Aynı şekilde bu hadis, "**Amellerin en fazîletlisi, vaktinde kılınan namazdır"** hadisine de aykırı değildir.

---

[1] Buhârî ve Müslim

Âlimlerin büyük çoğunluğu bu hadisi; "**Fecrin aydınlığı iyice ağarıncaya ve karanlığın kaybolmasından önceki vakte kadar sabah namazını geciktirin**" anlamında açıklamışlardır.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- sabah namazını böyle edâ ederdi. Fakat Müzdelife'de iken sabah namazını erken kılmak daha fazîletlidir. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Vedâ haccında sabah namazını birinci fecrin doğmasından hemen sonra kılmıştır.

Böylelikle Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sabah namazının ne zaman edâ edilmesi gerektiği konusunda rivâyet olunan hadislerin arası bulunmuş olmaktadır ki, bu hadislerin hepsi, "**hangisi daha fazîletlidir**" kabilindendir.

Sabah namazının son vakti olan güneşin doğuşundan önceki vakte kadar sabah namazını geciktirmek de câizdir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((وَقْتُ الْفَجْرِ مِنْ طُلوُعِ الْفَجْرِ ما لَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ.))

[رواه مسلم]

"**Sabahın namazının vakti, fecrin doğuşundan güneş henüz doğmadan önceki vakte kadardır.**"[1]

[1] Müslim, Abdullah b. Amr b. Âs'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet etmiştir.

Soru 4

Bazı insanların, pantolon gibi elbiselerinin paçasını, ayakların aşık kemiklerini aşacak şekilde uzattıklarına şâhit oluyoruz. Bu konudaki görüşünüz nedir?

Cevap 4

Pantolon ve pijama gibi elbiselerin uzunluğu, incikten aşık kemiklerine kadar bir yerde olması sünnettir. Pantolonun paçasının aşık kemiklerinden aşağıya sarkması câiz değildir.

Nitekim Nebi-sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((ماَ أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْإِزاَرِ فَهُوَ فِي النَّارِ.)) [رواه البخاري]

"Elbisesinin alt kısmının paçası, aşık kemiğinden aşağıda olan kimse ateştedir."[1]

Bu konuda giyilen şeyin pantolon, şalvar, gömlek ya da cübbe olması arasında bir fark yoktur.Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- sadece izârı zikretmekle örnek vermek istemiştir.Yoksa özellikle izârı kastetmemiştir. Bu konuda en fazîletli olan, elbisenin alt kısmının incik ile aşık kemikleri arasında bir yerde olmasıdır.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((إِزْرَةُ الْمُسْلِمِ إِلَى نِصْفِ السَّاقِ، وَلاَ حَرَجَ أَوْ لاَ جُنَاحَ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَعْبَيْنِ، مَا كَانَ أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ فَهُوَ فِي النَّارِ، مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَرًا لَمْ يَنْظُرِ اللهُ إِلَيْهِ.)) [رواه أبو داود مالك وأحمد]

[1] Buhârî

"Müslümanın giydiği elbisenin şekli, inciğin[1] yarısına kadar olmasıdır. İnciğin yarısından aşık kemiklerine kadar olmasında bir sakınca veya günah yoktur. Elbisesinin alt kısmının paçası, aşık kemiğinden aşağıda olan kimse ateştedir. Allah Teâlâ, elbisenin alt kısmını kibirlenerek yerden sürükleyen kimsenin yüzüne (kıyâmet günü rahmet nazarıyla) **bakmaz."[2]**

Soru 5

Kılınan namazın, araştırıldıktan sonra Kıble'den başka bir yöne doğru kılındığı anlaşılırsa, bunun hükmü nedir?

Bu durumun müslüman veya kafir bir ülkede veyahut da çöl gibi bir arazide olması arasında bir fark var mıdır?

Cevap 5

Bir müslüman yolculukta olur veya ona kıbleyi gösterecek birisinin olmadığı bir ülkede olur da, kıblenin yönünü araştırdıktan sonra kıbleden başka bir yöne namaz kıldığı anlaşılırsa, namazı sahihtir. Fakat müslüman bir ülkede namazını bu şekilde kılmışsa, namazı geçerli değildir. Zirâ ona kıbleyi gösterecek kimseye sorma imkânına sahiptir. Aynı şekilde müslüman ülkedeki câmiler aracılığıyla kıbleyi bulma imkânına da sahiptir.

Soru 6

Birçok insanın namaza başlarken dil ile niyet ettiklerini duymaktayız.Bunun hükmü nedir? Bu şekilde niyet etmenin dînde bir delili var mıdır?

---

[1] **İncik:** Bacağın diz kapağından topuğa kadar olan bölümüne denir. Bknz: Büyük Türkçe Sözlük; D. Mehmet Doğan Çeviren)

[2] İmam Mâlik, İmam Ahmed ve başkaları rivâyet etmiştir.

Cevap 6

Dil ile niyet etmenin temiz İslâm dîninde hiçbir delili yoktur. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ve ashâbından -Allah onlardan râzı olsun- namaza başlarken dil ile niyet ettiklerine dâir hiçbir şey bilinmemektedir. Niyetin yeri, ancak kalptir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّـيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى.)) [متفق عليه]

"**Ameller ancak niyetlere göredir** (niyetlere göre geçerlilik kazanır)**. Herkes, ancak niyet ettiğinin karşılığını alır.**"[1]

Soru 7

Bazı insanların Kâbe'de Hicr-i İsmail'de namaz kılmak için yarıştık-arını görmekteyiz. Hicr-i İsmail'de namaz kılmanın hükmü nedir? Burada kılınan namazın bir ayrıcalığı var mıdır?

Cevap 7

Hicr-i İsmail'de namaz kılmak müstehaptır. Çünkü orası Kâbe'nin içinden sayılır.

Nitekim "**Nebi** -sallallahu aleyhi ve sellem- **Mekke'nin fethinde Kâbe'ye girmiş ve içerisinde iki rekat namaz kılmıştır.**"[2]

Yine, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sâbit olduğuna göre, Âişe -Allah ondan râzı olsun- Kâbe'nin içerisine girip orada namaz kılmak istediğinde ona şöyle buyurmuştur:

---

[1] Buhârî ve Müslim, Ömer b. Hattâb'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmişlerdir.

[2] Buhârî ve Müslim, Abdullah b. Ömer ve Bilâl'den -Allah ikisinden de râzı olsun- rivâyet etmişlerdir.

((صَلِّ فِي الْحِجْرِ،فَإِنَّهُ مِنَ الْبَيْتِ.)) [رواه الترمذي وأبو داود وأحمد]

"Hicr'de namaz kıl. Çünkü orası Kâbe'dendir."[1]

Farz namazlara gelince, bunları Kâbe'nin içerisinde veya Hicr-i İsmail'de kılmamak daha ihtiyatlıdır. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bunu yapmamıştır. Bâzı âlimler de bu konuda şöyle demişlerdir:

"Farz namazlar, Kâbe veya Hicr'in içerisinde kılınırsa geçerli olmaz. Çünkü buraları Beytullah'tan sayılır."

Böylelikle hem Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'i örnek almak, hem de "**farz namazlar, Kâbe veya Hicr-i İsmail'in içerisinde kılınırsa, geçersiz olur**" diyen âlimlerin bu konudaki görüşlerine aykırı davranmamak için, farz namazların Kâbe veya Hicr-i İsmail'in dışında edâ edilmesinin meşrû olduğu anlaşılmış olmaktadır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 8

Bazı kadınlar, hayız (aybaşı hâli) ile istihâzeyi (özür kanını) birbirinden ayırt edememektedirler. Öyle ki bu özür kanı uzun süre gelmekte ve bu süre içerisinde de namazlarını kılmamaktadırlar. Bunun hükmü nedir?

Cevap 8

Hayız, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bildirilen sahih hadiste olduğu gibi, Allah Teâlâ'nın, Âdem -aleyhisselâm-

---

[1] Tirmizî, Ebû Dâvûd ve İmam Ahmed rivâyet etmişlerdir.

’ın neslinden olan kadınlar hakkında takdir ettiği ve genellikle ayda bir gelen kandır.

Özür kanı gören kadın için üç hal vardır:

Birincisi:

İlk defa hayız olan kadın, her ay kanı gördüğünde namaz kılmaması ve oruç tutmaması gerekir. Bu süre 15 gün veya daha az olursa, âlimlerin çoğunluğuna göre hayızdan temizleninceye kadar kocasının onunla cinsel ilişkide bulunması da haramdır. Kan gelmesi 15 günden fazla sürerse, bu özür kanı sayılır. Kadın, hayız kanıyla özür kanını birbirinden ayırt edemiyorsa, araştırarak ve akranları olan kız kardeşlerinden birisini örnek alarak 6 veya 7 gün kendisini hayızlı kabul eder. Eğer siyah renkli veya pis kokulu olan hayız kanını ayırt edebiliyorsa, namaz kılmaz ve oruç tutmaz, kocası kendisiyle cinsel ilişkide bulunamaz.(Temizlendikten) sonra boy abdesti alır ve namazını kılar. Fakat bunun 15 günü aşmaması gerekir ki bu durum, özür kanı gören kadın için ikinci hal sayılır.

Üçüncüsü:

Kadın için bilinen bir hayız süresi vardır. Kadın bu süre içinde bekler. Süre dolduktan sonra boy abdestini alır. Bu süreden sonra kan gelse bile, vakit girdiğinde her namaz için abdest alır. Diğer ayın hayız vakti gelinceye kadar kocası kendisiyle cinsel ilişkiye de girebilir.

Bu anlattıklarımız, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-’den özür kanı gören kadın hakkında rivâyet olunan sahih hadislerin bir özeti idi.

Nitekim "**Bulûğu'l-Merâm**" adlı kitabın yazarı Hâfız İbn-i Hacer ile "**el-Müntekâ**" adlı kitabın yazarı Mecd İbn-i Teymiyye bu konuyu kitaplarında zikretmişlerdir.-Allah ikisine de rahmet etsin-.

Soru 9

Bir kimse, örneğin öğle namazını kılmadığını hatırlasa ve o anda da ikindi namazı için kâmet getirilmişse, ikindi namazına mı yoksa öğle namazına mı niyet edip cemaate katılır? Ya da önce tek başına öğle namazını, sonra da ikindi namazını mı kılar?

Âlimlerin: "**Eğer hazırda olan namazın vaktinin çıkmasından korkarsa, tertip** (sıraya riâyet etmek) **düşer**" sözünün anlamı nedir? Cemaatin kaçırılmasından endişe edilirse, tertip düşer mi?

Cevap 9

Soruda zikredilen kimse için meşrû olan, tertibin vâcip oluşu sebebiyle önce cemaatle öğle namazına niyet etmesi, ardından da ikindi namazını kılmasıdır.Namazın, cemaatle kaçırılmasından korkulması, tertibin vâcip oluşunu ortadan kaldırmaz.

Âlimlerin: "**Eğer hazırda olan namazın vaktinin çıkmasından korkarsa, tertip** (sıraya riâyet etmek) **düşer**" sözüne gelince, bunun anlamı: "**Üzerinde kazaya kalan namazı olanın, vakti giren namazdan önce kazaya kalan namazını kılması gerekir**" demektir. Eğer hazırda olan namazın vakti dar ise, önce o namazı kılar. Örneğin bir kimse güneşin doğmasına yakın bir vakitte yatsı namazını kılmadığını hatırlar ve sabah namazını da kılmamışsa, vakti çıkmadan önce sabah namazını kılar. Çünkü (vaktin darlığı sebebiyle) sabah namazının vakti tayin olmuştur. Sabah namazını kıldıktan sonra kılamadığı yatsı namazını kılar.

Soru 10

Birçok kadın, namazda gevşek davranarak dirsekleri veya kollarının bir kısmı, ayakları, bazen de bacakları açık halde namaz kılmaktadır. Bu şekilde kıldıkları namaz geçerli olur mu?

Cevap 10

Hür ve dînen mükellef olan kadının namazda elleri ve yüzü dışında, vücûdunun tamamını örtmesi gerekir. Çünkü kadının her yeri avrettir. Namazda bacakları, ayakları, başının tamamı veya bir kısmı görünürse, namazı geçerli olmaz.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((لاَ يَقْبَلُ اللهُ صَلاَةَ حَائِضٍ إِلاَّ بِخِمَارٍ.))

[رواه أحمد وأهل السنن إلا النسائي بإسناد صحيح]

"Allah, bulûğ çağına eren kadının namazını başörtüsüz kabul etmez."[1]

Başka bir hadiste ise şöyle buyurmuştur:

((اَلْمَرْأَةُ عَوْرَةٌ.))

"**Kadın**(ın her yeri) **avrettir.**"[2]

---

[1] İmam Ahmed ile Nesâî dışındaki sünen sahipleri rivâyet etmişlerdir.

[2] İnsanın avret yeri gözüktüğünde nasıl utanılıyorsa, kadın da göründüğü zaman kendisinden utanılır.Göründüğü zaman ondan haya edilen her şey avrettir. Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- hadisin devamında şöyle buyurmuştur:

"Kadın, dışarıya çıktığı zaman şeytan onu aldatmak veya başkalarını onunla aldatmak için onu erkeklere güzel gösterir." (Çeviren)

Ümm-ü Seleme -Allah ondan râzı olsun- kadının izarı olmadan, fistan ve başörtüsü ile namaz kılmasını Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e sormuş, o da şöyle cevap vermiştir:

((إِذَا كَانَ الدِّرْعُ سَابِغًا يُغَطِّي ظُهُورِ قَدَمَيْهَا.)) [رواه أبو داود]

"(Kadının) **fistanı, ayaklarının üzerini örtecek kadar** (uzun) **ise onunla namaz kılabilir.**"[1]

Hafız İbn-i Hacer -Allah ondan râzı olsun- "Bulûğu'l Merâm" adlı kitabında bu hadis hakkında şöyle der:

"Hadis imamları, hadisin Ümmü Seleme'ye mevkûf olduğunu belirtmişlerdir."

Namaz kılan kadının yanında yabancı bir erkek olursa, bu takdirde yüzünü ve ellerini de örtmesi gerekir.

Soru 11

Bir kadın, ikindi veya yatsı vaktinde hayızdan temizlenirse, iki namazı birleştirme (cem' etme) imkânı olduğu için, öğle namazı ile ikindi namazını ikindi vaktinde veya akşam namazı ile yatsı namazını yatsı vaktinde birleştirerek kılabilir mi?

Cevap 11

Bir kadın, hayız veya nifastan ikindi vakti temizlenirse, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, öğle ile ikindi namazını birlikte kılar. Çünkü hasta ve yolcu gibi özür sahibi kimse için bu iki namazın vakti birdir. Dolayısıyla kendisi hayızdan geç temizlenmesi sebebiyle özür sahibi sayılır. Aynı şekilde, yatsı namazı vaktinde temizlenirse, akşam namazı ile yatsı namazını

---

[1] Ebû Dâvûd

birlikte kılması gerekir. Nitekim sahâbeden -Allah onlardan râzı olsun- bir topluluk bu şekilde fetvâ vermiştir.

Soru 12

İçerisinde veya avlusunda veyahut da kıble yönünde kabir bulunan bir mescitte namaz kılmanın hükmü nedir?

Cevap 12

Mescidin içinde kabir varsa, orada kılınan namaz geçersizdir. Bu kabrin, namaz kılanların arkasında, önünde, sağında veya solunda olmasında bir fark yoktur.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((لَعَنَ اللهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ.))

[متفق عليه]

"Allah, nebilerinin kabirlerini mescitler edinen Yahûdi ve Hıristiyanlara lânet etsin."[1]

Başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

((أَلاَ وَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلاَ فَلاَ تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ، فَإِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنْ ذَلِكَ.)) [رواه مسلم]

"Dikkat edin! Sizden öncekiler (Yahûdi ve Hıristiyanlar) **nebilerinin ve salih kişilerinin kabirlerini mescidler edinirlerdi.**

[1] Buhârî ve Müslim

Sakın ha, sizler de kabirleri mescitler edinmeyin. Zirâ ben, sizi bundan yasaklıyorum."[1]

Çünkü kabrin yanında namaz kılmak, şirke ve kabirde yatanlar hakkında aşırı gitmeye yol açar. Bu iki hadis ile buna benzer diğer hadisler gereği, kabrin yanında namaz kılmanın yasaklanması ve şirke götüren yolların tıkanması gerekir.

Soru 13

Birçok işçi, işleriyle meşgul olduklarını, elbiselerinin kirli veya temiz olmadığını gerekçe gösterip öğle ve ikindi namazlarını geceye bırak-maktadırlar. Bu konuda onlara neyi önerirsiniz?

Cevap 13

Müslüman erkek veya kadının farz namazlarını vaktinden sonraya bırakması câiz değildir. Aksine dînen mükellef olan erkek ve kadın her müslümanın, güçleri yettiğince namazları vaktinde kılmaları gerekir. Çalışmak, namazı vaktinden sonraya bırakmak, aynı şekilde elbisenin pis veya kirli olması, bütün bunlar namazı vaktinden sonraya bırakmak için bir özür sayılamaz.

Namaz vakitleri, işten ayrı tutulmalıdır. İşçinin namaz vakti girdiğinde elbisesindeki pisliği yıkaması veya temiz olan elbiseyle değiştirmesi gerekir. Elbisenin kirli olması; necâset veya namaz kılanları rahatsız edecek şekilde pis kokulu olmaması halinde onunla namaz kılmaya engel değildir.Elbisenin üzerindeki kir veya pis koku namaz kılanları rahatsız ediyorsa, müslümanın cemaatle namaz kılabilmesi için, elbisesini namazdan önce yıkaması veya temiz elbiseyle değiştirmesi gerekir.

---

[1] Müslim

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet olunan sahih hadisler gereği, hasta ve yolcu gibi özür sahibinin öğle namazı ile ikindi namazını, öğle veya ikindi vaktinde, akşam namazı ile yatsı namazını akşam veya yatsı vaktinde birleştirerek kılması câizdir. Aynı şekilde insanlara meşakkatli gelen şiddetli yağmur yağdığı veya (şiddetli yağmur sebebiyle yollar) çamurlu hale geldiği zaman namazları birleştirmek câizdir.

Soru 14

Bir kimse, selâm verip namazını bitirdikten sonra elbisesinde bir pislik görürse, namazını iâde etmesi gerekir mi?

Cevap 14

Bir kimse, bedeni veya elbisesinde bir necaset olduğu halde namaz kılar ve bunu da namazı kıldıktan sonra öğrenirse, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre namazı geçerlidir.

Aynı şekilde, namazdan önce bedeninde veya elbisesinde bir pislik olduğunu biliyorken namaz vaktinde bunu unutur da namazını kıldıktan sonra hatırlarsa, namazı geçerlidir.

Nitekim Allah Teâlâ, unutkanlık veya hata sebebiyle kulunu sorumlu tutmayacağı konusunda şöyle buyurmuştur:

﴿... رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ إِن نَّسِينَآ أَوْ أَخْطَأْنَا ...﴾

[سورة البقرة من الآية :٢٨٦]

"Rabbimiz! Unutur veya hata edersek, bizi sorumlu tutma."[1]

Bu söz üzerine Allah Teâlâ (Kudsî hadiste) şöyle buyurmuştur:

---

[1] Bakara Sûresi: 286

"**Nitekim öyle yaptım** (sorumlu tutmadım)"**.**

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bu konuda hadis sâbittir. Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bir gün ayakkabısına pislik bulaşmış halde namaz kılarken Cebrâil O'na gelerek bunu haber verince, ayakkabısını çıkartmış ve bozmadan namazına devam etmiştir. Bu durum, Allah Teâlâ'nın kullarına bir kolaylık ve rahmetidir. Fakat abdestini bozduğunu unutarak namaz kılarsa, âlimlerin ittifakıyla namazını iâde eder.

Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((لاَ تُقْبَلُ صَلاَةٌ بِغَيْرِ طُهُورٍ، وَلاَ صَدَقَةٌ مِنْ غُلُولٍ.)) [رواه مسلم]

"**Abdestsiz namaz ve** (savaşta elde edilen) **ganîmetten çalınan maldan verilen sadaka kabul olunmaz.**"[1]

Başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

((لاَ تُقْبَلُ صَلاَةُ أَحَدِكُمْ إِذاَ أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ.)) [رواه مسلم]

"**Sizden biriniz, abdestini bozunca** (yeniden) **abdest almadıkça namazı kabul olunmaz.**"[2]

Soru 15

Günümüzde birçok insan namazı hafife almakta, kimisi de tamamen terk etmektedir. Bunların hükmü nedir? Müslümanın bu kimselere, özellikle de baba, oğul veya hanım gibi (namaz kılmayan) yakınlarına karşı tutumu nasıl olmalıdır?

---

[1] Müslim

[2] Buhârî ve Müslim

Cevap 15

Namazı hafife almak, büyük kötülüklerden ve münâfıkların özelliklerindendir.

Nitekim Allah Teâlâ münâfıklar hakkında şöyle buyurmuştur:

﴿ إِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَهُوَ خَٰدِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوٓاْ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ قَامُواْ كُسَالَىٰ يُرَآءُونَ ٱلنَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ ٱللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٤٢﴾ ﴾

[سورة النساء الآية :١٤٢]

"**Münâfıklar** (zanlarınca) **Allah'ı kandırmaya çalışırlar. Hâlbuki Allah, onların hilelerine hile ile karşılık verir. Onlar namaza kalktıklarında, üşenerek kalkarlar. Namazlarıyla insanlara gösteriş yaparlar. Allah'ı da pek az anarlar.**"[1]

Münâfıkların özellikleri hakkında ise şöyle buyurmuştur:

﴿ وَمَا مَنَعَهُمْ أَن تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَٰتُهُمْ إِلَّآ أَنَّهُمْ كَفَرُواْ بِٱللَّهِ وَبِرَسُولِهِۦ وَلَا يَأْتُونَ ٱلصَّلَوٰةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَىٰ وَلَا يُنفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَٰرِهُونَ ﴿٥٤﴾ ﴾

[سورة التوبة الآية :٥٤]

"**Onların** (münâfıkların) **harcadıklarının kabul olmasına engel olan şey, onların Allah ve elçisini inkâr etmeleri, namaza ancak tembellik göstererek kalkmaları ve istemeyerek harcamalarından başka bir şey değildir.**"[2]

---

[1] Nisâ Sûresi:142

[2] Tevbe Sûresi: 54

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- de bu konuda şöyle buyurmuştur:

((أَثْقَلُ الصَّلاَةِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ صَلاَةُ الْعِشَاءِ وَصَلاَةُ الْفَجْرِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ ما فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا.)) [رواه البخاري ومسلم]

"Münâfıklara en ağır gelen namaz, yatsı namazı ile sabah namazıdır. Şayet onlar yatsı ve sabah namazındaki ecir ve fazîleti bilselerdi, emekleyerek de olsa bu iki namaza gelirlerdi."[1]

Erkek ve kadın her müslümanın beş vakit farz namazlarını devamlı olarak vaktinde kılması, sükûnet içerisinde edâ etmesi, bu namazlara önem vermesi, huşû içerisinde ve kalben namaza hazır olması gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ قَدْ أَفْلَحَ ٱلْمُؤْمِنُونَ ۝١ ٱلَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَٰشِعُونَ ۝٢ ﴾

[سورة المؤمنون الآيتان:١- ٢]

"Gerçekten mü'minler kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki, namazlarında huşû içerisindedirler."[2]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- de namazını yanlış ve tâdil-i erkâna riâyet etmeden kılan kimseye namazını iâde etmesini emretmiştir. Özellikle erkeklerin, namazlarını camilerde müslüman kardeşleriyle birlikte cemaatle kılması gerekir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Mü'minûn Sûresi: 1-2

((مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ فَلَمْ يَأْتِ، فَلاَ صَلاَةَ لَهُ إِلاَّ مِنْ عُذْرٍ.))

[رواه ابن ماجه والدارقطني وابن حبان والحاكم بإسناد صحيح]

"Ezânı işittiği halde özürsüz olarak camiye gelmeyenin namazı yoktur."[1]

İbn-i Abbas'a -Allah ondan ve babasından râzı olsun- özrün ne olduğu sorulduğunda o:

"**Düşman korkusu veya hastalıktır**" demiştir.

Ebû Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, âmâ bir adam Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek:

"Ey Allah'ın elçisi! Beni mescide götürecek kimsem yoktur. Evimde namaz kılmama izin var mı? diye sordu.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- önce izin verdi. Sonra kendisini çağırıp:

"Ezânı işitiyor musun?" diye sordu.

Âmâ adam:

"Evet" dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

"**O halde icâbet et** (cemaate gel)."[2] buyurdu.

Ebû Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

---

[1] İbn-i Mâce, Dârekutnî, İbn-i Hibbân ve Hâkim sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

[2] Müslim

((لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِالصَّلاَةِ فَتُقَامَ، ثُـمَّ آمُـرَ رَجُـلاً فَيَـؤُمَّ النَّـاسَ، ثُمَّ أَنْطَلِقَ بِرِجَالٍ مَعَهُمْ حُزَمٌ مِنْ حَطَبٍ إِلَى قَوْمٍ لاَ يَشْـهَدُونَ الصَّلاَةَ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُـوتَهُـمْ.)) [متفق عليه]

"Şüphesiz içimden şöyle yapmaya azmettim: Namazın kılınmasını emredip, ardından kâmet getirilmesini daha sonra birisinin mü'minlere namaz kıldırmasını emredeyim. Ardından ellerinde odun bağları bulunan bir grup adamla gidip, namaza gelmeyenlerin evlerini onlar evlerindeyken ateşe vereyim."[1]

Bu sahih hadisler, cemaatle namaz kılmanın erkekler için en önemli vecibelerden biri olduğuna ve cemaatle namazdan geri kalan kimsenin caydırıcı cezâyı hak ettiğine delâlet eder.

Allah Teâla'dan, tüm müslümanların hallerini düzeltmesini ve râzı olduğu şeylerde onları muvaffak kılmasını dileriz.

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre; farz olduğunu inkâr etmese bile, erkek veya kadın olsun, namazın bir vaktini bile olsa tamamen terk etmek küfürdür.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((بَيْنَ الرَّجُلِ وَ بَيْنَ الْكُفْرِ وَالشِّرْكِ تَرْكُ الصَّلاَةِ.)) [رواه مسلم]

"Kişi ile küfür ve şirk arasındaki sınır; namazın terkidir."[2]

Başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Müslim

((اَلْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلاَةُ، فَمَنْ تَرَكَهاَ فَقَدْ كَفَرَ.))

[رواه مسلم وأحمد وأهل السنن الأربع بإسناد صحيح]

"**Bizimle onlar** (münâfıklar) **arasındaki sözleşme, namazdır. Kim namazı terk ederse, kâfir olur.**"[1]

Bu konuda daha birçok hadis vardır.

Erkek veya kadın olsun, kılıyor olsa bile namazın farz olduğunu inkâr ederse, âlimlerin ittifakıyla kâfir olur.

Allah Teâlâ'nın bizi ve bütün müslümanları bu durumdan korumasını dileriz. Şüphesiz O, kendisinden istekte bulunulanların en hayırlısıdır.

Bu konuda bütün müslümanlara düşen görev; birbirlerine nasihat edip hakkı tavsiye etmeleri, iyilik ve takvâda birbirlerine yardım etmeleridir. Cemaatle namaz kılmaktan geri kalan veya cemaatle namaz kılmayı hafife alıp namazlarını bazen terkeden kimseye nasihat etmeleri, onu Allah Teâlâ'nın gazabı ve çetin azabından sakındırmaları da bundandır. Ayrıca babası, annesi, kardeşleri ve ev halkının, ona nasihat etmeleri ve Allah Teâlâ'nın kendisine doğru yolu gösterip düzelinceye kadar buna devam etmeleri gerekir.

Aynı şekilde, kadınlardan namazı hafife alan veya namazı terk edenler varsa, onlara nasihat etmek ve onları Allah Teâlâ'nın gazabı ve şiddetli azabından sakındırıp bu konuda devamlı gayret göstermek, buna uymayanları terketmek ve onu uygun bir şekilde gücü nispetince cezalandırmak gerekir. Zirâ bütün bunlar, iyilik ve

[1] İmam Ahmed ve sünen sahipleri sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

takvâda yardımlaşmak, Allah'ın erkek ve kadın, bütün kullarına farz kıldığı iyiliği emredip kötülükten yasaklamaktır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ وَٱلْمُؤْمِنُونَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍۚ يَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَيُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤْتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَيُطِيعُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓۚ أُوْلَٰٓئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ ٱللَّهُۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾ ﴾ [سورة التوبة الآية :٧١]

"**Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar, birbirlerinin dostlarıdırlar** (yardımcılarıdırlar)**. Onlar iyiliği emreder, kötülükten alıkor, namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, Allah'a ve elçisine itaat ederler. İşte Allah, onlara rahmet edecektir. Şüphesiz Allah,** (mülkünde) **güçlüdür,** (verdiği hükümde) **hikmet sahibidir.**"[1]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- de bu konuda şöyle buyurmuştur:

((مُرُوا أَوْلاَدَكُمْ بِالصَّلاَةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ، وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرٍ، وَفَرِّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ.)) [رواه أبو داود]

"(Erkek ve kız) **evlatlarınıza, yedi yaşlarındayken** (alışmaları için) **namazı emredin. On yaşına geldiklerinde** (hâlâ namaz kılmazlarsa) **onları** (hafifçe) **dövün ve yataklarını ayırın.**"[2]

Erkek ve kız çocukları, yedi yaşlarına geldiklerinde namaz kılmaları ve on yaşına geldiklerinde de hâlâ namaz kılmıyorlarsa hafifçe dövülmeleri emrediliyorsa, yetişkin kimseye sürekli olarak

---

[1] Tevbe Sûresi: 71

[2] Ebû Dâvûd

nasihat edip namaz kılmasını emretmek ve namazını kılmaktan geri kaldığı takdirde dövmek, daha önce gelir.

Yine birbirine hakkı tavsiye etmek ve bu uğurda sabretmek gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ وَٱلْعَصْرِ ۝١ إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لَفِى خُسْرٍ ۝٢ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَتَوَاصَوْا۟ بِٱلْحَقِّ وَتَوَاصَوْا۟ بِٱلصَّبْرِ ۝٣ ﴾

[سورة العصر :١-٣]

"Asra yemin olsun ki insan, gerçekten hüsrandadır. Ancak îmân edenler, sâlih amel işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve (bu yolda) **birbirlerine sabrı tavsiye edenler, bundan müstesnâdır** (onlar hüsranda değillerdir)."[1]

Kim, bulûğ çağına erdikten sonra namazı terk eder ve nasihat da kabul etmezse, durumu şeriat mahkemelerine bildirilir. Tevbe etmesi dilenir, şayet tevbe etmezse öldürülür.

Allah Teâlâ'dan müslümanların durumlarını düzeltmesini, onları dinlerinde bilgili kılmasını, iyilik ve takvâda birbirlerine yardım etmelerini, iyiliği emredip kötülükten yasaklamada onları başarılı kılmasını, birbirlerine hakkı tavsiye etmelerini ve bu yolda birbirlerine sabrı tavsiye etmelerini nasip etmesini dileriz.

Şüphesiz O, karşılıksız verendir, cömerttir.

---

[1] Asr Sûresi:1-3

Soru 16

Bazı kimseler trafik kazaları sonrası günlerce beyin sarsıntısı veya baygınlık geçirmektedirler. Bu kimseler, kendilerine geldiklerinde kılamadıkları namazları kaza etmeleri gerekir mi?

Cevap 16

Şayet üç gün veya daha az süre baygın kalırlarsa namazlarını kaza etmeleri gerekir. Çünkü bu süredeki baygınlık, uykuya benzer ki bu süre namazı kaza etmeyi engellemez.

Nitekim sahâbeden bazıları, üç günden daha az bir süre baygınlık geçirdikleri ve namazlarını kaza ettikleri rivâyet edilmiştir. Fakat bu süre üç günden fazla olursa, namazlarını kaza etmeleri gerekmez.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلاَثَةٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَالصَّغِيرِ حَتَّى يَبْلُغَ، وَالْمَجْنُونِ حَتَّى يَفِيقَ.)) [رواه أحمد والترمذي وأبو داود وابن ماجه]

"**Üç sınıf insandan kalem kaldırılmıştır** (günah yazılmaz)**: Uyuyan** (uykusundan) **uyanıncaya kadar, küçük çocuk bâliğ oluncaya kadar ve** (aklını yitiren) **deli kendine gelinceye kadar.**"[1]

Baygınlık geçiren kimse, belirtilen süre içerisinde aklın gittiği noktasında birleştiğinden dolayı deliye benzemektedir.

Başarı Allah'tandır.

---

[1] İmam Ahmed, Tirmizî, Ebû Dâvûd ve İbn-i Mâce rivâyet etmişlerdir.

Soru 17

Birçok hasta, namaz konusunda gevşek davranıp: "**Şayet iyileşirsem, namazı kaza ederim**" demektedir. Kimisi de: "**Abdest almaya ve pislikten uzak durmaya gücüm yetmiyor iken nasıl namaz kılayım?**" demektedir. Böyle kimselere neyi önerirsiniz?

Cevap 17

Aklı yerinde olduğu sürece hastalık, abdest almaya gücü yetmediğini gerekçe gösteren kimse için namaz kılmasına engel değildir. Aksine hastanın gücü yettiğince namazını kılması ve gücü yetiyorsa, su ile abdest alması gerekir. Su kullanmaya gücü yetmiyorsa, teyemmüm alıp namazını kılar. Namaz kılmadan önce bedeni ve elbisesine bulaşan pisliği yıkaması veya temiz bir elbise ile değiştirmesi gerekir. Bunu yapmaya gücü yetmezse, ondan düşer ve bulunduğu hal üzere namazını kılar. Çünkü Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ ... ﴾ [سورة التغابن من الآية :١٦]

"(Ey mü'minler!) **O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun** (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın)."[1]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- de bu konuda şöyle buyurmuştur:

((إِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ.)) [متفق عليه]

"Size bir şeyi emrettiğim zaman, gücünüz yettiğince onu yerine getirin."[2]

---

[1] Teğâbun Sûresi: 16

[2] Buhârî ve Müslim

İmrân b. Husayn -Allah ondan râzı olsun- hastalığından şikâyet ettiği zaman Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ona şöyle buyurmuştur:

((صَلِّ قائِماً، فَإِنَّ لَـمْ تَسْـتَطِعْ فَقاَعِـداً، فَـإِنْ لَـمْ تَسْـتَطِعْ فَعَـلَى جَنْبٍ.)) [رواه البخاري]

"(Namazını) **ayakta kıl.** (Ayakta kılmaya) **gücün yetmezse oturarak kıl. Oturarak da kılmaya gücün yetmezse, yan tarafın üzerine kıl.**"[1]

Nesâî'nin rivâyetinde ise şu fazlalık vardır:

((... فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَمُسْتَلْقِياً.)) [رواه النسائي بإسناد صحيح]

"Yan tarafın üzerine kılmaya gücün yetmezse, sırtüstü yatarak kıl."[2]

Soru 18

Bir veya birden fazla vakit namazı kasten terkeden kimse, Allah'a tevbe ettikten sonra namazlarını kaza etmesi gerekir mi?

Cevap 18

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, namazı kasten terk eden kimsenin namazlarını kaza etmesi gerekmez. Zirâ namazı kasten terk etmek, müslümanı İslâm dâiresinden çıkarır ve kafirlerin arasına sokar. Kâfir ise, küfür halinde iken terk ettiği namazları kaza etmez.

---

[1] Buhârî

[2] Nesâî, sahih bir senedle rivâyet etmiştir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

[رواه مسلم] ((بَيْنَ الرَّجُلِ وَ بَيْنَ الْكُفْرِ وَالشِّرْكِ تَرْكُ الصَّلاَةِ.))

"Kişi ile küfür ve şirk arasındaki sınır; namazın terkidir."[1]

Başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

((اَلْعَهْدُ الَّذِي بَيْـنَنا وَبَيْـنَهُمُ الصَّلاَةُ، فَمَنْ تَرَكَهاَ فَقَدْ كَفَرَ.))

[رواه مسلم وأحمد وأهل السنن الأربع بإسناد صحيح]

"Bizimle onlar (münâfıklar) **arasındaki sözleşme, namazdır. Kim namazı terk ederse, kâfir olur."**[2]

Zirâ Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- İslâm'a giren kâfirlere daha önce kılmadıkları namazları kaza etmelerini onlara emretmemiştir. Aynı şekilde sahâbe, dînden dönenlere tekrar İslâm dînine döndüklerinde namazlarını kaza etmelerini emretmemişlerdir.

Namazı kasten terk eden, fakat farz olduğunu inkâr etmeyen birisi, **"namazı kasten terkeden kimse, namazın farz olduğunu inkâr etmezse kâfir olmaz"** diyen çoğunluktaki âlimlerin görüşüne aykırı hareket etmeyip ihtiyatlı davranarak bu kimsenin kılmadığı namazları kaza etmesinde bir sakınca yoktur.

Başarı Allah'tandır.

---

[1] Müslim

[2] İmam Ahmed ve sünen sahipleri sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

EZÂN İLE İLGİLİ MESELELER:

Soru 19

Bazı kimseler: "**Eğer namaz vaktinin girdiği ilk anda ezân okumazsan, sonra ezân okumana gerek yoktur. Çünkü ezân, namaz vaktinin girdiğini duyurmak içindir**" demektedirler.

Muhterem hocam! Bu konudaki görüşünüz nedir? Tarla ve çöl gibi bir yerde tek başına bulunan bir kimsenin, namaz vakti girdiğinde ezân okuması gerekir mi?

Cevap 19

Şayet bulunduğu yerin yakınında namaz vaktinin girdiği ilk vakitte ezân okuyan kimse varsa, bundan sonra ezân okuması gerekmez. Zirâ istenilen şey (namaz vaktinin girdiği) hâsıl olmuştur. Şayet namaz vaktinin üzerinden az bir süre geçmiş ise, bu takdirde ezân okumasında bir sakınca yoktur. Fakat bulunduğu beldede kendisinden başka birisi yoksa, vakit biraz geçmiş bile olsa, ezân okuması gerekir. Çünkü bu durumda kendisinden başka ezân okuyacak kimse olmadığı için onun ezân okuması farzı yeterlidir. Dolayısıyla ezândan sorumlu olması ve insanların genellikle ezânın okunmasını beklemeleri sebebiyle onun ezân okuması gerekir. Yolcu, tek başına bile olsa ezân okuması gerekir.

Nitekim Buhârî'nin sahihinde sâbit olduğuna göre, Ebû Saîd -Allah ondan râzı olsun- adamın birisine şöyle demiştir:

"Koyunlarının başında ve kırsal alanda bulunduğun zaman ezânla sesini yükselt. Çünkü müezzinin sesinin ulaştığı cinler, insanlar ve her şey, kıyâmet günü onun lehine şâhitlik ederler."

Ebû Saîd -Allah ondan râzı olsun-, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bunu işittiğini söylemiştir.

Ezânın meşrû oluşu ve faydaları konusunda başka hadisler de vardır.

Soru 20

İster mukîm olsunlar, isterse tarla ve çöl gibi bir yerde tek başlarına veya cemaat olsunlar, namaz kılmak istedikleri zaman kadınların ezân okumaları ve kâmet getirmeleri gerekir mi?

Cevap 20

İster mukîm, isterse yolculukta olsunlar, namaz kılmak istedikleri zaman kadınların ezân okumaları ve kâmet getirmeleri gerekmez. Ezân okumak ve kâmet getirmek, erkekler içindir.

Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet olunan sahih hadisler buna delâlet etmektedir.

Soru 21

Tek başına veya cemaatle namaz kılarken kâmet getirmeyi unutmanın namaza bir zararı olur mu?

Cevap 21

Tek başına veya cemaatle kâmet getirmeden namaz kılanların namazları sahihtir. Fakat tevbe etmeleri gerekir. Aynı şekilde ezân okumadan namaz kılan kimsenin de namazı sahihtir. Zirâ ezân okumak ve kâmet getirmek, namazın özünden olmayıp farzı kifâye kabilindendir. Ezân okumayı ve kâmet getirmeyi terk edenin tevbe etmesi gerekir. Zirâ farz-ı kifâyeyi bir topluluğun hepsi terk ederse, hepsi günahkâr olur. Bir kısmı yerine getirirse, diğerlerinin üzerinden sorumluluk düşer. Ezân ve kâmet de böyledir. Bunu yerine getiren kimse, köy, şehir veya tarla ya da çöl gibi yerlerde ister mukim olsunlar, isterse yolculukta olsunlar, diğerlerinin üzerinden farz ve günah kalkar.

Allah Teâlâ'dan, râzı olduğu şeylerde bütün müslümanları muvaffak kılmasını dileriz.

Soru 22

Sabah ezânında müezzinin, "Namaz uykudan daha hayırlıdır!" demesinin delili nedir? Ezânda "Haydi daha hayırlı amele!" diyenler hakkındaki görüşünüz nedir ve bunun dînde bir delili var mıdır?

Cevap 22

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in, sabah ezânında, **"namaz uykudan daha hayırlıdır"** demeyi, Bilâl ve Ebû Mahzura'ya -Allah ikisinden de râzı olsun- emrettiği sâbittir.

Yine Enes b. Mâlik'in -Allah ondan râzı olsun-:

"Müezzinin sabah ezânında 'Namaz uykudan daha hayırlıdır' demesi sünnettendir"[1] dediği sâbittir.

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, bu söz, fecri sâdık doğmadan önce okunan ilk ezânda söylenir. Bu ezâna, ilk ezân denir. Kâmet ise ikinci ezândır.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاَةٌ، بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاَةٌ، ثُمَّ قَالَ فِي الثَّالِثَةِ: لِمَنْ شَاءَ.)) [رواه البخاري]

"İki ezân (ezân ile kâmet) **arasında** (nâfile) **bir namaz vardır. İki ezân** (ezân ile kâmet) **arasında** (nâfile) **bir namaz vardır.**

Üçüncüsünde şöyle buyurdu:

-Dileyene."[1]

---

[1] İbn-i Huzeyme sahihinde rivâyet etmiştir.

Buhârî'nin sahihinde Âişe'den -Allah ondan râzı olsun- sâbit olan rivâyet de böyle olduğuna delâlet etmektedir.

Şiâdan bazılarının ezândaki, "Haydi daha hayırlı amele!" sözüne gelince bu, sahih hadislerde aslı olmayan bir bid'attır.

Allah Teâlâ'dan, onları ve bütün müslümanları, sünnete uymaya ve ona sımsıkı sarılmaya iletmesini dileriz. Zirâ sünnete uymak ve ona sıkıya sarılmak, Allah Teâlâ'ya yemîn olsun ki, bütün ümmet için bir kurtuluş ve mutluluk yoludur.

Başarı Allah'tandır.

Soru 23

Kusûf namazına "es-Salâtu Câmia" (Namaz, insanları biraraya getirir veya namaz için hazır bulunun) diye seslenildiği vârittir. Bu söz, bir defa mı, yoksa tekrar tekrar mı söylenir? Tekrar söylenirse, bunun miktarı ne kadardır?

Cevap 23

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Kusûf namazı için: "es-Salâtu Câmia" (Namaz, insanları bir araya getirir veya namaz için hazır bulunun) diye seslenilmesini emrettiği sâbittir.

Seslenen kimse için sünnet olan, bunu bütün insanlara işittirdiğine kanaat getirinceye kadar tekrar etmesidir. Bildiğimiz kadarıyla bunu tekrar etmede bir sınır yoktur.

Başarı Allah'tandır.

---

[1] Buhârî

NAMAZIN KILINIŞIYLA İLGİLİ MESELELER:

Soru 24

Birçok kardeşimiz, namaz sırasında önüne sütre konulması konusunda çok katı davranmaktadır. Nitekim kimisi mescitte arkasında namaza duracağı boş bir direk buluncaya kadar beklemekte ve sütresiz namaz kılanı da reddetmektedir. Kimisi de sütre konusunda gevşek davranmaktadır. Bu konuda hak olan nedir? Sütre bulunmazsa, yere çizilen çizgi, sütrenin yerine geçer mi? Buna delâlet eden bir şey var mıdır?

Cevap 24

Sütreye doğru namaz kılmak, müekked sünnettir, farz değildir. Eğer sütre olarak bir şey bulamazsa, çizgi, sütrenin yerine geçer.

Sütrenin delili; Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu hadisidir:

((إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيُصَلِّ إِلَى سُتْرَةٍ، وَلْيَدْنُ بِهَا.))

[رواه أبو داود بإسناد صحيح]

"Sizden biriniz namaz kılmak istediği zaman, sütreye doğru namaz kılsın ve ona yakın dursun."[1]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- yine bu konuda şöyle buyurmuştur:

((يَقْطَعُ الصَّلَاةَ إِذَا لَمْ يَكُنْ بَيْنَ يَدَيِ الرَّجُلِ مِثْلُ مُؤَخِّرَةِ الرَّحْلِ: الْمَرْأَةُ، وَالْحِمَارُ، وَالْكَلْبُ الْأَسْوَدُ.)) [رواه ابن ماجه وصححه الألباني]

---

[1] Ebû Dâvûd sahih bir senedle rivâyet etmiştir.

"Bir kimsenin (namaz kılarken) **önünde semerin arka kaşı gibi bir şey olmazsa, namazını** (önünden geçen) **kadın, eşek ve siyah köpek bozar** (geçersiz kılar)**."**[1]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- yine şöyle buyurmuştur:

((إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ تِلْقَاءَ وَجْهِهِ شَيْئاً، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيَنْصِبْ عَصَا، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيَخُطَّ خطاًّ، ثُمَّ لاَ يَضُرُّهُ مَا مَرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ.))

[رواه أحمد وابن ماجه بإسناد حسن]

"Sizden biriniz namaz kılmak istediği zaman, önüne bir şey koysun. Önüne koyacak bir şey bulamazsa, bir sopa diksin. Onu da bulamazsa, yere bir çizgi çizsin. Sonra böyle önünden geçen olursa, on(un namazın)**a hiçbir şey zarar veremez."**[2]

Hâfız İbn-i Hacer -Allah ona rahmet etsin- "Bulûğu'l-Merâm" adlı kitabında şöyle der:

"Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-**'in bazen sütresiz namaz kıldığı sâbittir. Bu da sütrenin farz olmadığına delâlet eder. Mescid-i Haram'da kılınan namaz bunun dışındadır. Zirâ namaz kılan kimsenin orada sütreye ihtiyacı yoktur."**

Nitekim İbn-i Zubeyr'in -Allah ondan râzı olsun- Mescid-i Haram'da tavaf edenler kendisinin önünden geçerlerken sütresiz namaz kılmıştır. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den de böyle yaptığına delâlet eden bir rivâyet vardır, fakat bu rivâyetin isnâdı zayıftır.

---

[1] İbn-i Mâce, hadis sahihtir, Elbânî hadis sahih, demiştir.

[2] Ahmed ve İbn-i Mâce hasen bir senedle rivâyet etmişlerdir.

Mescid-i Haram genellikle kalabalık olduğu ve namaz kılanın, önünden geçenlere engel olamadığı için, yukarıda da belirtildiği gibi, burada sütreye doğru namaz kılma gerekliliği ortadan kalkar.

Aynı şekilde Allah Teâlâ'nın:

﴿ فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ ... ﴾ [سورة التغابن من الآية :١٦]

"(Ey mü'minler!) **O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun** (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın)."[1]

Emri ve Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

((إِذاَ أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأْتُوا مِنْهُ ماَ اسْتَطَعْتُمْ.)) [متفق عليه]

"Size bir şeyi emrettiğim zaman, gücünüz yettiğince onu yerine getirin."[2]

Hadisi gereği, kalabalık zamanlarda Mescid-i Nebevi ile diğer kalabalık yerlerde de hüküm böyledir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 25

Kimi insanın namazda ellerini göbeğinin altına bağladığını, kimisinin de göğsünün üzerine bağladığını ve göbeğinin altına bağlayanı ise şiddetle reddettiğini çok görüyoruz. Kimisi ellerini sakalının altına gelecek şekilde bağlamakta, kimisi de ellerini bağlamayıp salmaktadır. Bu konuda doğru olan hangisidir?

---

[1] Teğâbun Sûresi: 16

[2] Buhârî ve Müslim

Cevap 25

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sahih sünneti, namaz kılanın rükûdan önce ve sonra ayaktayken sağ elini, sol elinin üzerine gelecek şekilde göğsünün üzerine koymasının daha fazîletli olduğuna delâlet etmektedir. Bu durum, sahâbeden Vâil b. Hucr ile Kabîsa b. Hulb et-Tâi'nin -Allah ikisinden de râzı olsun- babasından rivâyet ettiği hadiste sâbittir. Sehl b. Sa'd es-Sâidî'den -Allah ondan râzı olsun- de buna delâlet eden bir hadis sâbittir.

Namazda elleri göbeğin altında bağlamaya gelince, bu konuda Ali b. Ebî Tâlib'ten -Allah ondan râzı olsun- zayıf bir hadis rivâyet edilmiştir. Elleri bağlamayıp salmaya veya sakalın altına bağlamaya gelince, bu hareket sünnete aykırıdır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 26

Birçok kardeşimiz 1. ve 3. rekâtın ikinci secdesinden sonra ayağa kalkmadan önce yapılan "**Dinlenme Oturuşuna**" önem vermekte ve bunu terk edeni azarlamaktadır. Bu oturuşun hükmü nedir? Bu oturuş, tek başına namaz kılan için meşrû olduğu gibi, imam ve imama uyan için de meşrû mudur?

Cevap 26

Dinlenme oturuşu, hem imam, hem imama uyan, hem de tek başına namaz kılan için müstehaptır. Bu oturuş, iki secde arasındaki oturuş gibidir. Bu oturuşta bir zikir ve duâ okunmaz. Bu oturuşun terk edilmesinde herhangi bir sakınca da yoktur.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bu oturuş hakkında Mâlik b. Huveyris, Ebû Humeyd es-Sâidî -Allah ikisinden de râzı olsun- ve bir grup sahâbenin rivâyet ettikleri hadisler sâbittir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 27

Müslüman uçakta namazını nasıl edâ etmelidir? Uçakta iken namazını ilk vaktinde mi kılması daha fazîletlidir? Yoksa bekleyip namaz vakti çıkmadan önce uçak hava alanına indikten sonra mı namazını kılmalıdır?

Cevap 27

Müslümanın, uçakta namaz vakti geldiğinde namazını gücü nispetince kılması gerekir. Ayakta kılmaya gücü yeterse, ayakta kılar. Rukû ve secde eder. Buna gücü yetmezse, oturarak kılar. İmâ ile rukû ve secde eder. Uçakta imâ ile namaz kılmak yerine ayakta kılabilecek, rukû ve secde edecek bir yer bulabilirse, Allah Teâla'nın şu emri gereği namazını orada kılması gerekir.

﴿ فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ ... ﴾ [سورة التغابن من الآية :١٦]

"(Ey mü'minler!) **O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun** (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın)."[1]

İmrân b. Husayn -Allah ondan râzı olsun-, hastalığından şikâyet ettiği zaman Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ona şöyle buyurmuştur:

((صَلِّ قائِماً، فَإِنَّ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقاعِداً، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ.))

[رواه البخاري]

"(Namazını) **ayakta kıl.** (Ayakta kılmaya) **gücün yetmezse oturarak kıl. Oturarak da kılmaya gücün yetmezse, yan tarafın üzerine kıl.**"[2]

---

[1] Teğâbun Sûresi: 16

[2] Buhârî

Nesâi'nin rivâyetinde ise şu fazlalık vardır:

((... فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَمُسْتَلْقِياً.)) [رواه النسائي بإسناد صحيح]

"Yan tarafın üzerine kılmaya gücün yetmezse, sırtüstü yatarak kıl."[1]

Onun için fazîletli olan, namazı ilk vaktinde kılmasıdır. Uçak havaalanına indikten sonra kılmak için namazını son vakte kadar geciktirirse, bu konuda rivâyet edilen delillerin genel olması sebebiyle bir sakıncası yoktur.

Araba, tren ve gemi gibi araçlarda namaz kılmanın hükmü de uçakta namaz kılmak gibidir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 28

Birçok insan, namazda gereksiz ve boş hareketleri çokça yapmaktadır. Namazı bozan bu hareketlerin belli bir sınırı var mıdır? Aralıksız yapılan hareketlerin üç ile sınırlandırılmasının dînde bir delili var mıdır? Namazda gereksiz yere çok hareket edenlere ne tavsiye edersiniz?

Cevap 28

Erkek ve kadın her mü'minin namazını gönül rahatlığı ve huşû ile kılması, gereksiz ve boş hareketleri terk etmesi gerekir. Çünkü gönül rahatlığı ile kılmak, namazın rükünlerinden birisidir.

Nitekim Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde, gönül rahatlığı ve huşû ile namazı kılmayan birisine, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- namazını tekrar kılmasını emrettiği rivâyet edilmiştir.

---

[1] Nesâî, sahih bir senedle rivâyet etmiştir.

Bu nedenle erkek ve kadın her müslümanın namazını huşû ile kılması, namaza önem vermesi ve Allah Teâlâ'nın huzurunda kalbiyle hazır olması gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ قَدۡ أَفۡلَحَ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ١ ٱلَّذِينَ هُمۡ فِي صَلَاتِهِمۡ خَٰشِعُونَ ٢ ﴾

[سورة المؤمنون الآيتان:١- ٢]

"Gerçekten mü'minler kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki, namazlarında huşû içerisindedirler."[1]

Namaz sırasında elbisesiyle, sakalıyla veya başka bir şeyle oynaması mekruhtur. Fakat bu hareketler çokça ve arka arkaya yapılırsa, bildiğimiz kadarıyla temiz İslâm dîninde haramdır ve namazı bozar.

Namazda yapılan boş ve gereksiz hareketler hakkında bir sınır yoktur. Bu hareketleri üç ile sınırlandıran görüş, delili olmayan zayıf bir görüştür. Boş ve gereksiz yere çok hareket etmek ve bu hareketlerin aralıksız olması konusunda namaz kılanın düşüncesine itibar edilir. Namaz kılan, yaptığı hareketlerin çok olduğuna kanaat getirirse, kıldığı namaz farz namaz ise, namazını yeniden kılması ve Allah'a tevbe etmesi gerekir.

Erkek ve kadın her müslümana tavsiyem, namaza önem vermesi, namazı huşû ile kılması ve az da olsa, boş ve gereksiz yere hareketi bırakmasıdır. Dinin direği, kelime-i şehâdetten sonra İslâm dîninin en büyük rüknü ve kulun kıyâmet günü hesaba çekileceği ilk amel olması sebebiyle namazın İslâm'daki yeri çok

[1] Mü'minûn Sûresi: 1-2

büyüktür. Allah Teâla, rızâsına uygun olarak namazı edâ etmede müslümanları muvaffak kılsın.

Soru 29

Namazda secdeye giderken önce dizleri mi, yoksa elleri mi yere koymak daha fazîletlidir? Bu konuda rivâyet olunan iki farklı hadisin arası nasıl bulunur?

Cevap 29

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, namaz kılanın secdeye giderken gücü yetiyorsa, önce dizlerini yere koyması sünnettir. Nitekim Vâil b. Hucr -Allah ondan râzı olsun- hadisi ile bu anlamda gelen diğer hadisler gereği bu görüş, âlimlerin çoğunluğunun görüşüdür.

Ebû Hureyre'nin -Allah ondan râzı olsun- hadisine gelince, bu hadis aslında yukarıdaki hadise aykırı değildir, aksine mutâbıktır. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu hadiste namaz kılanın, secdeye giderken, devenin yere çökmesi gibi yere çökmesini yasaklamıştır. Bilindiği gibi ellerini dizlerinden önce yere koyan, deveye benzemiş olur.Fakat hadisin sonundaki: "**Ellerini dizlerinden önce yere koysun**" sözüne gelince, hadisi rivâyet edenler, hadisteki lafızların yerlerini değiştirmişlerdir. Doğrusu şu şekildedir: "**Dizlerini ellerinden önce yere koysun.**"

Böylelikle hadislerin arası bulunmuş, hadisin son kısmı baş tarafına mutâbık hâle gelmiş ve çelişki ortadan kalkmış olur.

Nitekim büyük âlim İbn-i Kayyim -Allah ona rahmet etsin- de "Zâd'ul-Meâd" adlı kitabında bu konuya dikkat çekmiştir.

Hastalık veya yaşlılık sebebiyle dizlerini önce koyamayan kimsenin, Allah Teâlâ'nın:

﴿ فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسْتَطَعْتُمْ ... ﴾ [سورة التغابن من الآية :١٦]

"(Ey mü'minler!) **O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun** (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın)."[1]

Emri ve Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

((إِذاَ أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأْتُوا مِنْهُ ماَ اسْتَطَعْتُمْ.)) [متفق عليه]

"Size bir şeyi emrettiğim zaman, gücünüz yettiğince onu yerine getirin."[2]

Hadisi gereği, ellerini dizlerinden önce yere koymasında hiçbir sakınca yoktur.

Başarı Allah'tandır.

Soru 30

Muhterem hocam, namazda gereksiz yere öksürmek, bir şeye üflemek ve ağlamak namazı bozar mı?

Cevap 30

Gerektiğinde namazda öksürmek, bir şeye üflemek ve ağlamak namazı bozmaz. Fakat gereksiz yere yapmak, mekruhtur. Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- namazdayken, Ali -Allah ondan râzı olsun- izin istediğinde ona öksürürdü.

---

[1] Teğâbun Sûresi: 16

[2] Buhârî ve Müslim

Zorla ağlamaya çalışmaksızın namaz ve benzeri yerlerde huşû ve Allah Teâlâ'ya yönelme sebebiyle namazda ağlamak, meşrûdur. Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- namazda ağladığı sâbittir. Aynı şeklide Ebû Bekir -Allah ondan râzı olsun-, Ömer -Allah ondan râzı olsun-, sahâbe ve onlara en güzel bir şekilde tâbi olan tâbiînden bazı kimselerin namazda ağladıkları sâbittir.

Soru 31

Namaz kılanın önünden geçmenin hükmü nedir? Mescid-i Haram bu konuda diğer mescitlerden farklı mıdır? "Namaz kılanın önünden geçen, onun namazını keser" sözü ne anlama gelir? Önünden siyah köpek veya kadın veyahut da eşek geçenin, namazını bozup yeniden mi namaza başlaması gerekir?

Cevap 31

Namaz kılanın önünden veya sütre ile kendisi arasından geçmek, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şu emri gereği haramdır:

((لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّ مَاذَا عَلَيْهِ، لَـكَانَ أَنْ يَقِـفَ أَرْبَعِينَ، خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّ.)) [متفق عليه]

"Namaz kılanın önünden geçen kimse, ne kadar günah işlediğini bilse, önünden geçmektense kırk beklemesi, onun için namaz kılanın önünden geçmesinden daha hayırlıdır."[1]

---

[1] Buhârî ve Müslim

Hadisi rivâyet eden Ebu'n-Nadr -Allah ondan râzı olsun-: **"Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- kırk gün mü, kırk ay mı, yoksa kırk yıl mı söylediğini bilmiyorum** (hatırlamıyorum)." demiştir. (Çeviren)

Namaz kılanın önünden geçen yetişkin kadın, eşek veya siyah köpek olursa, namazı bozar. Namaz kılanın önünden bunların dışında birisi geçerse, namazı bozmaz, fakat Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu emri gereği namazın sevabını azaltır:

((يَقْطَعُ الصَّلَاةَ إِذَا لَمْ يَكُنْ بَيْنَ يَدَيِ الرَّجُلِ مِثْلُ مُؤَخِّرَةِ الرَّحْلِ: الْمَرْأَةُ، وَالْحِمَارُ، وَالْكَلْبُ الْأَسْوَدُ.)) [رواه ابن ماجه وصححه الألباني]

"**Bir kimsenin** (namaz kılarken) **önünde semerin arka kaşı gibi bir şey olmazsa, namazını** (önünden geçen) **kadın, eşek ve siyah köpek bozar** (geçersiz kılar)**.**"[1]

Müslim de Ebû Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- buna benzer bir hadis rivâyet etmiş, fakat o hadiste "siyah köpek" olarak sınırlandırmamıştır. Âlimlere göre: "Mutlak olan hüküm, mukayyed olan hükme yorumlanır."

Mescid-i Haram'a gelince, burada namaz kılanın önünden geçmek, haram değildir. Mescid-i Haram'da namaz kılanın önünden zikredilen üç şey ile başka şeyler geçse bile, namazı bozmaz. Çünkü Mescid-i Haram, kalabalık ve namaz kılanın önünden geçmekten sakınmak zor olan bir yerdir.

Nitekim bu konuda zayıf olan açık bir hadis rivâyet edilmiş, fakat bu konuda İbn-i Zübeyr ve başkasından rivâyet edilen eserlerle desteklendiğinden dolayı hadis kuvvetli hale gelmiştir.

---

[1] İbn-i Mâce, hadis sahihtir, Elbânî hadis sahih, demiştir.

Yine, kalabalık olduğu ve namaz kılanın önünden geçene engel olmak zor olduğunda Mescid-i Nebevi ve diğer mescitler de Allah Teâlâ'nın:

﴿ فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ ... ﴾ [سورة التغابن من الآية :١٦]

"(Ey mü'minler!) **O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun** (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın)."[1]

Emri ve Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

((وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ.)) [متفق عليه]

"Size bir şeyi emrettiğim zaman, gücünüz yettiğince onu yerine getirin."[2]

Hadisi gereği, Mescid-i Haram ile aynı hükümdedir.

Soru 32

Muhterem hocam, namazdan sonra elleri duâ için kaldırmak hakkındaki görüşünüz nedir? Elleri kaldırmak için farz veya nafile namaz olması arasında bir fark var mıdır?

Cevap 32

Elleri duâ için kaldırmak sünnettir ve elleri kaldırmak, duânın kabul olunmasının sebeplerindendir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

---

[1] Teğâbun Sûresi: 16

[2] Buhârî ve Müslim

((إِنَّ رَبَّكُمْ حَيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحْيِي مِنْ عِبْدِهِ إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا.)) [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وصححه الحاكم]

"Şüphesiz Rabbiniz, çok hayâlı ve cömerttir.(Mü'min) **kulu ellerini kaldırıp** (kendisinden bir şey istediğinde) **onun ellerini geri çevirmekten hayâ eder."**[1]

Başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

((إِنَّ اللهَ تَعَالَى طَيِّبٌ لاَ يَقْبَلُ إِلاَّ طَيِّبًا وَإِنَّ اللهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ فَقَالَ سُبْحَانَهُ: ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُلُواْ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقْنَٰكُمْ وَٱشْكُرُواْ لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٢﴾ ﴾ [سورة البقرة :١٧٢] [رواه مسلم]

"Şüphesiz Allah Teâlâ güzeldir, ancak güzel (helâl) **olanı kabul eder. Allah, elçilere emrettiği şeyleri mü'minlere de emrederek şöyle buyurmuştur:**

'Ey îmân edenler! Size verdiğimiz rızıkların helâl olanlarından yiyin. Gerçekten O'na ibâdet ediyorsanız, (bütün âzâlarınızla) **Allah'a şükredin.**[2]**"**[3]

Allah Teâlâ yine şöyle buyurmuştur:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلرُّسُلُ كُلُواْ مِنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَٱعْمَلُواْ صَٰلِحًاۖ إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٥١﴾ ﴾ [سورة المؤمنون الآية :٥١]

---

[1] Ebû Dâvûd, Tirmizî ve İbn-i Mâce, Selmân Fârisî'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmişler, Hâkim de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[2] Bakara Sûresi: 172

[3] Müslim

"Ey elçiler! Helâl olan şeylerden yiyin ve iyi işler yapın. Şüphesiz ben, yaptıklarınızı hakkıyla bilenimdir (amellerinizden hiçbir şey, bana gizli-saklı kalmaz.)"[1]

Ayrıca Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-:

"**Uzun bir yolculuğa çıkan, saçı-başı dağınık tozlar içinde ellerini göğe kaldırarak Ya Rab! Ya Rab! diyen, fakat yediği haram, içtiği haram, giydiği haram, haramla beslenmiş olan bu kimsenin duâsı nasıl kabul edilsin ki?**"[2] diye buyurduğu adamı zikretmiştir.

Fakat Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in zamanında olup da Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ellerini duâ için kaldırmadığı, farz namazların hemen sonrası, iki secde arası, namazda selâmdan önce, Cuma ve bayram hutbeleri okunurken elleri duâ için kaldırmak meşrû değildir. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu yerlerde ellerini duâ için kaldırmamıştır. O, yaptığı veya terk ettiği şeylerde en güzel örnektir. Fakat imam Cuma veya bayram hutbelerinde Allah'tan yağmur yağdırmasını istediğinde elleri kaldırmak câizdir. Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- de böyle yapmıştır.

Nâfile namazlardan sonra duâ etmek için elleri kaldırmaya gelince, delillerin genel oluşundan dolayı buna engel bir şey olduğunu bilmiyorum.Fakat en fazîletlisi,bunu sürekli yapmamaktır. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bunu sürekli yaptığı sâbit olmamıştır. Şayet Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- her nâfile namazdan sonra bunu yapmış olsaydı, bu durum bize nakledilirdi. Çünkü sahâbe -Allah onlardan râzı olsun- Nebi -sallallahu aleyhi

[1] Mü'minûn Sûresi: 51

[2] Müslim

ve sellem-'in yolculukta olsun, mukîm olsun her türlü söz, fiil ve diğer hallerini bize nakletmişlerdir.

Nebi-sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

((اَلصَّلاَةُ تَضَرَّعُ وَتَخَشَّعُ وَأَنْ تَقَنَّعَ أَيْ أَنْ تَرْفَعَ يَدَيْكَ تَقُوَلَ ياَ رَبِّ! ياَ رَبِّ!))

"Namaz, yalvarman ve huşû duyman ve ellerini kaldırıp: Yâ Rab! Yâ Rab! Demendir."[1]

Buyurduğu bu meşhûr hadise gelince, Hâfız İbn-i Receb ve başkaları, bu hadisin zayıf olduğunu açıklamışlardır.

Başarı Allah'tandır.

---

[1] Yazar-Allah ona rahmet etsin- hadisi anlam olarak rivâyet etmiştir. Hadisin aslı, Ebû Dâvûd'un 'Süneni' ile Beyhakî'nin "Sünen-i Kübrâ" adlı eserlerinde şöyledir:

عَنِ الْفَضْلِ بْنِ الْعَبَّاسِ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: ((اَلصَّلاَةُ مَثْنَى مَثْنَى، تَشَهَّدُ فِي كُلِّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ تَضَرَّعُ وَتَخَشَّعُ وَتَمَسْكَنُ ثُمَّ تَرْفَعُ يَدَيْكَ إِلَى أُذُنَيْكَ ثُمَّ تَسْتَقْبِلُ بِهِمَا وَجْهَكَ وَتَقُولُ: ياَ رَبِّ! ياَ رَبِّ! فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَهِيَ خِدَاجٌ.))

[رواه أبوداود والبيهقي]

Fadl b. Abbâs'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

"**Namaz, ikişer ikişer** (rekât) **kılınır. Her iki rekâtta oturursun, sonra** (Allah'a) **yalvarır, huşû duyar ve boynunu bükersin.Sonra ellerini kulaklarının hizâsına kadar kaldırırsın.Sonra yüzünü kıbleye döner ve şöyle dersin: Yâ Rab! Yâ Rab! Böyle yapmayanın namazı noksandır.**" Sünen-i Ebî Dâvûd, c: 2, s: 29, Beyhakî, Sünen-i Kübrâ. c:2. s: 487. Fakat muhaddis Elbânî,' hadis zayıftır' demiştir. (Çeviren)

Soru 33

"Namazdan sonra alındaki (secde sırasında yapışan) **toprağı silmek mekruhtur"** diyeni işittik. Bunun bir aslı var mıdır?

Cevap 33

Bildiğimiz kadarıyla bunun dînde herhangi bir aslı yoktur. Fakat namazda selâmdan önce bunun yapılması mekruhtur.Çünkü bu durum, yağmurlu bir gecenin ardından Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sabah namazını kıldıktan sonra yüzünde su ve çamur izi görüldüğü sâbittir.

Bu ise, namaz sırasında alına bulaşan toprağı silmemenin daha fazîletli olduğuna delâlet etmektedir.

Soru 34

Namazdan hemen sonra tokalaşmanın hükmü nedir? Farz veya nâfile namazdan sonra böyle yapmak arasında bir fark var mıdır?

Cevap 34

Müslümanların birbirleriyle karşılaştıklarında tokalaşmaları meşrûdur. Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ashâbı ile karşılaştığında onlarla tokalaşır, onlar da birbirleri ile karşılaştıklarında tokalaşırlardı.

Enes b. Mâlik -Allah ondan râzı olsun- ve Şa'bî -Allah ondan râzı olsun- şöyle derler:

"Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-**'in ashâbı birbirleriyle karşılaştıklarında tokalaşırlar, yolculuktan döndüklerinde ise birbirlerine sarılıp kucaklaşırlardı."**

Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde sâbit olduğuna göre, cennetle müjdelenen on sahâbîden biri olan Talha b. Ubeydullah -Allah ondan râzı olsun-, Mescid-i Nebevî'de iken Ka'b b. Mâlik'in -Allah ondan râzı olsun- Allah Teâlâ tarafından tevbesi kabul olununca, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in meclisinden kalkıp ona doğru yönelmiş, yanına gelerek onunla tokalaşmış ve tevbesi kabul edildiğinden dolayı onu tebrik etmişti. Bu, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- döneminde ve ondan sonraki dönemlerde müslümanlar arasında meşhûr olan bir durumdur.

Yine Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sâbit olduğuna göre, o şöyle buyurmuştur:

((مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ إِلاَّ غُفِرَ لَهُمَا قَبْـلَ أَنْ يَفْتَرِقَا.)) [رواه الترمذي وأبو داود وابن ماجه]

"İki müslüman birbiriyle karşılaştığı zaman tokalaşırlarsa, birbirinden ayrılmadan önce günahları bağışlanır."[1]

Mescitte veya safta karşılaşınca tokalaşmak müstehaptır. Namazdan önce tokalaşmamış ise bu büyük sünneti elde etmek, bu konuda sevgi ve muhabbeti yerleştirmek ve düşmanlıkları gidermek için namazdan sonra tokalaşır. Eğer farz namazdan önce tokalaşmamışsa,namazdan sonra yapılan duâ ve zikirleri yaptıktan sonra tokalaşır.Bazı insanların imam selâm verdikten hemen sonra tokalaşmalarına gelince,bunun dînde bir delili olup olmadığını bilmiyorum.Hatta görünen o ki böyle yapmak, delili olmadığından dolayı mekruhtur. Çünkü namaz kılan için meşrû olan, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in farz namazlardan sonra yaptığı gibi, selâmdan hemen sonra duâ ve zikirleri yapmasıdır.

---

[1] Tirmizî, Ebû Dâvûd ve İbn-i Mâce rivâyet etmişlerdir.

Nâfile namaza gelince, eğer namaza başlamadan önce tokalaşmamış ise selâm verdikten sonra tokalaşır.Önce tokalaşmış ise bu tokalaşmak yeterlidir.

Soru 35

Farz namazdan sonra sünnet namazı kılmak için yer değiştirmenin müstehap olduğuna dâir bir delil var mıdır?

Cevap 35

Bu konuda sahih bir hadis rivâyet olunduğunu bilmiyorum. Fakat İbn-i Ömer -Allah ondan ve babasından râzı olsun- ve ilk müslümanlardan birçok kimse böyle yapardı. Allah'a hamd olsun böyle yapmak veya yapmamak konusunda bir sınırlama yoktur.

Ebû Dâvûd da bu konuda İbn-i Ömer'in -Allah ondan ve babasından râzı olsun- fiili ile ilk müslümanlardan bunu yapanların fiilini destekleyen zayıf bir hadis vardır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 36

Sabah namazı ile ve akşam namazından sonra on defa: "**Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh. Lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr**" söylemeyi teşvik eden delil sahih midir?

Cevap 36

Bu konuda Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak rivâyet edilen hadisler, adı geçen zikrin sabah namazı ile akşam namazından sonra yapılmasının meşrû olduğuna delâlet eder. Bu zikir şöyledir:

((لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.))

"Lâ ilâhe illallâhu vehdehû lâ şerîke leh. Lehul-mulku ve lehul-hamd. Yuhyî ve yumîtu ve huve alâ kulli şey'in kadîr."

"Allah'tan başka hak ilâh yoktur. O, birdir ve O'nun hiçbir ortağı yoktur. Mülk, O'nundur, hamd da O'nadır. O diriltir ve O öldürür. O'nun her şeye gücü yeter."

Erkek ve kadın her mü'minin,sabah ve akşam namazının farzından hemen sonra bunu on defa söylemesi meşrûdur.

Bu duâ, beş vakit namazlarda selâm verdikten hemen sonra sırasıyla şu duâları okuduktan sonra yapılır:

((أَسْتَغْفِرُ اللهَ ، أَسْتَغْفِرُ اللهَ ، أَسْتَغْفِرُ اللهَ.))

"Estağfirullâh. Estağfirullâh. Estağfirullâh."

((اَللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلاَمُ وَمِنْكَ السَّلاَمُ،تبارَكْتَ يـاَ ذاَ الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ.))

"Allahumme entes-selâmu ve minkes-selâmu tebârakte yâ zel-celâli vel-ikrâm."

"Allahım! Sen selâmsın, selâm da sendendir. Ey celâl ve ikrâm sahibi! Bereketin büyük, hayırların çok, sıfatların tamdır ve hiç bir noksanın yoktur.

((لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.))

"Lâ ilâhe illallâhu vehdehû lâ şerîke leh. Lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr."

"Allah'tan başka hak ilâh yoktur. O, birdir ve hiçbir ortağı yoktur. Mülk de, hamd da O'nadır. O'nun her şeye gücü yeter."

((لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ.))

"Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh."

"Güç ve kuvvet, ancak Allah'tandır."

((لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَلاَ نَعْبُدُ إِلاَّ إِيَّاهُ.))

"Lâ ilâhe illallahu velâ na'budu illâ iyyâh."

"Allah'tan başka hak ilâh yoktur ve O'ndan başkasına da ibâdet (kulluk) etmeyiz."

((لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ.))

"Lehun-ni'metu velehul-fadlu ve lehus-senâul-hasen."

"Nimet ve lütuf O'nundur. Güzel övgü de O'nadır."

((لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ.))

"Lâ ilâhe illallâhu muhlisîne lehud-dîne velev kerihel-kâfirûn."

"Allah'tan başka hak ilâh yoktur. Kâfirlerin hoşuna gitmese de biz, dîni O'na (Allah'a) hâlis kılarız."

((اَللَّهُمَّ لاَ مانِعَ لِماَ أَعْطَيْتَ، وَلاَ مُعْطِيَ لِماَ مَنَعْتَ، وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ.))

"Allahumme lâ mânia limâ a'teyte, velâ mu'tiye limâ mena'te, velâ yenfeu zel-ceddi minkel-ced."

"Allahım! Senin verdiğine kimse engel olamaz, engel olduğuna da kimse veremez. Servet sahibinin sahip olduğu (mal, evlât ve güç gibi şeyler) **onu senin azabından kurtaramaz** (onu ancak sâlih amel kurtarır)."

Şayet imam ise, bu konuda Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'i örnek alarak üç defa "**Estağfirullah**", sonra "**Allahumme entes-selâmu ve minkes-selâmu tebârakte yâ zel-celâli vel-ikrâm**" dedikten sonra yüzünü cemaate çevirir. İmam, yüzünü cemaate çevirirken sağından veya solundan dönebilir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bazen sağından, bazen da solundan dönerek yüzünü cemaate çevirmiştir.

Aynı şekilde namaz kılanın, her farz namazın ardından yukarıda geçen zikirlerden sonra 33 defa "**Subhanallah**", 33 defa "**Elhamdülillah**" ve 33 defa "**Allahu Ekber**" demesi müstehaptır. Bunların hepsi 99 eder. Yüzüncüsünde ise şöyle der:

"Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh. Lehul-mulku ve lehu'l-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr."

Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bunu teşvik eden ve bunun günahların bağışlanmasının sebeplerinden birisi olduğunu açıklayan hadisler sâbitttir. Namaz kılanın, her farz namazdan sonra adı geçen duâ ve zikirlerden sonra Âyetel-Kürsî, İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini okuması meşrûdur. Bu konuda Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyet edilen sahih hadisler gereği, İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini akşam ve sabah namazlarından sonra ve uykudan önce üçer defa okumak meşrûdur.

CEMAAT NAMAZI, İMAMLIK VE İMAMA UYMAKLA İLGİLİ MESELELER:

***Soru* 37**

Günümüzde birçok müslüman, hatta bazı ilim talebeleri bile cemaat namazı konusunda gevşek davranmakta ve bazı âlimlerin: "**Cemaatle namaz kılmak, farz değildir**" dediklerini gerekçe göstermektedirler.Cemaatle namaz kılmanın hükmü nedir? Bu kimselere ne tavsiye edersiniz?

***Cevap* 37**

Âlimlerin en doğru olan görüşüne göre, gitmeye gücü yeten ve ezânı işiten her müslüman erkeğin câmide cemaatle namaz kılmasının farz olduğu konusunda hiç şüphe yoktur.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ فَلَمْ يَأْتِ، فَلاَ صَلاَةَ لَهُ إِلاَّ مِنْ عُذْرٍ.))

[رواه ابن ماجه والدارقطني وابن حبان والحاكم بإسناد صحيح]

"Ezânı işittiği halde özürsüz olarak câmiye gelmeyenin namazı yoktur."[1]

Nitekim İbn-i Abbas'a -Allah ondan ve babasından râzı olsun-, hadiste geçen özrün ne olduğu sorulduğunda o:

"**Düşman korkusu veya hastalıktır**" demiştir.

---

[1] İbn-i Mâce, Dârekutnî, İbn-i Hibbân ve Hâkim sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

Ebû Hureyre -Allah ondan râzı olsun- şöyle rivâyet etmiştir:

"**Âmâ bir adam Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem-**'e gelerek:**

-Ey Allah'ın elçisi! Beni mescide götürecek kimsem yoktur. Evimde namaz kılmama izin var mı? diye sordu.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ona önce izin verdi. Sonra onu çağırdı ve:

-Ezânı işitiyor musun? diye sordu.

Âmâ adam:

-**Evet** deyince, "**O halde icâbet et** (cemaate gel)."[1] buyurdu.

Ebû Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِالصَّلاَةِ فَتُقَامَ، ثُمَّ آمُرَ رَجُلاً فَيَؤُمَّ النَّاسَ، ثُمَّ أَنْطَلِقَ بِرِجَالٍ مَعَهُمْ حُزَمٌ مِنْ حَطَبٍ إِلَى قَوْمٍ لاَ يَشْهَدُونَ الصَّلاَةَ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ.)) [متفق عليه]

"Şüphesiz içimden şöyle yapmaya azmettim: Namazın kılınmasını emredip, ardından kâmet getirilmesini daha sonra birisinin mü'minlere namaz kıldırmasını emredeyim. Ardından ellerinde odun bağları bulunan bir grup adamla gidip, namaza gelmeyenlerin evlerini onlar evlerindeyken ateşe vereyim."[2]

---

[1] Müslim

[2] Buhârî ve Müslim

Bu ve bu anlamdaki diğer hadisler, câmilerde cemaatle namaz kılmanın erkekler için farz olduğuna ve cemaatle namazdan geri kalanın caydırıcı cezâyı hak ettiğine delâlet eder. Eğer cemaat namazı, erkekler için farz olmasaydı, cemaatle namaz kılmayı terk eden, bu cezâya çarptırılmayı hak etmezdi.Çünkü cemaatle namaz kılmak, İslâm'ın görünen en büyük şiârından olup müslümanların birbirleriyle tanışmalarına, birbirlerine sevgi ve muhabbet beslemelerine,müslümanlar arasında düşmanlıkların giderilmesine vesile olur.Yine, cemaatle namazı terk etmek,münâfıklara benzemektir ki bundan şiddetle sakınmak gerekir. Bu konudaki görüş ayrılıklarına itibar edilmez.Çünkü şer'î delillere aykırı olan her görüşün atılması ve ona itibar edilmemesi gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلْأَمْرِ مِنكُمْۖ فَإِن تَنَٰزَعْتُمْ فِي شَيْءٖ فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْأٓخِرِۚ ذَٰلِكَ خَيْرٞ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ٥٩ ﴾ [سورة النساء الآية: ٥٩]

"Ey îmân edenler! Allah'a itaat edin. Elçiye itaat edin Sizden olan idârecilere (Allah'a isyanı emretmedikçe) **itaat edin. Aranızda herhangi bir konuda anlaşmazlığa düşerseniz, gerçekten Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsanız, o konuda hüküm vermek için, onu Allah'**(ın kitabı Kur'an)**a ve elçisi** (Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünneti)**ne götürün. Allah'**(ın kitabı Kur'an)**a ve elçisi** (Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünneti)**'ne götürmek; sizin için daha hayırlı, sonuç bakımından da daha güzeldir."**[1]

[1] Nisâ Sûresi: 59

Başka bir âyette şöyle buyurmuştur:

﴿ وَمَا ٱخۡتَلَفۡتُمۡ فِيهِ مِن شَيۡءٖ فَحُكۡمُهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبِّي عَلَيۡهِ تَوَكَّلۡتُ وَإِلَيۡهِ أُنِيبُ ١٠ ﴾ [سورة الشورى الآية: ١٠]

"(Ey insanlar!Dîniniz konusunda) **ayrılığa düştüğünüz herhangi bir şeyde hüküm vermek, Allah'a âittir. İşte bu Allah, benim Rabbimdir. Ben** (her işimde yalnızca) **O'na dayandım ve ben,** (her işimde yalnızca) **O'na dönerim.**"[1]

((وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلاَّ مُنَافِقٌ مَعْلُومُ النِّفَاقِ أَوْ مَرِيضٌ، وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتَى بِهِ يُهَادَى بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتَّى يُقَامَ فِي الصَّفِّ.)) [رواه مسلم]

"**Bizim zamanımızda, ondan** (cemaat namazından) **ancak nifâkı belli olan münâfık ile hasta olan geri kalırdı. Hasta olan, iki kişi tarafından koltuklanıp namaza getirilir ve safa durdurulurdu.**"[2]

Şüphesiz bu durum, sahâbenin câmide cemaatle namaz kılmaya ne kadar önem verdiklerini ve bu konuda ne kadar istekli olduklarını gösterir. Öyle ki bazen onlardan iki kişi bir adamın koltuklarına girip namaza getirir ve onu safa durdururlardı. Bu da onların cemaatle namaza ne kadar çok istek ve gayretli olduklarını gösterir. -Allah onlardan râzı olsun-

Başarı Allah'tandır.

---

[1] Şûrâ Sûresi: 10

[2] Müslim

Soru 38

İmama uyanın, imamın arkasında Fâtiha sûresini okuması konusunda âlimler farklı görüştedirler. Bu konuda doğru olan görüş hangisidir? İmama uyanın, imamın arkasında Fâtiha sûresini okuması gerekir mi? İmam Fâtiha sûresini okuduktan sonra kısa bir süre beklemiyorsa, imama uyanın Fâtiha sûresini ne zaman okuması gerekir? İmamın Fâtiha sûresini okuduktan sonra, imama uyanın Fâtiha sûresini okuyabilmesi için beklemesi meşrû mudur?

Cevap 38

Bu konuda doğru olan, Fâtiha sûresinin gizli ve açıktan okunduğu farz namazların hepsinde, imama uyanın imamın arkasında Fâtiha sûresini okuması gerekir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((لاَ صَلاَةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ.)) [متفق عليه]

"(Namazda) **Fâtiha sûresi okumayanın namazı yoktur** (kabul olunmaz)."[1]

Başka bir hadiste, namazda ashâbının okumasını işittiğinde onlara şöyle buyurmuştur:

((لَعَلَّكُمْ تَقْرَأُونَ خَلْفَ إِمَامِكُمْ؟ قُلْنَا: نَعَمْ. قَالَ:لاَ تَفْعَلُوا إِلاَّ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، فَإِنَّهُ لاَ صَلاَةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِهَا.)) [رواه أحمد بإسناد صحيح]

"**Herhalde siz sanki imamınızın arkasında** (Fâtiha sûresini) **okuyorsunuzdur?**

---

[1] Buhârî ve Müslim

(Sahâbe) **biz de:**

-Evet, dedik.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

-Fatihâ sûresinden başka bir şey okumayın. Zirâ Fatihâ sûresini okumayanın namazı yoktur (kabul olunmaz)."[1]

Meşrû olan, imama uyanın, imam sustuğu zaman Fâtiha sûresini okumasıdır. Eğer imam, Fâtiha sûresini okuduktan sonra bir süre beklemiyorsa, imam okurken de olsa Fâtiha sûresini okur, sonra da imamın kıraatini dinler.

İmama uyanın bu okuyuşu, imam okuduğu zaman onu dinlemenin farz olduğunu gösteren delillerden müstesnâdır.

Eğer imama uyan, unuttuğundan veya bilmediğinden veyahut da Fâtiha sûresini okumanın gerekmediğine inandığı için Fâtiha sûresini okumazsa, kendisine bir şey gerekmez. Âlimlerin çoğunluğuna göre imamın okuyuşu, onun okuyuşunun yerine geçer. Aynı şekilde câmiye girdiğinde imam rukûda ise, o rekâtı geçerlidir ve rükûya yetişemediği için Fâtiha sûresini okumak ondan düşer.

Nitekim Ebû Bekra Sekafî -Allah ondan râzı olsun-, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yanına geldiğinde, onu namazda rukûda bulunca, kendisi de câmiye girer girmez safa girmeden rükûya eğilmiş, rükûdan doğrulduktan sonra safa girmişti. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- selâm verdikten sonra kendisine:

---

[1] İmam Ahmed sahih bir senedle rivâyet etmiştir.

"**Allah senin** (namaza olan) **istek ve arzunu artırsın, bir daha yapma**"[1] demiş, fakat o rekâtı tekrar kılmasını emretmemiştir.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

"**Bir daha yapma**" sözünün anlamı; namazda safa girmeden rükûya eğilme demektir.

Böylelikle câmiye girenin, imam rükûda ise, safa girmeden önce rükûya eğilmemesi gerektiği anlaşılmaktadır. Hatta rükûyu kaçıracak olsa bile, safa varıncaya kadar sabretmesi gerekir.

Nitekim Ebû Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o, şöyle der:

((سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلاَةُ، فَلاَ تَأْتُوهَا تَسْعَوْنَ، وَأْتُوهَا تَمْشُونَ، وَعَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا، وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا.)) [متفق عليه]

"**Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem-'**i şöyle derken işittim:**

'Namaz kılınmaya başlandığında namaza koşarak gelmeyin. Sükûnet içerisinde yürüyerek gelin. Namazın idrâk ettiğiniz kadarını (imamla birlikte) **kılın. Kaçırdığınız** (kılamadığınız) **kısmını da kendiniz tamamlayın.**"[2]

Bu konuda rivâyet edilen:

((مَنْ كَانَ لَهُ إِمَامٌ، فَقِرَاءَتُهُ لَهُ قِرَاءَةٌ.))

---

[1] Buhârî

[2] Buhârî ve Müslim

"**Kimin imâmı varsa** (imamın arkasında namaz kılıyorsa), **imâmının kıraâti, kendisinin kırâtinin yerine geçer.**"

Hadisi zayıftır ve âlimler tarafından delil olarak kabul edilmemektedir. Hadis sahih olsa bile, hadislerin arasını bulmak için Fatihâ sûresini okumanın, bunun dışında tutulması gerekir. Fatihâ sûresini bitirdikten sonra imamın bir miktar susmasına gelince, bildiğim kadarıyla bu konuda sahih bir şey yoktur. Bunu yapana ve yapmayana bir günah yoktur. İnşaallah böyle yapmak veya yapmamak hakkında bir kayıt yoktur. Zirâ bildiğim kadarıyla Fatihâ sûresini bitirdikten sonra bir miktar sustuğuna dâir, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bir şey sâbit olmamıştır. Ancak Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in (namazda ayakta iken) iki yerde durduğu sâbittir.

Birincisi: İftitah tekbirini aldıktan sonra, namaza başlama duâsını okumadan önce.

İkincisi: Kıraâti bitirdikten sonra ve rükûya eğilmeden önce. Bu, kıraât ile rükûyu birbirinden ayıran hafif bir bekleyiştir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 39

Soğan, sarımsak veya pırasa yiyenin câmiye yaklaşmasının yasak oluşu hakkında sahih bir hadis rivâyet olmuştur. Sigara gibi kötü kokulu ve haram olan şeyler de bu hükme girer mi? Bu gibi şeyleri kullanan kimse, günah kazanmaması için özürlü sayılarak cemaatle namazı edâ etmekten geri kalması anlamına gelir mi?

Cevap 39

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sâbit olduğuna göre o şöyle buyurmuştur:

((مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلاً فَلاَ يَقْرُبَنَّ مَسْجِدَنَا وَلْيُصَلِّ فِي بَيْتِهِ.))

"Kim, sarımsak veya soğan yerse, mescidimize yaklaşmasın ve namazını evinde kılsın."

Başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

((إِنَّ الْمَلاَئِكَةَ تَتَأَذَّى مِمَّا يَتَأَذَّى مِنْهُ بَنُو آدَمَ.))

"Şüphesiz insanların rahatsız oldukları şeylerden, melekler de rahatsız olurlar."

Sigara içen veya koltuk altı kokan kimse gibi, yanında oturanı rahatsız eden kötü kokulu her şeyin hükmü, aynı sarımsak ve soğan yiyenin hükmü gibidir. Bunun cemaatle namaz kılması mekruhtur. Bu kimse, üzerindeki kötü kokuyu giderinceye kadar cemaatle namaz kılmaktan men edilir. Bu kimsenin gücü yettiği kadarıyla Allah Teâlâ'nın kendisine farz kıldığı namazını cemaatle kılmaya çalışması gerekir.

Sigara içmeye gelince, bu kesin olarak haramdır. Sigaranın dîne, vücûda ve mala verdiği birçok zarardan dolayı, sigara içenin, sigarayı (sadece namaz vaktinde değil) her vakitte bırakması gerekir.

Allah Teâlâ, müslümanların hallerini düzeltsin ve her hayırlı şeyde onları muvaffak kılsın.

Soru 40

Namazda saf tutmaya, sağ taraftan mı, yoksa imamın arkasından itibaren mi başlanır? Birçok imamın; "**safları düzeltin**" dediği gibi, safların sağ tarafı ile sol tarafının aynı tutulması mı gerekir?

Cevap 40

Saf tutmaya, imamın arkasında ortadan başlanır. Her safın sağ tarafı,sol tarafından daha faziletlidir.Önceki saf tamamlanmadan diğer safa başlanmaması gerekir.Safın sağ tarafında insanların çok olmasında bir sakınca yoktur.Safların sağ ve sol taraflarını denk tutmaya gerek yoktur.Aksine böyle olmasını emretmek, sünnete aykırıdır. Fakat sünnet olan, birinci saf tamamlanmadan ikinci, ikinci saf tamamlanmadan da üçüncü safa durulmamalıdır. Aynı şekilde diğer saflar için de durum böyledir. Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den böyle yapılması gerektiği konusunda emir sâbittir.

Soru 41

Muhterem hocam, nafile namaz kılanın arkasında farz namaz kılmak hakkındaki görüşünüz nedir?

Cevap 41

Nâfile namaz kılanın arkasında farz namazı kılmanın bir sakıncası yoktur.Zirâ Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in (düşman ile savaşırken) bazı korku namazında,ilk gruba iki rekât kıldırdıktan sonra selâm verdiği, sonra da ikinci gruba iki rekât kıldırdıktan sonra selâm verdiği sâbittir.Birinci kıldırdığı kendisi için farz, ikinci kıldırdığı ise nâfiledir. Fakat arkasında namaz kılan iki grup da farz namazı kılmış sayılmaktadır.

Yine Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde, Muaz b. Cebel'den -Allah ondan râzı olsun- sâbit olduğuna göre o, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte yatsı namazını kıldıktan sonra kavmine gider ve onlara yatsı namazını kıldırırdı. Kavmine kıldırdığı bu namaz, kendisi için nâfile, onlar için ise farz namaz sayılmaktadır. Bunun gibi, bir kimse Ramazan ayında câmiye geldiğinde insanlar terâvih namazını kılıyorlar, kendisi de yatsı namazının farzını henüz kılmamışsa, bu takdirde cemaat namazı fazîletini elde edebilmek için yatsı namazının farzına niyet edip onlarla beraber namaza durur. İmam selâm verdikten sonra ayağa kalkıp namazını tamamlar.

Soru 42

Safın arkasında tek başına namaz kılanın hükmü nedir? Câmiye giren kimse, safta yer bulamazsa ne yapması gerekir? Bulûğ çağına ermeyen bir çocuk bulursa, onunla saf tutabilir mi?

Cevap 42

Safın arkasında tek başına namaz kılanın namazı geçersizdir. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((لاَ صَلاَةَ لِمَنْ صَلَّى خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ.)) [صحيح الجامع]

"Safın arkasında tek başına namaz kılanın namazı yoktur (kabul olunmaz)."[1]

Yine, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-, safın arkasında tek başına namaz kılana, namazını tekrar kılmasını emretmiş ve safta boşluk bulup bulmadığını ona sormamıştır. Bu, safın arkasında tek

[1] Sahîhu'l-Câmi,hadis no:949

başına namaz kılanın, namazda bunu hafife almasını önlemek için, safta boşluk bulduğu halde o boşluğu doldurmayıp tek başına safın gerisinde saf tutan ile safta boşluk bulamayıp tek başına saf tutup safın gerisinde namaz kılan arasında hiçbir fark yoktur. Şayet bir kimse câmiye girdiğinde imam rukûda ise, safa durmadan rükû eder, ardından secdeye varmadan önce safa girerse, o rûkû geçerli olur.

Nitekim Ebû Bekra es-Sekafî -Allah ondan râzı olsun-, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yanına geldiğinde, onu namazda rükûda bulunca, kendisi de camiye girer girmez safa girmeden rükûya eğilmiş, rükûdan doğrulduktan sonra safa girmişti. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- selâm verdikten sonra ona:

"**Allah senin** (namaza olan) **istek ve arzunu artırsın, bir daha yapma!**"[1] demiş, fakat o rekâtı tekrar kılmasını emretmemiştir.

Ancak bir kimse namaza gelir de safta boşluk bulamazsa, yedi veya daha büyük yaştaki çocuk bile olsa, kendisiyle birlikte safa duracak birisi gelinceye kadar beklemesi ya da bu konuda rivâyet edilen bütün hadisler gereği, imamın sağına geçerek safa durması gerekir.

Allah Teâlâ, dinde bilgili olmada ve bu dîn üzere sâbit kalmada bütün müslümanları muvaffak eylesin.

Şüphesiz O, duâları işiten ve (duâları kabul etmeye) yakın olandır.

---

[1] Buhârî

Soru 43

İmamlık yapmak için, imamlığa niyet etmek şart mıdır? Bir kimse câmiye girdiğinde başka birisini namaz kılarken görürse, onun arkasında namaz kılmak için ona uyması gerekir mi? İmama sonradan uyanın arkasında namaz kılmak meşrû mudur?

Cevap 43

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

((إِنَّمَا ٱلأَعْمَالُ بِالنِّـيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ ماَ نَوىَ.)) [متفق عليه]

"**Ameller ancak niyetlere göredir** (niyetlere göre geçerlilik kazanır)**. Her kişiye ancak niyetinin karşılığı vardır.**"[1]

Hadisi gereği, imamlık yapmak için niyet etmek şarttır.

Bir kimse câmiye girdiğinde namaz kılınmış ve câmide tek başına namaz kılanı görürse, ona uymasında bir sakınca yoktur. Aksine bu daha fazîletlidir.

Nitekim sahâbe namaz kıldıktan sonra câmiye giren birisi için Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((أَلاَ رَجُلٌ يَتَصَدَّقُ عَلَى هَذاَ فَيُصَلِّي مَعَهُ.)) [رواه أبو داود]

"Şuna iyilikte bulunup onunla namaz kılacak kimse yok mu?"[2]

Böylelikle, farz namazını kılan için bu namaz nâfile olduğu halde, her ikisi birlikte cemaat fazîletini elde etmiş olur.

---

[1] Buhârî ve Müslim, Ömer b. Hattâb'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmişlerdir.

[2] Ebu Dâvûd

Nitekim Muaz b. Cebel -Allah ondan râzı olsun-, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte yatsı namazını kıldıktan sonra kavmine döner ve onlara yatsı namazını kıldırırdı. Kavmine kıldırdığı bu namaz, kendisi için nâfile, onlar için farz namaz sayılır. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-,onun bu davranışını onaylamıştır.

Bir kimse, câmiye girdiğinde namazın kılındığını görürse, cemaat fazîletinin sevabını elde etmek için imama sonradan uyanın arkasında namaz kılmasında bir sakınca yoktur. İmama sonradan uyan,namazını tamamladıktan sonra onun arkasında namaza duran kimse ayağa kalkıp -bu konudaki deliller gereği- namazını tamamlar. Bu hüküm bütün namazlar için geçerlidir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ileride namazları vaktinden sonraya bırakacak yöneticilerin geleceğinden bahsetmiş ve Ebû Zer'e-Allah ondan râzı olsun- şöyle buyurmuştur:

((صَلِّ الصَّلَاةَ لِوَقْتِهاَ، فَإِنْ أَدْرَكْتَهَا مَعَهُمْ فَصَلِّ مَعَهُمْ، فَإِنَّهَا لَكَ نَافِلَةٌ، وَلاَ تَقُلْ صَلَّيْتَ فَلاَ أُصَلِّي.))

"Sen namazını vaktinde kıl. Eğer namazını kıldıktan sonra onların yanına geldiğinde onlar namaz kılıyorlarsa, 'Ben daha önce namaz kıldım, (bir daha) **namaz kılmam' deme, onlarla beraber sen de kıl. Zirâ senin kıldığın namaz, nâfile sayılır."**

Başarı Allah'tandır.

Soru 44

İmama sonradan uyanın kılmış olduğu rekâtlar, onun için namazının başı mı, yoksa sonu mu sayılır? Örneğin dört rekâtlı bir namazın ilk iki rekâtını kaçırmışsa, Fatihâ sûresinden sonra zammı sûre okuması meşrû mudur?

Cevap 44

Doğru olan, imama sonradan uyanın imamla birlikte kıldığı rekâtlar, namazının başı sayılır, kendi kıldığı rekâtlar ise sonu sayılır. Bu durum, bütün namazlar için geçerlidir.

Nitekim Ebû Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o, şöyle demiştir:

((سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلاَةُ، فَلاَ تَأْتُوهَا تَسْعَوْنَ، وَأْتُوهَا تَمْشُونَ، وَعَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا، وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا.)) [متفق عليه]

"**Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem-**'i şöyle derken işittim:**

'Namaz kılınmaya başlandığında namaza koşarak gelmeyin. Sükûnet içerisinde yürüyerek gelin. Namazın idrâk ettiğiniz kadarını (imamla birlikte) **kılın. Kaçırdığınız** (kılamadığınız) **kısmını da kendiniz tamamlayın.**"[1]

Böylece 4 rekâtlı namazların 3. ve 4. rekâtında, akşam namazının ise 3. rekâtında sadece Fatihâ sûresini okumakla yetinmesi, müstehaptır.

[1] Buhârî ve Müslim

Nitekim Ebû Katâde'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o şöyle der:

((كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ بِأُمِّ الْقُرْآنِ وَسُورَتَيْنِ، وَفِي الْأُخْرَيَيْنِ بِأُمِّ الْقُرْآنِ، وَكَانَ يُسْمِعُنَا الْآيَةَ أَحْيَانًا وَكَانَ يُطِيلُ أَوَّلَ رَكْعَةٍ مِنْ صَلاَةِ الظُّهْرِ.)) [متفق عليه]

"**Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem- **öğle ile ikindi namazının ilk iki rekâtlarında Fatihâ sûresi ile birlikte birer sûre okurdu. Birinci rekâtta, ikinci rekâttan daha uzun** (zammı sûre) **okurdu. Son iki rekâtta ise sadece Fatihâ sûresini okurdu.**"[1]

Bazen öğle namazının 3. ve 4. rekatlarında Fatihâ sûresine ilâve olarak bir sûre okursa, bu da güzeldir.

Nitekim Ebû Saîd el-Hudrî'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle der:

((كُنَّا نَحْزِرُ قِيَامَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ، فَحَزَرْنَا قِيَامَهُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ قَدْرَ قِرَاءَةِ الم تَنْزِيلُ السَّجْدَةِ، وَحَزَرْنَا قِيَامَهُ فِي الْأُخْرَيَيْنِ قَدْرَ النِّصْفِ مِنْ ذَلِكَ، وَحَزَرْنَا قِيَامَهُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنَ الْعَصْرِ عَلَى قَدْرِ قِيَامِهِ فِي الْأُخْرَيَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ، وَفِي الْأُخْرَيَيْنِ مِنَ الْعَصْرِ عَلَى النِّصْفِ مِنْ ذَلِكَ.)) [رواه مسلم]

"**Biz, Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem-**'in öğle ve ikindi namazındaki kıraatinin miktarını sayardık. Öğle namazının ilk iki rekâtında, Secde sûresinin uzunluğu kadar bir sûre okurdu.**

[1] Buhârî ve Müslim

Son iki rekâtında ise uzunluğu bunun yarısı kadar olan bir sûre okurdu. İkindi namazının ilk iki rekâtındaki kıraatinin uzunluğu ise öğle namazının son iki rekâtında okunan sûrenin uzunluğu kadar idi. İkindi namazının son iki rekâtındaki kıraatinin uzunluğu da bunun yarısı kadar idi."[1]

Bu iki hadis, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ara sıra son iki rekâtta böyle yaptığına yorumlanır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 45

Cuma namazı kılınan bazı câmiler, çok kalabalık olması sebebiyle dolup taşmaktadır. Bu sebeple bazı kimseler, yol ve caddelerde imama uyarak namazlarını kılmaktadırlar. Bu konudaki görüşünüz nedir? Câmi ile namaz kılanların arasını ayıran yolun olması ile olmaması arasında bir fark var mıdır?

Cevap 45

Saflar birbirine bağlı ve bitişik ise, bu konuda bir sakınca yoktur. Aynı şekilde câminin dışında namaz kılanlar, önlerindeki safları görüyor veya tekbir sesini duyuyorlarsa, cemaatle namaz kılmak gerektiğinden, safları görmeye ve tekbir seslerini işittikleri için aralarını cadde ayırsa bile bu konuda bir sakınca yoktur. Fakat hiç kimse, imamın önünde namaz kılamaz. Çünkü imamın önü, imama uyanın namazda durması gereken yer değildir.

Başarı Allah'tandır.

---

[1] Müslim

Soru 46

İmama sonradan uyanın, imam rükû halinde iken namaza yetişirse, ne yapması gerekir? Bu kimsenin, o rekâtı idrâk etmesi için, imam başını rükûdan kaldırmadan önce rükûya eğilip "**Subhâne Rabbiyel-Azîm**" demesi şart mıdır?

Cevap 46

İmama uyan, rükû halinde imama yetişir ve imam rükûdan doğrulduktan sonra "**Subhâne Rabbiyel-Azîm**" dese bile, o rekâtı geçerlidir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الصَّلاَةِ،فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلاَةَ.)) [رواه مسلم]

"**Namazın bir rekâtına yetişen, namaza yetişmiş sayılır.**"[1]

Bilindiği üzere rekât, rükûya yetişmekle idrâk edilmiş olur.

Nitekim Ebû Bekra es-Sekafî -Allah ondan râzı olsun-, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yanına geldiğinde, onu namazda rükûda bulunca, kendisi de câmiye girer girmez safa girmeden rükûya eğilmiş ve rükûdan doğrulduktan sonra safa girmişti. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- selâm verdikten sonra ona şöyle buyurmuştu:

"**Allah senin** (namaza olan) **istek ve arzunu artırsın, bir daha yapma!**"[2]

---

[1] Müslim

[2] Buhârî

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ona o rekâtı tekrar kılmasını emretmemiş, sadece bir daha rükûya eğilmeden safa durmasını yasaklamıştır. Bu sebeple, imama sonradan yetişenin safa girmeden rükûya eğilmemesi gerekir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 47

Bazı imamlar, câmiye yeni girenin o rekâtı idrâk edebilmesi için rükûda biraz beklemekte, bazıları ise beklemenin meşrû olmadığını söylemektedirler. Bu konuda doğru olan hangisidir?

Cevap 47

Bu konuda doğru olan, câmiye yeni girenin safa girebilmesi için, bu konuda Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'i örnek alarak biraz beklemek meşrûdur.

Soru 48

Bir kimse, ergenlik çağına ermemiş iki veya daha fazla çocuğa imam olursa, onları arkasına mı, yoksa sağına mı saf tutturarak namaz kıldırır? Çocuğun saf tutması için ergenlik çağına ermiş olması şart mıdır?

Cevap 48

Bu konuda meşrû olan, yedi veya yedi yaşından büyük ise, ergenlik çağına ermiş iki kimse gibi onları arkasında saf tutturarak onlara namaz kıldırır. Aynı şekilde, ergenlik çağına ermemiş bir çocuk ile büyük bir kimseyi arkasında saf tutturarak ikisine namaz kıldırır.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Enes b. Mâlik'in -Allah ondan râzı olsun- ninesini ziyâret ettiğinde, ona ve yetim çocuğa arkasında saf tutturarak namaz kıldırmıştır.

Aynı şekilde, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-, Ensâr'dan Câbir ve Cebbâr'a arkasında saf tutturarak namaz kıldırmıştır. Fakat bir kişi ise, ister büyük olsun, isterse çocuk olsun, imamın sağında saf tutar. Çünkü İbn-i Abbas -Allah ondan ve babasından râzı olsun- Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sol tarafında saf tutunca, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- onu sağına alarak saf tutturmuştur.

Yine Enes -Allah ondan râzı olsun-, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ile birlikte bazı nâfile namazlar kılmış, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- onu sağ tarafında saf tutturmuştur. Kadınlara gelince, ister bir kişi olsun, isterse birden fazla kişi olsun, erkeklerin arkasında saf tutarlar. Kadının imamla veya erkeklerle yan yana saf tutması câiz değildir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Enes b. Mâlik -Allah ondan râzı olsun- ile yetim bir çocuğa namaz kıldırırken, Enes'in annesi Ümmü Süleym'e onların arkasında saf tutturmuştur.

Soru 49

Bazı kimseler; "Câmide ilk cemaat namazı kıldıktan sonra ikinci bir cemaatin namaz kılması câiz değildir" demektedirler. Bu sözün bir delili var mıdır? Bu konuda doğru olan nedir?

Cevap 49

Bu söz doğru değildir. Bildiğim kadarıyla bunun İslâm dîninde hiçbir delili de yoktur. Aksine Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sahih sünneti, bu sözün aksini göstermektedir ki, o da Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu sözüdür:

((صَلاَةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلاَةِ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً.))

[متفق عليه]

"Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha fazîletlidir."[1]

Başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

((صَلاَةُ الرَّجُلِ مَعَ الرَّجُلِ أَزْكَى مِنْ صَلاَتِهِ وَحْدَهُ، وَصَلاَةُ الرَّجُلِ مَعَ الرَّجُلَيْنِ أَزْكَى مِنْ صَلاَتِهِ مَعَ الرَّجُلِ، وَمَا كَانُوا أَكْثَرَ فَهُوَ أَحَبُّ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ.)) [رواه النسائي وأبو دواد وأحمد]

"Kişinin, başka birisiyle kıldığı namazı, tek başına kıldığı namazdan ecir bakımından daha fazladır. Bir kişinin, iki kişi ile birlikte kıldığı namazı, ecir bakımından bir kişi ile kıldığı namazdan ecir bakımından daha fazladır. Sayıları ne kadar çok olursa, o kadar Allah -azze ve celle-**'ye daha sevimlidir."**[2]

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- insanlar namaz kıldıktan sonra câmiye giren adama şöyle buyurmuştur:

((أَلاَ رَجُلٌ يَتَصَدَّقُ عَلَى هَذَا فَيُصَلِّي مَعَهُ.)) [رواه أبو داود]

"Şuna iyilikte bulunup onunla namaz kılacak kimse yok mu?"[3]

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Nesâî, Ebû Dâvûd ve İmam Ahmed

[3] Ebu Dâvûd

Fakat müslümanın cemaat namazına (bilerek) geç kalması câiz değildir. Aksine ezânı işitir işitmez hemen cemaatle namaz kılmaya koşması gerekir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 50

Namaz sırasında imamın abdesti bozulursa, namazlarını tamamlamaları için cemaate birisini imam olarak seçmesi mi gerekir? Yoksa hepsinin namazı bozulur da birisinin yeniden onlara namaz kıldırması mı gerekir?

Cevap 50

Bu konuda doğru olan, cemaate namazı tamamlayacak birisini imamın kendisinin seçmesinin meşrû oluşudur.

Nitekim Ömer -Allah ondan râzı olsun- sabah namazını kıldırırken hançerlendiğinde yerine Abdurrahman b. Avf'ı -Allah ondan râzı olsun- imam olarak seçmiş, o da namazı tamamlamıştır. Eğer imam onlara namazı tamamlayacak birisini seçmezse, imama uyanlardan birisi öne geçer ve insanlara namazı kıldırır. Namaza yeniden başlasalar bile, bu konuda bir sakınca yoktur. Çünkü bu konuda âlimler arasında görüş ayrılığı vardır. Fakat Ömer'in -Allah ondan râzı olsun- yukarıda zikrettiğimiz fiili gibi tercihli görüş, imamın namazı tamamlayacak birisini seçmesidir. Namazı yeniden kılmak isterlerse, bunda bir sakınca yoktur.

Başarı Allah'tandır.

Soru 51

Cemaat (sevabı), selâmdan önce imama uymakla mı, yoksa (imam ile birlikte) en az bir rekât kılmakla mı elde edilir? Bir grup insan, câmiye girdikleri zaman imam son teşehhüdde ise, imama uymaları mı, yoksa imamın selâm vermesini bekleyip kendileri yeni bir cemaatle kılmaları mı daha fazîletlidir?

Cevap 51

Cemaat (sevabı) namazın bir rekâtını imamla kılmadan elde edilemez.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الصَّلاَةِ،فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلاَةَ.)) [رواه مسلم]

"Namazın bir rekâtına yetişen, namaza yetişmiş sayılır."[1]

Fakat bir kimsenin namazını cemaatle kılmasına engel şer'i bir özrü varsa, imamla namazını kılmamış olsa bile, kendisine cemaatle kılmış gibi ecir verilir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((إِذاَ مَرِضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ، كَتَبَ اللهُ لَهُ مَـا كَانَ يَعْمَلُـهُ وَهُـوَ صَحِيحٌ مُقِيمٌ.)) [رواه البخاري]

"Kul hasta olur veya yolculuğa çıkarsa, Allah ona sağlam ve mukîm olduğu zamanlarda yaptığı amel gibi sevap yazar."[2]

---

[1] Müslim

[2] Buhârî

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Tebûk gazvesinde şöyle buyurmuştur:

((إِنَّ فِي الْمَدِينَةِ أَقْوَامًا مَا سِرْتُمْ مَسِيرًا وَلاَ قَطَعْتُمْ وَادِيًا إِلاَّ وَهُمْ مَعَكُمْ حَبَسَهُمُ الْعُذْرُ.)) [متفق عليه]

"Şüphesiz Medine'de geride kalan öyle bir topluluk vardır ki, yürüdüğünüz yolda onlar da yürürler, geçtiğiniz vâdiden onlar da geçerlerdi. Onlar, ecirde sizinle aynıdırlar. Onları savaşa çıkmaktan özürleri (mazeretleri) **alıkoydu."**[1]

Başka bir rivâyette şu fazlalık da vardır:

((إِلاَّ شَرَكُوكُمْ فِي الْأَجْرِ.))

"Onlar, ecirde size ortak oldular."

İmamı son oturuşta selâmdan önce idrâk eden bir grup, cemaate girip imama uymaları daha fazîletlidir.

Nitekim Ebû Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o, şöyle der:

((سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلاةُ، فَلاَ تَأْتُوهَا تَسْعَوْنَ، وَأْتُوهَا تَمْشُونَ، وَعَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا، وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا.)) [متفق عليه]

"**Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem-**'i şöyle derken işittim:**

'Namaz kılınmaya başlandığında namaza koşarak gelmeyin. Sükûnet içerisinde yürüyerek gelin. Namazın idrâk ettiğiniz

[1] Buhârî ve Müslim

kadarını (imamla birlikte) **kılın. Kaçırdığınız** (kılamadığınız) **kısmını da kendiniz tamamlayın."**[1]

İmam selâm verdikten sonra namazı ayrı bir cemaatle kılarlarsa, inşaallah bir sakıncası yoktur.

Soru 52

Bazı insanların sabah namazı için câmiye girdiklerinde, farz namaz kılınırken sabah namazının sünnetini kıldıklarını ve sünneti kıldıktan sonra imama uyduklarını görmekteyiz. Bunun hükmü nedir? Sabah namazının sünnetini farzdan önce kılamayanın farzdan hemen sonra mı, yoksa güneş doğduktan sonra mı kılması daha fazîletlidir?

Cevap 52

Câmiye girenin, namaz kılınıyorsa sünnet veya tahiyyetul-mescid namazını kılması câiz değildir. Aksine onun imamla birlikte o an kılınan namazı kılması gerekir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((إِذاَ أُقِيمَتِ الصَّلاَةُ، فَلاَ صَلاَةَ إِلاَّ الْمَكْتُوبَةَ.)) [رواه مسلم]

"Namaz kılınmaya başlandığı zaman, farz namazdan başka namaz yoktur (kılınmaz)."[2]

Bu hadis, sabah namazı ile diğer bütün namazları kapsar. Sabah namazının sünnetini farzdan önce kılamayan kimse, dilerse farzdan hemen sonra, dilerse güneş doğduktan sonra kılmakta serbesttir. Güneş doğduktan sonra kılması, daha fazîletlidir. Çünkü

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Müslim

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den iki şekilde de yaptığına dâir sahih delil sâbittir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 53

Bize namaz kıldıran birisi, namazın sonunda sadece sağ tarafına selâm verdi. Sadece bir tarafa selâm vermek, câiz midir?

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetinde bu konuda bir şey vârid olmuş mudur?

Cevap 53

Âlimlerin cumhuru, bir defa selâm vermeyi yeterli görmektedirler. Zirâ Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den böyle olduğuna delâlet eden bazı hadisler rivâyet olunmuştur. Bir grup âlim de iki tarafa selâm verilmesi gerektiği görüşündedir ki, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den böyle olduğuna delâlet eden hadisler de rivâyet olunmuştur.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bir hadiste şöyle buyurmuştur:

((صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي.)) [رواه البخاري]

"**Beni namaz kılarken gördüğünüz gibi namaz kılın** (benim kıldığım şekilde namaz kılın)."[1]

Doğru olan, bu görüştür. Sadece sağ tarafa selâm vermeyi yeterli sayan görüş, bu konuda rivâyet olunan hadislerin zayıf olması ve bu hadislerin istenen konuda açık olmaması sebebiyle zayıftır. Bu hadisler sahih olsa bile, istisnâ sayılır. Çünkü bu

---

[1] Buhârî

hadisler, daha sahih, daha sâbit ve daha açık olan hadislere ters düşmüştür. Fakat bir kimse, bilmeyerek veya bu konudaki hadislerin sahih olduğunu zannederek tek selâmla namaz kılmışsa, namazı sahihtir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 54

İmama sonradan uyan kimse, imamla birlikte iki rekât kıldıktan sonra imamın dört rekâtlı namazı beş rekât kıldırdığı anlaşılırsa, imamla birlikte fazladan kıldığı beşinci rekât, önceki rekâtla birlikte iki rekât mı kılmış sayılır, yoksa beşinci rekât geçersiz sayılıp üç rekât daha mı kılması gerekir?

Cevap 54

Doğru olan, o rekâtın sayılmamasıdır. Çünkü beşinci rekât hüküm olarak geçersiz bir rekâttır. Bu rekâtın fazla olduğunu bilen kimsenin bu konuda imama uymaması gerekir. İmama sonradan uyanın da bu fazla rekâtı saymaması gerekir.

Bu soruyu soranın, gerçekte imamla sadece bir rekâtı idrâk ettiğinden dolayı geriye kalan üç rekâtı kılması gerekir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 55

İmam abdestsiz olduğunu unutarak cemaate namaz kıldırırsa, bu namazın şu hallerdeki hükmü nedir?

1. Namazı kıldırırken abdestsiz olduğunu hatırlarsa,

2. Selâm verdikten sonra ve cemaat dağılmadan önce abdestsiz olduğunu hatırlarsa,

3. Cemaat dağıldıktan sonra abdestsiz olduğunu hatırlarsa,

Cevap 55

İmam, selâmdan sonra abdestsiz olduğunu hatırlarsa, cemaatin namazı geçerlidir, yeniden kılmaları gerekmez. Fakat imamın namazını tekrar kılması gerekir. İmam, namaz sırasında abdestsiz olduğunu hatırlarsa, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, cemaate namazı kıldıracak birisini tayin edip namazdan çıkması gerekir.

Nitekim Ömer -Allah ondan râzı olsun- sabah namazını kıldırırken hançerlendiğinde yerine Abdurrahman b. Avf'ı -Allah ondan râzı olsun- imam olarak tayin etmiş, o da onlara namazı tamamlamıştır. Namaza yeniden başlamamıştır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 56

Sigara içmek, sakal kesmek veya elbisenin paçası yerlerde sürünecek şekilde uzatmak gibi günahlar işleyen birisinin imamlık yapmasının hükmü nedir?

Cevap 56

Bu kimse, namazını Allah Teâlâ'nın meşrû kıldığı şekilde edâ ederse, âlimlerin icmâsıyla namazı sahihtir. Aynı şekilde bu kimsenin arkasında namaz kılanların namazları da, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre sahihtir. Fakat müslüman olma şartını yitirdiğinden dolayı, kâfirin ve onun arkasında namaz kılanların namazları sahih olmaz.

Başarı Allah'tandır.

Soru 57

Bilindiği üzere imama uyan, tek başına olursa imamın sağ tarafında durur. Bazılarının yaptıkları gibi, imamın sağında duranın biraz geride durması gerekir mi?

Cevap 57

İmama uyan hakkında meşrû olan, tek başına ise, imamın sağında onunla aynı hizâda durmasıdır. Bunun aksini gösteren hiçbir şer'i delil yoktur.

Başarı Allah'tandır.

SEHİV (YANILMA) SECDESİ İLE İLGİLİ MESELELER:

Soru 58

Bir kimse, namaz kılarken üç rekât mı, yoksa dört rekât mı kıldığında şüphe ederse, ne yapması gerekir?

Cevap 58

Bir kimse, namaz kılarken üç rekât mı, yoksa dört rekât mı kıldığında şüphe ederse, yakîn üzerine binâ eder. O da en az olan sayıdır. Bu sorudaki şekliyle üç rekât kıldığını kabul edip dördüncü rekâtı kılar. Sonra da yanıldığından dolayı iki defa secde eder ve selâm verir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((إِذاَ شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلاَتِهِ، فَلَمْ يَدْرِ كَمْ صَلَّى ثَلاَثاً أَمْ أَرْبَعاً، فَلْيَطْرَحِ الشَّكَّ، وَلْيَبْنِ عَلَى ماَ اسْتَيْقَنَ، ثُمَّ لْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ، فَإِنْ كَانَ صَلَّى خَمْسًا، شَفَّعْنَ لَهُ صَلاَتَهُ، وَإِنْ كَانَ صَلَّى تَمَامًا، كَانَتاَ تَرْغِيمًا لِلشَّيْطاَنِ.)) [رواه مسلم]

"Sizden biriniz namazında üç rekât mı, yoksa dört rekât mı kıldığından şüphe ederse, şüpheyi atsın ve kesin olarak bildiği şey üzerine binâ etsin. Sonra da selâm vermeden önce iki defa secde etsin. Eğer beş rekât kılmışsa, iki secde onun namazını çift rekâtlı kılar. Namazını tam olarak kılmışsa, şeytanı zelîl kılmış olur."[1]

[1] Müslim, Ebû Saîd el-Hudrî'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

Ancak iki durumdan birisi yani tam veya noksan kıldığı zannı ağır basarsa, bu ikisinden zannına galip gelenin üzerine binâ edip sonra selâm verir. Selâmdan sonra yanıldığından dolayı iki defa secde eder.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((إِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلاَتِهِ، فَلْيَتَحَرَّ الصَّوَابَ، فَلْيُتِمَّ عَلَيْهِ، ثُمَّ يَسْجُدُ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ السَّلاَمِ.)) [رواه البخاري]

"Sizden biriniz namazında şüphe ettiği zaman doğruyu araştırıp onun üzerine namazını tamamlasın. Sonra selâm versin, (selâmdan) **sonra da iki defa secde etsin."**[1]

Soru 59

Bazı imamlar sehiv secdesini selâmdan sonra, bazıları selâmdan önce, bazıları da bazen selâmdan önce, bazen de selâmdan sonra yapmaktadırlar. Sehiv secdesi, hangi hallerde selâmdan önce yapılır? Sehiv secdesi, hangi hallerde selâmdan sonra yapılır?Farz veya müstehap olduğundan dolayı mı selâmdan önce veya selâmdan sonra sehiv secdesi yapılmaktadır?

Cevap 59

Sehiv secdesinin selâmdan önce veya selâmdan sonra yapılması konusunda herhangi bir sınırlama yoktur. Selâmdan önce ve selâmdan sonraki her iki durum da câizdir. Çünkü her iki konuda da Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den hadisler rivâyet

---

[1] Buhârî, Abdullah b. Mes'ud'dan-Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

edilmiştir. Fakat sehiv secdesinin selâmdan önce şu iki şekil dışında yapılması daha fazîletlidir:

Birincisi:

Namazın bir veya birden fazla rekâtını eksik kıldığından dolayı selâm vermişse, bu takdirde yapılması daha fazîletli olan, bu konuda Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'i örnek alarak namazını tamamlayıp selâm vermesi, sonra sehiv secdesini yapmasıdır. Zirâ Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-, Ebû Hureyre'nin -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste iki rekât, İmrân b. Husayn'ın -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste ise bir rekât eksik kıldığından dolayı namazını tamamlamış, selâmdan sonra da sehiv secdesi yapmıştır.

İkincisi:

Dört rekâtlı namazda üç mü, yoksa dört mü, akşam namazı gibi üç rekâtlı namazda iki mi, yoksa üç mü, sabah namazında bir mi, yoksa iki rekât mı kıldığında şüphe eder de iki durumdan yani tamam veya noksan kıldığından birisi zannına ağır basarsa, namazını zannının ağır bastığı rekât üzerine binâ eder. Sehiv secdesini ise daha fazîletli olması için, Abdullah b. Mes'ud'un -Allah ondan râzı olsun- daha önce geçen hadisinde olduğu gibi, selâmdan sonra yapar.

Başarı Allah'tandır.

Soru 60

İmama sonradan uyan, namazda yanılırsa sehiv secdesi yapması gerekir mi? Sehiv secdesi yapması gerekirse, ne zaman yapması gerekir? Namazın başından itibaren imama uyan, namazda yanılırsa sehiv secdesi yapması gerekir mi?

Cevap 60

Namazın başından itibaren imama uyan, namazda yanılırsa sehiv secdesi yapması gerekmez. Namazın başından itibaren imamla birlikte kılıyorsa, imamına uyması gerekir. İmama sonradan uyan, imamıyla veya namazdan geri kalanını tek başına kılarken yanılırsa, 58. ve 59. soruların cevaplarında detaylı olarak anlatıldığı üzere namazını bitirdikten sonra sehiv secdesi yapar.

Başarı Allah'tandır.

Soru 61

Aşağıdaki durumlarda sehiv secdesi yapılması gerekir mi?

1. Dört rekâtlı namazların son iki rekâtında Fâtiha sûresi ile birlikte Kur'an'dan kolayına geleni okursa,

2. Secdede Kur'an okur veya **"Subhâne Rabbiyel-Azîm"** derse,

3. Kıraatin gizli okunduğu namazlarda açıktan, açıktan okunduğu namazlarda da gizli okursa,

Cevap 61

Dört rekâtlı namazların son iki rekâtının her ikisinde veya birisinde Fâtiha sûresinden sonra yanılarak bir veya birden fazla âyet veyahut da sûre okursa sehiv secdesi yapması gerekmez. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in öğle namazının 3. ve 4. rekâtlarında Fâtiha sûresi ile birlikte âyetler okuduğu sâbittir.

Yine, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bir askeri birliğe emir olarak tayin ettiği sahâbinin, emrindeki müslümanlara namaz kıldırırken namazların her rekâtinde Fâtiha sûresinden sonra İhlas sûresini okuduğu ve bu durumu kendisine şikâyet ettiklerinde,

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ona övgüde bulunmuştur. Fakat Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde Ebû Katâde'nin -Allah ondan râzı olsun- hadisinde olduğu gibi, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bilinen onun 3. ve 4. rekâtlarda Fâtiha sûresinden başka bir şey okumadığı şeklindedir.

Yine, Ebû Bekir'in -Allah ondan râzı olsun- akşam namazının 3. rekâtında Fâtiha sûresinden sonra, şu âyeti okuduğu da sâbittir:

﴿ رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً ۚ إِنَّكَ أَنتَ ٱلْوَهَّابُ ۝٨ ﴾ [سورة آل عمران الآية :٨]

"**Rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi** (sana îmândan) **saptırma. Bize katından bir rahmet bağışla. Şüphesiz sen,** (dilediğine karşılıksız veren ve) **lütfu bol olansın.**"[1]

Bütün bunlar, bu konuda bir sınırlama olmadığını gösterir.

Fakat kim, rükû veya secdede yanılarak Kur'an okursa, sehiv secdesi yapması gerekir. Çünkü rükû ve secdede Kur'an okumak, câiz değildir. Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- rükû ve secdede Kur'an okumayı yasaklamıştır. Bu sebeple bir kimse, rükû veya secdede yanılarak Kur'an okursa, sehiv secdesi yapması gerekir.

Aynı şekilde yanılarak rükûda **"Subhâne Rabbiyel-Azîm"** yerine **"Subhâne Rabbiyel-A'lâ"** veya secdede **"Subhâne Rabbiyel-A'lâ"** yerine **"Subhâne Rabbiyel-Azîm"** derse, namazın vaciplerinden birisini yanılarak terk ettiğinden dolayı, sehiv secdesi yapması

[1] Âl-i İmrân Sûresi: 8

gerekir. Rükû ve secdede yanılarak her iki duâyı birlikte okursa, sehiv secdesi yapması gerekmez. Bu konudaki delillerin umûmî oluşu sebebiyle sehiv secdesi yaparsa da bir sakıncası yoktur. Bu, hem imam, hem tek başına namaz kılan, hem de sonradan imama uyan hakkındaki hükümdür. Namazın başından itibaren imama uyana gelince, yukarıda zikredilen meselelerde kendisinin sehiv secdesi yapması gerekmez, imamına uyması gerekir.

Aynı şekilde bir kimse, kıraatin gizli okunduğu namazlarda açıktan veya kıraatin açıktan okunduğu namazlarda gizli okursa, sehiv secdesi yapması gerekmez. Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- kıraatin gizli okunduğu namazlarda bazen kendisinin arkasında namaz kılanların işitecekleri kadar âyeti sesli okumuştur.

Başarı Allah'tandır.

NAMAZLARI CEM ETME (BİRLEŞTİRME) VE KISALTMA İLE İLGİLİ MESELELER:

Soru 62

Bazı kimseler, iki namazı birleştirip bir vakitte kısaltarak kılmanın birbirinden ayrılmaz olduğunu, kısaltmadan birleştirmenin, birleştirmeden de kısaltmanın olamayacağını zannetmektedirler. Bu konudaki görüşünüz nedir?

Yolcu için namazı birleştirmeden kısaltarak mı, yoksa hem birleştirerek, hem de kısaltarak kılmak mı daha fazîletlidir?

Cevap 62

Allah Teâlâ'nın yolculukta kendisine namazlarını kısaltarak kılmayı meşrû kıldığı yolcunun namazları birleştirerek kılabilmeleri de câizdir. Fakat namazları kısaltma ile birleştirmenin, birlikte olması gerekir diye bir şart yoktur.Yolcu, namazlarını birleştirmeden kısaltarak kılabilir. Yolcu, seyahat halinde değil de bir yerde konaklıyor ise, namazlarını birleştirmeden kısaltarak kılması daha fazîletlidir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Vedâ haccında Mina'da namazlarını birleştirmeden kısaltarak kılmıştır.

Yine, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Tebûk savaşında namazlarını kısaltıp birleştirerek kılmıştır ki bu durum, bu konuda bir sınırlama olmadığını gösterir. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bir yerde konaklamıyor ve bineğinin üzerinde yolculuk halinde ise, namazlarını kısaltıp birleştirerek kılardı.

Namazları kısaltmadan birleştirerek kılmaya gelince, bu konu daha geniştir. Zirâ hastanın, namazlarını birleştirmesi câizdir. Aynı

şekilde, öğle ile ikindi veya akşam ile yatsı namazları arasında şiddetli yağmur halinde müslümanların namazlarını câmilerde birleştirerek kılmaları câizdir. Fakat kısaltmaları câiz değildir. Zira namazları kısaltarak kılmak, sadece yolculuğa hastır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 63

Namaz vakti girdiğinde mukim olan birisi, namazı kılmadan yolculuğa çıkarsa, bu namazı kısaltıp diğer namazla birleştirerek kılabilir mi?

Yine, bir kimse namazını kısaltıp birleştirerek kılacağı ikinci namazın vaktinde ikâmet ettiği yere ulaşacağını bildiği halde, öğle ve ikindi namazını kısaltıp birleştirerek kıldıktan sonra ikâmet ettiği yere ikindi vaktinde ulaşırsa, yolculuk sırasında yaptığı bu fiili doğru mudur?

Cevap 63

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre -ki bu, çoğunluğun görüşüdür- namaz vakti girdiğinde mukim olan birisi yolculuğa çıkarsa, içinde bulunduğu şehri geçtikten sonra bu namazı kısaltarak kılabilir.

Yolculukta iken iki namazı kısaltıp birleştirerek kıldıktan sonra bu namazların ikincisinin vaktinden önce veya vaktinde mukim olduğu yere ulaşırsa, namazı emredilen şekilde kıldığından dolayı, tekrar kılması gerekmez. Eğer ikinci namazını insanlarla birlikte tekrar kılarsa, bu namaz kendisi için nâfile sayılır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 64

Muhterem hocam, namazları kısaltarak kılmanın mübah olduğu yolculuk, belirli bir mesafe ile sınırlı mıdır? Bu konudaki görüşünüz nedir?

Yolculuğunda bir yerde dört günden fazla kalmayı niyet eden birisi, namazlarını kısaltarak kılma iznine sahip olabilir mi?

Cevap 64

Âlimlerin çoğunluğuna göre, yolculukta namazı kısaltma mesafesi, deve ve normal yürüyüş ile bir gün ve bir gecelik yol mesafesidir. Bu da yaklaşık olarak 80 km eder ki bu mesafe, örf olarak sefer sayılır. Bunun altındaki mesâfe, sefer sayılmaz.

Yine, âlimlerin çoğunluğa göre, yolculukta bir yerde dört günden fazla kalacağına karar verenin namazlarını tam kılması ve Ramazan ayında orucunu tutması gerekir. Dört günden az olursa, namazlarını kısaltıp birleştirerek kılabilir ve orucunu bozabilir. Çünkü mukîm için, aslolanın namazlarını tam kılmasıdır.Yolcunun namazlarını kısaltması, yolculuğa çıktığı takdirde meşrû olur. Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Vedâ haccında (Mekke'de) 4 gün ikâmet etmiş, bu günlerde namazlarını kısaltarak kılmış, ardından Minâ'ya, sonra da Arafat'a gitmiştir. Bu durum, bir yerde 4 gün veya 4 günden daha az ikâmet etmeye karar verenin namazlarını kısaltarak kılmasının câiz olduğunu gösterir.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Mekke'nin fethinde Mekke'de 19 gün, Tebük savaşında ise Tebûk'te 20 gün ikâmet etmesine gelince, onun Mekke ve Tebûk'te ikâmet etmeye karar

vermediğine, ne zaman ortadan kalkacağı belli olmayan geçici bir sebepten dolayı ikâmet ettiğine yorumlanır.

Aynı şekilde âlimlerin çoğunluğu, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Mekke'nin fethinde Mekke'de 19 gün, Tebûk savaşında ise Tebûk'te 20 gün ikâmet etmesini, dînde ihtiyatlı ve asıl olana yorumlamışlardır ki bu, mukîm için öğle, ikindi ve yatsı namazlarını dört rekât kılmasının farz olduğudur. Fakat bir yerde ikâmet etmeye karar vermez, aksine ne zaman oradan ayrılacağını bilemezse, bu kimsenin dört günden fazla kalmaya veya vatanına dönmeye karar verinceye kadar, namazlarını kısaltıp birleştirerek kılabilir, oruçlu ise orucunu bozabilir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 65

Muhterem hocam, günümüzde şehirlerde cadde ve yollar asfaltlanmış, kaldırımlar döşenmiş ve ışıklandırılmış bir halde olup, ne zorluk, ne de çamur vardır. Mukîmin yağmur sebebiyle akşam ve yatsı namazlarını birleştirmesi hakkındaki görüşünüz nedir?

Cevap 65

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, câmilere gitmeyi zorlaştıran yağmur sebebiyle akşam ve yatsı namazını veya öğle ve ikindi namazını birleştirerek bir vakitte kılmakta hiçbir sakınca yoktur. Kaygan zemin ve sokaklarda akan seller sebebiyle zorluk olduğundan dolayı namazları birleştirerek bir vakitte kılmakta da hiçbir sakınca yoktur.

Bu konudaki delil, Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde İbn-i Abbas'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet ettikleri şu hadistir:

"**Nebi** -sallallahu aleyhi ve sellem- **Medine'de öğle ile ikindi ve akşam ile yatsı namazlarını birleştirerek kıldı.**"

Müslim'in rivâyetinde ise şu fazlalık vardır:

"**Düşman korkusu, yağmur ve yolculuk olmadığı halde.**"

Bu da sahâbe tarafından, yolculukta olduğu gibi, düşman korkusu ve yağmur yağması gibi hallerde namazları birleştirerek kılmanın bir özür olduğu anlaşılır. Fakat bu hallerde namazları kısaltarak kılmak,câiz değildir. Yolcu olmayıp mukîm olmaları ve yolculuğa has olan izinden yararlanamamaları sebebiyle namazları sadece birleştirerek kılabilirler.

Başarı Allah'tandır.

Soru 66

Akşam namazını kılan birçok kimse, akşamla yatsı namazını birleştirerek kılacağına niyet etmeden akşam namazı kılındıktan sonra cemaatle istişâre ettikten sonra uygun gördükleri takdirde yatsı namazını birleştirerek kılmaktadırlar. İki namazı birleştirerek kılmak için niyet etmek şart mıdır?

Cevap 66

Âlimler bu konuda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Fakat bu konuda tercihli görüş; ilk namaza (akşam namazına) başlarken birleştirmeye niyet etmek şart değildir. Aksine birinci namaz kılındıktan sonra düşman korkusu, hastalık ve yağmur gibi bir şart ortaya çıkarsa, ikinci namazı birleştirmek câiz olur.

Başarı Allah'tandır.

Soru 67

İki namaz arasında bir süre bırakıldıktan sonra iki namaz birleştirilip kılınmaktadır. İki namaz arasında bir süre bekledikten sonra birleştirerek kılmakla namaza ara verilmiş sayılır mı?

Cevap 67

İki namaz birleştirilirken ilk namazın vaktinde (cem'i takdim) ara vermeden kılmak gerekir. İki namaz arasında, örf olarak fâsıla sayılmayacak kadar bir süre beklemekte sakınca yoktur. Zirâ Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bu sâbittir.

Nitekim onun şu emri buna delildir:

((صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي.)) [رواه البخاري]

"**Beni namaz kılarken gördüğünüz gibi namaz kılın** (benim kıldığım şekilde namaz kılın)."[1]

Doğrusu 66. sorunun cevabında da geçtiği üzere niyet şart değildir. Cem'i te'hir meselesine gelince, bunda bir kayıt yoktur. Çünkü ikinci namazın vaktinde kılınmaktadır.Fakat Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'i bu konuda örnek alarak ara vermeden kılmak daha fazîletlidir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 68

Yolculukta öğle vaktinde bir câmiye uğradığımızda önce öğle namazını cemaatle, sonra ikindi namazını kısaltarak kılmamız mı, yoksa namazları ayrı kılmamız mı müstehaptır? Öğle namazını cemaatle kılıp selâm verdikten sonra ara vermemek için ikindi namazını hemen mi, yoksa tesbihlerden sonra mı kılmalıyız?

---

[1] Buhârî

Cevap 68

İkindi namazını cemaatle kısaltarak ayrı kılmanız sizin için daha fazîletlidir. Çünkü yolcunun 4 rekâtlı namazları kısaltması sünnettir. Mukîm olanlarla birlikte kılarsanız, namazı tam olarak kılmanız gerekir. Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetinde böyle haber verilmiştir.Öğle namazı ile ikindi namazını birleştirmek isterseniz, sizin için meşrû olan, 67. sorunun cevabında da açıklandığı üzere sünnet gereği öğle namazından sonra üç defa **"Estağfirullah"** ardından da, **"Allahumme entes-selâmu ve minkes-selâmu tebârakte yâ zel-celâli vel-ikrâm"** dedikten sonra, kalkıp ikindi namazını kılmanızdır. Fakat yolcu tek başına ise, namazını mukîm olan cemaatle ve tam kılması gerekir. Çünkü cemaatle kılmak farz, namazı kısaltmak ise müstehaptır. Bu sebeple farzın, müstehaptan önce yapılması gerekir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 69

Mukîmin, yolcunun arkasında veya yolcunun mukîmin arkasında namaz kılmasının hükmü nedir? Yolcunun, imam olması veya imama uyması halinde namazı kısaltarak kılabilir mi?

Cevap 69

Yolcunun mukîmin arkasında, mukîmin de yolcunun arkasında namaz kılmasında bir sakınca yoktur. Fakat imama uyan, yolcu; imam da mukîm ise, imama uyan yolcunun imamına uyması gerektiğinden dolayı namazını tam kılması gerekir.

Nitekim İmam Ahmed'in Müsnedi ile Müslim'in sahihinde rivâyet olunduğuna göre yolcunun, mukîmin arkasında 4 rekat kılması hakkında sorulduğunda, İbn-i Abbas -Allah ondan ve

babasından râzı olsun- bunun sünnet olduğunu söylemiştir. Fakat mukîm, yolcunun arkasında 4 rekatlı namaz kılıyorsa, imam ikinci rekâtın sonunda selâm verince, mukim ayağa kalkar ve namazın geri kalan iki rekâtını tamamlar.

Soru 70

Yağmur sebebiyle akşam ve yatsı namazı birleştirildiğinde câmiye girenler, imam yatsı namazını kıldırırken, akşam namazını kıldırıyor zannederek imama uyarlarsa, ne yapmaları gerekir?

Cevap 70

Bu kimselerin üçüncü rekâttan sonra oturup ettehıyyâtu, salli ve bârik duâlarını okumaları ve imamla birlikte selâm vermeleri gerekir. Daha sonra cemaat namazının sevabını elde etmek ve farz olan tertibe riâyet etmek için ayağa kalkıp cemaatle yatsı namazını kılmaları gerekir. Eğer birinci rekâtı kaçırmışlarsa, geri kalan rekâtları imamla birlikte akşam namazına niyet edip kılarlar. Böylelikle kıldıkları bu namaz, akşam namazının yerine geçmiş olur.Birden fazla rekâtı kaçırmışlarsa,imamla kılabildiklerini kılarlar, daha sonra da geri kalan rekâtları kendileri tamamlarlar.

Yine âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, imamın yatsı namazını kıldırdığını anlarlarsa, akşam namazına niyet ederek imama uyarlar. Daha sonra yukarıda anlattıklarımızı yaparlar, ardından da yatsı namazını kılarlar.

Soru 71

Yolculuk sırasında farz namazları kısaltarak kılarken, sünnet namazları kılmanın fazîleti hakkında âlimler arasında görüş ayrılıkları olmuştur. Nitekim bazıları; **“sünnet namazları kılmak müstehaptır”**, bazıları da; **“farz namazlar kısaltıldığı halde, sünnet**

namazları kılmak müstehap değildir” demektedirler. Bu konudaki görüşünüz nedir? Farz namazlardan önce ve sonra kılınan sünnet namazların dışındaki gece namazı gibi nâfile namazlarda da âlimler arasında görüş ayrılıkları olmuştur. Bu konudaki görüşünüz nedir?

Cevap 71

Yolcunun, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'i bu konuda örnek alarak öğle, akşam ve yatsı namazlarının sünnetlerini terk etmesi ve sabah namazının sünnetini kılması sünnettir.

Yolcunun, gece ve vitir namazını kılması da sünnettir. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- yolculuk sırasında böyle yapardı.

Yine yolcunun, Duhâ namazı, abdest aldıktan sonra kılınan namaz ile kusûf (güneş tutulması) namazı gibi bir sebepten dolayı, farz namazlardan önce ve sonra kılınan sünnet namazların dışındaki bütün nâfile namazları kılması da sünnettir.

Aynı şekilde yolcunun, tilâvet secdesi ve namaz kılmak veya başka bir şey için câmiye girdiğinde mescidi selâmlama namazı (tahıyyetul-mescid) kılması sünnettir.

DEĞİŞİK KONULARDAKİ MESELELER:

Soru 72

Tilâvet secdesi için abdestli olmak şart mıdır?

İster namazda olsun, isterse namazın dışında olsun, tilâvet secdesi için secdeye giderken ve secdeden kalkarken tekbir getirilir mi? Bu secdede hangi duâ okunur? Bu konuda rivâyet edilen duâlar sahih midir? Namaz dışında tilâvet secdesi yapılırsa, secdeden sonra selâm verilir mi?

Cevap 72

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, tilâvet secdesi için abdestli olmak şart değildir. Secdeden sonra selâm verilmez. Secdeden kalkarken tekbir getirilmez. Secdeye giderken tekbir getirilir. Zirâ İbn-i Ömer'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunan hadis, bunu gösterir. Tilâvet secdesi namaz sırasında olursa, secdeye giderken ve secdeden kalkarken tekbir getirilir. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- böyle yapardı.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- namazın nasıl kılınması konusunda şöyle buyurmuştur:

((صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي.)) [رواه البخاري]

"**Beni namaz kılarken gördüğünüz gibi namaz kılın** (benim kıldığım şekilde namaz kılın)."[1]

Bu konudaki hadislerin genel olması sebebiyle namazda secdede iken okunan duâlar, tilâvet secdesinde de okunur.

---

[1] Buhârî

Bu duâlardan birisi de şudur:

((اَللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ، وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ، فَتَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ.)) [رواه مسلم]

"Allahım! Yalnızca sana secde ettim. Sana îmân ettim. Sana teslim oldum. Yüzüm, kendisini yaratıp ona şekil veren, gücü ve kuvveti ile onda göz ve kulak açan (Allah)**a secde etti. Yaratılanları en güzel bir şekilde takdir eden Allah'ın hayır ve bereketi pek çoktur."**[1]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- namazda secdede iken bu duâyı okurdu. Yukarıda da geçtiği üzere, namazda secdede okunan duâlar, tilâvet secdesinde de okunur. Yine Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in tilâvet secdesinde şu duâyı da okuduğu rivâyet edilmiştir:

((اَللَّهُمَّ اكْتُبْ لِيَ بِهَا عِنْدَكَ أَجْرًا، وَضَعْ عَنِّي بِهَا وِزْرًا، وَاجْعَلْهَا لِيَ عِنْدَكَ ذُخْرًا وَتَقَبَّلْهَا مِنِّي كَمَا تَقَبَّلْتَهَا مِنْ عَبْدِكَ دَاوُدَ عليه السلام.)) [رواه الترمذي وقال حديث صحيح ووافقه الذهبي]

"Allahım! Bu secde vesilesiyle katından bana bir ecir yaz ve benden bir günahı sil. Bu secdeyi katında benim için saklayıp muhafaza eyle ve kulun Dâvûd -aleyhisselâm-**'dan kabul ettiğin gibi benden de bunu kabul buyur."**[2]

---

[1] Müslim, Ali b. Ebî Tâlib'ten -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

[2] Tirmizî rivâyet etmiş ve hadis sahihtir demiş, Zehebî de ona muvafakat etmiştir.

Namazda secdede iken söylenmesi gereken **"Subhâne Rabbiye'l-A'lâ"** duâsını, tilâvet secdesinde de söylemek gerekir. Bu duânın yanında okunacak duâ ve zikirler müstehaptır. Tilâvet secdesi, namaz sırasında da, namazın dışında da sünnettir, vâcip değildir. Zeyd b. Sâbit'in -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadis, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in böyle yaptığını gösterir.

Yine Ömer b. Hattâb'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet edilen hadiste, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in böyle yaptığını gösterir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 73

Bazen ikindi vaktinden sonra güneş tutulması meydana gelmektedir. Namaz kılınması nehyedilen bu vakitte küsûf namazı kılınır mı? Aynı şekilde mescidi selâmlama namazı da bu vakitte kılınır mı?

Cevap 73

Bu iki meselede âlimler arasında görüş ayrılığı vardır. Doğru olan; bu vakitte namaz kılmanın câiz, hatta meşrû oluşudur. Zirâ kusûf namazı ile mescidi selâmlama namazı, bir sebepten dolayı kılınması meşrû olan namazlardandır. Doğru olan görüş; bu namazları diğer vakitlerde kılmanın câiz olduğu gibi, yasak olan ikindi ve sabah namazından sonra da kılmanın meşrû olmasıdır.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- kusûf namazı hakkında şöyle buyurmuştur:

((إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ، لاَ يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلاَ لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَادْعُوا اللَّهَ وَصَلُّوا حَتَّى يَنْجَلِيَ.)) [متفق عليه]

"Şüphesiz güneş ve ay, Allah'ın âyetlerinden birer âyettir. Güneş ve ay, hiç kimsenin ölümü veya hayatı için tutulmaz. Eğer onların tutulduğunu görürseniz, bu durum ortadan kalkıncaya kadar namaz kılın ve duâ edin."[1]

Mescidi selamlama namazı hakkında da şöyle buyurmuştur:

((إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ، فَلاَ يَجْلِسْ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ.))

[متفق عليه]

"Sizden biriniz mescide (câmiye) **girdiği zaman, iki rekat namaz kılmadan oturmasın."**[2]

Yine bir müslüman, sabah veya ikindi namazından sonra Kâbe'yi tavaf ederse, iki rekât tavaf namazını bu vakitlerde kılabilir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ! لاَ تَمْنَعُوا أَحَدًا طَافَ بِهَذَا الْبَيْتِ، وَصَلَّى أَيَّةَ سَاعَةٍ شَاءَ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ.)) [رواه الإمام أحمد وأهل السنن]

"Ey Abdi Menâf oğulları! Bu beyti (Beytullah'ı) **tavaf eden ve gece olsun, gündüz olsun, dilediği saatte** (tavaf) **namazı kılmak isteyen hiç kimseye engel olmayın."**[3]

Başarı Allah'tandır.

---

[1] Buhârî ve Müslim.

[2] Buhârî ve Müslim.

[3] İmam Ahmed ve sünen sahipleri rivâyet etmişlerdir.

Soru 74

Her namazın sonunda yapılan duâ ve zikre teşvik eden hadislerdeki “namazın sonu” sözünden kasıt nedir? Bundan kasıt, namazın sonunda selamdan önce mi, yoksa selâmdan sonrası mıdır?

Cevap 74

“Namazın sonu” sözünden kasıt, selâmdan önceki namazın sonu veya selâmdan hemen sonrasıdır. Bu konuda sahih hadisler rivâyet edilmiştir. Hadislerin çoğunda “namazın sonu” sözünden kastın; İbn-i Mes’ud’un rivâyet ettiği hadiste olduğu gibi, namazın sonunda selâmdan önceki duâ ile ilgili olan bölümdür.

Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- teşehhüdü öğrettikten sonra İbn-i Mes’ud’a şöyle buyurmuştur:

"**Sonra hoşuna giden duâyı seçsin**."

Başka bir rivâyette ise:

"**Sonra duâdan istediğini seçsin**"[1] şeklindedir.

Bu hadislerden birisi de, Muaz b. Cebel’in -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği şu hadiste Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ona şöyle buyurmuştur:

((أُوصِيكَ يَا مُعَاذُ! لاَ تَدَعَنَّ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلاَةٍ تَقُولُ: اَللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ، وَشُكْرِكَ، وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ.))

[رواه أبو داود والترمذي والنسائي بإسناد صحيح]

---

[1] Buhârî ve Müslim

"**Ey Muaz!** (Sana olan sevgimin sâbit kalmasını istiyorsan) **her** (farz) **namazın sonunda şöyle demeyi asla bırakma: Allahım!** (Dilin itaatinden sayılan) **seni anmada,** (kalp ve rûhun itaatinden sayılan) **sana şükretmede ve** (azaların itaatinden sayılan) **sana güzel bir şekilde ibâdet etmede bana yardım eyle.**"[1]

Yine Buhârî'nin Sa'd b. Ebî Vakkas'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadis de bunlardan birisidir.

Sa'd b. Ebî Vakkas -Allah ondan râzı olsun- şöyle demiştir:

"**Nebi** -sallallahu aleyhi ve sellem- **her namazın sonunda duâ ederdi:**

((اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ، وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أُرَدَّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا، - يَعْنِي فِتْنَةَ الدَّجَّالِ-، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ.)) [رواه البخاري]

"**Allahım! Cimrilikten, korkaklıktan, ömrün en kötü çağına kadar yaşatılmaktan, dünya** (yani Deccâl) **fitnesinden ve kabir azabından sana sığınırım.**"[2]

Bu konuda rivâyet olunan zikirlere gelince, sahih hadisler, bunların namazın sonunda selâmdan sonra yapıldığını gösterir. Selam verdikten sonra üç kere:

((أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ ، أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ ، أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ.))

"Estağfirullâh. Estağfirullâh. Estağfirullâh."

-Üç defa-: "**Allah'tan bağışlanma dilerim.**"

---

[1] Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Nesâî, sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

[2] Buhârî.

Sonra ister imam olsun, ister imama uyan olsun, isterse tek başına olsun şöyle der:

((اَللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلاَمُ وَمِنْكَ السَّلاَمُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلاَلِ وَالْإِكْرَامِ.))

"Allahumme entes-selâmu ve minkes-selâmu tebârakte yâ zel-celâli vel-ikrâm."

"Allahım! Sen selâmsın, selâm da sendendir. Ey celâl ve ikrâm sahibi! Bereketin büyük, hayırların çok, sıfatların tam ve hiç bir noksanın yoktur."

Bundan sonra imam yüzünü cemaate döner. Ardından imam, imama uyan ve tek başına kılan bu zikir ve istiğfardan sonra şöyle der:

((لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.))

"Lâ ilâhe illallâhu vehdehû lâ şerîke leh. Lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr."

"Allah'tan başka hak ilâh yoktur. O, birdir ve O'nun hiçbir ortağı yoktur. Mülk, O'nundur, hamd da O'nadır. O'nun her şeye gücü yeter."

((لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ.))

"Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh."

"Güç ve kuvvet, ancak Allah'tandır."

((لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَلاَ نَعْبُدُ إِلاَّ إِيَّاهُ.))

"Lâ ilâhe illallahu velâ na'budu illâ iyyâh."

"Allah'tan başka hak ilâh yoktur ve O'ndan başkasına da ibâdet (kulluk) **etmeyiz."**

((لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ.))

"Lehun-ni'metu ve lehul-fadlu ve lehus-senâul-hasen."

"Nimet ve lütuf O'nundur. Güzel övgü de O'nadır."

((لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ.))

"Lâ ilâhe illallâhu muhlisîne lehud-dîne velev kerihel-kâfirûn."

"Allah'tan başka hak ilâh yoktur. Kâfirlerin hoşuna gitmese de biz, dîni yalnızca O'na (Allah'a) **hâlis kılarız."**

((اَللَّهُمَّ لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلاَ مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ.))

"Allahumme lâ mânia limâ a'teyte, velâ mu'tiye limâ mena'te, velâ yenfeu zel-ceddi minkel-ced."

"Allahım! Senin verdiğine kimse engel olamaz, engel olduğuna da kimse veremez. Servet sahibinin sahip olduğu (mal, evlât ve güç gibi şeyler) **onu senin azabından kurtaramaz** (onu ancak sâlih amel kurtarır)**."**

Erkek ve kadın her müslümanın beş vakit farz namazlardan sonra bunları söylemesi müstehaptır.Sonra 33 defa **"Subhanallah"**, 33 defa **"Elhamdülillah"** ve 33 defa **"Allahu Ekber"**, yüzüncüsünde ise şöyle der:

"Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh.Lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr."

Bütün bunlar, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet olunan sahih hadislerle sâbittir.

Yine her farz namazın ardından adı geçen duâ ve zikirlerden sonra sessiz olarak Âyetel-Kürsî, İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini birer defa okumak müstehaptır. Sabah ve akşam namazlarından sonra bu sûreleri üçer defa okumak ise, müstehaptır.

Yine erkek ve kadın her müslümanın, bu konuda rivâyet olunan hadisler gereği, sabah ve akşam namazlarından sonra Âyetel-Kürsî, İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini okumadan önce şu duâyı 10 defa okuması müstehaptır:

((لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.))

"Lâ ilâhe illallâhu vehdehû lâ şerîke leh. Lehul-mulku ve lehul-hamd. Yuhyî ve yumîtu ve huve alâ kulli şey'in kadîr."

"Allah'tan başka hak ilâh yoktur. O, birdir ve O'nun hiçbir ortağı yoktur. Mülk, O'nundur, hamd da O'nadır. O diriltir ve O öldürür. O'nun her şeye gücü yeter."

Başarı Allah'tandır.

Soru 75

Bazılarının yaptığı gibi, namazdan sonra topluca zikir (tesbih) çekmenin hükmü nedir? Zikri sesli mi, yoksa sessiz mi çekmek sünnettir?

Cevap 75

Beş vakit namaz ve Cuma namazının ardından sesli zikir yapmak sünnettir. Nitekim Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde İbn-i Abbas'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in zamanında insanlar farz namazından sonra zikri yüksek sesle yaparlardı.

Nitekim İbn-i Abbas şöyle demiştir:

"Bu sesleri duyunca namazı bitirdiklerini anlardım."

Ancak zikrin başından sonuna kadar herkesin seslerinin bir anda olacak şekilde topluca zikir çekmenin dînde aslı yoktur. Aksine bu bid'attir. Meşru olan, seslerin başlama ve bitişinin bir anda olmasını kastetmeyecek şekilde herkesin Allah'ı anmasıdır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 76

Namazda unutarak konuşanın namazı bozulur mu?

Cevap 76

Bir müslüman, ister farz namaz olsun, isterse nâfile namaz olsun, unutarak veya bilmeyerek konuşursa namazı bozulmaz.

Nitekim Allah Teâlâ unutkanlık veya hata sebebiyle kulunu sorumlu tutmayacağı konusunda şöyle buyurmuştur:

﴿ ... رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ إِن نَّسِينَآ أَوْ أَخْطَأْنَا ۚ ... ﴾

[سورة البقرة من الآية :٢٨٦]

"Rabbimiz! Unutur veya hata edersek, bizi sorumlu tutma."[1]

---

[1] Bakara Sûresi: 286

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet olunduğuna göre, Allah Teâlâ bu söz üzerine şöyle buyurmuştur:

"**Nitekim öyle yaptım** (sorumlu tutmadım)."[1]

Yine Müslim'in sahihinde,Muâviye b.Hakem es-Sülemî'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunan bir hadiste, o namaz kılarken hükmünü bilmeden, aksıran birine **"yerhamukellah"** demiş, yanında bulunan da bu davranışından dolayı onu işâretle azarlamıştı. Bunun üzerine, durumu Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e sorduğunda ona namazını tekrar kılmasını emretmemiştir.Unutarak yapan, bilmeden yapan gibidir.Hatta unutarak yapan, (dînen sorumlu tutulmaması yönünden) bilmeden yapandan daha önce gelir. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- namazda unutarak konuşmuş, fakat namazını tekrar kılmamıştır.

Hatta Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde Ebû Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet edilen Zul-Yedeyn kıssasında ve Müslim'in sahihinde Abdullah b. Mes'ud -Allah ondan râzı olsun- ve İmrân b. Husayn'dan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet edilen hadislerde olduğu gibi,Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- namazını tamamlamış, tekrar kılmamıştır.

Gerek duyulduğu zaman namazda işâret etmeye gelince, bu konuda herhangi bir sakınca yoktur.

Başarı Allah'tandır.

---

[1] Müslim

ZEKÂT İLE İLGİLİ MESELELER

Soru 1

Zekâtı vermeyenin hükmü nedir? Zekâtın farz olduğunu inkâr ettiğinden veya cimriliğinden veyahut da gevşek davrandığından dolayı vermeyen arasında bir fark var mıdır?

Cevap 1

Bismillahirrahmânirrahim. Salât ve selâm, Rasûlullah'a, âline ve ashâbına olsun.

Zekât vermeyenin hükmü ayrıntılıdır. Bir kimse, zekâtın farz olması için gerekli şartları taşımakla birlikte zekâtın farz olduğunu inkâr ederse, icma ile kâfir olur. Farz olduğunu inkâr ettiği sürece, zekâtı verse bile kâfirdir. Cimrilik veya tembellikten dolayı zekât vermezse fâsıktır. Büyük günah işlemiş olur. Bu hal üzere ölürse, o kimse Allah Teâlâ'nın dilemesine kalmıştır. Allah Teâlâ dilerse ona azap eder, dilerse onu bağışlar.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِۦ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ۚ وَمَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱفْتَرَىٰٓ إِثْمًا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾ ﴾ [سورة النساء الآية: ٤٨]

"Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını (ve küfrü) **asla bağışlamaz. Bunun dışındaki günahları dilediğine bağışlar. Kim, Allah'a ortak koşarsa, büyük bir günahla iftirâ etmiş olur."**[1]

Kur'an-ı Kerim ve Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in pek çok temiz sünneti, zekât vermeyenin kıyâmet günü zekâtını vermediği mallarla azap edileceğine, azaptan sonra da cennet

---

[1] Nisâ Sûresi:48

veya cehenneme giden yolunu göreceğine delâlet etmektedir. Bu tehdit, zekâtın farz olduğunu inkâr etmeyen hakkındadır.

Nitekim Allah Teâla bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ ... وَٱلَّذِينَ يَكۡنِزُونَ ٱلذَّهَبَ وَٱلۡفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَبَشِّرۡهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٖ ٣٤ يَوۡمَ يُحۡمَىٰ عَلَيۡهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكۡوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمۡ وَجُنُوبُهُمۡ وَظُهُورُهُمۡۖ هَٰذَا مَا كَنَزۡتُمۡ لِأَنفُسِكُمۡ فَذُوقُواْ مَا كُنتُمۡ تَكۡنِزُونَ ٣٥ ﴾ [سورة التوبة:٣٤-٣٥]

"Altın ve gümüşü biriktirip yığan ve onları Allah yolunda harcamayanlar (zekâtını vermeyenler) **yok mu, işte onlara acıklı azabı müjdele!** (Bu altın ve gümüş mallar) **cehennem ateşinde kızdırılıp bunlarla onların alınları, yanları ve sırtları dağlanacağı gün** (azarlanarak onlara şöyle denilir)**: İşte bu, kendiniz için biriktirdiğiniz mallarınızdır. Yığmakta olduğunuz şeyler sebebiyle** (acıklı azabı) **tadın!"**[1]

Altın ve gümüşün zekâtını vermeyenin azap olunacağına dâir Kur'an-ı Kerim'in haber verdiği şeyler, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet olunan sahih hadislerde de vardır.

Nitekim deve, sığır ve koyun gibi hayvanların zekâtını vermeyenin kıyâmet günü bu hayvanlarla azap olunacağını haber veren sahih hadisler vardır.

Kâğıt para ve ticaret malının zekâtını vermeyenin hükmü, altın ve gümüşün zekâtını vermeyenin hükmü gibidir. Çünkü kâğıt

---

[1] Tevbe Sûresi: 34-35

para ve ticaret malları, altın ve gümüşün yerine geçmekte ve onun yerini doldurmaktadır.

Zekâtın farz oluşunu inkâr edenin hükmüne gelince, o kâfirdir ve cehennemde kâfirlerle beraber haşr olunur. Onun oradaki azabı, diğer kâfirler gibi, sürekli ve sonsuza dek kalıcıdır.

Nitekim Allah Teâlâ onlar hakkında şöyle buyurmuştur:

﴿... كَذَٰلِكَ يُرِيهِمُ ٱللَّهُ أَعْمَٰلَهُمْ حَسَرَٰتٍ عَلَيْهِمْ ۖ وَمَا هُم بِخَٰرِجِينَ مِنَ ٱلنَّارِ ١٦٧﴾ [سورة البقرة من الآية :١٦٧]

"Allah onlara, (bâtıl) **amellerini, pişmanlıklar ve üzüntü kaynağı olarak gösterir. Onlar ateşten çıkacak değillerdir."** [1]

Yine şöyle anlatmaktadır:

﴿يُرِيدُونَ أَن يَخْرُجُوا۟ مِنَ ٱلنَّارِ وَمَا هُم بِخَٰرِجِينَ مِنْهَا ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ٣٧﴾ [سورة المائدة الآية:٣٧]

"Onlar (kâfirler) **ateşten çıkmak isterler, fakat onlar oradan çıkacak değillerdir. Onlar için devamlı bir azap vardır."** [2]

Kur'an ve sünnette bu konuda daha birçok delil vardır.

Soru 2

Birisinin deve, sığır ve koyundan oluşan hayvan sürüsü varsa ve bu hayvan türlerinden her biri nisap miktarına ulaşmıyorsa, bu hayvanlara zekât var mıdır? Zekâtı varsa, nasıl verilmesi gerekir?

---

[1] Bakara Sûresi: 167

[2] Mâide Sûresi:37

Cevap 2

Deve, sığır ve koyunun bilinen belli bir zekâtı vardır. Bu hayvanlarda zekâtın farz olması için şartların oluşması ile birlikte nisap miktarına ulaşması gerekir. Bu şartların başında ise, bu hayvanların salma olması, yani senenin tamamını veya büyük kısmını otlaklarda otlayarak geçirmesidir.

Eğer deve, sığır ve koyun nisap miktarına ulaşmamışsa, bu hayvanlar için zekât yoktur, bazısı diğer bazısına katılmaz. Eğer bir insanın şahsi olarak kullandığı 3 tane devesi, 20 tane koyunu ve 20 tane de sığırı varsa, hepsi birlikte toplanmaz. Çünkü bunlardan her cins nisap miktarına ulaşmamıştır. Fakat bu hayvanlar ticaret için ise, hayvanların bazısı diğerine katılır. Çünkü bu durumda, İslâm âlimlerinin de belirttiklerine göre, bunlar ticaret malları sayılır. Bunların zekâtı, altın ve gümüşün zekâtı gibi verilir. Düşünen birisi, bu konudaki delillerin açık olduğunu görecektir.

Soru 3

Zekât vermemek için iki veya üç kişinin sürülerini birbirlerine katmaları câiz midir?

Cevap 3

Zekât vermekten kaçmak veya nisap miktarını azaltmak için, zekât mallarını bir araya toplamak veya birbirinden ayırmak câiz değildir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((لاَ يُفَرَّقَ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ،وَلاَ يُجْمَعَ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ خَشْيَةَ الصَّدَقَةِ.))

[رواه البخاري]

"Zekât artar veya eksilir korkusuyla, toplu olan mallar birbirinden ayrılmaz, ayrı olan mallar da biraraya getirilmez."[1]

Bir kimsenin 40 tane koyunu var ve zekât vermemek için bunları birbirinden ayırırsa, onun üzerinden zekât düşmez. Allah Teâlâ'nın farz kıldığı zekâtı hile yaparak vermemekle de günahkâr olur.

Yine zekâtını vermemek için farklı cins hayvanları bir araya getirmek de câiz değildir. Bir kimse, zekât toplamak için gelen memura zekât miktarını düşük vermek için nisap miktarına ulaşmış koyun veya deve veyahut da sığırlarını başka bir kimsenin koyun veya deve veyahut da sığırlarına katarsa, her ikisinden de zekât düşmez. Bundan dolayı da günahkâr olurlar. Her ikisinin de geriye kalan zekâtı vermeleri gerekir.

Yine iki kişiden birisinin 40, diğerinin 60 koyunu varsa ve zekât toplamak için gelen memura zekât olarak bir tane koyun vermek için bu sürüleri birbirlerine katarlarsa bunun onlara bir yararı yoktur. Bu davranış, haram hile olduğu için farz olan zekâtın geri kalanı ikisinden de düşmez ve zekât olarak fakirlere verilmek üzere bir koyun daha vermeleri gerekir. Bu koyunun beşte ikisini 40 koyunun sahibi olan, beşte üçünü ise 60 koyunun sahibi olan kimse öder. Zekât toplamak için gelen memura verecekleri tek koyunun kendi aralarındaki ödeme oranı bu şekildedir. Her ikisinin de Allah'a tevbe etmeleri ve bir daha böyle bir hileye başvurmamaları gerekir. Eğer sürülerini birbirine karıştırmaları, farz olan zekât hakkını düşürmek veya noksanlaştırmak amacıyla hile yapmak için değil de aralarındaki yardımlaşma ve dayanışmadan

---

[1] Buhârî

dolayı ise, İslâm âlimlerinin kitaplarında da açıkladığı üzere, şartları yerine getirildiği takdirde bunda herhangi bir sakınca yoktur.

Nitekim Buhârî'nin rivâyet ettiği ve yukarıda zikredilen hadiste, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((مَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ، فَإِنَّهُمَا يَتَرَاجَعَانِ بَيْنَهُمَا بِالسَّوِيَّةِ.))

[رواه البخاري]

"Müşterek bir sürüye sahip olanlar, verdikleri zekâtı aralarında bölüşürler."[1]

Soru 4

Bir adamın, yılın büyük bir bölümünü yemle beslediği 100 tane devesi var. Bu develer için zekât vermek gerekir mi?

Cevap 4

Deve veya sığır veyahut da koyundan oluşan sürü, yılın tamamını veya çoğunu otlaklarda otlamıyorsa, bunlar için zekât vermesi gerekmez. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- zekâtın salma olan hayvanlarda farz olduğunu şart koşmuştur.Eğer sahibi yılın büyük bir bölümünde veya yarısında yemle besliyorsa, o hayvanlar için zekât gerekmez.Fakat ticaret için besliyorsa, zekâtını vermesi gerekir. Çünkü bu durumda bu hayvanlar, satışa sunulan arsa ve arabalar gibi ticaret malı sayılır ve daha öncede geçtiği gibi, eğer değeri altın ve gümüşün nisap miktarına ulaşıyorsa, zekâtı verilmelidir.

---

[1] Buhârî

Soru 5

Zekât verilecek fakiri belirlemek zamana göre değişmektedir. Bunun ölçüsü nedir? Zekât veren kimsenin, zekâtını lâyık olmayana verdiği anlaşılırsa, bir daha zekât vermesi gerekir mi?

Cevap 5

Fakire, kendisine bir yıl yetecek kadar zekât verilir. Zekât veren kimse, zekât verdiği kimsenin fakir olmadığı anlaşılırsa, zekât verdiği kişinin dış görünüşü fakir ise, tekrar zekât vermesi gerekmez.

Nitekim bu konuda sahih bir hadis vardır ki o şöyledir:

((قَالَ رَجُلٌ: لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصُدِّقَ عَلَى سَارِقٍ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ. لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ، فَوَضَعَهَا فِي يَدَيْ زَانِيَةٍ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصُدِّقَ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ، لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدَيْ غَنِيٍّ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصُدِّقَ عَلَى غَنِيٍّ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى سَارِقٍ، وَعَلَى زَانِيَةٍ، وَعَلَى غَنِيٍّ، فَأُتِيَ، فَقِيلَ لَهُ: أَمَّا صَدَقَتُكَ عَلَى سَارِقٍ، فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعِفَّ عَنْ سَرِقَتِهِ، وَأَمَّا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسْتَعِفَّ عَنْ زِنَاهَا، وَأَمَّا الْغَنِيُّ فَلَعَلَّهُ يَعْتَبِرُ فَيُنْفِقُ مِمَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ.)) [رواه البخاري ومسلم]

"(İsrailoğullarından) **bir adam kendi kendine: Allah'a yemîn olsun ki** (bu gece) **mutlaka bir sadaka vereceğim, deyip sadakasıyla dışarı çıktı. Sadakasını** (fakir sandığı) **hırsızın avucuna**

koydu. Sabah olduğunda (kavmindeki) **herkes: Bu gece bir hırsıza sadaka verilmiş! dediler. Adam: Allahım! Bir hırsıza sadaka verdiğim için sana hamd olsun, dedi. Fakat mutlaka bir sadaka daha vereceğim, deyip sadakasıyla dışarı çıktı. Sadakasını** (fakir sandığı) **bir fâhişenin avuçlarına koydu. Sabah olduğunda** (kavmindeki) **herkes: Bu gece bir fâhişeye sadaka verilmiş! dediler. Adam: Allahım! Bir fâhişeye sadaka verdiğim için sana hamdolsun, dedi. Fakat mutlaka bir sadaka daha vereceğim, deyip sadakası ile dışarı çıktı. Sadakasını** (fakir sandığı) **bir zenginin avucuna koydu. Sabah olunca** (kavmindeki) **herkes: Bu gece bir zengine sadaka verilmiş! dediler. Adam: Allahım! Bir hırsıza, bir fâhişeye ve bir zengine sadaka verdiğim için sana hamdolsun, dedi. Rüyasında kendisine** (bir melek tarafından) **şöyle denildi: Sadakan kabul edilmiştir. Zirâ hırsıza verdiğin sadakan, onun hırsızlıktan vazgeçmesine, fâhişeye verdiğin sadakan, onun zinâdan vazgeçmesine ve zengine verdiğin sadakan, onun Allah'ın kendisine bahşettiği şeylerden tasadduk etmesine** (Allah yolunda harcamasına) **vesîle olur."**[1]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- de bu durumu onaylamış ve sadakasının kabul olunduğunu haber vermiştir.

Fıkıh Usûlünde şöyle bir kâide belirlenmiştir:

"Bizden öncekilerin şeriatında câiz olan şey, dînimize aykırı olmadığı sürece, bizim için de câizdir."

Nitekim sahâbeden iki kişi, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek kendilerine zekâttan vermesini istemiş,

---

[1] Buhârî ve Müslim

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ikisini de güçlü ve kuvvetli görünce onlara şöyle buyurmuştur:

((إِنْ شِئْتُمَا أَعْطَيْتُكُمَا وَلاَ حَظَّ فِيهَا لِغَنِيٍّ، وَلاَ لِقَوِيٍّ مُكْتَسِبٍ.))

[رواه النسائي وأبو داود وأحمد]

"Eğer isterseniz zekâttan size vereyim. Fakat zenginin ve çalışmaya gücü yetenin zekâttan payı (isteme hakkı) **yoktur."**[1]

Çünkü fakir gözüken birini her yönden araştırıp kesin karar vermek zor ve meşakkatlidir. Bu yüzden az önce yukarıda geçen hadiste de olduğu gibi, zekâtı alan fakir olduğunu iddiâ ettiği ve çalışabilen kuvvetli bir kimse olduğu ortaya çıkmadığı sürece, zekât veren kimse ona bu konudaki dînî hükmü açıklamakla beraber onun dış görünüşüyle yetinir.

Soru 6

Kendi ülkesinden başka bir ülkede olan ve parası çalınan birisine, günümüzde mali işlemler kolay olmasına rağmen zekât verilir mi?

Cevap 6

Hakkında soru sorulan bu kimse, zekât verilenler sınıfından olan yolda kalanlardan (yolcu) sayılır. Bu kimse, ihtiyacı olduğunu veya yol harcırahını kaybettiğini veyahut da çalındığını iddiâ ederse, beldesinde zengin olsa bile, beldesine ulaştıracak kadar ona zekâttan verilir.

---

[1] Nesâî, Ebû Dâvûd ve İmam Ahmed

Soru 7

Bazı insanlar, Bosna-Hersek ve benzeri ülkelerde savaşan müslümanlara zekât verilmesi konusunda insanları şüpheye düşürmektedirler. Muhterem hocam sizin bu konudaki görüşünüz nedir? Günümüzde onlara mı, yoksa dünyanın değişik yerlerindeki İslâm merkezlerinde çalışanlara mı zekât verilmesi daha yerinde olur? Ya da onların ihtiyacı daha çok olmasına rağmen kendi ülkesindeki fakirlere mi vermesi daha yerinde olur?

Cevap 7

Bosna-Hersek'teki müslümanlar fakir, mazlum ve yardıma muhtaç olmaları ve kalpleri İslâm'a ısındırılması için zekât almaya en lâyık insanlardır. Onlar gibi aynı durumdaki diğer müslümanlar da zekât almayı hak eden insanlardır. Aynı şekilde İslâm merkezlerinde insanlara eğitim veren ve onları İslâm'a dâvet eden görevliler, fakir iseler onlar da zekât almaya lâyıktırlar. Yine zengin müslümanların dünyadaki bütün fakir müslümanları teselli ederek onlara şefkat göstermek, onların kalplerini kazanmak ve onları İslâm üzere sebât etmelerini sağlamak için zekâtlarını güvenilir insanlar aracılığıyla vermeleri gerekir.

Yine onlar, zekât dışında, zikredilen sebeplerden dolayı şefkat gösterilmeye ve yardım edilmeye lâyık insanlardır.

Zekât verenin ülkesindeki fakirlere, ihtiyaçlarını giderecek kimseler yoksa başka ülkenin insanlarına zekât vermekten onlar daha önce gelir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Muaz b. Celeb'i -Allah ondan râzı olsun- Yemen'e gönderirken ona şöyle buyurmuştur:

((أُدْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللهِ قَدْ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللهِ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ.)) [متفق عليه]

"Onları, Allah'tan başka hak ilâhın olmadığına ve benim de O'nun elçisi olduğuma dâvet et. Eğer bu konuda sana itaat ederlerse, Allah'ın kendilerine günde beş vakit namaz kılmalarını farz kıldığını onlara haber ver. Eğer bu konuda sana itaat ederlerse, Allah'ın zenginlerinden alınıp fakirlerine verilmek üzere mallarından zekâtı farz kıldığını onlara haber ver."[1]

Soru 8

Bilindiği gibi takılan veya takılmak için alınan veyahut da ödünç alınan altın ve benzeri zîynet eşyalarının zekâtı konusunda âlimler arasında ihtilaf vardır. Muhterem hocam sizin bu konudaki görüşünüz nedir? Zekâtının verilmesi gerektiğini farz etsek bunların nisap miktarına ulaşması gerekir mi? Nisap miktarına ulaşması gerekli ise, bu konudaki hadislerin delâlet ettiği gibi, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ateşe girmekle tehdit ettiği takının nisap miktarına ulaşmadığı görülmektedir. Buna nasıl cevap verilir?

---

[1] Buhârî ve Müslim

Cevap 8

Takılan veya takılmak için alınan veyahut da ödünç alınan altın ve gümüş gibi zîynet eşyalarının zekâtı konusunda âlimler arasındaki ihtilaf meşhurdur. Bu konuda en tercihli görüş, altın ve gümüşün zekâtı konusunda rivâyet edilen delillerin genel oluşu sebebiyle zekâtının farz olduğudur.

Nitekim Abdullah b. Amr b. Âs'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunan hadiste Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in huzuruna, yanındaki kızının elinde iki bilezik olan bir kadın girmişti.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- kadına:

((أَتُؤَدِّينَ زَكَاةَ هَذَا؟ قَالَتْ: لاَ. قَالَ: أَيَسُرُّكِ أَنْ يُسَوِّرَكِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ سِوَارَيْنِ مِنْ نَارٍ؟ قَالَ: فَخَلَعَتْهُمَا فَأَلْقَتْهُمَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: هُمَا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ.)) [رواه النسائي وأبو داود وأحمد]

"Bunun zekâtını veriyor musun? diye sorunca kadın:

-Hayır, dedi.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- **ona:**

-Allah -azze ve celle-**'nin senin eline o iki bileziğin yerine, kıyâmet günü ateşten iki bilezik giydirmesini ister misin? deyince, kadın bilezikleri çıkarıp Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem-**'e doğru attı ve:**

-Bunlar Allah ve elçisi içindir, dedi."[1]

---

[1] Nesâî, Ebû Dâvûd ve İmam Ahmed

Yine Ümmü Seleme'den -Allah ondan râzı olsun- sâbit olan bir hadiste o şöyle der:

((كُنْتُ أَلْبَسُ أَوْضَاحًا مِنْ ذَهَبٍ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! أَكَنْزٌ هُوَ؟ فَقَالَ: مَا بَلَغَ أَنْ تُؤَدَّى زَكَاتُهُ فَزُكِّيَ فَلَيْسَ بِكَنْزٍ.)) [رواه أبو داود]

"Ben, altından halhallar giyerdim.

-Ey Allah'ın eşçisi! Bu (altını kullanmak, Kur'an'da azapla tehdit edilen) **birikmiş servet midir? diye sordum.**

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-**:**

-Nisap miktarına ulaşıp zekâtı verilen mal, birikmiş servet değildir."[1] buyurdu.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ona:

"**Altın ve gümüş gibi takıların zekâtı yoktur**" dememiştir.

Bütün bu hadisler, kalan diğer hadislerle arasının bulunması için nisap miktarına ulaşan altın ve gümüş gibi takılara yorumlanır. Zirâ Kur'an âyetleri birbirini tefsir ettiği gibi, hadisler de birbirini tefsir eder. Hadisler, âyetleri de tefsir eder. Genel olan hükümleri özel, mutlak olanları ise mukayyed (sınırlı) kılar. Çünkü Kur'an ve sünnetin hepsi Allah katındandır. Allah katından olan hiçbir şey, birbiriyle çelişmez. Aksine birbirini tasdik eder ve birbirini açıklar.

Aynı şekilde zekât verilen mallar olan nakit paralar, ticaret malları ve hayvanlarda olduğu gibi, takıların da üzerinden bir tam yıl geçtikten sonra zekâtı verilir.

Başarı Allah'tandır.

---

[1] Nesâî, Ebû Dâvûd ve İmam Ahmed

Soru 9

Bazı âlimler, sahâbe ve tâbiîn zamanında yaygın olmadığı için kullanma amaçlı takılara zekât gerektiğini reddetmektedirler. Oysa bu takılar, hemen hemen her evde bulunmaktaydı. Aynı şekilde Âişe -Allah ondan râzı olsun- ve Abdullah b. Ömer -Allah ondan ve babasından râzı olsun- gibi bazı sahâbeden bunlara zekât gerekmediğine dâir görüşler sâbittir. Buna nasıl cevap verilir?

Cevap 9

Bu meselenin de diğer ihtilaflı meseleler gibi güvenilir delile ihtiyacı vardır. İhtilafı ortadan kaldıracak delil bulunduğunda, onu kabul etmek gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلۡأَمۡرِ مِنكُمۡۖ فَإِن تَنَٰزَعۡتُمۡ فِي شَيۡءٖ فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمۡ تُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِۚ ذَٰلِكَ خَيۡرٞ وَأَحۡسَنُ تَأۡوِيلًا ٥٩ ﴾ [سورة النساء الآية: ٥٩]

"Ey îmân edenler! Allah'a itaat edin. Elçiye itaat edin Sizden olan idârecilere (Allah'a isyanı emretmedikçe) **itaat edin. Aranızda herhangi bir konuda anlaşmazlığa düşerseniz, gerçekten Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsanız, o konuda hüküm vermek için, onu Allah'**(ın kitabı Kur'an)**a ve elçisi** (Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünneti)**ne götürün. Allah'**(ın kitabı Kur'an)**a ve elçisi** (Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünneti)'**ne götürmek; sizin için daha hayırlı, sonuç bakımından da daha güzeldir."**[1]

---

[1] Nisâ Sûresi: 59

Allah Teâlâ yine şöyle buyurmuştur:

﴿ وَمَا ٱخۡتَلَفۡتُمۡ فِيهِ مِن شَيۡءٖ فَحُكۡمُهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبِّي عَلَيۡهِ تَوَكَّلۡتُ وَإِلَيۡهِ أُنِيبُ ۝١٠ ﴾ [سورة الشورى الآية: ١٠]

"(Ey insanlar! Dîniniz konusunda) **ayrılığa düştüğünüz herhangi bir şeyde hüküm vermek, Allah'a âittir. İşte bu Allah, benim Rabbimdir. Ben** (her işimde yalnızca) **O'na dayandım ve ben,** (her işimde yalnızca) **O'na dönerim.**"[1]

Şer'î hükmü bilen ve bu hükmü savunan kimseye aykırı hareket eden âlimlerin hiçbir zararı olmaz. Çünkü uzman olan müçtehidlerden, içtihadında isâbet ederse, iki ecir alacağı dînde kararlaştırılmıştır. Kim de içtihadında hata ederse, sadece içtihad etme ecrini alır, isâbet etme ecrini elde edememiş olur. Nitekim bu konuda Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih bir hadis vardır. Allah Teâlâ'nın şeriatıyla hükmeden diğer müçtehid âlimler de içtihad eden hâkim gibidirler. Sahâbe ve onlardan sonra gelen âlimlerden bazı kimseler, bu ve diğer ihtilaflı meselelerde ihtilaf etmişlerdir. Âlimlere düşen görev; bu gibi meselelerde hakkı delili ile öğrenme konusunda bütün gayretlerini sarf etmeleridir. Doğruyu isâbet ettirene, aykırı hareket edenin olması, kendisine hiçbir zararı olmaz. Her âlimin, kendi görüşüne aykırı hareket etse bile, hakkı bilerek ona aykırı hareket ettiği açıkça belli olmadıkça kendisine aykırı hareket eden müslüman kardeşine hüsn-ü zan beslemesi ve onun bu konudaki görüşünü iyi şeylere yorumlaması gerekir.

Başarı Allah'tandır.

---

[1] Şûrâ Sûresi: 10

Soru 10

Elbise ve ev âletleri gibi çeşitli şeylerin ticaretiyle uğraşan bir kimse, zekâtını nasıl vermesi gerekir?

Cevap 10

Bu kimsenin, ticaret yapmak için yanında bulunan malın üzerinden bir tam yıl geçtikten sonra, -bu konuda rivâyet olunan hadisler gereği-, altın veya gümüşün nisap miktarına ulaştığında zekâtını vermesi gerekir. Nitekim bu konudaki hadislerden birisi de, Semura b. Cundub ve Ebu Zer el-Ğıfârî'nin -Allah ikisinden de râzı olsun- rivâyet ettikleri hadislerdir.

Soru 11

Günümüzde hisse senetlerini satın alma yoluyla şirketlere ortak olmak yaygınlaştı. Bu hisse senetlerine zekât gerekir mi? Bu hisse senetlerinin zekâtı nasıl verilir?

Cevap 11

Ticaret için olan hisse senetlerine sahip olanların, arsa ve araç gibi ticaret mallarında olduğu gibi, o malın üzerinden bir tam yıl geçtikten sonra zekâtını vermeleri gerekir.

Eğer hisse senetleri, satış için değil de arsa ve araba gibi kiralamak için yapılan mallarda olursa, bu malların zekâtı yoktur. Bunların zekâtı, üzerinden tam bir yıl geçtikten sonar nakit paralar gibi, nisap miktarına ulaştığında elde edilen kirasından verilir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 12

Bir kimse, aylık geliri olan maaşının bir kısmını harcamakta, bir kısmını da biriktirmektedir. Bu malın zekâtını nasıl vermelidir?

Cevap 12

Biriktirdiği parayı düzenli olarak yazarak belirlemesi, sonra da üzerinden bir tam yıl geçtikten sonra zekâtını vermesi gerekir. Bu ise, her ay biriktirdiği paranın üzerinden bir tam yıl geçtikten sonra zekâtını verir. Hepsinin zekâtını birinci ayla birlikte verirse, bir zararı yoktur. Kendisine de ecir vardır. Malın üzerinden henüz bir tam yıl geçmediği halde zekâtını vermesinden dolayı bu zekât, erkene alınmış olur. Zekât veren kimse, bu konuda bir yarar görüyorsa, zekâtını önceden vermesinde bir engel yoktur. Fakat malın üzerinden bir tam yıl geçtikten sonra, malın kaybolması veya fakirlerin olmaması gibi, dînî bir özür olmadan zekâtını geciktirmek, câiz değildir.

Soru 13

Arkasında mallar ve yetim çocuklar bırakan birisinin malına zekât gerekir mi? Zekât gerekiyorsa, bunu kimin vermesi gerekir?

Cevap 13

Yetim çocukların sahip oldukları nakit paralara, ticaret mallarına, deve, sığır ve koyun gibi yılın büyük bir bölümünü otlaklarda otlayan hayvanlara, tahıl ve meyvelere zekât gerekir. Yetim çocukların velisi olan kimse vakti geldiğinde bu malların zekâtını vermesi gerekir. Eğer yetim çocukların, ölen babaları tarafından velileri yoksa mallarını ve diğer işlerini takip edecek bir velinin şeriat mahkemesi tarafından tayin edilmesi için müracaat edilir. Mahkemece tayin edilen velinin, bu konuda Allah Teâlâ'dan korkması ve mallarla diğer işlerin yetim çocukların yararına olacak şekilde çalışması gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿...وَيَسْـَٔلُونَكَ عَـنِ ٱلْيَـتَـٰمَىٰۖ قُـلْ إِصْـلَاحٌ لَّهُـمْ خَـيْرٌۖ وَإِن تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَٰنُكُمْۚ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ ٱلْمُفْسِدَ مِنَ ٱلْمُصْلِحِۚ وَلَـوْ شَـآءَ ٱللَّهُ لَأَعْنَتَكُمْۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۝٢٢٠﴾ [سورة البقرة من الآية:٢٢٠]

"(Ey Nebi!) **Sana yetimler** (ile birlikte yaşama ve onların malları) **hakkında sorarlar. De ki: Islah etmeniz** (iyi yetiştirmeniz) **onlar için daha hayırlıdır.**(Onlar için her zaman en faydalısını yapın)**. Eğer** (hayatın diğer işlerinde de) **onlarla birlikte yaşarsanız, onlar sizin** (dîndeki) **kardeşlerinizdir. Allah,** (yetimlerin mallarını) **ifsad eden ile ıslah edeni bilir. Eğer Allah dileseydi,** (yetimlerle birlikte yaşamayı haram kılarak) **sizi de zahmet ve meşakkate sokardı. Şüphesiz Allah,** (mülkünde) **güçlüdür, hikmet sahibidir.**"[1]

Allah Teâlâ bu konuda yine şöyle buyurmuştur:

﴿وَلَا تَقْرَبُواْ مَالَ ٱلْيَتِيمِ إِلَّا بِٱلَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُۥۚ...﴾ [سورة الأنعام من الآية:١٥٢]

"(Ey vâsiyet sahipleri) **olgunluk çağına erişinceye kadar, yetimin malına,** (onu ıslah etmek ve ondan faydalanmasını sağlamak sûretiyle) **en iyi şekilde yaklaşın.**"[2]

Bu anlamda daha birçok âyet vardır. Malların zekâtı ise, babalarının ölümünden itibaren bir tam yıl geçtikten sonra verilir. Çünkü babalarının ölümüyle mallar çocukların mülkü olmuştur.

Başarı Allah'tandır.

---

[1] Bakara Sûresi: 220

[2] En'am Sûresi: 152

Soru 14

Günümüzde elmas ve platin gibi mücevher takı çeşitleri çoğalmıştır. Yemek kapları şeklinde süs eşyası olarak veya kullanmak için olursa bunların zekâtı var mıdır?

Cevap 14

Eğer altın ve gümüşten olan mücevherler nisap miktarına ulaştıktan ve üzerinden bir tam yıl geçtikten sonra, ister takmak, isterse başkasına ödünç vermek için olsun,-bu konuda gelen sahih hadisler gereği- âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, zekâtının verilmesi gerekir. Eğer bu mücevherler altın ve gümüşün dışında elmas ve akik gibi şeyler ise, bunların zekâtı yoktur. Ancak bunlar ticaret amaçlı ise, o takdirde ticaret malları sayılır ki, diğer ticaret mallarında olduğu gibi bunlara da zekât gerekir. Süs için bile olsa altın ve gümüşten kaplar edinmek câiz değildir.Çünkü bu durum,yeme ve içmede bu kapları kullanılmaya kadar götürür.

Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak bildirildiğine göre o bu konuda şöyle buyurmuştur:

((لاَ تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ، وَلاَ الدِّيبَاجَ، وَلاَ تَشْرَبُوا فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَلاَ تَأْكُلُوا فِي صِحَافِهَا، فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا، وَلَكُمْ فِي الْآخِرَةِ.)) [متفق عليه]

"İpek ve brokardan yapılmış elbiseler giymeyin. Altın ve gümüş kaplarda su içmeyin. Altın ve gümüş tabaklarda yemek yemeyin. Zirâ onlar, dünyada kâfirler, âhirette ise sizin içindir."[1]

[1] Buhârî ve Müslim

Bu kapları edinen kimsenin Allah Teâlâ'ya tevbe etmesi ve bu kapların zekâtını vermesi gerekir.

Yine bunları, kaplara benzemeyen kolye ve bilezik gibi başka eşyalara çevirmesi gerekir.

Soru 15

Bazı çiftçiler, tarlalarını yağmur suyuyla sulamaktadırlar. Bu ziraatın ürününe zekât gerekir mi? Motor veya makinayla sulanan tarlanın zekâtı bundan farklı mıdır?

Cevap 15

Yağmur suları, akarsular ve akan pınarlarla sulanan hurma, kuru üzüm, buğday ve arpa gibi tahıl ve meyve gibi ürünlerin zekâtı onda birdir. Motor ve makinayla sulanan tahıl ve meyve gibi ürünlerin zekâtı ise, yirmide birdir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((فِيمَا سَقَتِ السَّمَاءُ وَالْعُيُونُ أَوْ كَانَ عَثَرِيًّا الْعُشْرُ، وَمَا سُـقِيَ بِالنَّضْحِ نِصْفُ الْعُشْرِ.)) [رواه البخاري]

"Yağmur ve pınar sularının suladığı veya yerden çıkan (kökü göl gibi bir yerden sulanan) **ürünlerde öşür** (onda bir)**, hayvanla sulanan ürünlerde ise, yarım öşür** (yirmide bir) **zekât vardır."**[1]

[1] Buhârî, Abdullah b. Ömer'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet etmiştir.

Soru 16

Bazı çiftlikler, çeşitli meyve ve sebzeler üretmektedir. Bu meyve ve sebzelere zekât gerekir mi? Zekâtı verilmesi gereken zirâi ürünler nelerdir?

Cevap 16

Karpuz ve nar gibi ölçülüp saklanamayan ve ticaret için olmayan meyve ve sebzelerin zekâtı yoktur. Ancak ticaret için olursa, -ticaret mallarında olduğu gibi- nisap miktarına ulaştıktan ve üzerinden bir tam yıl geçtikten sonra değeri üzerinden zekâtı verilir. Hurma, kuru üzüm, buğday ve arpa gibi ölçülüp saklanabilen tahıl ürünleriyle meyvelerde sadece zekât vardır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿...وَءَاتُوا۟ حَقَّهُۥ يَوْمَ حَصَادِهِۦ ۖ وَلَا تُسْرِفُوٓا۟ ۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلْمُسْرِفِينَ ﴿١٤١﴾ ﴾ [سورة الأنعام من الآية:١٤١]

"**Ürünü devşirilip toplandığı günde** (üzerinize farz kılınan) **hakkını** (zekâtını) **verin.**(Mal ve yiyeceklerin zekâtını verirken) **haddi aşmayın. Çünkü O, haddi aşanları sevmez.**"[1]

Allah Teâlâ yine şöyle buyurmuştur:

﴿ وَأَقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱرْكَعُوا۟ مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ ﴿٤٣﴾ ﴾

[سورة البقرة:٤٣]

"**Namazı** (gereği gibi) **kılın, zekâtı** (hak edene) **verin ve rükû edenlerle birlikte rükû edin.**"[2]

---

[1] En'am Sûresi: 141

[2] Bakara Sûresi: 43

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- de bu konuda şöyle buyurmuştur:

((لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ مِنْ تَمْرٍ وَلاَ حَبٍّ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوَاقٍ مِنَ الْوَرِقِ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ ذَوْدٍ مِنَ الإِبِلِ صَدَقَةٌ.)) [متفق عليه]

"Beş vesk'ten[1] az olan hurma ve tahılda zekât yoktur. İki yüz dirhemden az olan gümüşte zekât yoktur. Beş taneden az olan devede zekât yoktur."[2]

Bu hadis, ölçülüp saklanan tahıl ürünlerinin bu ölçüye ulaştığı takdirde zekâtının verilmesinin farz olduğunu gösterir. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in buğday ve arpadan zekât alması, buna benzer olan ürünlerin de zekâtının verilmesinin farz olduğunu gösterir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 17

Zekâtta nisap miktarının belirlendiği ölçüler farklı olmaktadır. Günümüzde âlimler arasında görüş ayrılıkları olan bu konuda ölçünün belirlenmesi için dayanak ne olmalıdır?

Cevap 17

Bu konuda delil, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Sâ'ıdır. (Yaklaşık 2.5 kg). Bu ise, âlimlerin ve Arap dilinin ehli olan imamların kararlaştırdığı gibi, 5.3 Irak ertalidir. Yani ortalama 4 avuç dolusudur.

---

[1] 1 Vesk= 60 Sâ' eder. 60x5 = 300 Sâ' eder. Günümüzde 1 Sâ' yaklaşık olarak 2.5 kilo grama tekâbül eder. Bu takdirde 5 Vesk: 300x2.5= 750 kg eder. (Çeviren)

[2] Buhârî ve Müslim

Başarı Allah'tandır.

Soru 18

Birçok insan banka yoluyla çalışmaktadır. Örneğin bazen bu işlere haram olan faiz karışabilmektedir. Bu mallara zekât gerekir mi? Gerekiyorsa nasıl verilmelidir?

Cevap 18

Banka ve benzeri kurumlarda faizle çalışmak haramdır ve fâiz ile elde edilen bütün gelir ve kârlar da haramdır. Fâizden elde edilen bu para sahibine âit değildir. Aksine Allah'ın fâiz hakkındaki hükmünü bilerek almışsa, malın hayır yolunda harcanması gerekir. Eğer paranın fâizini almamışsa, sadece ana parasını alır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَذَرُواْ مَا بَقِيَ مِنَ ٱلرِّبَوٰٓاْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ٢٧٨ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُواْ فَأْذَنُواْ بِحَرْبٍ مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦۖ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَٰلِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ٢٧٩ ﴾[سورة البقرة الآيتان:٢٧٨-٢٧٩]

"Ey îmân edenler! Allah'tan gereği gibi korkun. Eğer gerçekten (söz ve davranış olarak) **îmân ediyorsanız, mevcut faiz alacaklarınızı terk edin. Şayet** (böyle) **yapmazsanız, Allah ve elçisi tarafından** (fâizcilere karşı) **açılan savaştan haberiniz olsun. Eğer tevbe eder ve vazgeçerseniz** (Rabbinize döner ve fâiz yemeyi bırakırsanız)**, sermayeniz sizindir;** (böylece sermayenizden artanını almakla) **ne başkasına haksızlık etmiş olursunuz, ne de** (başkası tarafından) **haksızlığa uğramış olursunuz."**[1]

---

[1] Bakara Sûresi: 278-279

Ancak fâiz hakkındaki Allah Teâlâ'nın hükmünü bilmeden almışsa, o mal onundur. Onu diğer malından ayırması gerekmez.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ ... وَأَحَلَّ ٱللَّهُ ٱلْبَيْعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰا۟ ۚ فَمَن جَآءَهُۥ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّهِۦ فَٱنتَهَىٰ فَلَهُۥ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِ ۖ وَمَنْ عَادَ فَأُو۟لَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ٢٧٥ ﴾ [سورة البقرة من الآية:٢٧٥]

"Halbuki Allah, alış-verişi helâl, fâizi ise haram kılmıştır. Bundan sonra kime Rabbinden (fâizin haram olduğuna dâir) **bir öğüt gelir de fâizden vazgeçerse, geçmişte olan kendisinindir ve artık onun işi Allah'a kalmıştır.**(Tevbesine bağlı kalırsa, Allah güzel davrananların ecrini boşa çıkarmayacaktır.) **Kim de** (Allah'ın fâizi haram kıldığı kendisine ulaştıktan sonra) **tekrar fâize dönerse, işte onlar cehennemliktir. Onlar orada devamlı kalıcıdırlar."**[1]

Zekâtı verilmesi gereken diğer mallarında olduğu gibi, fâizden olmayan mallarının kazançlarından da zekâtını vermesi gerekir. Fâizin haram olduğunu bilmeden önceki kazancı da buna girer. Çünkü bu, yukarıda geçen âyet gereği, malından sayılır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 19

Fıtır sadakasının hükmü nedir?Fıtır sadakası, nisap miktarına ulaşması gerekir mi? Fıtır sadakası için verilen zirâi ürünler sınırlı mıdır? Sınırlı ise bu ürünler nelerdir? Bir kimse, eşi, çocukları ve hizmetçisi için de fıtır sadakası vermesi gerekir mi?

[1] Bakara Sûresi: 275

Cevap 19

Fıtır sadakası, küçük ve büyük, erkek ve kadın, hür ve köle her müslümanın üzerine farzdır.

Nitekim Abdullah b. Ömer'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- sâbit olduğuna göre o şöyle demiştir:

((فَرَضَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ وَالذَّكَرِ وَالْأُنْثَى وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلاَةِ.))[متفق عليه]

"**Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem- **fıtır sadakasını, hurma veya arpadan bir sa' olmak üzere köle ve hür, erkek ve kadın, büyük ve küçük, her müslümana farz kıldı ve fıtır sadakasını, insanlar bayram namazına çıkmadan önce verilmesini emretti.**"[1]

Fıtır sadakasının nisap miktarı yoktur. Aksine her müslümanın kendisi ve âilesinden çocukları, eşi ve câriyeleri için bir günlük yaşamlarına yetecek olan ihtiyaçlarından arta kalanını vermesi gerekir. Evde çalışan ücretli hizmetçinin fıtır sadakası ise, kendisine âittir. Fakat hizmetçiyi çalıştıranın kendisi verirse veya hizmetçi şart koşarsa, bu takdirde hizmetçiyi çalıştıranın kendisi verir. Köle olan hizmetçinin fıtır sadakasını ise, yukarıdaki hadiste de geçtiği üzere efendisi verir.

Fıtır sadakası, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, bir ülkenin hurma, arpa,buğday,mısır veya buna benzer gıda maddelerinden verilmesi gerekir. Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda herhangi bir çeşit tayin etmemiştir. Çünkü fıtır sadakası fakiri teselli etmek ve onunla yardımlaşmaktır.

---

[1] Buhârî ve Müslim

Bu sebeple müslümana, kendisinin yediği gıda maddesinden başka bir şeyle fakiri teselli etmesi ve onunla yardımlaşmasından başka bir şey gerekmez.

Soru 20

Bosna ve Hersek gibi ülkelerde savaşan mücahitlere fıtır sadakasını vermenin hükmü nedir? Eğer câiz ise bu konuda en fazîletli olanı nedir?

Cevap 20

Meşrû olan, fıtır sadakasını kendi ülkesinde yaşayan fakirlere vermesidir. Çünkü onlar, daha muhtaçtırlar. Yine fıtır sadakası, bayram günlerinde onları dilenmekten vazgeçirmek için bir teselli ve yardımlaşmadır. Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, fıtır sadakası onlardan başka fakirlere gönderilirse, geçerli olur. Çünkü fıtır sadakası, verilmesi gereken yere verilmiş ve amacına ulaşılmıştır. Fakat kendi ülkesindeki fakirlere verilmesi, daha yerinde, daha fazîletli ve daha ihtiyatlıdır. Fıtır sadakasını, kendi ülkesindeki fakirlere veya başka ülkedeki fakirlere dağıtması için -malların zekâtında olduğu gibi-, güvenilir birisini vekil tayin etmek câizdir. Yiyecekleri satın alma ve onları fakirlere dağıtma işinde bir kimseyi vekil tayin etmek de câizdir.

Başarı Allah'tandır.

ORUÇ İLE İLGİLİ MESELELER

Soru 1

Ramazan orucu kimlere farzdır? Ramazan orucu ile nâfile orucun fazileti nedir?

Cevap 1

Ramazan orucu, akıl-bâliğ olan erkek ve kadın, her müslümana farzdır. Yedi veya yedi yaşından büyük olup güç yetiren erkek ve kız çocuklarının oruç tutması ise müstehaptır. Çocukların velileri namazı emrettikleri gibi, güç yetirenlere de oruç tutmalarını emretmeleri gerekir.

Bu konudaki delil, Allah Teâlâ'nın şu emridir:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ ﴿١٨٣﴾ أَيَّامٗا مَّعۡدُودَٰتٖۚ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۚ وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ فَمَن تَطَوَّعَ خَيۡرٗا فَهُوَ خَيۡرٞ لَّهُۥۚ وَأَن تَصُومُواْ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ﴿١٨٤﴾ شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ هُدٗى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٖ مِّنَ ٱلۡهُدَىٰ وَٱلۡفُرۡقَانِۚ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۗ يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلۡيُسۡرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلۡعُسۡرَ وَلِتُكۡمِلُواْ ٱلۡعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمۡ وَلَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ ﴿١٨٥﴾ ﴾ [سورة البقرة الآيات :١٨٣- ١٨٥]

"Ey îmân edenler! Sizden önceki ümmetlere farz kılındığı gibi, size de oruç farz kılındı. Umulur ki (itaatte bulunmak ve yalnızca O'na ibâdet etmek sûretiyle sizinle günahlar arasına önlem kılarak Rabbinizden) **korkarsınız. Sayılı günlerde** (Ramazan ayında) **olmak üzere** (oruç size farz kılındı)**. Sizden kim** (oruç tutamayacak kadar) **hasta veya yolcu olursa,** (oruç tutamadığı günler kadar) **başka günlerde kaza eder.** (Yaşlılık veya iyileşme ümidi kalmamış hasta gibi devamlı özrü olup da) **oruç tutmaya güçleri yetmeyenlere** (oruç tutamadıkları her gün için) **bir fakir doyumu kadar fidye vermeleri gerekir. Bununla birlikte her kim de gönüllü olarak** (bu fidye miktarının üzerine) **fazladan verirse, bu kendisi için daha hayırlıdır. Eğer** (Allah katında orucun ne kadar büyük fazîlete sahip olduğunu) **bilirseniz,** (zor olmasına rağmen) **oruç tutmanız, sizin için** (fidye vermenizden) **daha hayırlıdır. Ramazan ayı, insanlara hak yolu gösteren, doğruyu ve hak ile bâtılın birbirinden ayırt etmenin açık delilleri olarak Kur'anın** (kadir gecesinde) **indirildiği aydır. O halde sizden her kim, Ramazan ayını idrak ederse, onda oruç tutsun. Kim de onda hasta veya yolcu olursa** (tutamadığı günler sayısınca) **başka günlerde kaza etsin. Allah, sizin için** (dîninde) **kolaylık ister, zorluk istemez. Bütün bunlar, orucu bir aya tamamlamanız ve size doğru yolu göstermesine, orucun sonunda** (Ramazan bayramında tekbir getirip) **Allah'ın adını yüceltmeniz, sizi doğru yola iletmesi** (ve size kolaylık sağlamasına karşılık Allah'a) **şükretmeniz içindir."**[1]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- de bu konuda şöyle buyurmuştur:

---

[1] Bakara Sûresi: 183-185

((بُنِيَ اْلإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَ أَنَّ مُحَمَّـدًا رَسُولُ اللهِ وَإِقَامِ الصَّلاَةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَصوْمِ رَمَضَانَ وَحَجِّ الْبَيْتِ.))

[متفق عليه]

"İslâm, beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka hak ilâhın olmadığına ve Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-**'in Allah'ın elçisi olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, Ramazan orucunu tutmak ve Beytullah'ı haccetmek."**[1]

Cebrâil -aleyhisselâm- kendisine İslâm hakkında sorduğunda Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ona şöyle cevap vermiştir:

((اَلإِسْلاَمُ: أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ وَ تُقِيمَ الصَّلاَةَ وَ تُؤْتِيَ الزَّكَاةَ و تَصومَ رَمَضَانَ وَ تَحَجَّ الْبَيْتَ إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلاً.)) [رواه مسلم]

"İslâm; Allah'tan başka hak ilâhın olmadığına ve Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-**'in Allah'ın elçisi olduğuna şehâdet etmen, namaz kılman, zekât vermen, Ramazan orucunu tutman ve yoluna güç yetirebiliyorsan Beytullah'ı haccetmendir."**[2]

Buhârî ve Müslim, Ebû Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- aynı anlama gelen başka bir hadis rivâyet etmiştir.

---

[1] Buhârî ve Müslim, Abdullah b. Ömer'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet etmiştir.

[2] Müslim, Ömer b. Hattab'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet etmiştir.

Ebû Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .))

[متفق عليه]

"**Kim,** (farz olduğuna) **inanarak ve sevabını Allah'tan ümit ederek Ramazan orucunu tutarsa, geçmiş günahları bağışlanır.**"[1]

Yine başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

((يَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ لَهُ، اَلْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ إِلاَّ الصَّوْمَ، فَإِنَّهُ لِي وَ أَنَا أَجْزِي بِهِ، تَرَكَ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ وَشَرَابَهُ مِنْ أَجْلِي، لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرْحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ، وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ،وَلَخَلُوفِ فَمِ الصَّائِمِ، أَطْيَبُ عِنْدَ اللهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ.)) [متفق عليه]

"**Allah** -azze ve celle- **buyuruyor ki: Âdemoğlunun bütün ameli kendisi içindir. İyilikler on katından yedi yüz katına kadar karşılık görür. Ancak oruç bundan müstesnâdır. Orucun benim için olması ve mükafatını da benim vermemin sebebi: Oruçlu yemesini, içmesini ve şehvetini benim için terk etmiştir. Oruçlu için iki sevinç** (anı) **vardır: Birincisi iftar ettiğinde** (açlık ve susuzluğunun gitmesi ile) **sevinir. İkincisi:** (Âhiret günü) **Rabbine kavuştuğunda** (Rabbinin kendisine verdiği büyük sevap ile) **sevinir. Oruçlunun ağız kokusu, Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.**"[2]

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Buhârî ve Müslim

Ramazan orucu ve genel olarak oruç ibâdetinin fazîleti hakkında birçok hadis olduğu bilinmektedir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 2

İyi ile kötüyü birbirinden ayırt eden, fakat ergenlik çağına ermeyen bir çocuğa oruç tutması emredilir mi? Bu çocuk, oruçlu iken ergenlik çağına ererse orucu geçerli olur mu?

Cevap 2

Birinci sorunun cevabında da geçtiği üzere, erkek ve kız çocuklar eğer yedi yaşına geldiklerinde veya yedi yaşından büyük yaşta iseler, alışmaları için oruç tutmaları emredilir. Erkek ve kız çocuklarının velileri, namazı emrettikleri gibi, orucu da emretmeleri gerekir. Ergenlik çağına erdikleri takdirde oruç tutmaları gerekir. Oruçlu iken gündüz vakti ergenlik çağına ererlerse, o günkü oruçları geçerlidir.

Örneğin bir çocuk, zevâl vaktinde 15 yaşına gelirse, o gün tutmuş olduğu oruç geçerlidir. Avret yerinin etrafında sert kılların çıkması veya şehvet sonucu meninin gelmesiyle ergenlik çağına ermemişse, öğleye kadar tutmuş olduğu oruç kendisi için nâfile, öğleden sonra tutmuş olduğu ise, farz yerine geçer. Genç kızlar için de hüküm aynıdır. Fakat genç kızlar, erkeklerden fazla olarak hayız (âdet kanı) görmekle ergenlik çağına girerler.

Soru 3

Uçak veya diğer modern ulaşım araçları ile yapılan ve zor olmayan yolculuklarda yolcunun oruç tutması mı, yoksa orucunu bozması mı daha fazîletlidir?

Cevap 3

Oruçlu için istisnâsız en fazîletli olan, yolculuk sırasında orucunu bozmasıdır. Kim de yolculuk sırasında oruç tutarsa, ona bir günah yoktur. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yolculuk sırasında hem oruç tuttuğu, hem de tutmadığı sâbittir. Aynı şekilde sahâbe de böyle yapmışlardır. Fakat sıcaklar artar ve oruç tutmakta büyük zorluklar olursa, yolcunun iftar etmesi gerekli, oruç tutması ise mekrûh olur. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- yolculuk sırasında şiddetli sıcaktan dolayı bir kalabalığın oruçlu birisinin üzerine gölge yaptıklarını gördüğünde:

"**Nedir bu?** diye sorunca, onlar: "**Oruçlu**" dediler.

Bunun üzerine Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

((لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصَّوْمُ فِي السَّفَرِ.)) [رواه البخاري]

"**Yolculuk sırasında oruç tutmak, iyilik değildir.**"

Başka bir hadiste ise şöyle buyurmuştur:

((إِنَّ اللهَ يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى رُخَصُهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ تُؤْتَى مَعْصِيَتُهُ.))

[رواه ابن حبان]

"**Şüphesiz Allah, kendisine karşı gelinmesini çirkin gördüğü gibi, ruhsatlarının kullanılmasından da hoşnut olur.**"[1]

[1] İbn-i Hıbbân

Başka bir rivâyette ise şöyle buyurmuştur:

((إِنَّ اللهَ يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى رُخَصُهُ كَمَا يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى عَزَائِمُهُ.))

[رواه ابن حبان]

"Şüphesiz Allah, farzlarının yerine getirilmesinden hoşnut olduğu gibi, ruhsatlarının kullanılmasından da hoşnut olur."[1]

Bu konuda araba, deve, gemi ve vapur gibi ulaşım araçları ile yolculuk yapan ile uçakla yolculuk yapan arasında hiçbir fark yoktur. Çünkü yolcu ismi, bu araçlarla yolculuk yapan herkesi kapsar ve yolculuğun ruhsatlarını kullanırlar. Allah Teâlâ, yolculuk ve mukimlikle ilgili hükümleri, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in zamanında olanlarla ondan sonrada kıyâmet gününe kadar gelecek olanlar için meşrû kılmıştır.Allah Teâlâ, hallerin değişeceğini de, ulaşım araçlarının çoğalacağını da iyi bilir. Şayet hükümler farklı olacak olsaydı, Allah Teâlâ bu konuya dikkat çekerdi.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿...وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ تِبْيَٰنًا لِّكُلِّ شَىْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٩﴾﴾ [سورة النحل من الآية :٨٩]

"(Ey Nebi!) **Her şeyi açıklaması,** (dalâletten) **hidâyete iletmesi,** (tasdik edene) **rahmet olması ve mü'minlere de** (güzel sonlarını) **müjdelemesi için sana Kitab'ı indirdik."**[2]

Allah Teâlâ bu konuda yine şöyle buyurmuştur:

---

[1] İbn-i Hıbbân

[2] Nahl Sûresi: 89

﴿ وَٱلۡخَيۡلَ وَٱلۡبِغَالَ وَٱلۡحَمِيرَ لِتَرۡكَبُوهَا وَزِينَةٗۚ وَيَخۡلُقُ مَا لَا تَعۡلَمُونَ ٨ ﴾ [سورة النحل الآية: ٨]

"**Atları, katırları ve eşekleri binmeniz ve ziynet olsun diye** (o yarattı). **Allah,** (îmânınız ve şükrünüz artsın diye) **bilemediğiniz daha nice** (bineceğiniz araçlar) **yaratır.**"[1]

Soru 4

Ramazan ayının başlaması ve sona ermesi ne ile sâbit olur? Ramazan ayı başlarken veya sona ererken sadece bir kişi hilâli görürse, bunun hükmü nedir?

Cevap 4

Ramazan ayının başlaması veya bitmesi, adaletli iki veya daha fazla kimsenin hilâli görmesiyle sâbit olur. Başlaması bir kişiyle de sâbit olur.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sâbit olduğuna göre o bu konuda şöyle buyurmuştur:

((... فَإِنْ شَهِدَ شَاهِدَانِ، فَصُومُوا،وَأَفْطِرُوا.)) [رواه النسائي]

"**...Eğer** (hilâli gördüğüne) **iki kişi şâhitlik ederse, oruç tutun veya orucu bozun** (bayram edin)."[2]

Yine, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bir defasında İbn-i Ömer -Allah ondan ve babasından râzı olsun-, bir defasında da bedevi birisinin hilâli görmesiyle başka bir şâhit istemeden oruç tutmalarını insanlara emrettiği sâbittir.

---

[1] Nasl Sûresi: 8

[2] Nesâî

Bunun hikmeti, -yine de Allah daha iyisini bilir- âlimlerin de belirttikleri gibi, Ramazan'ın başlama ve bitişinde ihtiyatlı olmak içindir. Her kim, Ramazan ayı hilâlini başlarken veya biterken tek başına görürse, onun şehâdetine itibar edilmez. Zirâ bu kimsenin diğer insanlarla birlikte oruç tutması ve onlarla birlikte bayram etmesi gerekir. Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, bu konuda onun kendi şehâdetine itibar edilmez.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((اَلصَّوْمُ يَوْمَ تَصُومُونَ، وَالْفِطْرُ يَوْمَ تُفْطِرُونَ، وَالْأَضْحَى يَوْمَ تُضْحُونَ.)) [رواه الترمذي وأبو داود]

"Oruç, birlikte oruç tuttuğunuz, bayram birlikte bayram yaptığınız ve kurban da birlikte kurban kestiğiniz gündedir."[1]

Başarı Allah'tandır.

Soru 5

Ramazan ayının girişi ülkelere göre farklı olursa, insanların oruca nasıl başlamaları gerekir? Amerika ve Avustralya gibi uzak ülkelerde yaşayanlar, hilâli göremedikleri için Suudi Arabistan'da yaşayanların hilâli görmeleriyle birlikte oruç tutmaları gerekir mi?

Cevap 5

Ramazan ayının girişi ülkelere göre farklı olursa, hilâlin görünmesine itimat edilmeli ve hilâlin değişik yerlerde görülmesine itibar edilmemelidir. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-

[1] Tirmizî ve Ebû Dâvûd

hilâlin görünmesine itimat edilmesini emretmiş ve bu konuda detaylı bir açıklama yapmamıştır.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak bildirilen bir hadiste kendisi şöyle buyurmuştur:

((صُومُوا لِرُؤْيَتِهِ وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِهِ، فَإِنْ غُمَّ عَلَيْكُمْ فَأَكْمِلُوا الْعِدَّةَ ثَلاَثِينَ.)) [متفق عليه]

"(Ramazan ayının) **hilâlini gördüğünüzde oruç tutun.**(Şevvâl ayının) **hilâlini gördüğünüzde de bayram edin. Eğer hava size kapalı olursa,** (oruca başlamak için Şaban ayını ve bayram etmek için ise, Ramazan ayını) **otuz güne tamamlayın.**"[1]

Başka bir rivâyette ise şöyle buyurmuştur:

((لاَ تَصُومُوا حَتىَّ تَرَوُا الْهِلاَلَ أَوْ تُكْمِلُوا الْعِدَّةَ، وَلاَ تُفْطِرُوا حَتىَّ تَرَوُا الْهِلاَلَ أَوْ تُكْمِلُوا الْعِدَّةَ.)) [متفق عليه]

"(Ramazan ayının) **hilâlini görmedikçe veya** (Şaban ayını) **otuza tamamlamadıkça oruca başlamayın.** (Şevvâl ayının) **hilâlini görmedikçe veya** (Ramazan ayını) **otuza tamamlamadıkça da bayram etmeyin.**"[2]

Bu anlamda daha pek çok hadis vardır.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- hilâlin değişik yerlerde görülmesini bildiği halde buna işâret etmemiştir. Bir grup âlim, eğer hilâl farklı yerlerde görülürse, her ülke halkının hilâli gördüklerinde oruca başlamaları gerektiğini söylemişlerdir.Bu konuda

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Buhârî ve Müslim

İbn-i Abbas'ın -Allah ondan ve babasından râzı olsun- kendisi Medine'de olduğu halde Şam halkının hilâli görmesine itibar etmediğini delil olarak göstermektedirler.Nitekim Şam halkı, Muâviye'nin -Allah ondan râzı olsun- hilâfeti zamanında Cuma gecesi hilâli görmüş ve oruca başlamışlar, Medine halkı ise ancak Cumartesi gecesi hilâli görmüşlerdi. Kureyb, İbn-i Abbas'a Şam halkının hilâli gördüklerini ve oruca başladıklarını haber verince, İbn-i Abbas -Allah ondan ve babasından râzı olsun- şöyle demiştir:

"Biz, Cumartesi gecesi hilâli gördük. Bu sebeple biz, hilâli görünceye ya da (Şaban ayını) **otuz güne tamamlayıncaya kadar oruç tutmaya devam edeceğiz"** demiş ve Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu sözünü delil göstermiştir:

((صُومُوا لِرُؤْيَتِهِ وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِهِ، فَإِنْ غُمَّ عَلَيْكُمْ فَأَكْمِلُوا الْعِدَّةَ ثَلاَثِينَ.)) [متفق عليه]

"(Ramazan ayının) **hilâlini gördüğünüzde oruç tutun.**(Şevvâl ayının) **hilâlini gördüğünüzde de bayram edin. Eğer hava size kapalı olursa,** (oruca başlamak için Şaban ayını ve bayram etmek için ise Ramazan ayını) **otuz güne tamamlayın."**[1]

İbn-i Abbas'ın bu sözü kuvvetli bir delildir. Bu konudaki delillerin arasını bulma için, Suudi Arabistan Büyük Âlimler Kurulu üyeleri de bu görüştedirler.

Başarı Allah'tandır.

---

[1] Buhârî ve Müslim

Soru 6

Gündüzü 21 saate kadar uzayan yerlerde yaşayanlar ne yapmaları gerekir? Buralarda yaşayanlar, orucun vaktini kendileri mi takdir etmeleri gerekir? Aynı şekilde gündüzün çok kısa olduğu yerlerde yaşayanlarla gece ve gündüzün 6 ay sürdüğü yerlerde yaşayanlar ne yapmaları gerekir?

Cevap 6

Gece ve gündüz süresi 24 saat olan yerlerde yaşayanlar, gündüzleri ister kısa olsun, isterse uzun olsun, oruçlarını tutarlar. Gündüz süresi kısa da olsa, bu onlar için yeterlidir Allah'a hamd olsun. Fakat gece ve gündüz süresi 6 ay gibi 24 saatten fazla uzun sürüyorsa, oruç ve namaz vakitlerini kendileri takdir ederler.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in haber verdiği , bir günü bir seneye, bir günü bir aya ve bir günü de bir haftaya denk olacak olan Deccâl'in ortaya çıkacağı günde, sahâbeye namaz vakitlerini kendilerinin takdir etmelerini emretmiştir. Gece ve gündüz süresinin 6 ay gibi uzun sürdüğü yerlerde yaşayanlar, namazların vakitlerini kendileri takdir ederler.

Suudi Arabistan Büyük Âlimler Kurulu,12. 4.1398 hicri tarih ve 61 nolu kararında bu meseleyi titizlikle inceledikten sonra şu karara varmıştır:

"Hamd, yalnızca Allah'adır. Salât ve selâm, Allah'ın elçisi Muhammed'e, âline ve ashâbına olsun.

Hicri 1398 yılının Rebîul-Âhir ayının ilk günlerinde Riyad'da düzenlenen Büyük Âlimler Kurulu'nun 12. oturumunda,Mekke'de bulunan İslâm Dünyası Birliği genel sekreteri tarafından 555 sayı ve 16.1.1398 hicri tarihli bir yazı sunulmuştur. Bu yazıda, İsveç'in Malmö kentinde bulunan İslâmî Cemiyetler Birliği Başkanı,

İskandinav ülkelerinde coğrafi konumdan dolayı gündüz süresinin yazın uzun, kışın ise kısa olduğu, aynı şekilde kuzey bölgelerinde güneşin yazın hiç batmadığı, kışın bunun tam tersi olduğu, bu bölgelerde yaşayan müslümanların Ramazan ayında nasıl oruç tutup iftâr etmeleri gerektiğini,yine bu ülkelerde namaz vakitlerini nasıl ayarlamaları gerektiğini sormaktadırlar. İslâm Dünyası Birliği genel sekreteri,onları bilgilendirmek için bu konuda Büyük Âlimler Kurulu'ndan fetvâ vermesini arzu etmektedir.

Yine bu konuda İlmi Araştırmalar ve Fetva Dâimî Komisyonu tarafından hazırlanan mesele ile bu konuda fıkıh âlimlerinden gelen diğer nakiller kurulumuza sunulmuştur. İnceleme, araştırma ve müzâkereler yapıldıktan sonra kurulumuz bu konuda şu karara varmıştır:

Birincisi:

Gecenin, güneşin doğuşu ile batışı sebebiyle gecenin gündüzden farklı olduğu,yazın gündüzün uzun,kışın ise gündüzün kısa olduğu ülkelerde yaşayanın, beş vakit namazları dînen bilinen vakitlerinde kılması gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِدُلُوكِ ٱلشَّمْسِ إِلَىٰ غَسَقِ ٱلَّيْلِ وَقُرْءَانَ ٱلْفَجْرِۖ إِنَّ قُرْءَانَ ٱلْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾ ﴾ [سورة الإسراء الآية :٧٨]

"Gündüzleyin güneşin zevâlinden gece karanlığı bastırıncaya kadar namaz kıl. Sabah namazını da kıl (ve kıraatini uzun tut). **Zirâ sabah namazında okunan Kur'an, şâhitlidir** (gece ve gündüz melekleri bu namazda hazır bulunurlar)."[1]

---

[1] İsrâ Sûresi: 78

Başka bir âyette şöyle buyurmuştur:

﴿ ... إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ كَانَتۡ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ كِتَٰبٗا مَّوۡقُوتٗا ١٠٣ ﴾

[سورة النساء من الآية :١٠٣]

"Çünkü namaz, belli vakitlerde mü'minlere farz kılınmıştır."[1]

Yine, Bureyde'den -Allah ondan râzı olsun- sâbit olduğuna göre, adamın birisi Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e namazların vakti hakkında sordu. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ona:

"**İki gün boyunca bizimle birlikte namaz kıl**" dedi.

Güneş zevâl vaktini aşınca, Bilâl'e -Allah ondan râzı olsun- ezân okuyup kâmet getirmesini emretti. Ardından öğle namazını kıldı. Sonra güneş ışınları parlak ve berrak bir halde iken ezân okuyup kâmet getirmesini emretti. Ardından ikindi namazını kıldı. Sonra güneş batınca ezân okuyup kâmet getirmesini emretti. Ardından akşam namazını kıldı.Ufukta bulunan kızıllık iyice kaybolduktan sonra ezân okuyup kâmet getirmesini emretti. Ardından yatsı namazını kıldı.Sonra ilk fecir (fecr-i kâzib) doğarken ezân okuyup kâmet getirmesini emretti.Ardından sabah namazını kıldı. İkinci gün olunca güneşin sıcaklığı azalıncaya kadar öğle namazını geciktirdi.Herkes böyle yapsa ne güzel olur.İkindi namazını ise önceki vaktinden sonraya erteleyip güneş yüksekte iken kıldı. Akşam namazını güneş battıktan sonra ufuktaki kızıllık kaybolmadan önce kıldı.Yatsı namazını ise gecenin üçte birlik bölümü geçtikten sonra kıldı.Sabah namazını da ortalık iyice ağarınca kıldı. Daha sonra: "**Namazın vaktini soran nerede?**" diye sordu.

Adam: "**Benim yâ Rasûlallah**" dedi.

[1] Nisâ Sûresi: 103

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

"Namazlarınızın vakti, bu gördüklerinizin arasındaki vakitlerdedir."[1] buyurdu.

Yine Abdullah b. Amr b. Âs'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((وَقْتُ الظُّهْرِ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ، وَكَانَ ظِلُّ الرَّجُلِ كَطُولِهِ مَا لَمْ يَحْضُرِ الْعَصْرُ، وَوَقْتُ الْعَصْرِ مَا لَمْ تَصْفَرَّ الشَّمْسُ، وَوَقْتُ صَلاَةِ الْمَغْرِبِ مَا لَمْ يَغِبِ الشَّفَقُ، وَوَقْتُ صَلاَةِ الْعِشَاءِ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ الأَوْسَطِ، وَوَقْتُ صَلاَةِ الصُّبْحِ مِنْ طُلُوعِ الْفَجْرِ مَا لَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ، فَإِذَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ، فَأَمْسِكْ عَنِ الصَّلاَةِ، فَإِنَّهَا تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ.)) [رواه مسلم]

"Öğle namazının vakti, güneş zevâli aştıktan sonra ve bir kimsenin gölgesinin boyu, kendi boyuna eşit olduktan ikindi namazı vaktine kadar olan vakittir. İkindi namazının vakti, güneş sararmaya başlayıncaya kadar olan vakittir. Akşam namazının vakti, ufuktaki kızıllık kayboluncaya kadar olan vakittir. Yatsı namazının vakti, gece yarısına kadar olan vakittir. Sabah namazının vakti ise, fecrin doğuşundan güneş doğuncaya kadar olan vakittir. Güneş doğduğunda namaz kılmayı bırak. Çünkü güneş, şeytanın iki boynuzu arasından doğar."[2]

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Müslim

Bu hadislerin dışında beş vakit namazın vakitlerini sözlü ve fiili olarak tayin eden hadisler de vardır. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in açıkladığı ve namaz vakitlerini birbirinden ayırt eden özellikler oldukça, bu hadisler gündüz ve gecenin uzun veya kısa olmasının önemli olmadığını gösterir. Bunlar, namaz vakitlerinin tayini hakkındadır. Ramazan ayında tutulan orucun vaktinin tayinine gelince,oruç tutmaları kendilerine farz kılınan kimselerin bulundukları ülkelerde gece ve gündüz süresinin toplamı 24 saat ve gündüz geceden ayırt ediliyorsa, fecrin doğuşundan güneşin batışına kadar yeme ve içme gibi orucu bozan şeyleri her gün bırakmaları gerekir. Geceleri kısa olsa bile yeme, içme ve eşleriyle cinsi münasebette bulunmak onlara helâldir. Zirâ İslâm dîni, bütün ülkelerde yaşayan insanlar içindir.

Nitekim Allah Teâlâ oruç hakkında şöyle buyurmuştur:

﴿... وَكُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلْخَيْطُ ٱلْأَبْيَضُ مِنَ ٱلْخَيْطِ ٱلْأَسْوَدِ مِنَ ٱلْفَجْرِ ۖ ثُمَّ أَتِمُّوا۟ ٱلصِّيَامَ إِلَى ٱلَّيْلِ ۚ ...﴾ [سورة البقرة من الآية :١٨٧]

"Sabahın aydınlığı, gecenin karanlığından ayırt edilinceye kadar yiyin ve için. Sonra da (güneşin batışı ile gecenin başlangıcı olan) **akşama kadar orucu tamamlayın."**[1]

Kim, gündüzün uzunluğundan dolayı veya gündüzün uzun olacağını gösteren belirtilerle, denemeyle, güvenilir ve uzman bir doktorun kendisine haber vermesiyle, oruç tuttuğu takdirde helâk olacağını, şiddetli bir hastalığa neden olacağını,hastalığını arttıracağını veya hastalığının iyileşmesini geciktireceğine kanaat getirilerek oruç tutmaya gücü yetmezse, oruç tutmaz. Tutamadığı günler sayısınca da başka bir ayda orucunu kaza eder.

---

[1] Bakara Sûresi: 187

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ ... فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۗ ... ﴾ [سورة البقرة من الآية:١٨٥]

"O halde sizden kim Ramazan ayını idrak ederse, onda oruç tutsun. Kim de onda hasta veya yolcu olursa (tutamadığı günler sayısınca) **başka günlerde kaza etsin."**[1]

Yine şöyle buyurmuştur:

﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَاۚ ...﴾ [سورة البقرة من الآية :٢٨٦]

"Allah, bir kimseye gücünün üzerinde yük yüklemez."[2]

Yine şöyle buyurmuştur:

﴿ ... وَمَا جَعَلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلدِّينِ مِنۡ حَرَجٖۚ ... ﴾

[سورة الحج من الآية :٧٨]

"Allah, din konusunda üzerinize hiçbir zorluk yüklemedi."[3]

İkincisi:

Yazın güneşin hiç batmadığı veya kışın hiç doğmadığı ya da gündüzün 6 ay, gecenin de 6 ay devam ettiği ülkelerde yaşayanların,kendilerine en yakın olan ve farz namaz vakitleri belli olan ülkelerin vakitlerine dayanarak farz namaz vakitlerini kendileri takdir edip 24 saatlik süre içerisinde beş vakit namazlarını kılarlar.

---

[1] Bakara Sûresi:185

[2] Bakara Sûresi: 286

[3] Hac Sûresi: 78

Nitekim İsra ve Miraç hadisinde sabit olduğuna göre, Allah Teâlâ bu ümmete gece ve gündüz olmak üzere her gün 50 vakit namazı farz kıldığı zaman, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Rabbinden bu elli vaktin azaltılmasını istemiş, sonunda Allah Teâlâ ona şöyle buyurmuştur:

((يَا مُحَمَّدُ! إِنَّهُنَّ خَمْسُ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لِكُلِّ صَلاَةٍ عَشَرَ فَذَلِكَ خَمْسُونَ صَلاَةً...))

"Ey Muhammed! Bu namazlar, her biri on sevap değerinde olan gerçekte elli vakit eden beş vakit namazdır."

Yine Talha b. Ubeydullah'tan -Allah ondan râzı olsun- sabit olduğuna göre, o şöyle demiştir:

"Başı toz içerisinde kalmış Necd'li bir adam Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-**'e geldi. Sesinin uğultusunu işitiyor, ancak ne dediğini anlayamıyorduk. Tâ ki Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem-**'in yanına yaklaştı ve ona İslâm'dan sordu.**

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ona:

"Gündüz ve gece olmak üzere günde beş vakit namaz kılmandır" dedi.

Adam:

"Beş vakit namazın dışında yapmam gereken başka bir şey var mı?" diye sorunca, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ona:

"Hayır. Fakat nâfile namaz kılabilirsin" dedi.

Yine Enes b. Mâlik'ten -Allah ondan râzı olsun- sabit olduğuna göre, o şöyle demiştir:

"**Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem-**'e soru sormaktan men edildik. Akıl sahibi bedevinin birisinin Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem-**'e gelip ona soru sorması ve bizim de onu dinlememiz hoşumuza giderdi. Nitekim Bedevi birisi geldi ve:**

-Ey Muhammed! Bize, senin elçin geldi ve Allah'ın seni Nebi olarak gönderdiğini iddiâ etti' dedi.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-**:**

-Doğru söylemiş, dedi.

Bedevi:

-Senin elçin, gece ve gündüz olmak üzere günde beş vakit namaz kılmamız gerektiğini söyledi' dedi.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-**:**

-Doğru söylemiş, dedi.

Bedevi:

-Seni elçi olarak gönderen Allah adına söyler misin? Bunu sana Allah mı emretti?, dedi.

Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-**:**

-Evet, dedi.

Yine, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Mesih Deccal hakkında ashâbına konuştuğu sabittir.

Nitekim sahâbe -Allah ondan râzı olsun-:

"(Mesih Deccâl) **yeryüzünde ne kadar süre kalacaktır"** diye sorunca, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

"Bir günü bir seneye, bir günü bir aya, bir günü de bir cumaya (bir haftaya) **denk olan toplam 40 gün yeryüzünde kalacaktır"** buyurmuştur.

Sahâbe -Allah ondan râzı olsun-:

"Ey Allah'ın elçisi! Bir günü bir seneye denk olan günde, bir günlük namaz kılsak yeterli midir? diye sorunca, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

-Hayır. Namazın vakitlerini siz takdir edin" buyurmuştur.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- süresi bir seneye denk olan bir günde, beş vakit namazı yeterli görmemiştir. Aksine her 24 saatlik süre için beş vakit namaz kılmaları gerektiğini ve yaşadıkları ülkelerde o günkü zaman farkını göz önünde bulundurarak normal günlerde kıldıkları namazları o günün süresine taksim etmelerini emretmiştir. Dolayısıyla soruda geçen ülkelerde yaşayan müslümanların, namaz vakitlerini gece ve gündüz sûreleri 24 saatlik süre içinde birbirinden farklı olan ve namaz vakitleri dînen belli olan en yakın ülkenin namaz vakitlerine göre ayarlamaları gerekir. Aynı şekilde Ramazan orucunu da böyle tutmaları gerekir. Daha önce geçen Mesih Deccâl hadisinde Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in o günde namaz vakitlerini nasıl ayarlamaları gerektiğini ashâbına öğrettiği gibi, yukarıda zikredilen ülkelerde yaşayanlar da, Ramazan orucunun başlangıç ve bitişini, imsak ve iftar vakitlerini, her gün fecrin doğuşu ile güneşin batışını, kendilerine en yakın olan ve gece ile gündüz süreleri 24 saatlik süre içerisinde belli olan ülkenin vakitlerine göre tayin etmeleri gerekir. Çünkü bu konuda namaz ile oruç arasında bir fark yoktur.

Başarı Allah'tandır.

Allah Teâlâ, Nebimiz Muhammed'e, O'nun âile halkına ve ashâbına salat ve selam eylesin."[1]

Soru 7

Sabah ezânı okunmaya başladığında yeme ve içmeyi derhal bırakmamız mı gerekir? Yoksa müezzin ezânı bitirinceye kadar yiyip içebilir miyiz?

Cevap 7

Müezzin, sabah namazının vakti girmeden ezan okumadığı biliniyorsa,bu takdirde sabah ezânı okunmaya başladığında yeme, içme ve orucu bozan diğer şeyleri derhal bırakmak gerekir. Fakat sabah ezânı zanna ve takvim hesabına göre okunuyorsa, bu takdirde ezân okunurken yeme ve içmede bir sakınca yoktur.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((إِنَّ بِلاَلاً يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ،فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتىَّ يُنَادِيَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ.))

"Şüphesiz Bilâl, ezânı gece okur. Siz, İbn-i Ümmi Mektûm ezân okuyuncaya kadar yiyin ve için."

Bu hadisi rivâyet eden râvi, hadisin sonunda şöyle der:

((وَكَانَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ رَجُلاً أَعْمَى، لاَ يُنَادِي حَتىَّ يُقَالَ لَهُ: أَصْبَحْتَ، أَصْبَحْتَ.)) [متفق عليه]

"İbn-i Ümmi Mektûm âmâ birisiydi. Kendisine: 'Sabahladın, sabahladın' (yani sabah namazının vakti girdi) **denilmedikçe ezân okumazdı."**[1]

---

[1] Büyük Âlimler Kurulu

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

((دَعْ ماَ يُرِيبُكَ إِلَى ماَ لاَ يُرِيبُكَ.)) [رواه البخاري]

"Seni şüphelendireni bırakıp, şüphelendirmeyen şeyleri yap."[2]

((مَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ فَقَدِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ.)) [متفق عليه]

"Kim, şüpheli şeylerden sakınırsa, dînini ve ırzını korumuş olur."[3]

Hadisleri gereği, erkek ve kadın her müslüman için en ihtiyatlısı; sabah ezânı okunmadan önce sahur yemeğini bitirmeye gayret etmesidir. Müezzinin ezânı, Bilal'in okuduğu gibi, sabah namazının vaktinin yaklaştığını insanlara bildirmek için ise, yukarıda zikredilen hadiste olduğu gibi, müezzinler sabah ezânını okuyuncaya kadar yeme ve içmede bir sakınca yoktur.

Soru 8

Hamile ve emziren kadının oruç tutmaması câiz midir? Oruç tutmazsa, o orucu kaza etmesi mi gerekir? Yoksa hamile ve emziren kadının tutmadığı oruç için keffâret vermesi mi gerekir?

Cevap 8

Hamile ve emziren kadının hükmü, hastanın hükmü gibidir. Oruç tutmakta zorlanırlarsa, oruç tutmayabilir. Hasta kimse gibi, oruç tutmaya güçleri yeterse, oruçlarını kaza ederler. Bazı âlimler, tutamadıkları her gün için bir yoksulu doyuracak kadar keffâret

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Buhârî

[3] Buhârî ve Müslim

vermelerinin yeterli olacağını söylemişlerdir ki bu, zayıf ve tercih edilmeyen bir görüştür. Doğru olan, hamile veya emziren kadının, hasta veya yolcu gibi orucunu kaza etmesidir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿... فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ...﴾ [سورة البقرة من الآية:١٨٤]

"Sizden kim (oruç tutamayacak kadar) **hasta veya yolcu olursa,** (oruç tutamadığı günler kadar) **başka günlerde kaza eder."**[1]

Enes b. Mâlik el-Ka'bi'nin -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiği hadis de buna delildir. Bu hadiste Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((إِنَّ اللهَ وَضَعَ عَنِ الْمُسَافِرِ الصَّوْمَ وَشَطْرَ الصَّلاَةِ، وَعَنِ الْحُبْلَى وَالْمُرْضِعِ الصَّوْمَ.)) [رواه الخمسة]

"Şüphesiz Allah, yolcudan orucu ve namazın yarısını, hâmile ve emziren kadından da orucu kaldırmıştır."[2]

Soru 9

Oruç tutmamalarına izin verilen çok yaşlı ve âciz kimselerle iyileşme ümidi olmayan hastalar hakkındaki görüşünüz nedir?

Bu kimseler, oruç tutamadıklarından dolayı fidye vermeleri gerekir mi?

---

[1] Bakara Sûresi: 184

[2] Sünen sahipleri ile İmam Ahmed rivâyet etmişlerdir.

Cevap 9

Yaşlılık veya iyileşme ümidi olmayan hastalık gibi, oruç tutmaya gücü yetmeyen kimselerin imkânları ölçüsünde her gün için bir yoksulu doyurmaları gerekir.

Nitekim Abdullah b. Abbas'ın -Allah ondan râzı olsun- da aralarında bulunduğu bir grup sahâbe bu şekilde fetvâ vermiştir.

Soru 10

Hayız ve nifas olan kadınların oruç tutmalarının hükmü nedir? Hayız ve nifas olan kadınlar, tutamadıkları orucun kazasını bir sonraki yılın Ramazan ayına ertelerlerse, onlara ne gerekir?

Cevap 10

Hayız ve nifas olan kadınlar, hayız ve nifas günlerinde oruç tutmamaları gerekir. Hayız ve nifas hallerinde oruç tutmaları ve namaz kılmaları câiz değildir. Oruç tutsalar ve namaz kılsalar bile bu amelleri geçerli değildir. Fakat orucu kaza ederler, namazı ise kaza etmezler.

Nitekim Âişe'ye -Allah ondan râzı olsun-:

"Hayız olan kadın, tutamadığı orucu ve kılamadığı namazı kaza eder mi?" diye sorulduğunda, o şöyle cevap vermiştir:

"Biz, (Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- tarafından) **orucu kaza etmekle, namazı ise kaza etmemekle emrolunurduk."**[1]

[1] Buhârî ve Müslim

İslâm âlimleri -Allah onlara rahmet etsin-, -Âişe'nin -Allah ondan râzı olsun- zikrettiği hadiste olduğu gibi-, Allah'tan bir rahmet ve onlara kolaylık olsun diye, hayız ve nifas olan kadınların orucu kaza etmek, namazı ise kaza etmemek gerektiği konusunda ittifak etmişlerdir. Çünkü namaz, günde beş defa tekrarlanan bir ibâdettir, kaza edilmesi hâlinde onlara bir zorluk ve meşakkat olur. Oruç ise, yılda bir defa farzdır, o da Ramazan orucudur. Ramazan orucunu kaza etmekte de onlara bir zorluk ve meşakkat yoktur.

Bir kadın, şer'î bir özrü olmadan Ramazan orucunun kazasını bir sonraki Ramazan orucuna kadar ertelerse, o orucu kaza etmekle birlikte bu amelinden dolayı Allah Teâlâ'ya tevbe etmesi ve her gün için bir yoksulu doyurması gerekir.

Aynı şekilde hasta veya yolcu olan kimse de bir şer'î özrü olmadan Ramazan orucunun kazasını bir sonraki Ramazan orucuna kadar ertelerse, o orucu kaza etmekle birlikte bu amelinden dolayı Allah Teâlâ'ya tevbe etmesi ve her gün için bir yoksulu doyurması gerekir. Fakat hastalık veya yolculuk hali bir sonraki Ramazan ayına kadar sürerse, hastalıktan iyileştikten ve yolculuktan döndükten sonra sadece kaza etmesi gerekir. Her gün için bir fakiri doyurması gerekmez.

Soru 11

Bir kimse, üzerinde Ramazan ayından kazaya kalan borcu varken Şevvâl'in altı günlük orucu, Zilhicce'nin ilk on günlük orucu veya Âşûrâ orucu gibi, nâfile oruçları tutmasının hükmü nedir?

Cevap 11

Üzerinde Ramazan ayından kaza orucu olan kimsenin nâfile oruca başlamadan önce Ramazan'dan kazaya kalan orucunu kaza etmesi gerekir. Çünkü İslâm âlimlerinin en doğru olan görüşüne göre farz nâfileden daha önemlidir.

Soru 12

Ramazan ayına girdiğinde hasta olan ve bu aydan sonra ölen kimsenin yerine oruç kaza mı edilir, yoksa tutamadığı her gün için bir yoksulu doyurmak mı gerekir?

Cevap 12

Bir müslüman, yakalandığı hastalıktan Ramazan'dan sonra ölürse, onun yerine orucu kaza etmek veya tutamadığı her gün için fidye olarak bir yoksulu doyurmak gerekmez. Çünkü o, dînen özürlü sayılır. Aynı şekilde yolcu birisi, yolculuk sırasında veya yolculuktan döndükten hemen sonra ölürse, onun adına orucu kaza etmek veya tutamadığı her gün için fidye olarak bir yoksulu doyurmak gerekmez. Çünkü o da dînen özürlü sayılır. Fakat bir kimse, hastalıktan iyileşir de orucunu kaza etmekte tembel davranıp ölürse veya yolculuktan döndükten sonra orucunu kaza etmekte tembel davranıp ölürse, bu durumda velileri durumunda olan akrabaları onların yerine orucu kaza ederler.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ صَامَ عَنْهُ وَلِيُّهُ.)) [متفق عليه]

"Kim, üzerinde oruç borcu olduğu halde ölürse, velisi onun için oruç tutar."[1]

9. sorunun cevabında geçtiği gibi, ölenin velisi durumunda olan kimse, oruç tutmaktan âciz olan yaşlı veya iyileşme ümidi olmayan hasta birisi ise, ölenin mirasından her gün için (hurma ve buğday gibi yiyecek maddesinden) yarım sa' yani yaklaşık olarak 1,5 kiloluk fidye verir.

Aynı şekilde hayız ve nifas olan kadınlar, oruçlarını kaza etmekte tembel davranıp oruçlarını kaza edemeden ölürler ve onların yerine tutamadıkları oruçları kaza edecek birisi de yoksa, fidye olarak her gün için bir yoksulun doyurulması gerekir. Eğer ölenin mirasında yoksulu doyuracak kadar para yoksa, kendisine hiçbir şey gerekmez.

Nitekim Allah Teâla bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَاۚ ...﴾ [سورة البقرة من الآية: ٢٨٦]

"Allah, bir kimseye gücünün üzerinde yük yüklemez."[2]

Yine şöyle buyurmuştur:

﴿ فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ ... ﴾ [سورة التغابن من الآية: ١٦]

"(Ey mü'minler!) **O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun** (Allah'tan korkmada güç ve takatinizi harcayın)."[3]

Başarı Allah'tandır.

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Bakara Sûresi: 286

[3] Teğâbun Sûresi: 16

Soru 13

Damar veya kastan iğne olmanın hükmü nedir? Oruçlu için bu ikisi arasındaki fark nedir?

Cevap 13

Bu konuda doğru olan, ikisi de orucu bozmaz. Orucu bozan iğne, serum iğnesidir. Tahlil için kan aldırmak da orucu bozmaz. Çünkü kan aldırmak, hacamat gibi değildir. Hacamat, âlimlerin en doğru olan görüşüne göre, hem yaptıranın, hem de hacamat yapanın orucunu bozar.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ.)) [رواه البخاري]

"Hacamat yapanın da, yaptıranın da orucu bozulur." [1]

Soru 14

Oruçlu kimsenin diş macunu veya kulak, burun ve göz damlası kullanmasının hükmü nedir? Oruçlu kimse, bunların tadını boğazında bulursa ne yapması gerekir?

Cevap 14

Misvakta olduğu gibi, dişleri diş macunu ile temizlemek, orucu bozmaz. Diş macunundan bir şeyin midesine gitmemesi için dikkatli olması gerekir. Eğer kasıtsız olarak boğazına bir şey giderse orucu bozulmaz. Yine göz ve kulak damlası da âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre orucu bozmaz. Damlaların tadını boğazında hissederse,orucunu kaza etmesi daha ihtiyatlıdır,

---

[1] Buhârî

fakat kaza etmesi gerekmez. Çünkü göz ve kulak, yiyecek ve içeceğin geçiş yolu değildir. Ama buruna damla damlatmak câiz değildir. Çünkü burun geçiş yoludur. Bu sebeple Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((بَالِغْ فِي الِاسْتِنْشَاقِ إِلاَّ أَنْ تَكُونَ صَائِمًا.)) [رواه أبو داود]

"Abdest alırken, suyu burnuna iyice çek. Fakat oruçlu iken bunu yapma."[1]

Bu ve bu anlama gelen hadisler gereği, damlanın tadını boğazında hissedenin, orucunu kaza etmesi gerekir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 15

Eğer bir insanın dişlerinde ağrı olur da doktora gider ve dişlerini temizletir veya dişlerine dolgu yaptırırsa ya da dişini çektirirse, bunun oruca bir zararı olur mu? Eğer doktor dişini iğneyle uyuşturursa, bunun oruca bir zararı olur mu?

Cevap 15

Soruda zikredilen şeylerin orucun sıhhatine hiçbir zararı yoktur. Aksine o kimse bundan muaf tutulmuştur. Fakat ilaç veya kan gibi şeylerin midesine kaçmamasına dikkat etmesi gerekir. Yine, soruda zikredilen iğnenin, yeme ve içme anlamına gelmediğinden dolayı orucun sıhhatine hiçbir zararı yoktur. Bu konuda aslolan, orucun sıhhatli ve noksansız olduğudur.

---

[1] Ebû Dâvûd

Soru 16

Oruçlu iken unutarak yiyen veya içenin hükmü nedir?

Cevap 16

Oruçlu iken unutarak yiyen veya içene hiçbir şey gerekmez ve orucu geçerlidir.

Nitekim Allah Teâlâ unutkanlık veya hata sebebiyle kulunu sorumlu tutmayacağı konusunda şöyle buyurmuştur:

﴿ ... رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ إِن نَّسِينَآ أَوْ أَخْطَأْنَا ... ﴾

[سورة البقرة من الآية :٢٨٦]

"Rabbimiz! Unutur veya hata edersek, bizi sorumlu tutma."[1]

Bu söz üzerine Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Nitekim öyle yaptım (sorumlu tutmadım)".

Ebu Hureyre'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunan hadiste Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((مَنْ نَسِيَ وَهُوَ صَائِمٌ فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ فَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ، فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ.)) [متفق عليه]

"Kim, oruçlu olduğunu unutarak yer veya içerse, orucunu tamamlasın. Çünkü Allah ona yedirmiş ve içirmiştir." [2]

Aynı şekilde, yukarıda zikredilen âyet ve hadis gereği bir kimse, unutarak hanımıyla cinsi münasebette bulunursa, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre orucu geçerlidir.

---

[1] Bakara Sûresi: 286

[2] Buhârî ve Müslim

Yine şöyle buyurmuştur:

((مَنْ أَفْطَرَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ نَاسِيًا، فَلاَ قَضَاءَ عَلَيْهِ، وَلاَ كَفَّارَةَ.)) [رواه ابن خزيمة وابن حبان والحاكم والدار قطني]

"Kim, Ramazan ayında unutarak orucunu bozarsa, ona ne kaza, ne de keffâret gerekir."[1]

Bu hadis, eşiyle cinsel ilişkide bulunmayı ve orucu bozan diğer şeyleri kapsadığından dolayı, oruçlu unutarak eşiyle cinsel ilişkide bulunursa, orucu geçerlidir. Bu, Allah Teâlâ'nın kullarına bir rahmeti, lütuf ve ihsanındandır. Bundan dolayı her türlü hamd ve şükürler, yalnızca O'nadır.

Soru 17

Özürsüz olarak Ramazan orucunun kazasını, bir sonraki yıl Ramazan ayı gelene kadar tutmayanın hükmü nedir? Bu kimsenin tevbe etmekle birlikte orucu kaza etmesi yeterli midir, yoksa kendisine keffâret de gerekir mi?

Cevap 17

Bu kimsenin Allah'a tevbe etmesi ve tutamadığı her günü kaza etmekle birlikte her gün için hurma, arpa ve pirinç gibi kendi ülkesinde günlük gıda maddesi olarak kullanılan ürünlerden Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sâ'ının yarısı ile yani yaklaşık olarak 1,5 kg. bir yoksula sadaka verir.Ona bundan başka keffâret yoktur. İçlerinde İbn-i Abbas'ın da bulunduğu bir grup sahâbe böyle fetvâ vermişlerdir. Fakat hastalık veya yolculuk gibi bir özrü olur ya da

---

[1] Hadisi, İbn-i Huzeyme, İbn-i Hibbân, Hâkim ve Dârekutnî rivâyet etmiştir. Hâkim, hadis sahih, demiştir.

kadın ise hamilelik ve çocuk emzirme gibi bir özrü olur da oruç tutmak meşakkatli olursa,bu kimselere orucu kaza etmekten başka bir şey gerekmez.

Soru 18

Namaz kılmayan kimsenin oruç tutmasının hükmü nedir? Bu kimsenin orucu geçerli olur mu?

Cevap 18

Bu konuda doğru olan, kasten namazı terk eden kimse kâfir olur. Bu sebeple tevbe etmedikçe onun ne orucu, ne de diğer ibâdetleri geçerli olur.

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿ ... وَلَوْ أَشْرَكُواْ لَحَبِطَ عَنْهُم مَّا كَانُواْ يَعْمَلُونَ ﴿٨٨﴾ ﴾

[سورة الأنعام الآية :٨٨]

"**Şayet onlar** (nebiler) **Allah'a ortak koşsalardı, yapmakta oldukları amelleri elbette boşa giderdi.**"[1]

Bu anlamda daha birçok âyet ve hadis vardır. Bir grup âlim ise, farz olduğunu kabul etmekle birlikte, tembellik ve ihmâlden dolayı namazı terk edenin kâfir olmayacağı, orucunun ve kalan diğer amellerinin de boşa gitmeyeceği görüşündedirler. Fakat doğru olan, birinci görüştür. O da namazın farz olduğunu kabul etmekle birlikte kasten terk edenin kâfir olduğuna dâir birçok delil vardır.

Bunlardan birisi de Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu hadisidir:

---

[1] En'am Sûresi: 88

((بَيْنَ الرَّجُلِ وَ بَيْنَ الْكُفْرِ وَالشِّرْكِ تَرْكُ الصَّلاَةِ.)) [رواه مسلم]

"Kişi ile küfür ve şirk arasındaki sınır; namazın terkidir."[1]

Başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

((اَلْعَهْدُ الَّذي بَيْـنَناَ وَبَيْـنَهُمُ الصَّلاَةُ، فَمَنْ تَرَكَهاَ فَقَدْ كَفَرَ.))

[رواه مسلم وأحمد وأهل السنن الأربع بإسناد صحيح]

"Bizimle onlar (münâfıklar) **arasındaki sözleşme, namazdır. Kim namazı terk ederse, kâfir olur."**[2]

Nitekim büyük âlim İbn-i Kayyim -Allah ona rahmet etsin- "Namazı Terk Etmenin Hükmü" adlı bir kitapçıkta bu konuyu detaylı olarak açıklamıştır. Faydalı olan bu kitapçık okunur ve ondan istifâde edilirse, güzel olur.

Soru 19

Farz olduğunu inkar etmeksizin Ramazan'da oruç tutmayan kimsenin hükmü nedir? Gevşeklik göstererek bir defadan fazla oruç tutmamak, insanı İslâm'dan çıkarır mı?

Cevap 19

Hiçbir dînî özrü olmaksızın Ramazan'da oruç tutmayan kimse büyük günah işlemiş sayılır. Âlimlerin görüşlerinden en doğru olanına göre kâfir olmaz. Allah'a tevbe etmekle birlikte tutmadığı orucunu kaza etmesi gerekir. Bu konudaki birçok delil, orucun farz olduğunu inkâr etmeyen, fakat ihmâl ve tembellikten dolayı oruç tutmayanın kâfir olmadığına delâlet etmektedir.

---

[1] Müslim

[2] İmam Ahmed ve sünen sahipleri sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

17. sorunun cevabında da geçtiği üzere, özürsüz olarak gelecek yıl Ramazan ayına kadar orucunu kaza etmeyen kimsenin, kaza etmekle birlikte her gün için bir yoksulu doyurması gerekir. Aynı şekilde farz olduğunu inkâr etmeksizin gücü yettiği halde zekât vermeyen ve hac yapmayan kimse de kâfir olmaz. Bu kimsenin, tevbe etmekle birlikte geciktirdiğinden dolayı geçmiş yıllarda vermediği zekâtını vermesi ve haccını yapması gerekir. Bu kimsenin farz olduğunu inkâr etmediği için kâfir olmadığına dâir dînî deliller vardır. Bunlardan birisi de, zekâtını vermeyen kimseye kıyâmet günü arasattaki azabı günahına keffâret olur ve ondan başka günahı da olmazsa, ona gideceği yer olan cennet, aksi takdirde gideceği yer olan cehennem gösterilir.

Soru 20

Hayız olan kadın, Ramazan ayında gündüz vakti oruçlu iken hayızdan temizlenirse, hükmü nedir?

Cevap 20

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, dînî özrü ortadan kalktığı için o andan itibaren oruca başlaması ve daha sonra o günü kaza etmesi gerekir. Bunun örneği, Ramazan ayının başlangıcı olan hilâlin gündüz vakti görülmesi gibidir. Âlimlerin çoğu, böyle bir durumda müslümanların günün kalan kısmını oruçlu tamamlamaları ve sonra o günü kaza etmeleri gerektiği görüşündedirler. Aynı şekilde yolcu olan birisi, eğer evine gündüz vakti dönerse, âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre yolculuk özrü ortadan kalktığı için günün kalan kısmını oruçlu tamamlaması ve daha sonra o günü kaza etmesi gerekir.

Başarı Allah’tandır.

Soru 21

Burun kanaması gibi, oruçludan kan çıkmasının hükmü nedir? Oruçlunun kan bağışında bulunması veya tahlil için kan aldırması câiz midir?

Cevap 21

Burun kanaması ve istihâze kanı gibi,oruçludan kan çıkarsa, orucunu bozmaz. Fakat hayız, nifas ve hacamat orucu bozar.

Oruçlunun gerek duyduğu takdirde kan tahlili yaptırmasında hiçbir sakınca yoktur ve bu, orucunu bozmaz. Kan bağışında bulunmaya gelince, bu konuda en ihtiyatlı olan, bunu iftardan sonraya bırakmasıdır. Çünkü kan bağışında, genel olarak çok kan verilmektedir ki bu durum, hacamata benzer.

Başarı Allah'tandır.

Soru 22

Oruçlunun, güneşin battığını veya sahur vaktinin bitmediğini zannedip yeme ve içmesinin veya eşiyle cinsi münasebette bulunmasının hükmü nedir?

Cevap 22

Âlimlerin çoğunluğunun görüşüne göre bu konuda doğru olan, o kimsenin bunu hafife almasını önlemek ve orucun ihtiyatlı olması için, bir şey yemiş veya içmişse o günü kaza etmesi, eşiyle cinsi münasebette bulunmuşsa zihâr keffâretini vermesi gerekir. (Yani bir köle azad etmesi, buna gücü yetmezse aralıksız olarak iki ay oruç tutması, buna da gücü yetmezse altmış fakiri doyurması gerekir.)

Başarı Allah'tandır.

Soru 23

Ramazan ayında oruçlu iken eşiyle cinsel ilişkide bulunan kimsenin hükmü nedir? Yolcunun orucunu bozduktan sonra eşiyle cinsel ilişkide bulunması câiz midir?

Cevap 23

Ramazan ayında oruçlu iken eşiyle cinsel ilişkide bulunan kimsenin zihâr keffâretini vermesi, o günün orucunu kaza etmesi ve kendisinden vukû bulan bu fiilden dolayı Allah'a tevbe etmesi gerekir. Zihâr keffâreti: Bir köle azad etmesi, buna gücü yetmezse aralıksız olarak iki ay oruç tutması, buna da gücü yetmezse altmış fakiri doyurmasıdır. Yolculuk veya orucu bozmayı mübâh kılan bir hastalıktan dolayı oruç tutmayıp eşiyle cinsel ilişkide bulunmuşsa, ona keffâret gerekmez. Eşiyle cinsel ilişkide bulunduğu o günü sadece kaza etmesi gerekir. Çünkü yolcu ve hasta olan kimseye, eşiyle cinsel ilişkide bulunması ve diğer şeyleri bozması mübah kılınmıştır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿... فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ...﴾

[سورة البقرة من الآية:١٨٤]

"**Sizden kim** (oruç tutamayacak kadar) **hasta veya yolcu olursa,** (oruç tutamadığı günler kadar) **başka günlerde kaza eder.**"[1]

Bu konuda kadının hükmü de aynı erkeğin hükmü gibidir. Bir kadın, Ramazan ayında oruçlu iken kocasıyla cinsel ilişkide bulunursa, keffâret vermesi ve o günü kaza etmesi gerekir. Eğer

---

[1] Bakara Sûresi: 184

kadın yolcu veya oruç tutması zor gelen bir hastalığa yakalanmış ise, kendisine keffâret gerekmez.

Soru 24

Astım ve nefes darlığı gibi hastalığı olan oruçlunun ağzına (nefes açan) sprey sıkmasının hükmü nedir?

Cevap 24

Astım ve nefes darlığı gibi hastalığı olan oruçlunun ağzına (nefes açan) sprey sıkmasının hükmü, mecbur kalırsa mübahtır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır:

﴿...وَقَدْ فَصَّلَ لَكُم مَّا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ...﴾

[سورة الأنعام من الآية :١١٩]

"Allah, çaresiz yemek zorunda kaldığınız dışında, haram kıldığı şeyleri size açıklamıştır."[1]

Zirâ bu durum, yeme ve içmeye benzemez. Dolayısıyla bu, tahlil için kan aldırmaya ve serum gibi olmayan iğneye benzer.

Soru 25

Oruçlunun gerek duyduğu takdirde Tenkıye Şırıngası[2] yaptırmasının hükmü nedir?

Cevap 25

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, hastanın gerek duyduğu takdirde bunu kullanmasında bir sakınca yoktur.

---

[1] En'am Sûresi: 119

[2] Tenkıye Şırıngası: Anüsten (makattan) su verilerek hastanın kalın bağırsağını temizlemekte kullanılan âlettir. (Çeviren)

Yeme ve içmeye benzemediği için, Şeyhülislâm İbn-i Teymiyye -Allah ona rahmet etsin- ve birçok âlim bu görüştedir.

Soru 26

Oruçlunun istemeden kusmasının hükmü nedir? O günü kaza etmesi gerekir mi?

Cevap 26

Orucunu kaza etmesi gerekmez. Fakat kasten kusarsa, orucunu kaza etmesi gerekir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((مَنْ ذَرَعَهُ الْقَيْءُ فَلاَ قَضَاءَ عَلَيْهِ، وَمَنِ اسْتَقَاءَ فَعَلَيْهِ الْقَضَاءُ.))

[رواه أحمد و أصحاب السنن الأربع بإسناد صحيح]

"Kim istemeden kusarsa, ona kaza gerekmez. Kim de kasten kusarsa, ona kaza gerekir."[1]

Soru 27

Diyaliz makinasına bağlanan hastanın böbrek kanını değiştirmesinin hükmü nedir? Bu hastanın o günkü orucu kaza etmesi gerekir mi?

Cevap 27

Bu hastanın, kendisine temiz kan alındığı için orucunu kaza etmesi gerekir. Bu kanla birlikte başka bir madde alınmışsa, bu da orucu bozan başka bir durumdur.

---

[1] İmam Ahmed ve sünen sahipleri, Ebu Hureyre'den sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

Soru 28

Erkek veya kadının itikâfa girmesinin hükmü nedir? İtikaf için oruçlu olmak şart mıdır? İtikafa giren kimsenin ne ile meşgul olması gerekir? İtikafa giren kimse, ne zaman itikâfa girmesi ve ne zaman itikâftan çıkması gerekir?

Cevap 28

İtikafa girmek, erkek ve kadınlar için sünnettir. Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Ramazan ayında itikâfa girdiği sâbittir. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- son olarak Ramazan ayının son on günü itikâfa girmiştir. Kendisi ile birlikte bazı hanımları da itikâfa girerlerdi. Ayrıca hanımları O'nun vefâtından sonra da itikâfa girmişlerdir. İtikâfa girilen câminin, cemaat namazı kılınan câmilerde olması gerekir. Cuma namazı kılınmayan câmide itikâfa girmek, itikâfa ara verecek olmasından dolayı, mümkünse Cuma namazı kılınan bir câmide itikâfa girmek daha fazîletlidir. Âlimlerin en doğru olan görüşüne göre itikâfa girmenin belli bir vakti yoktur. (Ramazan ayının dışında itikâfa girilirse) oruçlu olma şartı yoktur, fakat oruçlu olmak daha fazîletlidir. Niyet ettiğinde itikâfa girmesi ve kalmaya niyet ettiği süre sonunda da itikâftan çıkması sünnettir. İtikafa girmeyi niyet ettikten bir süre sonra gerek duyduğunda itikâftan çıkabilir. Zirâ itikâf sünnettir. İtikafa girmeyi adamamış ise, itikâfa girmesi gerekmez. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'i örnek alarak Ramazan ayının son on günü itikâfa girmek müstehaptır. Yine, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'i örnek alarak Ramazan ayının 21. günü sabah namazından sonra itikâfa girmek ve son on gün bitinceye kadar itikâfta kalmak müstehaptır. Daha önce de belirtildiği gibi, şayet itikâfı adak itikâf

değilse, itikâftan çıkmasında bir sakınca yoktur. İtikaf sırasında mümkünse câmide rahat edebileceği belli bir yeri kendine edinmesi daha fazîletlidir. İtikafa giren kimsenin Allah'ı anması ve Kur'an okuması, istiğfarda bulunması, duâ etmesi ve nehyedilen vakitlerin dışında namaz kılması meşrûdur. Bazı hanımlarının Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'i itikâfta ziyâret ettikleri ve onunla konuştukları gibi arkadaşlarının, itikâfa giren kimseyi ziyâret etmesinde bir sakınca yoktur. Bir defasında Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'i itikâfta iken hanımı Safiyye ziyâret etmiş, Safiyye kalkıp giderken onu câminin kapısına kadar uğurlamıştı. Bu durum, böyle yapmanın hiçbir sakıncasının olmadığına delildir. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bu davranışı, onun tevâzuda kemâle erdiğini, eşlerine karşı güzel davrandığını gösterir. -Rabbinden en değerli salât ve selâm, O'nun üzerine olsun-.

Allah Teâlâ, Nebimiz Muhammed'e, O'nun âile halkına, ashâbına ve onlara en güzel bir şekilde uyanlara salât ve selâm eylesin.

HAC İLE İLGİLİ MESELELER

Soru 1

Haccın çeşitleri nelerdir? Bunlar nasıl yapılır? Hangisi daha fazîletlidir?

Cevap 1

İslâm âlimleri, haccın üç çeşit olduğunu açıklamışlardır. Bunların hepsi de Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bildirilen sahih sünnette vardır.

Haccın birincisi: Sadece umre için ihrama girmektir. Buna göre umre yapmaya niyet eden kimse şöyle der:

((اَللَّهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً.))

"Allahumme lebbeyke umraten"

"Allahım! Senin emrine uyarak umre yapmak üzere ihrama girdim."

Veya:

((لَبَّيْكَ عُمْرَةً.))

"Lebbeyke umraten."

"Senin emrine uyarak umre yapmak üzere ihrama girdim."

Veyahut:

((اَللَّهُمَّ إِنِّي أَوْجَبْتُ عُمْرَةً.))

"Allahumme innî evcebtu umraten."

"Allahım! Ben, umreyi kendime gerekli kıldım."

Bu niyetin, erkek ise, dikişli elbiselerini çıkarıp **izâr**[1] ve **ridâ**[2] olarak ve iki parçadan meydana gelen ihram elbisesini giydikten, boy abdesti alıp güzel koku süründükten ve bıyıklarını, tırnaklarını, koltuk altı ve kasıklarını temizledikten sonra yapması meşrûdur. Böyle yapmak, daha fazîletlidir. Kadın için giysi yönünden ihram için özel bir elbise yoktur. Aksine istediği elbiseyi giyebilir. Fakat kadın için en fazîletli olan ihram elbisesinin bakışları çekmeyen, alımlı olmayan ve göreni fitneye sebep vermeyen bir elbise olması gerekir.

Erkek ve kadın ihrama girdiklerinde: "Allahumme lebbeyke umraten" dedikten sonra:

((فَإِنْ حَبَسَنِي حَابِسٌ فَمَحِلِّي حَيْثُ حَبَسْتَنِي.))

"Fein habesenî hâbisun femehillî haysu habestenî."

"Eğer (bu umreyi) **edâ etmekten bir şey beni alıkorsa, alıkonulacağım yer, ihramdan çıkacağım yer olsun."**

Veya:

((اَللَّهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً تَقَبَّلْهَا مِنِّي.))

"Allahumme lebbeyke umraten tekabbelhâ minnî."

"Allahım! Senin emrine uyarak umre yapmak üzere ihrama girdim. Onu benden kabul buyur."

Veyahut:

((اَللَّهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً أَعِنِّي عَلَى تَمَامِهَا وَكَمَالِهَا.))

---

[1] **İzâr**: Bedenin belden aşağı kısmını örten ve peştemal şeklinde olan elbisedir.

[2] **Ridâ:** Üstlük, bedenin üst kısmını örten elbisedir.(Çeviren)

"Allahumme lebbeyke umraten ainnî alâ tamâmihâ ve kemâlihâ."

"Allahım! Senin emrine uyarak umre yapmak üzere ihrama girdim. Onu tamamlamakta ve kemâle erdirmekte bana yardım eyle."

Bütün bu duâları söylemesinde hiçbir sakınca yoktur.

Eğer ihramlı:

((فَإِنْ حَبَسَنِي حَابِسٌ فَمَحِلِّي حَيْثُ حَبَسْتَنِي.))

"Fein habesenî hâbisun femehillî haysu habestenî."

"Eğer (bu umreyi) **edâ etmekten bir şey beni alıkorsa, alıkonulacağım yer, ihramdan çıkacağım yer olsun."**

Diye şart koşar da sonra umre yapmasına engel olacak bir olay başına gelirse, ihramdan çıkabilir. Bu şarttan dolayı kendisine bir şey gerekmez. Zirâ kendisine Zubeyr b. Abdulmuttalib'in kızı Dubâa, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek hac yapmak istediğini, fakat şart koşmak istediğini söyleyince, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ona şöyle buyurmuştur:

((حُجِّي، وَاشْتَرِطِي، وَقُولِي: اللَّهُمَّ مَحِلِّي حَيْثُ حَبَسْتَنِي.)) [متفق عليه]

"Haccını yap, şartını koş ve şöyle de: Allahım! Eğer haccımı edâ etmekten bir şey beni alıkorsa, alıkonulacağım yer, ihramdan çıkacağım yer olsun."[1]

[1] Buhârî ve Müslim

Bir kadın umre için gelir ve bu şartı koştuktan sonra hayız olur ve -kafilesinin kendisini beklemeyeceği için- temizleninceye kadar bekleyemezse, bu takdirde bu şart onun ihramdan çıkması için bir özür sayılır. Aynı şekilde bir erkek, umresini tamamlamaya engel olan bir hastalığa yakalanır veya umresini tamamlamaya engel olan bir olay meydana gelirse, bu takdirde bu şart onun ihramdan çıkması için bir özür sayılır. Hacda da hüküm böyledir.

Haccın ikincisi: Sadece hac için ihrama girmektir. Bunun için şöyle der:

((اَللَّهُمَّ لَبَّيْكَ حَجًّا.))

"Allahumme lebbeyke haccen"

"Allahım! Senin emrine uyarak hac yapmak üzere ihrama girdim."

Veya:

((لَبَّيْكَ حَجًّا.))

"Lebbeyke haccen"

"Senin emrine uyarak hac yapmak üzere ihrama girdim."

Veyahut:

((اَللَّهُمَّ قَدْ أَوْجَبْتُ حَجًّا.))

"Allahumme kad evcebtu haccen."

"Allahım! Ben, haccı kendime gerekli kıldım."

Yukarıda da geçtiği üzere, dikişli elbisesini çıkarıp boy abdesti aldıktan ve güzel koku süründükten sonra bu şekilde niyet etmesi daha fazîletlidir. Bu konuda kastedilen şey, erkek ve kadın

mü'min için umre ibâdetinde yapılması sünnet olan boy abdesti almak ve güzel koku sürünmek gibi, Allah Teâlâ'nın yapılmasını meşrû kıldığı bu hükümlerin hepsi hac için de aynıdır.

Yine, umre için ihrama girerken dediği gibi, hac için ihrama girerken şöyle demesi meşrûdur:

((فَإِنْ حَبَسَنِي حَابِسٌ فَمَحِلِّي حَيْثُ حَبَسْتَنِي.))

"Fein habesenî hâbisun femehillî haysu habestenî."

"Eğer (bu umreyi) **edâ etmekten bir şey beni alıkorsa, alıkonulacağım yer, ihramdan çıkacağım yer olsun."**

Bunun da ihrama girmeden geçmenin câiz olmadığı mikat yerinde yapılması gerekir. Eğer Necd bölgesi veya Tâif yönünden veyahut da Suudi Arabistan'ın doğu bölgesinden geliyorsa, Tâif'in mikat yeri olan Seyl'ul-Kebîr (Karnu'l-Menâzil) vâdisinden ihrama girmesi gerekir. Mikat yerine ulaşmadan önce ihrama girerse, ihramı geçerlidir.Fakat daha fazîletli olanı terk etmiş olur.Bu konuda sünnet olan, mikat yerine ulaşıncaya kadar ihrama girmeyi ertelemektir. Fakat mikat yerine ulaşmadan ihrama girerse, ihramı geçerlidir ve ihramda kalması gerekir. Fakat böyle yapmamalıdır. Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- mikat yerinden başka bir yerde ihrama girmemiştir.Böyle yapmak sünnettir. Mikat yerine ulaştığında ihrama girer.Eğer mikat yerine ulaşmadan önce boy abdesti almak ve bıyıkları kısaltmak gibi, ihrama girmeden önce yapılması meşrû olan şeyleri evinde veya yolda yaparsa, bu yeterlidir. Fakat bu, ihrama girmeye yakın bir zamanda olmalıdır.

Âlimlerin çoğu, ihrama girmeden önce iki rekat namaz kılmanın müstehap olduğu görüşündedirler. Buna delil olarak da şu hadisi göstermektedirler:

((أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ: صَلِّ فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ، وَقُلْ عُمْرَةً فِي حَجَّةٍ.)) [رواه البخاري]

"Bu gece bana Rabbimden birisi (Cebrâil) **geldi ve şöyle dedi:**

-Bu mübârek vâdide (Akîk vâdisinde)[1] **namaz kıl ve şöyle de:**

-Bunu hac ile birlikte olan umre kıldım."[2]

Bu olay, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Zul-Huleyfe vâdisinde iken olmuştur. Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- öğle namazını kıldıktan sonra ihrama girmiştir. Bu da, namaz kıldıktan sonra ihrama girmenin daha fazîletli olduğunu gösterir. Bu görüş, iyi bir görüştür. Fakat ihram namazının meşrû oluşu hakkında âyet veya sahih bir hadis hiçbir açık delil yoktur. Bu sebeple kim böyle yaparsa, bunda bir sakınca yoktur. Bir kimse meşrû kılındığı üzere abdest alır ve iki rekat abdest namazı kılarsa, ihram için yeterlidir.

Haccın üçüncüsü: Hac ve umreyi birleştirmek yani her ikisi için ihrama girmektir. Bunun için şöyle der:

((اَللَّهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً وَحَجًّا.))

"Allahumme lebbeyke umraten ve haccen:"

---

[1] Akîk Vâdisi: Medine'ye dört mil mesafede olan, şimdiki Zulhuleyfe, halk arasında Abyâr Ali olarak bilinen mikat yeridir. (Çeviren)

[2] Buhârî

"Allahım! Senin emrine uyarak umre ve hac yapmak üzere ihrama girdim."

Veya:

((اَللَّهُمَّ لَبَّيْكَ حَجًّا وَ عُمْرَةً.))

"Allahumme lebbeyke haccen ve umraten."

"Allahım! Senin emrine uyarak umre ve hac yapmak üzere ihrama girdim."

Veyahut da mikat yerinde sadece umreye niyet ettikten sonra yolda iken ve henüz tavafa başlamadan önce umresine haccı ekleyip hacca da niyet ederse, bu takdirde Kıran haccı olur. Bu, hac ile umreyi birleştirmektir. Nitekim Enes b. Mâlik, Abdullah b. Ömer -Allah ikisinden de râzı olsun- ve başkalarının haber verdikleri üzere, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Vedâ haccında Kıran haccı için ihrama girmiş, umre ve hacca birlikte niyet etmiş, hacda keseceği kurbanını da kendisiyle birlikte götürmüştü. Bu sebeple beraberinde kurbanını götüren için en fazîletli olan, Kıran haccına niyet etmesidir. Fakat beraberinde kurbanını götürmeyen için en fazîletli olan, Temettu haccına niyet etmesidir. (Yani önce umre için ihrama girmesi, umresini bitirdikten sonra ihramdan çıkması ve aynı yıl içerisinde hac için tekrar ihrama girmesidir.) Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Mekke'ye girip Kâbe'nin etrafında tavaf ettikten ve Safâ ile Merve arasında sa'y ettikten sonra varılan netice bu olmuş ve ashâbından Kıran veya İfrad haccı için ihrama girenlere de bunu umreye çevirmelerini emretmiş, bunun üzerine onlar da tavaf ve sa'ydan sonra saçlarını kısaltarak ihramdan çıkmışlardır. Böylelikle Temettu haccının daha fazîletli olduğu sonucuna varılmıştır.

Kıran veya İfrad haccına niyet eden kimse, beraberinde kurbanını getirmemişse, niyetini umreye çevirir, tavaf ve sa'y yaptıktan ve tıraş olduktan sonra ihramdan çıkabilir. Böylece Temettu haccına niyet etmiş olur. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbı da O'nun emriyle böyle yapmışlardır.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ashâbına şöyle demiştir:

((لَوِ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ، مَا أَهْـدَيْتُ، وَلَـوْلاَ أَنَّ مَعِي الْهَدْيَ لَأَحْلَلْتُ.)) [رواه البخاري]

"Şayet şimdi bildiğimi ihrama girmeden önce, ashâbıma haclarını feshedip umreye çevirmelerinin zor geleceğini bilmiş olsaydım, beraberimde kurbanı getirmez ve onlarla birlikte haccımı feshedip ihramdan çıkardım."[1]

Hac yapmak için değil de, sadece umre yapmak üzere gelen kimseye "umreci" denir. Bu kimse, mutemetti' diye de adlandırılabilir. Nitekim sahâbeden bazıları, bunu mütemetti' diye adlandırmışlardır. Fakat Şevval veya Zilkade ayında hac yapmak için değil de umre yapmak için gelir ve umresini yaptıktan sonra ülkesine dönerse, fakihlerin ıstılahında bu kimse umrecidir. Fakat umresini yaptıktan sonra hac yapmak için Mekke'de kalırsa, bu kimse mütemetti' diye adlandırılır. Aynı şekilde Ramazan ayında veya başka bir ayda sadece umre yapmak için gelen kimse mutemetti' diye adlandırılır.

---

[1] Buhârî

Umre: Beytullah'ı ziyâret etmektir. Ramazan ayından sonra hac aylarında umre yaptıktan sonra hac yapıncaya kadar Mekke'de kalan hacıya -daha önce de geçtiği gibi-, mutemetti' denilir. Aynı şekilde kıran haccı üzere ihrama giren ve haccını feshetmeyip devam eden kimseye de mutemetti' denilir ve şu âyetin kapsamına girer:

﴿...فَمَن تَمَتَّعَ بِٱلْعُمْرَةِ إِلَى ٱلْحَجِّ فَمَا ٱسْتَيْسَرَ مِنَ ٱلْهَدْيِۚ ...﴾

[سورة البقرة من الآية :١٩٦]

"Kim hac günlerine kadar umre ile faydalanmak isterse, kolayına gelen bir kurbanı kesmesi gerekir."[1]

Bu sebeple Kıran haccı yapan kimseye de mutemetti' denilir. İşte Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbına göre bilinen de budur. Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Kıran haccı için ihrama girmiş olduğu halde Abdullah b. Ömer -Allah ondan ve babasından râzı olsun- (onun haccı hakkında) şöyle demiştir:

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- **hacca kadar umreden faydalanarak Temettu haccı yaptı."**

Fakat birçok âlime göre mutemetti', umre yaptıktan sonra ihramdan çıkan ve hacca kadar bekleyip mesela 8. gün hac için tekrar ihrama giren kimse olarak bilinir. İşte birçok âlime göre bu kimseye mutemetti' denilir. Bir kimse umre yapar da ihramdan çıkmaz ve umresine haccı da eklerse, buna da **kıran hacısı** adını vermişlerdir. Anlam ve hüküm bilindikten sonra ıstılahta itiraz kabul edilmez.

---

[1] Bakara Sûresi: 196

Temettu ve Kıran hacısı hüküm yönünden aynıdır. Her ikisine de kurban gerekir. Kurban kesmeye gücü yetmezse, hac günlerinde 3, âilesine döndüğü zaman da 7 olmak üzere toplam 10 gün oruç tutar. Her ikisi de mutemetti' olarak adlandırılır. Fakat sa'y konusunda birbirinden farklıdırlar. Âlimlerin çoğuna göre temettu hacısı iki sa'y yapar. Birincisi umre tavafından, ikincisi ise hac tavafından sonra yapılan sa'ydır. Çünkü Abdullah b. Abbas'ın -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste sâbit olduğuna göre, umreden çıkıp mutemetti' olan birisi umrenin tavafından, diğeri de haccın tavafından sonra olmak üzere iki sa'y yapmışlardır. İşte bu, âlimlerin çoğunun görüşüdür.

Ancak kıran haccı yapan, sadece bir sa'y yapar. Bu sa'yı eğer öne alıp Kudüm tavafından sonra yaparsa yeterli olur. Geri bırakıp haccın tavafından sonra yaparsa da olur. İşte bu görüş, itimat edilen âlimlerin çoğunluğunun görüşüdür. Yani temettu haccı yapan iki sa'y, kıran haccı yapan ise bir sa'y yapar. Kıran haccı yapan, sa'yı isterse öne alıp kudüm tavafından sonra yapmak isterse -ki bu daha fazîletlidir- bunda serbesttir. Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- tavaf ettikten sonra say' yapmıştır. O'nun tavafına Kudûm Tavafı denir. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- kıran haccı yapmıştı. Kıran haccı yapmak isterse, Kudûm tavafından sonra sa'yını geri bırakıp haccın tavafından sonra yapmakta serbesttir. Bu da Allah Teâlâ'nın kullarına vermiş olduğu bir genişlik ve rahmettir. Bu yüzden Allah'a hamd olsun.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

Temettu haccı yapan kimse, umre yaptıktan sonra evine dönerse, kesmesi gerektiği kurbanı kendisinden düşer mi?

Bu meselede âlimler arasında görüş ayrılığı vardır. Abdullah b. Abbas'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- bilinen hüküm, delillerin genel olması sebebiyle, umre yaptıktan sonra ister evine dönsün, isterse başka bir yere gitsin, mutlak olarak kurban kesmesi gerekir.

Âlimlerden bir grup, "yolculuk mesafesi bir yola çıkar, sonra hac için ihrama girip Mekke'ye dönerse, İfrad haccına niyetlenmiş olur ve ondan kurban düşer", demiştir.

Âlimlerden başka bir grup ise,"kendi evine dönerse, ondan kurban düşer", demiştir. Bu, Ömer b. Hattab ile oğlu Abdullah'tan -Allah ikisinden de râzı olsun- rivâyet olunan görüştür. Buna göre bir kimse umre yaptıktan sonra evine döner, sonra da hac için ihrama girerse, kendisine kurban gerekmez. Fakat bir kimse örneğin umre ve hac arasında Medine, Cidde ve Tâif gibi yerlere giderse, bu yolculuğu onu mutemetti' olmaktan çıkarmaz. İşte bu görüş, delil yönünden daha yakın ve daha açıktır ki umre ve hac arasındaki bu yolculuklar, onu mutemetti' olmaktan çıkarmaz. Çünkü hac ve umre arasındaki bu yolculuk, onu mutemetti' olmaktan çıkarmaz. Aksine bu kimse, temettu' hacısıdır. Umre yaptıktan sonra Medine veya Tâif veyahut da Cidde'ye gitse bile, onu mutemetti' olmaktan çıkarmaz. Fakat Ömer b. Hattab ve oğlu Abdullah'ın dedikleri gibi, umre yaptıktan sonra evine döner, sonra tekrar mikat yerinden hac için ihrama girerse, İfrad hacısı

olur. Bu kimse, müfrid ifrad hacısı diye adlandırılır. Çünkü o, evine gitmekle umre ile haccın arasını bölmüş olur.

Her ne durumda olursa olsun, mü'min için bu konuda en ihtiyatlı olanı, ihtilaftan çıkmak için evine yolculuk yapmış bile olsa İbn-i Abbas ve başkalarının görüşlerinden çıkmak için kurban kesmektir. Böylelikle ihtiyatlı davranıp, bütün görüş ayrılıklarından çıkmak için, kurban kesmeye gücü yetiyorsa, sünneti tam olarak yerine getirmesi, onun için daha hayırlı ve daha fazîletlidir. Kurban kesmeye gücü yetmiyorsa, hacda 3, evine döndüğünde de 7 olmak üzere toplam 10 gün oruç tutar.

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿ ...فَمَن تَمَتَّعَ بِٱلْعُمْرَةِ إِلَى ٱلْحَجِّ فَمَا ٱسْتَيْسَرَ مِنَ ٱلْهَدْيِ ... ﴾

[سورة البقرة من الآية :١٩٦]

"Kim hac günlerine kadar umre ile faydalanmak isterse, kolayına gelen bir kurbanı kesmesi gerekir."[1]

Bu âyet, hem temettu, hem de kıran hacısını kapsar. Daha önce de geçtiği üzere kıran hacısı, temettu hacısı olarak da adlandırılmaktadır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 2

Hac aylarında,örneğin Zilkâde ayında umre yaptıktan sonra Mekke'den Medine'ye gidip hacca kadar orada kalan birisinin temettu' haccını mı yapması gerekir? Yoksa üç çeşit hacdan istediği birisini mi yapmakta serbest midir?

---

[1] Bakara Sûresi: 196

Cevap 2

Bu kimsenin temettu' haccını yapması gerekmez. Fakat 'yolculuğa çıkmakla umre ile haccın arasını böldüğünden dolayı temettu' olmaktan çıkar" diyenlere göre bu kimse, eğer tekrar bir umre daha yaparsa, bu yeni umresinden dolayı temettu hacısı olur ki bunda bir sakınca yoktur. Âlimlerin hepsinin görüşüne göre, Medine'den gelip umre yaptıktan sonra hac yaparsa, yaptığı bu yeni umreyle temettu' hacısı sayılır ve kurban kesmesi gerekir. Eğer Medine'den sadece hac yapmak için dönerse, bu durumda kurban kesmesi gerekir mi? Gerekmez mi? Bu konuda âlimler arasında görüş ayrılığı vardır. Fakat bu konuda âlimlerin en doğru olan görüşüne göre, Medine'ye gitmesinden dolayı temettu'su bozulmaz ve kurban kesmesi gerekir.

Soru 3

Hac veya umre için niyet ederek mikatı geçen ve ihrama girerken şart koşmayan birisi, hac veya umresini tamamlamasına engel olan hastalık gibi bir şey başına gelirse, ne yapması gerekir?

Cevap 3

Bu kimse, "Muhsar" (mahsur kalmış) demektir. Eğer ihrama girerken şart koşmamış ve hac veya umresini tamamlamasına bir olay engel olmuşsa, mümkünse olay geçinceye kadar sabreder, mümkün değilse, doğru olan görüşe göre muhsar hükmündedir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ وَأَتِمُّواْ ٱلْحَجَّ وَٱلْعُمْرَةَ لِلَّهِۚ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا ٱسْتَيْسَرَ مِنَ ٱلْهَدْيِۖ ...﴾ [سورة البقرة من الآية :١٩٦]

"**Hac ve umreyi tam olarak Allah için yapın.** (Hac ve umre için ihrama girdikten sonra herhangi bir engel ile hac ve umreden) **eğer geri kalırsanız** (engellenirseniz), **kolayınıza gelen kurbanı kesin.**"[1]

İhsar (mahsur kalma, engellenme); düşman veya başka bir şey tarafından engellenmekle olur. Bu takdirde kurbanını keser, saçını kökünden kazıtmak veya kısaltmak sûretiyle tıraş eder ve ihramdan çıkar.Bu kimse,kurbanını bulunduğu yerde kesen muhsar hükmündedir. İster Harem sınırları içerisinde, ister Hill sınırları içerisinde (Harem bölgesinin dışında) olsun, kurbanını bulunduğu yerde keser ve oradaki fakirlere dağıtır. Bulunduğu yerde hiçbir fakir bulunmazsa, Harem sınırları içerisindeki fakirlere veya çevresindeki fakirlere veyahut da bazı köylerdeki fakirlere dağıtır sonra saçını kısaltmak veya kazıtmak sûretiyle tıraş eder ve ihramdan çıkar.Kurban kesmeye gücü yetmezse, 10 gün oruç tutar, sonra saçını kısaltmak veya kazıtmak sûretiyle tıraş eder ve ihramdan çıkar.

Soru 4

Mikat yerinde ihrama giren hacı, telbiye getirirken **"umreye niyet ettim"** demeyi unutursa, umre ve hac ibâdetini mutemetti olarak mı tamamlar? Umre yaptıktan sonra ihramdan çıkar, sonra da hac için Mekke'den tekrar ihrama girerse ne yapması gerekir?

Cevap 4

İhrama girerken umre yapmaya niyet eden, fakat umre yapmaya niyet ettiği halde telbiye getirmeyi unutanın hükmü,

[1] Bakara Sûresi: 196

telbiye getirenin hükmü gibidir. Tavaf ve sa'yını yapar, saçını kazıtmak veya kısaltmak sûretiyle tıraş edip ihramdan çıkar. Yolda giderken telbiye getirebilir. Telbiye getirmeyi unutursa, ona bir şey gerekmez. Çünkü telbiye getirmek, müekked sünnettir. Bu sebeple tavaf ve sa'y yapar, saçını kazıtmak veya kısaltmak sûretiyle tıraş edip ihramdan çıkar ve bunu umre yerine sayar. Çünkü o umreye niyet etmiştir. Fakat hacca daha süre olmasına rağmen ihrama girerken hacca niyet ederse, haccını feshedip umreye çevirmesi, tavaf ve sa'y yapıp saçını kazıtmak veya kısaltmak sûretiyle tıraş edip ihramdan çıkması, daha fazîletlidir. Böylelikle bu kimsenin hükmü, temettu haccı yapanların hükmü gibi olur.

Soru 5

Annesinin yerine hac yapan kimse, mikat yerinde hacca niyet ederken annesinin adına niyet etmeyi unutursa ne olur?

Cevap 5

Annesinin adına hac yapmaya niyet ettiği sürece, onun adına niyet etmeyi unutsa bile yapacağı hac, annesinin adına olur. Çünkü niyet, daha kuvvetlidir.

Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- niyet konusunda şöyle buyurmuştur:

"Ameller niyetlere göredir."[1]

Eğer hacca annesinin veya babasının yerine kastederek gelmiş, sonra ihrama girerken annesinin veya babasının adına

---

[1] Buhârî ve Müslim

diliyle niyet etmeyi unutmuşsa, baba veya anne veyahut da kimin adına hac yapmaya niyet etmişse, hac da onun adına olur.

Soru 6

Çorap ve eldiven giyen ihramlı kadının hükmü nedir? İhramlı iken giymiş olduğu şeyleri çıkartması câiz mi?

Cevap 6

İhramlı kadının kendisini daha iyi örteceği için çorap veya ayakkabı giymesi daha fazîletlidir. Giydiği elbise ayaklarıyla birlikte kendisini tamamen örtüyorsa, bu da yeterlidir. Eğer çoraplı olduğu halde ihrama girer, sonra da çorabını çıkartırsa, erkeğin terlik giyip sonra onu çıkarttığında bir zararı olmadığı gibi, bunun da bir zararı yoktur. Fakat kadın ihramlıyken eldiven giyemez. Çünkü ihramlı kadının eldiven giymesi yasaktır. Aynı şekilde ihramlı kadın, yüzünü peçe veya burka ile örtemez. Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- kadını bundan yasaklamıştır. Fakat yabancı erkekler gelirse, onlara göstermemek için yüzünü başörtüsü veya cilbabı ile örtmesi gerekir. Tavaf ve sa'y sırasında da böyle yapması gerekir.

Nitekim Âişe'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunan hadiste o şöyle der:

((كَانَ الرُّكْبَانُ يَمُرُّونَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُـولِ اللهِ صَلَّىٱللَّهُعَلَيْهِوَسَلَّمَ مُحْرِمَاتٌ، فَإِذَا حَـاذَوْا بِنَـا سَـدَلَتْ إِحْـدَانَا جِلْبَابَهَـا مِـنْ رَأْسِـهَا عَلَى وَجْهِهَا، فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَاهُ.)) [رواه أبو داود وأحمد]

"Biz, Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem- **ile birlikte ihramlı iken, yanımızdan kâfileler geçtiklerinde yüzümüzü baş örtümüzle örter, onlar uzaklaştıklarında ise yüzümüzü açardık."**[1]

İhramlı erkeğin, doğru olan görüşe göre, ayakkabısının arkası topuklara kadar kesilmiş olmasa bile, ayakkabı giymesi câizdir. Âlimlerin çoğunluğu ise, ayakkabının arkasının topuklara kadar kesilmesi gerektiği görüşündedirler. Doğru olan, terlik bulamadığı zaman ayakkabının topuklara kadar arkasının kesilmesi gerekmez. Zirâ Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- (Vedâ haccında) Arafat'ta insanlara hutbe verirken şöyle buyurmuştur:

((مَنْ لَمْ يَجِدِ الْإِزَارَ فَلْيَلْبَسْ السَّرَاوِيلَ، وَمَنْ لَمْ يَجِدِ النَّعْلَـيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَّيْنِ.)) [متفق عليه]

"Kim ihramda altına giyecek izâr bulamazsa, şalvar giysin. Kim de terlik bulamazsa, ayakkabı giysin." [2]

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bu hadiste ayakkabının arkasını kesmeyi emretmemiştir. Bu da ayakkabının arkasının kesilmesi gerektiği hükmünün kaldırıldığını gösterir.

Başarı Allah'tandır.

Soru 7

İhrama girerken edilen niyet dil ile söyleyerek mi yapılır? Başkasının yerine hac yapan bir kimse, nasıl niyet etmesi gerekir?

---

[1] Ebû Dâvûd ve İmam Ahmed

[2] Buhârî ve Müslim

Cevap 7

Niyetin yeri kalptir. Bunu da "falancanın veya kardeşinin veyahut da filancanın oğlu falanın yerine hac yapmaya" diye kalbinden niyet eder. Niyet bu şekilde olur. Bununla birlikte kalbinde olanı pekiştirmek için diliyle şöyle söylemesi müstehaptır:

((اَللَّهُمَّ لَبَّيْكَ حَجاًّ عَنْ فُلاَنٍ.))

"Allahumme lebbeyke haccen an fulân."

"Allahım! Senin emrine uyarak falancanın adına hac yapmak üzere ihrama girdim."

Veya:

((اَللَّهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً عَنْ فُلاَنٍ.))

"Allahumme lebbeyke umraten an fulân."

"Allahım! Senin emrine uyarak falancanın adına umre yapmak üzere ihrama girdim."

Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- hac ve umre yaptığı zaman diliyle niyet etmiştir. Bu da Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'i örnek alarak hacca veya umreye dille niyet etmenin meşrû olduğunu gösterir.

Aynı şekilde Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in öğrettiği üzere sahâbe de hacca dille niyet etmişler ve niyet ederlerken de seslerini yükseltmişlerdir. Böyle yapmak sünnettir. Hacca veya umreye diliyle söylemese bile kalbinden niyet etmesi yeterlidir. Başkasının yerine yaptığı hac ile ilgili amelleri de kendi adına yaptığı gibi yapar. Telbiyeyi de mutlak olarak getirir. Kendi adına hac yapıyor gibi, falanca veya filancanın adını zikretmeye gerek

duymadan telbiye getirir. Fakat başkasının adına hac veya umre yapıyorsa,

((اَللَّهُمَّ لَبَّيْكَ حَجًّا عَنْ فُلاَنٍ.))

"Allahumme lebbeyke haccen an fulân."

"Allahım! Senin emrine uyarak falancanın adına hac yapmak üzere ihrama girdim."

Veya:

((اَللَّهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً عَنْ فُلاَنٍ.))

"Allahumme lebbeyke umraten an fulân."

"Allahım! Senin emrine uyarak falancanın adına umre yapmak üzere ihrama girdim."

Demesi daha fazîletlidir. Daha sonra hacılar ve umreciler gibi şöyle telbiye getirmeye devam eder:

((لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ والْمُلْكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ، لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ إِلَهَ الْحَقِّ لَبَّيْكَ.))

"Lebbeykellahumme lebbeyk, lebbeyke lâ şerîke leke lebbeyk. İnnel-hamde ven ni'mete leke vel-mulku lâ şerîke lek. Lebbeykellahumme lebbeyk, lebbeyke ilâhel-hakki lebbeyk."

"Buyur Allahım!Buyur. Buyur (Allahım!)**. Senin hiçbir ortağın yoktur. Buyur** (Allahım!)**. Hamd sanadır, mülk de senindir. Senin hiçbir ortağın yoktur. Buyur** (Allahım!)**. Buyur Allahım! Buyur hak ilâh** (olan Allahım!) **Buyur."**

Bundan kasıt, kendisi adına telbiye getirdiği gibi, adına hac veya umre yaptığı kimsenin adını zikretmeden telbiye getirir. Fakat hac veya umrenin başında:

((اَللَّهُمَّ لَبَّيْكَ حَجًّا عَنْ فُلاَنٍ.))

"Allahumme lebbeyke haccen an fulân."

"Allahım! Senin emrine uyarak falancanın adına hac yapmak üzere ihrama girdim."

Veya:

((اَللَّهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً عَنْ فُلاَنٍ.))

"Allahumme lebbeyke umraten an fulân."

"Allahım! Senin emrine uyarak falancanın adına umre yapmak üzere ihrama girdim."

Veyahut da:

((اَللَّهُمَّ لَبَّيْكَ حَجًّا وَ عُمْرَةً عَنْ فُلاَنٍ.))

"Allahumme lebbeyke haccen an fulân."

"Allahım! Senin emrine uyarak falancanın adına umre ve hac yapmak üzere ihrama girdim."

Mikat yerinde ihrama girerken niyetle birlikte bu şekilde demesi daha fazîletlidir.

Soru 8

Mekke'ye bir iş veya görev için gelen kimse, hac yapmaya fırsat bulduğu zaman, bulunduğu yerden mi, yoksa Hill'den (Harem sınırları dışından) mı ihrama girer?

Cevap 8

Hac veya umreye niyet etmeyip yakın akrabayı ziyâret etmek veya hasta ziyâret etmek veyahut da ticaret için Mekke'ye gelen kimse, hac veya umre yapma fırsatı bulursa, ister Mekke'nin içinde, isterse Mekke'nin dışında olsun,hac için bulunduğu yerden ihrama girer. Fakat umre yapmak isterse, Ten'im ve Ci'râne gibi, Hill bölgesine çıkar ve oradan ihrama girer. Çünkü bu konuda sünnet olan, hatta umre yapmak isteyenin Hill bölgesine çıkması gerekir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- umre yapmak istediği zaman Âişe'ye -Allah ondan râzı olsun- Ten'im denilen yere çıkıp oradan ihrama girmesini, kardeşi Abdurrahman'a da onunla birlikte Harem dışına yani Ten'im'e kadar çıkmasını emretmişti. Bu, umre yapmak isteyen hakkındaki hükümdür. Fakat hac yapmak isteyen kimse, -daha önce de geçtiği gibi-, ister Harem sınırları içerisinde, isterse Harem sınırları dışında olsun, bulunduğu yerden ihrama girer.

Soru 9

İhrama girerken iki rekat namaz kılmak şart mıdır?

Cevap 9

İhrama girerken iki rekat namaz kılmak şart değildir. Fakat âlimler arasında müstehap oluşu konusunda görüş ayrılığı vardır. Âlimlerin çoğuna göre, abdest alıp iki rekat namaz kılmak, sonra da niyet etmek müstehaptır. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in namaz kıldıktan sonra ihrama girmesini buna delil olarak göstermektedirler. Yani Vedâ haccında önce öğle namazını kılmış, sonra da ihrama girmiştir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ: صَلِّ فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ، وَقُلْ عُمْرَةً فِي حَجَّةٍ.)) [رواه البخاري]

"**Bu gece bana Rabbimden birisi** (Cebrâil) **geldi ve şöyle dedi:**

-Bu mübârek vâdide (Akîk Vâdisi'nde) **namaz kıl ve şöyle de:**

-Bunu hac ile birlikte olan umre kıldım."[1]

Bu hadis, iki rekât namaz kılmanın meşrû olduğunu gösterir. Bu, âlimlerin çoğunun görüşüdür.

Başka âlimler ise şöyle demişlerdir:

Bu konuda açık nas (delil) yoktur. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

((أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ: صَلِّ فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ،...)) [رواه البخاري]

"**Bu gece bana Rabbimden birisi** (Cebrâil) **geldi ve şöyle dedi:**

-Bu mübârek vâdide (Akîk Vâdisi'nde) **namaz kıl…**"[2]

---

[1] Buhârî

[2] Buhârî

Sözündeki namazdan kasıt, beş vakit namazlardan bir farz namaz olması muhtemeldir. Bu da ihram için iki rekât namaz kılmak konusunda bir delil teşkil etmez. Fakat -mümkünse- namaz kıldıktan sonra, umre veya hacca niyet ederse,bunun daha fazîletli olduğuna delâlet eder.

Soru 10

İhramlı olduğu sırada ve namaza giderken kendisinden mezî[1] veya idrar damlaları çıktığını hissedenin hükmü nedir?

Cevap 10

Kendisinde böyle bir şeyin olduğunu anlayan mü'minin, namaz vakti ise idrar veya mezîden temizlenerek abdest alması gerekir. Mezîden dolayı penisi ile mesânesini, idrardan dolayı ise, penisinin uç kısmını yıkar. Sonra namaz vakti ise, namaz abdestini alır. Namaz vakti değil ise, bunu namaz vaktine kadar geciktirmesinde bir sakınca yoktur. Fakat bunun vesvese olmaması, aksine bundan emîn olması gerekir.Vesveseden dolayı ise, vesveselerle imtihan olunmaması için bu vesveseyi bir tarafa bırakması ve ondan yüz çevirmesi gerekir. Çünkü insan,vesvese gibi bir şeyle imtihan olunabilir. Kendisinden bir şey çıktığını zanneder. Oysa kendisinden hiçbir şey çıkmamıştır.Bundan dolayı kendisini bu gibi vesveselere alıştırmaması gerekir.Hatta bu vesveselere bulaşması için onları atması ve onlardan yüz çevirmesi gerekir. Bundan çekinirse, abdest aldıktan sonra fercinin çevresine eliyle su serpsin ki bir vesvese olursa, vesveseyi su serpintisine bağlasın. Böylelikle vesvesenin şerrinden kurtulmuş olur.

---

[1] **Mezî:** Erkeğin eşiyle şakalaşması veya onu öpmesi sonucu penisinin idrar yolundan gelen ince bir sıvıdır. (Çeviren)

Soru 11

Yıkamak için ihram elbiseyi değiştirmek câiz midir?

Cevap 11

İhram elbisesini yıkamakta hiçbir sakınca yoktur. Yine ihram elbisesini değiştirerek onun yerine yenisini veya yıkanmış olanını kullanmakta da bir sakınca yoktur.

Soru 12

Niyet etmeden önce ihram elbisesine güzel koku sürmenin hükmü nedir?

Cevap 12

Ridâ ve İzâr denilen ihram elbisesinin üzerine güzel koku sürülmemesi gerekir. Çünkü bedende sadece baş, sakal ve koltuk altı gibi yerlere güzel koku sürmek sünnettir. İhram elbisesine gelince, ihrama girerken ihram elbisesine güzel koku sürülmez.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((...وَلاَ تَلْبَسُوا مِنَ الثِّيَابِ شَيْئًا مَسَّهُ الزَّعْفَرَانُ أَوْ وَرْسٌ.))

[متفق عليه]

"(İhramlı iken) **safran**[1] **veya vers**[2] **sürülmüş bir elbise giymeyin.**"[3]

---

[1] **Safran (Zaferan):** Süsengillerden, büyük huni çiçekli, soğanlı bir cins bitkidir. Bitki bilimindeki (botanik) adı Crocus Sativus'tur. Çiçeğin tepeciklerinden zerde ve bazı şuruplara renk vermekte faydalanılır. (Çeviren)

[2] **Vers:** Yemen safranıdır. (Çeviren)

[3] Buhârî ve Müslim

Sünnet olan, sadece bedenine güzel koku sürmesidir. İhram elbisesine gelince, ona güzel koku süremez. Eğer güzel koku sürerse, onu yıkayıncaya veya değiştirinceye kadar giyemez.

Soru 13

Terviye gününden önce Mina'da bulunan birisi Mekke'den mi, yoksa Mina'dan mı ihrama girer?

Cevap 13

Mina'da oturan, Mina'dan ihrama girer. Allah'a hamdolsun Mekke'ye gelmesine gerek yoktur. Aksine vakti geldiğinde hac için bulunduğu yerden niyet ederek ihrama girer.

Soru 14

Temettu' hacısının ihrama girmesi için belirli bir vakit var mıdır? Terviye gününden önce ihrama girebilir mi?

Cevap 14

Evet. Temettu' hacısının ihrama girmesi için belirli bir vakit vardır. O da hac ayları olan Şevvâl, Zilkâde ve Zilhicce'nin ilk on günüdür. Ne Şevvâl'den önce, ne de kurban bayramı gecesinden sonra ihrama girebilir. Fakat en fazîletlisi, önce sadece umre için ihrama girmesi, umreyi bitirdikten sonra da sadece hac için ihrama girmesidir. İşte bu, tam temettu'dur. Hem umreye, hem de hacca niyet ederse, bu hem Temettu, hem de Kıran haccı olarak isimlendirilir. Her iki durumda kurban kesmesi gerekir. Bu kurbana temettu kurbanı denir. O da kurbanlık hayvanlardan birini kesmek veya deve veyahut da sığırın yedide birine ortak olmaktır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿...فَمَن تَمَتَّعَ بِٱلۡعُمۡرَةِ إِلَى ٱلۡحَجِّ فَمَا ٱسۡتَيۡسَرَ مِنَ ٱلۡهَدۡيِۚ ...﴾

[سورة البقرة من الآية :١٩٦]

"Kim hac günlerine kadar umre ile faydalanmak isterse, kolayına gelen bir kurbanı kesmesi gerekir."[1]

Eğer kurban kesmeye gücü yetmezse, 3 günü hacda, 7 gün de evine döndükten sonra toplam olarak 10 gün oruç tutar ki bu süre, herhangi bir şeyle sınırlı değildir.

Eğer Şevval'in başında umre için ihrama girer ve (umresini yaptıktan sonra) ihramdan çıkarsa, hac için ihrama gireceği Zilhicce'nin 8. gününe kadar geçen umre ile hac arasındaki süre uzun olur. Bu durumda, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashâbına emrettiği gibi, Zilhicce'nin 8. günü ihrama girmesi daha fazîletlidir. Zirâ sahâbeden kimisi İfrad, kimisi de kıran haccına niyet etmiş olarak Mekke'ye geldiklerinde, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- onlardan, beraberinde kurbanını getirmeyenin ihramdan çıkmasını emretmiş, onlar da tavaf ve sa'y yapmışlar ve saçlarını kısaltarak ihramlarından çıkmışlardır. Böylece onlar, temettu hacısı olmuşlardır.Zilhicce'nin 8. günü gelince, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- onlara evlerinden hac için ihrama girmelerini emretmiştir. Böyle yapmak, daha fazîletlidir. Eğer 8. günden önce, Zilhicce'nin başında hac için ihrama girerse, ihramı geçerli ve sahihtir.Fakat en fazîletlisi, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in emriyle sahâbenin Zilhicce'nin 8. günü hac için ihrama girdiği gibi ihrama girmesidir.

---

[1] Bakara Sûresi: 196

Soru 15

Hac veya umre veyahut başka bir amaç için ihramsız olarak mikat yerini geçen kimsenin hükmü nedir?

Cevap 15

Hac veya umre için ihrama girmeden mikat yerini geçen kimsenin tekrar mikat yerine dönerek ihrama girmesi gerekir.

Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((يُهِلُّ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ، وَيُهِلُّ أَهْلُ الشَّامِ مِنَ الْجُحْفَةِ، وَيُهِلُّ أَهْلُ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ، وَيُهِلُّ أَهْلُ الْيَمَنِ مِنْ يَلَمْلَمَ.))

[متفق عليه]

"Medine halkı Zulhuleyfe'den ihrama girer. Şam halkı Cuhfe'den ihrama girer. Necd halkı Karnü'l-Menâzil'den ihrama girer ve Yemen halkı da Yelemlem'den ihrama girer."[1]

Aynı şekilde sahih bir hadiste de böyle rivâyet olunmuştur.

Nitekim Abdullah b. Abbas -Allah ondan râzı olsun- şöyle demiştir:

((وَقَّتَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ، وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ، وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ، وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلَمْلَمَ، فَهُنَّ لَهُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِنَّ لِمَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ.)) [متفق عليه]

[1] Buhârî ve Müslim

"**Rasûlullah** -sallallahu aleyhi ve sellem- **Medine halkı için Zulhuleyfe, Şam halkı için Cuhfe, Necd halkı için Karn'ül-Menâzil ve Yemen halkı için de Yelemlem'i mikat yerleri olarak tayin etti. Buralar, adı geçen yerlerin halkları ile hac ve umre yapmak için o yönlerden gelenlerin mikat yerleridir.**"[1]

Eğer hac veya umre için geliyorsa, geldiği yöndeki mikat yerinden ihrama girmesi gerekir. Medine tarafından geliyorsa, Zulhuleyfe; Şam, Mısır veya Fas tarafından geliyorsa Cuhfe; günümüzde Rabığ, Yemen tarafından geliyorsa, Yelemlem; Necd veya Taif'ten geliyorsa, Vâdi Karn veya diğer isimleri Seyl ve Vâdi Mahrem denilen yerlerden hac veya umre veyahut da hem hac, hem de umre için ihrama girer. Eğer hac aylarında bu mikat yerlerinden geçiyorsa, en fazîletli olanı, umre için ihrama girerek tavaf ve sa'y yapar, sonra saçlarını kısaltmak sûretiyle tıraş ederek ihramdan çıkar. Hac vakti geldiğinde de hac için ihrama girer. Hac ayları dışında bir ayda mesela Şaban veya Ramazan ayında mikat yerine uğrarsa, sadece umre için ihrama girer. Bu konuda meşrû olan budur. Fakat hac veya umre yapmak için değil de alış-veriş veya akraba ve arkadaşlarını ziyâret etmek için veyahut da başka bir amaç için Mekke'ye gelenin -doğru olan görüşe göre- ihrama girmesi gerekmez. Âlimlerin iki görüşünden en tercihli olanı, bu görüştür. Bu kimsenin, fırsatı iyi değerlendirip umre için ihrama girmesi daha fazîletlidir.

---

[1] Buhârî ve Müslim

Soru 16

İhramlı kimse, hastalık veya korku sebebiyle hac veya umresini tamamlamaktan endişe ederse, ne yapması gerekir?

Cevap 16

İhrama girdiğinde, hastalık gibi ibâdetine engel olacak bir şeyden endişe ederse, şöyle diyerek şart koşar:

((فَإِنْ حَبَسَنِي حَابِسٌ فَمَحِلِّي حَيْثُ حَبَسْتَنِي.))

"Fein habesenî hâbisun femehillî haysu habestenî."

"Eğer (bu umreyi) **edâ etmekten bir şey beni alıkorsa, alıkonulacağım yer, ihramdan çıkacağım yer olsun."**

İhrama girerken şart koşmak sünnettir. Çünkü Zubeyr b. Abdulmuttalib'in kızı Dubâa, hastalığından şikâyet ettiğinde Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şart koşmasını emretmişti.

Soru 17

Kadının dilediği bir elbiseyle ihrama girmesi câiz midir?

Cevap 17

Evet. Kadın dilediği elbiseyle ihrama girebilir. Halktan bazı kimselerin zannettiği gibi, kadının ihram için özel bir elbisesi yoktur.Fakat ihram için giyeceği elbisenin güzel ve dikkat çekecek şekilde olmaması gerekir. Çünkü kadın bu ibâdet için insanlarla iç içe olacaktır.Bu sebeple elbisesinin dikkat çekecek şekilde ve alımlı olmaması gerekir. Hatta normal olması ve fitneye sebep olmaması gerekir. Eğer alımlı elbiselerle ihrama girerse, ihramı geçerlidir. Fakat fazîletli olanı terk etmiş olur.

Erkeğin ihramına gelince, iki parçadan oluşan beyaz renkli izâr ve ridâyı giymesi daha fazîletlidir. Beyazın dışında başka bir renk olursa da bir sakıncası yoktur. Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yeşil renkli bir kumaş içinde tavaf ettiği sâbittir. Yine, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- siyah renkli sarık giydiği sâbittir. Netice olarak, beyaz rengin dışında başka bir renkli elbise ile ihrama girmesinde bir sakınca yoktur.

Soru 18

Hava yoluyla gelen hacı ve umrecinin ne zaman ihrama girmesi gerekir?

Cevap 18

Hava veya deniz yoluyla gelen kimse, kara yoluyla gelen kimse gibi, havada veya denizde mikat yerinin hizâsına geldiği zaman veyahut da uçak, gemi veya vapurun süratine karşı ihtiyatlı olmak için mikat yerinden biraz önce ihrama girmelidir.

Soru 19

Mikat sınırları içerisinde yaşayan nereden ihrama girer?

Cevap 19

Ümmü Selem ve Bahra sakinlerinin bulundukları yerlerden ihrama girdikleri gibi, mikat sınırları içerisinde yaşayan kimse bulunduğu yerden ihrama girer. Cidde halkı da bulundukları yerlerden ihrama girerler.

Nitekim İbn-i Abbas'ın -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((... وَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ، فَمِنْ حَيْثُ أَنْشَأَ.)) [متفق عليه]

"**Kim de mikat sınırlarının içerisinde** (Mikat yeri ile Mekke arasında) **oturuyorsa, sefere başladığı yerden ihrama girer.**"[1]

Başka bir rivâyet ise şöyledir:

((... فَمَنْ كَانَ دُونَهُنَّ، فَمُهَلُّهُ مِنْ أَهْلِهِ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ يُهِلُّونَ مِنْهَا.))

[متفق عليه]

"**Kim de mikat sınırlarının içerisinde oturuyorsa, oradan ihrama girer. Mekke halkı da Mekke'den ihrama girerler.**"[2]

Soru 20

Terviye günü (8. gün) hacı nereden ihrama girer?

Cevap 20

Bulunduğu yerden ihrama girer. Nitekim sahâbe Vedâ haccında Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in emriyle bulundukları yer olan Ebtah'tan ihrama girmişlerdi. Aynı şekilde Mekke'de oturan kimse de evinden ihrama girer.

Nitekim yukarıda geçen İbn-i Abbas'ın -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet ettiği hadiste, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((... فَمَنْ كَانَ دُونَهُنَّ، فَمُهَلُّهُ مِنْ أَهْلِهِ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ يُهِلُّـونَ مِنْهَا.)) [رواه البخاري]

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Buhârî ve Müslim

"Kim de mikat sınırlarının içerisinde oturuyorsa, oradan ihrama girer. Mekke halkı da Mekke'den ihrama girerler."[1]

Soru 21

Hac yapmak için başka bir ülkeden gelen ve uçak Cidde havaalanına indikten sonra ihrama giren kimsenin hükmü nedir?

Cevap 21

Bu kişi, Şam veya Mısır ehli ise ve uçağı Cidde'ye inmişse, bir araba veya başka bir şeyle Rabiğ'e gider ve oradan ihrama girer. Cidde'den ihrama giremez. Aynı şekilde Necd bölgesinden gelmiş ve uçak Cidde'ye ininceye kadar ihrama girmemişse, Seylül-Kebir'e yani Vâdi Karn'a gider ve oradan ihrama girer. Eğer Seylül-Kebir'e gidip oradan ihrama girmez ve Cidde'den ihrama girerse, haccını veya umresini telafi etmesi için kurban olarak kesilmesi câiz olan bir koyunu veya yedide birine ortak olmak sûretiyle deve veya sığırı kesmesi ve etini Mekke'deki fakirlere dağıtması gerekir.

Soru 22

İfrad haccına niyet ederek Mekke'ye gelen ve sonra bu haccını temettu haccına çevirip umre yaptıktan sonra ihramdan çıkanın ne yapması gerekir? Bu kimsenin, ne zaman ve nereden hac için ihrama girmesi gerekir?

Cevap 22

Böyle yapması daha fazîletlidir. Sadece hac için veya hem hac, hem de umreyi beraber yapmak için ihrama girip Mekke'ye gelenin, önce umre yapması daha fazîletlidir. Zirâ Rasûlullah

---

[1] Buhârî ve Müslim

-sallallahu aleyhi ve sellem- sahâbeden Kıran ve İfrad haccına niyet ettikleri halde beraberinde kurbanını getirmeyenlere, önce umre yapmalarını emretmişti. Onlar da tavaf ve sa'y yapmış, sonra saçlarını kısaltmak sûretiyle tıraş olup ihramdan çıkmışlardı. Fakat beraberinde kurbanını getirenler, bayramın birinci günü ihramdan çıkıncaya kadar ihramlı olarak beklemişlerdi.

Netice olarak, kim Mekke'ye sadece hac veya hem hac, hem de umreyi beraber yapmak için gelir ve yanında kurbanını getirmemişse, haccını umreye çevirmesi sünnettir. Tavaf ve sa'y yapar, saçlarını kısaltmak sûretiyle tıraş eder ve ihramdan çıkar. Sonra vakti gelince hac için ihrama girer. Böylelikle temettu hacısı olur ve temettu kurbanını kesmesi gerekir.

Soru 23

Mikat yerinde temettu' haccına niyet ettikten sonra niyetini değiştirip ifrad haccına niyet edenin kurban kesmesi gerekir mi?

Cevap 23

Bu mesele, durumuna göre farklılık arz eder. Eğer mikat yerine varmadan önce temettu' haccına niyet eder de, mikat yerine vardıktan sonra bu niyetini değiştirir ve sadece hacca yani İfrad haccına niyet ederse, bunda hiçbir sakınca yoktur ve fidye vermesi de gerekmez. Eğer hem hac, hem de umreyi beraber yapmak için mikat yerinde veya mikat yerinden önce niyet eder de sonra bu niyetini sadece hacca yani İfrad haccına çevirirse, bu olmaz. Fakat umreye çevirebilir, hacca çeviremez. Çünkü Kıran haccına niyet eden, İfrad haccına çeviremez, fakat umreye çevirebilir. Çünkü bu, mü'min için daha faydalıdır. Yine, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ashâbına böyle yapmalarını emretmişti. Bir kimse, mikat yerinde hem hac, hem de umreyi beraber

yapmaya yani Kıran haccına niyet eder de, sonra bunu hacca çevirmek yani İfrad haccı yapmak isterse, bu da olmaz. Fakat bunu umreye çevirebilir ki bu daha fazîletlidir. Tavaf ve sa'y yapar ve saçlarını kısaltmak sûretiyle tıraş olup ihramdan çıkar. Sonra da hac için telbiye getirir. Böylelikle temettu' hacısı olur.

Soru 24

Kıran haccı için ihrama giren bir kimse, Mekke'ye vardıktan sonra parasını kaybeder ve kurban kesemez duruma düşerse, haccını İfrad haccına çevirebilir mi? Bu haccı başkasının yerine temettu' haccı yapması şart koşulmuşsa, ne yapması gerekir?

Cevap 24

Nafakasını kaybetse bile, haccını İfrad haccına çeviremez. Kurban kesmeye gücü yetmezse, 10 gün oruç tutar. 3 gününü hacda, 7 gününü de evine döndükten sonra tutar ve temettu' hacısı olarak kalır. Önce umre için ihrama girmesi, tavaf ve sa'y yapması, saçlarını kısaltmak sûretiyle tıraş olup ihram çıkması, daha sonra hac için ihrama niyet etmesi ve haccın kurbanını kesmesi gerekir ki, bu şartı yerine getirmesi gerekir.Kurban kesemezse, 3 günü hacda Arefe gününden önce, 7 günü de evine döndükten sonra olmak üzere 10 gün oruç tutar. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'i örnek alarak Arefe günü oruçlu olmamak, daha fazîletlidir.Çünkü o, oruç tutmamış halde Arafat'ta vakfeye durmuştur.

Soru 25

Hac ve umreyi beraber yapmak için Kıran haccına niyet eden birisi, umre yaptıktan sonra ihramdan çıkarsa, temettu hacısı sayılır mı?

Cevap 25

Evet. Bir kimse, hac ve umre yapmak için kıran haccına niyet ettikten sonra tavaf ve sa'y yapar, saçlarını kısaltmak sûretiyle tıraş olursa, umre yapmış sayılır. Bu kimse, temettu' hacısı olarak adlandırılır ve temettu' kurbanını kesmesi gerekir.

Soru 26

Kasten veya gevşek davranarak namaz kılmayan kimsenin haccının hükmü nedir? Bu haccı, İslâm'ın emrettiği farz olan haccın yerine geçer mi?

Cevap 26

Namazın farz oluşunu inkâr eder bir halde kasten namazı terk eden kimse, icmâ ile kâfirdir ve haccı da geçersizdir. Fakat gevşeklik ve hafife almaktan dolayı namazı terk edenin haccının geçerli olup-olmayacağı konusunda âlimler arasında görüş ayrılığı vardır. Kimisi, haccının geçerli olacağı, kimisi de geçersiz olacağı görüşündedir. Bu konuda doğru olan görüş ise, bu kimsenin haccının geçerli olmayacağıdır. Çünkü Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- namazın terki konusunda şöyle buyurmuştur:

((اَلْعَهْدُ الَّذِي بَيْـنَناَ وَبَيْـنَهُمُ الصَّلاَةُ، فَمَنْ تَرَكَهاَ فَقَدْ كَفَرَ.))

[رواه مسلم وأحمد وأهل السنن الأربع بإسناد صحيح]

"**Bizimle onlar** (münâfıklar) **arasındaki sözleşme, namazdır. Kim namazı terk ederse, kâfir olur.**"[1]

---

[1] İmam Ahmed ve sünen sahipleri sahih bir senedle rivâyet etmişlerdir.

Başka bir hadiste şöyle buyurmuştur:

((بَيْنَ الرَّجُلِ وَ بَيْنَ الْكُفْرِ وَالشِّرْكِ تَرْكُ الصَّلاَةِ.)) [رواه مسلم]

"Kişi ile küfür ve şirk arasındaki sınır; namazın terkidir."[1]

Bu iki hadis, namazın farz oluşunu inkâr eden ile namazı hafife almaktan dolayı terk eden herkesi kapsamaktadır.

Başarı Allah'tandır.

Soru 27

Bir kadının hac günlerinde âdet kanını geciktiren hapları kullanmasının hükmü nedir?

Cevap 27

Bu kadının âdet kanını geciktiren hapları kullanmasının bir zararı yoktur. Çünkü beraber geldiği insanlarla birlikte tavaf yapması ve kafileyi geri bırakmamasında kendisi için fayda vardır.

Soru 28

Bir kadın ihrama girdikten sonra âdet görür veya loğusa olursa, Kâbe'yi tavaf edebilir mi veya ne yapması gerekir? Bu kadının vedâ tavafı yapması gerekir mi?

Cevap 28

Bir kadın umre yapmak için geldiğinde loğusa olur veya âdet görürse, temizleninceye kadar bekler. Temizlendikten sonra tavaf ve sa'yını yapar ve saçlarının ucundan bir parmak boğumu miktarı kısaltır. Böylelikle umresi tamamlanmış olur. Bu durum, umreden sonra veya hac için ihrama girdiği 8. günden sonra olursa, tavaf hariç hacıların yaptığı Arafat vakfesi, Müzdelife,

---

[1] Müslim

cemreleri taşlama, telbiye ve zikir gibi ibâdetleri yapar. Temizlenince haccın tavaf ve sa'yını yapar. Farz tavafı ve sa'yı yaptıktan sonra ve vedâ tavafından önce âdet kanı gelirse, Vedâ tavafı ondan düşer. Çünkü âdetli ve loğusa olan kadınlara vedâ tavafı gerekmez.

Soru 29

Her tavaftan sonra Makam-ı İbrahim'in arkasında iki rekat tavaf namazı kılmak gerekir mi? Bu namazı unutarak kılmayanın hükmü nedir?

Cevap 29

Tavaf namazını, Makam-ı İbrahim'in arkasında kılmak şart değildir. Mescid-i Haram'ın herhangi bir yerinde kılmak yeterlidir. Tavaf namazını kılmayı unutan kimseye hiçbir şey gerekmez. Çünkü bu namaz sünnettir, farz değildir.

Soru 30

Farz tavafı, Vedâ tavafına kadar erteleyip hem farz tavafa, hem de Vedâ tavafına niyet ederek ikisini birleştirip yapanın hükmü nedir? Farz tavafı gece yapmak câiz midir?

Cevap 30

Hac ile ilgili işleri bitirdikten sonra farz tavafı yolculuktan önce yapmasında bir sakınca yoktur. Zirâ ister farz tavaf ile birlikte Vedâ tavafına niyet etmiş olsun, isterse niyet etmemiş olsun, farz tavafı, Vedâ tavafının yerine geçer.Sonuç olarak, yolculuktan önce sadece farz tavafı yaparsa, Vedâ tavafının yerine de geçer. Eğer ikisine birden niyet ederek bir tavaf yaparsa, bir sakıncası yoktur. Farz tavafı ile Vedâ tavafını gece veya gündüz yapabilir.

Soru 31

Hacı veya umreci, namaz kılınmaya başlandığında tavaf veya sa'yını tamamlamamışsa, ne yapması gerekir?

Cevap 31

Hacı veya umreci, namaz kılınmaya başlandığı zaman tavaf veya sa'yını tamamlamamışsa, insanlarla birlikte namazını kılar, sonra da tavaf veya sa'yına kaldığı yerden devam eder.

Soru 32

Tavaf ve sa'y için abdestli olmak gerekir mi?

Cevap 32

Sadece tavaf için abdestli olmak gerekir. Fakat sa'y için abdestli olmak, fazîletlidir. Eğer sa'y abdestsiz olarak yapılırsa, geçerlidir.

Soru 33

Umreden sonra Vedâ tavafı yapmak gerekir mi? Hac veya umre olsun, Vedâ tavafından sonra Mekke'de alış-veriş yapmak câiz midir?

Cevap 33

Umreden sonra Vedâ tavafı yapmak gerekmez, fakat yapılırsa daha fazîletlidir. Umreden sonra Vedâ tavafını yapmadan Mekke'den ayrılırsa, bir sakıncası yoktur. Fakat hacdan sonra Vedâ tavafı yapmak vâciptir.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

((لاَ يَنْفِرَنَّ أَحَدٌ حَتَّى يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِ بِالْبَيْتِ.)) [رواه مسلم]

"Hiç kimse, son işi Kâbe'yi tavaf etmeden (Mekke'den) **ayrılmasın."**[1]

Bu hitap, (Vedâ haccında) hacılar için söylenmiştir.

Vedâ tavafını yaptıktan sonra ihtiyacı veya ticareti için alış-verişi fazla vakit kaybetmeden yapabilir. Fakat alış-veriş için geçirdiği vakit uzun sürerse, tekrar Vedâ tavafı yapması gerekir. Örf olarak bu süre uzun değilse, tekrar yapması gerekmez.

Soru 34

Hac veya umrede tavaftan önce sa'y yapmak câiz midir?

Cevap 34

Sünnet olan önce tavaf, sonra da sa'y yapmaktır. Fakat bilmeden, tavaftan önce sa'y yaparsa, bunda bir sakınca yoktur.

Nitekim bir adam Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e:

"**Tavaf etmeden önce sa'y yaptım**" diye sorduğunda, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e ona:

"**Bir sakıncası yoktur**" demiştir.

Bu durum, tavaftan önce sa'y yapılırsa, sa'yın geçerli olduğunu gösterir. Fakat hem hac, hem de umrede sünnet olan, önce tavaf, sonra da sa'y yapmaktır.

Soru 35

Sa'y nasıl yapılır? Sa'y yapmaya nereden başlanır ve sa'y kaç şavttır?

---

[1] Müslim

Cevap 35

Sa'y yapmaya Safâ'dan başlanır, Merve'de bitirilir. Yedi şavttır. Birincisi Safâ'da başlar, sonuncusu Merve'de biter. Sa'y yaparken Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bu konuda yaptığı gibi, Allah'ı zikreder, O'nu tesbih eder ve duâ eder. Safa ve Merve'de kıbleye dönerek ellerini kaldırır ve zikir, duâ ve tekbirleri üçer defa tekrarlar.

Soru 36

Hac veya umreden sonra saçları kazıtmak mı, yoksa kısaltmak mı daha fazîletlidir? Saçların bir kısmını kısaltmak yeterli midir?

Cevap 36

Hem hacda, hem de umrede saçları kazıtmak daha fazîletlidir. Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- saçlarını kazıtanlar için üç defa, kısaltanlar için ise, bir defa Allah Teâlâ'dan mağfiret ve rahmet etmesi için duâ etmiştir. Fakat saçları kazıtmak daha fazîletlidir. Eğer umre, hacca yakın bir zamanda yapılmışsa, hacda saçlarını kazıtmak için umreden sonra saçlarını kısaltmak, daha fazîletlidir. Çünkü hac ibâdeti, sevap yönünden umreden daha kâmildir. Bu sebeple en mükemmeli, hac için olmasıdır. Eğer umreden sonra hacca çok vakit varsa, örneğin Şevval ayında umre yapmışsa, saçlarının hacca kadar uzaması mümkün olduğu için saçlarını kazıtır ve bu fazîleti elde eder.

Âlimlerin iki görüşünden en doğru olanına göre, saçların bir kısmını kısaltmak veya kazıtmak geçerli değildir. Aksine başın tamamını tıraş etmek gerekir. Tıraş ederken de başın sağ tarafından başlamak fazîletlidir.

Soru 37

Hacı Arafat'a ne zaman gider ve ne zaman oradan ayrılır?

Cevap 37

Arafat'a gidiş, Arefe günü olan Zilhicce'nin 9. günü güneş doğduktan sonra başlar. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ve ashâbını örnek alarak Arafat'ta öyle ve ikindi namazlarını bir ezân ve iki kâmetle, birleştirip kısaltarak öğle vaktinde beraber kılar. Orada güneş batıncaya kadar kalır, zikir ve duâ ederek Kur'an okuyup ve telbiye getirmekle meşgul olur. Şu duayı çokça yapar:

((لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. سُبْحَانَ اللهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ.))

"Lâ ilâhe illâllahu vahdehû lâ şerîke leh. Lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr. Subhânallahi vel-hamdulillahi ve lâ ilâhe illâllah. Ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah."

Kıble'ye yönelerek ellerini kaldırır, duâdan önce hamd eder ve Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e salât ve selâmda bulunur. Arafat'ın hepsi, vakfe yeridir.Güneş battıktan sonra hacılar sukûnet ve vakar içinde ve çokça telbiye getirerek Müzdelife'ye hareket ederler.Oraya vardıklarında bir ezân ve iki kâmetle akşam namazını üç, yatsı namazını ise, iki rekât olarak bir vakitte kılarlar.

Soru 38

Müzdelife'de bulunmanın ve orada gecelemenin hükmü nedir? Bunun süresi ne kadardır? Hacı ne zaman oradan hareket etmeye başlar?

Cevap 38

Doğru olan görüşe göre Müzdelife'de gecelemek vâciptir. Bazı âlimler Müzdelife'de gecelemek rükün, bazıları da müstehap demişlerdir. Âlimlerin görüşlerinden doğru olanına göre, orada gecelemek vâciptir. Bunu terk edenin kurban kesmesi gerekir. Müzdelife'de sabah namazını kıldıktan sonra zikir ve duâ etmek, daha sonra hava iyice aydınlanınca telbiye getirerek Minâ'ya hareket etmek sünnettir.

Zayıf ve güçsüz olan erkek ve kadınlarla yaşlı kimselerin gece yarısından sonra Müzdelife'den ayrılmaları câizdir. Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- onlara bu konuda izin vermiştir. Fakat güçlüler için sünnet olan, sabah namazını kılıp namazdan sonra Allah'ı çokça anıncaya kadar orada kalmaları, güneş doğmadan önce de oradan hareket etmeleridir. Arafat'ta yaptığı gibi, Müzdelife'de duâ ederken kıbleye yönelmek ve elleri kaldırmak sünnettir. Müzdelife'nin hepsi vakfe yeridir.

Soru 39

Teşrik günlerinde bilerek veya yer bulamadığından dolayı Minâ dışında gecelemenin hükmü nedir?Hacı ne zaman Minâ'dan ayrılmaya başlar?

Cevap 39

Minâ'da 11. ve 12. günün geceleri gecelemek vâciptir. Âlimler, erkek ve kadın her hacının böyle yapması gerektiği konusunda bu görüşü tercih etmişlerdir. Minâ'da gecelemek için yer bulunmazsa, bu onlardan kalkar ve onlara hiçbir şey gerekmez. Fakat kasten terk edenin kurban kesmesi gerekir. Hacı, 12. gün zevalden sonra cemreleri taşladıktan sonra Minâ'dan ayrılabilir. Cemreleri taşlamak için 13. günü zeval vaktine kadar bekleyip taşları zevâlden sonra atarsa, bu daha fazîletli olur.

Soru 40

Hacının kurban bayramının 1. günü ibâdetleri hangi sırayla yapması daha fazîletlidir? Bayramın 1. günü yapılan işlerden bazısını öne almak ve bazısını geriye almak câiz midir?

Cevap 40

Kurban bayramın 1. günü, Mekke cihetine en yakın olan Akabe cemresine taş atmak sünnettir. Bu cemreye tek tek 7 tane taş atar ve her taş ile birlikte tekbir getirir. Sonra kurban kesmesi gerekiyorsa, kurbanını keser. Sonra saçlarını kazıtır veya kısaltır, fakat kazıtmak daha fazîletlidir. Sonra tavaf ve -sa'y gerekiyorsa-, sa'y yapar. Bu sıraya göre yapmak daha fazîletlidir. Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- önce Akabe cemresine taşları atmış, sonra kurbanını kesmiş, sonra saçlarını kazıtmış, sonra da Mekke'ye gidip Kâbe'yi tavaf etmiştir. Şu sıraya yapmak, daha fazîletlidir:

1. Önce Akabe cemresine 7 tane taş atar.
2. Kurbanını keser.

3. Saçlarını kazıtır veya kısaltır.

4. Farz tavafı yapar.

5. -Yapması gerekiyorsa- sa'y yapar.

Bunlardan kimisini öne, kimisini de geriye almasında bir sakınca yoktur.

Örneğin Akabe cemresine taşları atmadan önce kurbanı keserse veya Akabe cemresine taşları atmadan önce farz tavafı yaparsa veya Akabe cemresine taşları atmadan önce tıraş olursa veya kurbanı kesmeden önce tıraş olursa, bütün bu amelleri yapmasında hiçbir sakınca yoktur.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e bu sıralamadaki amelleri öne veya geriye alan kimse hakkında sorulduğunda o şöyle buyurmuştur:

"Zararı yok, zararı yok."

Soru 41

Cemreleri taşlamada hasta, kadın ve çocuk gibi kimselerin yerine başka kimseleri vekil tayin etmenin hükmü nedir?

Cevap 41

Hasta ve hamile, şişman ve güçsüz olan âciz kadının yerine cemrelere taş atmaya gücü yetmeyenlerin, yerlerine başkalarını vekil tayin etmelerinde hiçbir sakınca yoktur. Fakat kuvvetli ve zinde olan bir kadının cemrelere kendisinin taş atması gerekir. Cemreleri zevalden sonra taş atmaya gücü yetmeyen kimse, geceleyin taşları atar. Bayramın ilk günü olan 10. gün cemrelere taşları atamayan kimse, 11. günün gecesi fecrin doğuşuna kadar taşları atabilir. 11. günü zevalden sonra taşları atamayan kimse,

12. günün gecesi fecir vaktine kadar taşları atabilir. 12. günü zevalden sonra taşları atamayan kimse veya taşları atma fırsatını kaçıran kimse, 13. günün gecesi fecir vaktine kadar taşları atabilir.

Teşrik günlerinde cemrelere taş atma işi, fakat zevalden sonra başlar.

Soru 42

Teşrik günlerinin gecelerinde üç gün boyunca mazeretsiz olarak cemrelere taş atmak câiz midir? Mazeretleri olan kadınlar ve yaşlılarla birlikte Müzdelife'den gece yarısı ayrılan kimsenin, onlarla birlikte Akabe cemresini taşlaması câiz midir?

Cevap 42

Doğru olan görüşe göre, teşrik günlerinde güneş battıktan sonra cemrelere taşları atmak câizdir. Zirâ teşrik günlerinde zevalden sonra cemrelere taşları atmak sünnettir. Mümkünse böyle yapmak daha fazîletlidir. Mümkün değilse, doğru olan görüşe göre, güneş battıktan sonra cemrelere taşları atabilir.

Güçsüzler ve kadınlarla birlikte Müzdelife'den gece yarısı ayrılan kimselerin hükmü de onlar gibidir. Kadınların mahremleri ve şoförler gibi sağlam kimseler de, âcizler ve kadınlar hükmündedirler ve kadınlarla birlikte bayram gecesinin sonunda Akabe cemresine taşları atabilirler.

Soru 43

Hacı, cemreleri ne zaman taşlamaya başlar? Taşlamanın şekli nasıldır? Taşların sayısı kaçtır? Taşlamaya hangi cemreden başlar ve ne zaman bitirir?

Cevap 43

Cemrelerin ilkini bayram günü taşlar. O da Mekke yönüne en yakın olan ve Akabe cemresi denilen cemredir. Bayramın ilk günü yani Zilhicce'nin 10. günü bu cemreye taşları atar. Buraya bayram günü gecesinin son bölümünde taşları atarsa da yeterlidir. Fakat Akabe cemresine kuşluk (Duhâ) vaktinde taşları atması daha fazîletlidir. Güneş batıncaya kadar bu cemreye taşları atabilir. Eğer güneş batıncaya kadar taşları atamazsa, o gün için güneş battıktan sonra geceleyin taşları atabilir. Taşları tek tek atar, her taşı atarken de: "**Allahu Ekber**" der.

Teşrik günlerinde ise, zevalden sonra taşlamaya başlar. Taşlamaya (11. gün) ilk önce Mescid-i Hayf'a yakın olan küçük cemreden başlar. 7 tane taş atar, her taşı atarken de: "**Allahu Ekber**" der. Sonra orta cemreye 7 taş atar. Sonra büyük cemreye de 7 tane taş atar.12. ve 13. günlerde de aynı şeyleri yapar.

Küçük ve orta cemreleri taşladıktan sonra şöyle yapması sünnettir: Küçük cemreyi taşladıktan sonra, küçük cemre soluna gelecek şekilde kıbleye yönelir, Rabbine uzunca bir şekilde duâ eder. Orta cemreyi taşladıktan sonra, orta cemre sağına gelecek şekilde kıbleye yönelir, Rabbine uzunca bir şekilde duâ eder. 12. ve 13. günlerde de bu şekilde yapar. Mekke'ye en yakın olan Akabe cemresine gelince, bu cemreye taşları attıktan sonra duâ için beklemez. Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bu cemreye taşları attıktan sonra yanında durmamıştır.

Soru 44

Attığı bazı taşların havuzun içerisine düşüp-düşmediğinden şüphe eden kimsenin hükmü nedir?

Cevap 44

Attığı taşın havuzun içerisine düşüp-düşmediğinden şüphe eden kimsenin, yanında bulundurduğu taşlardan onun yerine taş atması ve böylelikle onunla eksiğini tamamlaması gerekir.

Soru 45

Hacının, cemrelerin çevresinde bulunan taşlardan alıp cemrelere taş atması câiz midir?

Cevap 45

Câizdir. Zirâ cemrelerin çevresinde bulunan taşlar, gerçekte cemrelere atılmamış taşlardır. Fakat havuzun içesine düşen taşları alıp tekrar atamaz.

تحفة الإخوان

بأجوبة مهمة تتعلق بأركان الإسلام

باللغة التركية

تأليف

عبدالعزيز بن عبدالله بن باز

ترجمة

محمد شاهين

وكالة المطبوعات والبحث العلمي
وزارة الشؤون الإسلامية والدعوة والإرشاد
المملكة العربية السعودية

١٤٣٩هـ